

తెలుగు భాషా స్వరూపం

(పద సంబంధ కోశంతో సహా)

డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ

2001

సాటి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

తెలుగు భాషా స్వరూపం

(పద సంబంధ కోశంతో సహా)

రచన
కోశ నిర్మాణం
డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ

2001

పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్

తెలుగు భాషా స్వరూపం - Telugu Bhasha Swarupam (Pada Sambandha Kosam)
(పద సంబంధ కోశం)
పద పట్టికతో

రచన, కోశనిర్మాణం

డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ - DR. BUDRAJU RADHAKRISHNA

© పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

ప్రచురణల సంఖ్య - 337

ధర : రూ. 60/-

ప్రతుల సంఖ్య - 1000

ముద్రణ : జూన్ 2001

ప్రతులకు :

డైరెక్టర్

ప్రచురణల విభాగం

పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

అలిత కూక్షేత్రం, పబ్లిక్ గార్డెన్స్

హైదరాబాద్ - 500 004.

ముద్రణ :

సాయి ప్రెస్,

నారాయణగూడ, హైదరాబాద్ - 20

ISBN No. 81-86073-83-3

పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం హైదరాబాద్

ఆచార్య ఎన్. గోపి
నైస్-చాన్సలర్

ముందుమాట

తెలుగు భాషాసాహిత్యాలు, సంస్కృతి, చరిత్ర, లలిత కళలు, జానపద గిరిజన విజ్ఞానం వంటి బహుముఖీన ఆంశాల వికాసం కోసం ఏర్పడిన సమున్నత విద్యాసంస్థ పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం. ఈ లక్ష్యాన్ని సాధించటానికి ప్రధానంగా బోధన, పరిశోధన, గ్రంథ ప్రచురణ, విస్తరణ సేవ వంటి చతుర్ముఖీన మార్గాలను అనుసరిస్తున్నది. విస్తరణ సేవ, ఆంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థల తరపున ప్రవాసాంధ్రులకు సాంస్కృతిక సేవ వంటి ఉదాత్త కార్యక్రమాలతో పురోగమిస్తున్నది. గ్రంథ ప్రచురణ క్రింద విశ్వవిద్యాలయం కావ్యాలు, విజ్ఞాన సర్వస్వ సంపుటాలు, నిఘంటువులు, మాండలిక వృత్తిపదకోశాలు, భాషా సాహిత్యం, సంగీతం, నాట్యం, నాటకం, లలిత కళలు, జానపద గిరిజన విజ్ఞానం, చరిత్ర, సంస్కృతులకు సంబంధించిన ప్రచురణలు, అనువాదాలు వెలువరిస్తున్నది. పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ ప్రచురణలు అశేష పాఠకాదరణ పొందుతున్నాయి.

ఈ ప్రచురణ కార్యక్రమానికి అనుగుణంగా విశ్వవిద్యాలయం ఇప్పటికే ఎన్నో ప్రముఖ గ్రంథాలను ప్రచురించింది. వ్యాఖ్యానవంతి శీర్షికన సుప్రసిద్ధ పండితులచే ప్రాచీన కావ్య, ప్రబంధాలకు వ్యాఖ్యానాలు వ్రాయించి ప్రచురించే ప్రణాళికను చేపట్టింది. ఇప్పటివరకు ఈ ప్రణాళికలో కుమారసంభవం, కాశీఖండం, శివరాత్రి మహాత్మ్యం వంటి గ్రంథాలను వ్యాఖ్యానహితంగా ముద్రించింది.

తెలుగులో ప్రసిద్ధి పొందిన ప్రాచీన, ఆధునిక గ్రంథాలను ఇంగ్లీషు, హిందీ భాషలలోనికి అనువాదం చేయించి ప్రచురించింది. తెలుగు కథ అనే పేరుతో ప్రతి సంవత్సరం వెలువడిన ఉత్తమ కథలను ఎంపిక చేసి ముద్రించే కార్యక్రమాన్ని చేపట్టింది. తెలుగుకథ-1995 రెండు భాషల్లో వెలువరించడం జరిగింది. అలాగే 1996, 1997, 1998, 1999 కథా సంపుటాలు అందుబాటులో ఉన్నాయి.

తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వ సంపుటాలను తయారు చేయించే కార్యక్రమంలో విశ్వసాహితీ, భారత భారతీలను, హిస్టరీ అండ్ కల్చర్ ఆఫ్ ది ఆంధ్రాస్ అనే పేరుతో ఆంగ్లంలో ఒక సంపుటాన్ని ప్రచురించింది. భాషాభివృద్ధి కృషిలో భాగంగా తెలుగు భాషా చరిత్ర, ద్రావిడ భాషలు అనే గ్రంథాలను షుసర్దుద్దించింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సాంఘిక సంక్షేమ శాఖ వారి సహకారంతో డా॥ బి. ఆర్. అంబేద్కర్ రచనలు - ప్రసంగాలు పది సంపుటాలుగా ప్రచురించింది. తెలుగు వారికి మంచి పరిశోధనా పత్రికలేసి కొరతను వాఙ్మయి తీరుస్తున్నది. అలాగే విశ్వవిద్యాలయం ఇటీవల చేపట్టిన "పండుగంధాలు-పౌజస్య ప్రచురణలు" అనే పథకానికి దాతల నుండి మంచి స్పందన లభిస్తున్నది.

ప్రస్తుత గ్రంథం తెలుగు భాషా స్వరూపం (పదసంబంధ కోశం) పద పట్టికతో సహా తయారు చేసిన వారు డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ. వీరు అగ్రశ్రేణి పరిశోధకులు, పండితులు, నిఘంటు నిర్వాహకర్లు.

రచనానుభవం లేని విద్యార్థులు ముఖ్యంగా పత్రికారంగంలో చేరేవారికీ, చేరిన వారికీ ఉపయుక్తంగా వుండే విధంగా రచించిన గ్రంథం ఇది. దీనిని ఆధునిక కాలంలో శబ్దస్వరూపాన్ని సాధికారికంగా తెలియజేసే రచనలలో మేటిగా చెప్పుకోవచ్చు. అపసవ్య ప్రయోగాలు చేసే వారికి ఈ గ్రంథం తప్పుల్ని సరిదిద్దుకోవడానికి ఉపకరించే కరదీపిక. ఆ రకంగా రచయితలకు సైతం ఈ గ్రంథం విశేషయోగి అవుతుంది. నిజానికి దీన్ని కంప్యూటర్లోకెక్కించి తప్పిపులు (Spell checks) సరిచేసుకునే విధంగా ప్రోగ్రాం ఏర్పాటు చేస్తే మరింత ఉపయుక్తంగా ఉంటుంది.

సాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం లోగడ ప్రచురించిన డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ గారి మాండలిక పదకోశాల తయారీలో భాగంగా లలితకళా పదకోశం, 12వ శతాబ్దం తెలుగు శాసనపదకోశం, 13వ శతాబ్దం తెలుగు శాసన పదకోశాలు ఎంతో ప్రాచుర్యాన్ని పొందాయి.

ఈ గ్రంథం కూడా పాఠకుల ఆదరాభిమానాలను పొందుతుందని ఆశిస్తున్నాను.

బూదరాజు

తేది . 7.6.2001

గస్త
(ఎమ్. గోపి) 7/6

నా మాట

తెలుగు అకాడమిలో నేను పనిచేస్తున్న రోజుల్లోనే 1974లో నాకు 'ఈనాడు' దినపత్రికతో అనుకోకుండా కొంత సంబంధ మేర్పడింది. ఆ పత్రికను చదువుతున్నప్పుడు భాషాదోషాలు అనేకం కనిపించాయి. ఆ సంగతి చెప్పగానే ఆ లోపాలను సవరించే మార్గ మన్వేషించమని రామోజీరావుగారు కోరారు. కొన్ని వందల పేజీలు చదివి వాటిలో కనిపించే ప్రధానదోషాలను గుర్తించి అప్పటి లెటర్‌ప్రెస్సుకు అన్వయించే, పత్రికారచనకు సంబంధించే విషయాలను 'ఈనాడు భాషా స్వరూప'మని 1981లో ప్రచురించాను. అకాడమిలో బిన్నశాస్త్రగ్రంథాల ప్రచురణ జరుగుతుండేది తెలుగులో. కొన్ని సాధారణ నియమాలను రచయితలకు ఉద్యోగవిధిలో భాగంగా, అకాడమి పాలకమండలి నిర్దేశించిన విధానాలుగా చెప్పవలసి వచ్చింది. ఆ సందర్భంలో తీవ్ర చర్చలు జరుగుతుండేవి. కాలక్రమాన రచయితల సంఖ్య బాగా పెరిగింది. రచయిత లందరినీ ప్రత్యక్షంగా కలిసి చర్చించటంకన్నా భాషకూ శైలికీ సంబంధించి తెలుగు అకాడమి నిర్ణయించిన నియమావళిని ప్రచురించా లనుకున్నారు. ఫలితంగా 1985లో 'తెలుగు అకాడమి భాషశైలి నియమావళి' ప్రచురించాం.

మారుతున్న ముద్రణపద్ధతులవల్ల, జిల్లావారీ ఎడిషన్లు వెలువడటం మొదలయిన తరువాత విలేఖరుల సంఖ్య పెరిగి మజ్జిగ పలచబడిందని గమనించినందువల్ల పాత్రికేయులకు శబ్దన్వరూపం తెలియబరచటం అవసరమనిపించింది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా పత్రికారచయితలు విశేష్య విశేషణాలను సరిగా గుర్తించక అప్రయోగాలు చేస్తుంటున్నారు. ఈ పరిస్థితిని గూడా గుర్తించి క్రియాపదం, దానికి నేటి అర్థం, దానికి సంబంధించిన విశేష్యవిశేషణ తద్వితరూపాదులను పట్టికా బద్ధం చేయాలనే నిర్ణయం అమలుపరచదలిచాం. ఇప్పటిరాతల్లో క్రియాపదాలవాడుక -ముఖ్యంగా తెలుగుమాటల ప్రయోగం -తగ్గిపోతున్నదని గుర్తించాం. మచ్చుకు ఉదాహరించా రనటానికి బదులు ఉదాహరణ చెప్పారనిగాని, ఉదాహరించటం జరిగిందనిగాని రాసే వాళ్ళసంఖ్య పెరిగింది. భాషకూ శైలికీ సంబంధించి పూర్వదావ్యాత

గ్రంథాలను పునర్విమర్శించాలని కూడా భావించాం. ఫలితం ఈ రూపంలో తెలుగుభాషాస్వరూపాన్ని పదసంబంధకోశమునే పేరిట్టిపదపట్టికలతో ఒకే పుస్తకంగా ఇవ్వడం ప్రచురించటం. ఈ రచన విద్యజ్ఞనం కోసం కాదు. తెలుగును అభిమానవిద్యగా నేర్చినవారికోసమూకాదు. తెలుగు మాతృభాష అయినా రచనానుభవంలేని విద్యార్థులు - ముఖ్యంగా ప్రతికారంగంలో పనిచేస్తున్న, పని చేయదలచిన యువతీయువకులు - ఉపయోగించటానికి పనికివస్తుందనే అభిప్రాయంతో సిద్ధపరిచినది.

పూర్వరూపాల్లో ఈ రచనలోని వ్యాకరణభాగాన్ని మొదట ప్రచురించిన ఉషోదయాపబ్లికేషన్స్ వారికీ తెలుగు ఆకాడమివారికీ నా కృతజ్ఞతలు. ఈ గ్రంథప్రచురణకు తోడ్పడుతున్న శ్రీపాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంవారికీ తదుపాధ్యక్షులు డాక్టర్ గోపీగారికి, ప్రచురణకార్యక్రమాన్ని నిర్విఘ్నంగా నిర్వహించిన ప్రచురణశాఖాధిపతి ఆచార్య జయధీర్ తిరుమలరావుకు, ముద్రణమొదలయ్యేసరికి నేను మంచంపట్టగా తానుగా సాయపడతానని ధైర్యంచెప్పి తోడ్పడ్డ చిరంజీవి చిరునామిళ్య రామచంద్రరావుకు, ముచ్చటగా ముద్రించిన శ్రీశాయి ప్రెస్వారికి, తదధిపతి శ్రీ రాజశేఖర రెడ్డికి నా కృతజ్ఞతలు.

ఈ నారచననూ పదసంకలనాన్నీ జర్నలిజం విద్యార్థులకు అంకితం చేస్తున్నాను. పాఠకులు దీన్ని సమాధరిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

- బూదరాజు రాధాకృష్ణ

హైదరాబాద్

తేది: 8-5-2001

విషయసూచిక

మొదటిభాగం

1. లక్ష్యం	-	1
2. అవసరం	-	3
3. ప్రాథమిక సూత్రాలు	-	4
4. అనువాదపద్ధతి	-	8
5. ఉచ్చారణ : లిపిలేఖనాలు	-	11
6. రూపవైవిధ్యం	-	16
7. నామవాచకాలు: లింగ, వచన, విభక్తులు	-	23
8. సర్వనామాలు, విశేషణాలు	-	33
9. అవ్యయాదులు	-	35
10. సంధులూ సమాసాలూ	-	38
11. పదజాలం: కృత్తద్ధితాలు	-	41
12. క్రియలూ-క్రియా విశేషణాలు	-	50
13. వాక్యరచన	-	57
14. విరామచిహ్నాలు	-	63
15. సాధారణపదాలు(లిన్న భాషాభాగాల్లో)	-	64

రెండోభాగం

పదసంబంధకోశం (పదపట్టిక)

1 - 170

తెలుగు భాషా స్వరూపం

1. లక్ష్యం

రమారమి 150 సంవత్సరాలుగా తెలుగు పత్రికలు వస్తున్నాయి. అప్పటిప్పటి అవసరాలకు తగినట్లు అప్పటికి తోచిన పద్ధతిలో వార్తలు ప్రచురించటమే గాని వార్తాపత్రికను ఒక నియంతరీతిలో ప్రచురించే ప్రయత్నాలు జరగలేదు. పత్రికా భాషను నిర్ణీతశైలిలో ప్రయోగించే పద్ధతి తెలుగులోనే కాక ఏ దేశభాషలోనూ ఏర్పడలేదు.

ఒక్కొక్క వ్యక్తికి ఒక ప్రత్యేకశైలి ఉండేమాట నిజం. అయితే పత్రికాప్రచురణ ఎవరో ఒక వ్యక్తి చేయగలిగింది కాదు. అందులోనూ దినపత్రికల విషయంలో అసలు సాధ్యంకాదు. రకరకాల అనుభవాల్నూ, విద్యా సంస్కారాలనూ ఉన్న వ్యక్తులు పత్రికల్లో పనిచేస్తుంటారు. వారంతా ఒక ప్రాంతంవారుగాని, ఒక కులంవారుగాని, ఒక మతంవారుగాని కాదు. విద్య, కులం, మతం, వృత్తి, ప్రాంతం వంటివన్నీ భాషలో భేదాలు తెచ్చి పెట్టేవే. భాషలో ఉన్న ఒక ప్రత్యేకత వైవిధ్యంలో ఏకత్వం. బిన్నవ్యక్తులు రాసేభాషలో ఏకత్వం సాధించటం అంటే బిన్నవిధమాండలి కాలనుంచి ఒక సాధారణ భాషాలక్షణాన్ని ఏర్పరుచుకోవటమే. ఒకేపత్రిక బిన్న ప్రాంతాలనుంచి ఏక కాలంలో వెలువడటప్పుడు ఆ పత్రికా భాషలో సాధ్యమయినంత ఏకరూపత లేకపోతే అది 'ఒకే' పత్రిక అనిపించదు. అందువల్ల అందరూ పాటించవలసిన కొన్ని నియమాలు ఏర్పరుచుకోవాలి. ప్రపంచభాషాపత్రికలన్నింటికీ భాషావిషయంగా కూడా కొన్ని నియమనిబంధన లున్నాయి.

నియమం చేసినంతసులభంగా పాటించడం సాధ్యపడదు. అందుకు ప్రయత్నం, సాధన అవసరం. నియమంలో గొప్ప ప్రయోజనాలున్నాయి. మొదటి ప్రయోజనం సంయమనం. రెండోది ఏకరూపత. మూడోది 'నాది' అనే భావంనుంచి 'మనది' అనే అభిప్రాయానికి మారటం. నాలుగోది బహుజనసమ్మతి. ఇలా అనేకం.

సంఖ్యాద్వైష్టిలో భారతీయభాషల్లో తెలుగుది రెండోస్థానం. అయితే తెలుగు వారిలో చదువుకున్నవాళ్ళ సంఖ్య తక్కువ. నూటికి ఇరవై ఆయిదుమందికన్నా అక్షరాస్యులు లేరు. వాళ్ళందరూ ఒకే కోవకు చెందినవాళ్ళు కాదు. సాధారణ పరిజ్ఞానమున్న సామాన్యులకు వార్తలందించే పత్రిక ఎక్కువమందికి అందుబాటులో ఉన్న సులభ సరళ భాషలో ఉండాలి. పత్రికలు స్వయంగా చదవలేక చదివించుకునే వాళ్ళు లక్షల సంఖ్యలో

ఉన్నారు. వాళ్ళందరికీ అర్థమయ్యే భాష సులభంగా ఉంటే చాలదు. మాండలిక భేదాలు వీలయినంత తక్కువగా ఉన్నది కావాలి. అధిక సంఖ్యాకులకు విపరీతార్థాలు రాకుండా చూసుకోవాలి. లేదా పత్రికకు రాదగినంత ప్రచారం రాదు. బాగా చదువుకున్న వాళ్లు మెచ్చుకొనే చక్కని భాష కూడా ఉండాలి. అంటే నియమబద్ధత తప్పదు.

వార్తాసేకరణ, ప్రచురణలకు కొన్ని పద్ధతులూ, సంప్రదాయాలూ ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉన్నాయి. ఆ మూలసూత్రాలకు అనుగుణంగా ఉండే భాషాశైలి నిర్ణయించుకోవటం అవసరం. వాడుక భాషలో కూడా అనేక భేదాలున్నాయి. ప్రయోజనం మీద ఆధారపడి పదజాలం, ప్రయోగం మారుతుంటాయి. పత్రికా ప్రయోజనం దృష్టిలో పెట్టుకొని అందుకు తగిన భాషారూపాలు ఎన్నుకోవాలి. పదిమంది చేసే పని కాబట్టి పదిరకాలుగా ఉంటే ప్రయోజనం కూడా పలచబారుతుంది.

పత్రికాభాషకు ప్రయోజనాత్మకమైన పద్ధతులు నిర్దేశించే ప్రాథమిక ప్రయత్నమే ఇది. అనుభవం పురస్కరించుకొని ఈ ప్రణాళికను అప్పుడప్పుడు పునర్విమర్శించుకోవలసి ఉంటుంది.

2. అవసరం

వార్తాపేకరణ ప్రచురణలు ఒకే సంస్థ చేయటం అరుదు. ప్రపంచంలోని భిన్న ప్రాంతాలనుంచి వ్యక్తుల, స్థలాల పేర్లు వగైరా వార్తల్లో వస్తాయి. ఆయ దేశాల, జాతుల ఆచార వ్యవహార సంస్కృతులను అనుసరించి వేష భాషల్లో మార్పులుంటాయి . అనేక రంగాల్లో వచ్చిన, వస్తున్న మార్పులకు, పరిశోధనలకు వార్తల్లో స్థానముంది. అందువల్ల ఆయా వ్యక్తి స్థలాదుల పేర్లను నియతపద్ధతిలో ప్రచురించటం అవసరం. కొద్దిపాటి మార్పుతో ఒక వ్యక్తి మరోవ్యక్తి అనిపించవచ్చు. ఒక భాష మరొకటిగా భాపించవచ్చు. ఈ పొరపాటు తప్పించుకోవాలంటే ఏక రూపత (uniformity), నియతి (consistency) పాటించాలి. వీటిని నిరూపించే పట్టికలు పత్రికలకు అవసరం.

అక్షర క్రమం (spelling), సంక్షేపణాలు (abbreviations), బిరుదులు, తేదీలు, విరామచిహ్నాలు(punctuation), నిర్దిష్ట పత్రికాభాషకు స్థానిక సంప్రదాయానుసారం సిద్ధపరుచుకోవాలి.

ప్రపంచంలో అనేక పత్రికలు, పత్రికా భాషలూ ఉన్నా ప్రపంచ భాషగా ఉన్న ఇంగ్లీష్ నుంచి "రాష్ట్ర భాష"గా ఉన్న హిందీ/ఉర్దూ నుంచి తెలుగు పత్రికలకు వార్తలందుతుంటాయి ఎక్కువగా. శతాబ్దాలుగా నవీన నాగరకతకు, శాస్త్ర విజ్ఞానానికి, వార్తా ప్రచురణకు మనం ఎక్కువగా ఇంగ్లీష్ మీదనే ఆధారపడ్డాం. అనేక సందర్భాల్లో ఇంగ్లీష్ భాషా సంప్రదాయాలకూ, తెలుగు భాషా సంప్రదాయాలకూ భేదాలున్నాయి. టెలిప్రింటర్ మీద ఇంగ్లీష్ లో వచ్చిన వార్తలను యాంత్రికంగా అనువదించుకొని ప్రచురించే దురభ్యాసంవల్ల దేశభాషా పత్రికలు రాసే భాషలో సహజత్వం నష్టమవుతున్నది. ఈ అనువాదం కూడా కాలవ్యవధిలేక చేస్తున్నందువల్ల మక్కికి మక్కి అనువాదాలు దొర్లి పత్రికాభాషలోని అనేక వికృతరూపాలు పత్రికలను ప్రజలకు దూరం చేస్తున్నాయి. ఈ ప్రమాదం తప్పించుకోడానికి పత్రికా భాషకు కొన్ని నియమాలు ఏర్పరచుకోవటం అవసరం.

ఒక వాక్యంలో ఏడమర్చి చెప్పగల ఒక శాస్త్ర విషయాన్ని ఒకే వదంతో గుదిగుచ్చి చెప్పటం కాల ధర్మాన్ని బట్టి అవసరం. పారిభాషికపదాల ప్రయోజనం ఈ సంక్షేపణమే. పత్రికలో ఎంతక్లుప్తంగా వార్త లందించగలిగితే అంతస్థలం కలిసి వస్తుంది. కాలం కూడా కలిసినస్తుంది. అందువల్ల మరికొన్ని విశేషవార్త లందించటం గాని, ప్రకటనలకు చోటు సంపాదించటం గాని సాధ్యపడుతుంది. అంటే పత్రికల వాడుకలో అనేక రంగాల పరిభాషకు స్థానమిచ్చి, క్లుప్తంగా వార్తలందించటానికి అత్యంత ప్రాధాన్యముంది. పరిభాష నియతంగా ఉండకపోతే ఉద్దేశించిన అర్థముకట్టి వాడిన పదం మరొకటి పాఠకులకు విరుద్ధంగా అర్థమవుతుంది. కాబట్టి సర్వసాధారణంగా పత్రికలు వాడే పారిభాషికపదాల పట్టిక ఒకటి సిద్ధం చేసుకోవడం అవసరం.

3. ప్రాథమిక సూత్రాలు

ప్రపంచవ్యాప్తంగా పత్రికా రచన (journalism) కొన్ని సిద్ధాంతాలకు కట్టుబడివుంది. మరికొన్ని అనుభవాలు సంపాదించుకొంది. దేశవిదేశాలవారి అనుభవాలు ఆకళించుకొని, మన అవసరాలకు అన్వయించుకోవటంలోనే అభివృద్ధి ఉంది. ఏ సిద్ధాంతమూ, ఏ అనుభవమూ శాశ్వతం కావు. పదే పదే వాటిని సంస్కరించుకోవలసి ఉంటుంది. అయితే కొన్ని మూల సూత్రాలు దేశకాలాతీతంగా ఉంటాయి. అవి గమనించాలి. ఆయా సూత్రాలను ప్రాధాన్య క్రమంలో నిర్దేశిద్దాం. అవి విధి విషయాలు రెండూ చెప్తాయి.

1. వార్తా సేకరణలో ఆరు ప్రధాన విషయాలను గుర్తించాలి: ఎవరు (who), ఏమిటి (what), ఎప్పుడు (when), ఎక్కడ (where), ఎందుకు (why), ఎలా (how). అన్ని సందర్భాల్లోనూ ఇవన్నీ దొరక్కపోవచ్చు. కానీ ఇవన్నీ ఉన్నది పూర్తి సేకరణ. ఆలాగే వార్తా ప్రచురణలో మూడు ప్రాథమిక పద్ధతులు ఆవలంబించాలి: పరిశీలన (checking), విశదీకరణ (clarifying), సంక్షేపణ (condensing). వచ్చిన వార్తాల్లోని సత్యాసత్యాలను మొదట పరిశీలించాలి. తరువాత నలుగురికీ అర్థమయ్యే విధంగా రాయాలి. ఆ మీదట రాసిన వాక్యాలను కుదించాలి. ఈ క్రమం ప్రధానం.
2. పత్రికాభివృద్ధికి ప్రధానమైనది స్థలాన్ని, కాలాన్ని సద్వినియోగం చేయటం. అంటే వార్తలను క్లుప్తంగా చెప్పి రకారకాల వార్తలను అందించగలటంలో, వీలైనంత త్వరలో వార్తలందించగలటంలో పత్రిక సమర్థత, ప్రచారం ఆధారపడతాయి. కాబట్టి తొందరగా కుదించి వార్తలివ్వాలి. ఒక సుప్రసిద్ధ పత్రికా రచయిత కుదింపును గురించి పద్య రూపంలో ఇలా చెప్పారు:

"... Cut out all the extra trimmings
Boil it down
Skim it well, then skim the skimmings
Boil it down
When you're sure 't would be a sin to
Cut another sentence into
Send it down and we'll begin to
Boil it down."

3. వార్తాకథనం (News story)లో అవసర విషయాలకు తావు ఉండకూడదు. చెప్పదలచిన విషయాన్ని ముక్కుకు సూటిగా, ఆకర్షణ కరంగా చెప్పాలి. సరైన మాటలతో చిన్న చిన్న వాక్యాలతో స్పష్టంగా చెప్పివలసినంతవరకే చెప్పాలి. ఒక అమెరికన్ పత్రికా రచయిత్రి ఈ విషయాన్ని మనోహరంగా చెప్పింది:
" A press release should ■ the length of a woman's skirt, short enough to attract attention and long enough to cover the subject."
4. పూర్తి వార్తను శీర్షికల్లో సూచించవద్దు. పాఠకులు శీర్షికలు మాత్రమే చదివి విషయం గ్రహిస్తే, వారికి మొత్తం పత్రిక చదవాలనే ఉత్కంఠ ఉండదు. పత్రిక చదివించేటట్లు ఉండాలంటే శీర్షికల్లో పూర్తి వార్త తెలియకూడదు.
5. శీర్షికల్లో చెప్పిన విషయాలు ఉపశీర్షికల్లో (sub-heads) పునరుక్తం కాగూడదు.
6. శీర్షిక క్రియాశీలంగా ఉండాలి. స్పష్టత కోసం, మనసుకు హత్తుకొనేలా ఉండటం కోసం శీర్షికలో క్రియా పదం ఉండాలనే పాఠసూత్రాన్ని పాటించడం ముఖ్యం. ఎవరో ఏదో చేసినట్లు, ఎక్కడో ఏదో జరిగినట్లు చెప్పటం చాలా మంచిది.
7. శీర్షిక మలభంగా తొందరగా చదవటానికి వీలుగా ఉండాలి. వార్తంతా చదివించేటట్లుండాలి.
8. శీర్షికలో సాధ్యమయినంత చిన్న మాటలు వాడాలి. శీర్షిక వీలయినంత క్లుప్తంగా కొద్ది మాటల్లో ఉండాలి.
9. ఏలైతే శీర్షికలో సంక్షేపాలు (abbreviations) వాడవద్దు.
10. శీర్షికలో సందిగ్ధ వాక్యంగాని, పదంగాని పనికిరాదు.
11. శీర్షికలో అవసరమైతే పెద్దల అభిప్రాయాలు కొటేషన్లలో ఇవ్వాలి. ఇందువల్ల పత్రికాభిప్రాయం బయటపడదు. బాధ్యత తగ్గుతుంది. ప్రమాదం తప్పుతుంది.
12. శీర్షికలో ఆశ్చర్యార్థకాలు వాడవద్దు - విధిలేకపోతే తప్ప. ఆశ్చర్యార్థకం అసమర్థతకు చిహ్నం.
13. ఉపశీర్షికలో ముఖ్యంశం మాత్రమే ఉండాలి. చిన్నదిగా ఉండాలి.
14. వివరణ (intro/lead) క్లుప్తంగా ఉండాలి. చిన్న చిన్న వాక్యాలలో ఉండాలి. మహత్తర, బృహత్తర వంటి విశేషాలు వాడవద్దు. మీకు మహత్తరమయింది పాఠకులకు సామాన్య మనిపించవచ్చు.

15. వాస్తవిక సంఖ్యలు, అంకాలు మాత్రమే ఇవ్వండి. వాటికి విశేషణాలు చేర్చవద్దు. వ్యక్తిని బట్టి మారే విలువలకు విశేషణాలు చేరిస్తే వార్తా కథనం అస్తవ్యస్తంగా వుంటుంది.
16. సారాంశం గాని (summary lead), విషయం గాని (body) క్లుప్తంగా చిన్న చిన్న వాక్యాల్లోనే ఉండాలి.
17. పేరాగ్రాపులు పది పంక్తులకు తక్కువ కాకుండా, పదిహేను పంక్తులకు మించకుండా ఉండాలి.
18. వార్తా కథనం కూడా సంక్షిప్తంగా ఉండాలి. ప్రధానాంశాలన్నీ అందులో ఉండాలి. అందువల్ల అనేక రకాల వార్తలందించడం సాధ్యం అవుతుంది.
19. జరుగువంటి (ఇంగ్లీష్ లో get వంటి) క్రియలను పదేపదే వాడవద్దు. తెలుగులో చిన్న చిన్న క్రియాపదాలు అనేకం ఉన్నాయి. మార్చి మార్చి వాడాలే గాని ఒకే క్రియ వాడకూడదు.
20. కర్మణి ప్రయోగం సాధ్యమయినంతవరకు పరిహరించాలి. ఒక పనిజరిగినట్లు చెప్పటం మంచిది గాని (active voice లో), కర్మను కర్తగా చెప్పటం (passive voice లో లాగా) మంచిది కాదు. తెలుగులో ఇంగ్లీష్ లో లాగా active, passive voices లేవు. మనది middle voice. అందువల్ల ఇంగ్లీష్ మే అనుకరించి 'బడు' చేర్చిన రూపాలు వాడటం భాషాస్వభావానికి విరుద్ధం.
21. యత్తదర్శక ప్రయోగాలు (relative constructions) పరిహరించాలి ('ఎవడైతే...వాడు' వంటివి). ఇంగ్లీష్ హిందీ భాషల్లోలాగా తెలుగులో ఇవి సహజం కావు.
22. పెద్ద పెద్ద మాటలు, మారుమూల పదాలు, 'పాతబడ్డమాటలు' వాడకూడదు. నెలకొను, కైకొను, (విద్య) గరపు, పలువురు మొదలైనవి ఈనాటి వ్యవహారంలో లేని పాతమాటలు.
23. సుదీర్ఘ సమాసాలు, కవితాభాష విధి లేనప్పుడు తప్ప వాడవద్దు.
24. బొమ్మలకిచ్చే వివరణ (caption/legend) సంగ్రహంగా చిన్నమాటల్లో ఉండాలి.
25. సుదీర్ఘ సమాసం చదవటానికి పట్టకాలంలో నాలుగైదు చిన్నమాటలు చదివి అర్థం చేసుకోవటం సాధ్యం. అందువల్ల చిన్నమాటల్లో చెప్పటమే మేలు.

26. గౌరవ వాచకాలు వాడవద్దు. క్రియాపదం బహువచనంలో ఉంటే సరిపోతుంది. బిరుదులు, శ్రీ, శ్రీమతి, కుమారి వంటి ఉపపదాలు వాడవద్దు. అందరి విషయంలోనూ ఈవివరాలు తెలియవు. తెలుగులో క్రియాపదంద్వారా కావలసినంత గౌరవం చూపవచ్చు.
27. సమాసాలను ఒక్కమాటగానే బానించి ఎడం లేకుండా ముద్రించాలి. 'భారత దేశం' అని ముద్రించవద్దు. మొత్తం మీద ఎన్నో పంక్తుల స్థలం వృథా అవుతుంది. చదివితే ఎక్కడెక్కడకు ఆపుతామో అంతవరకూ ఒక్కమాటగా బానించి ముద్రించాలి. ఒకచోట చెప్పిన వార్తనే మరోచోట చెప్పవద్దు. ఒకే రోజు రెండు మూడుసార్లు భిన్న ప్రాంతాలనుంచిగాని, వ్యక్తులనుంచి గాని ఒకే వార్త కొద్దిపాటి మార్పులతో గాని, సవరణలతోగాని వచ్చినా సరే - అంతా ఒకేచోట ప్రచురించాలే గాని భిన్నశీర్షికలతో రెండుమూడు చోట్ల ఒకే వార్త ప్రచురించకూడదు.
28. సంపాదకుల / పత్రికాధిపతుల ఆమోదం / అంగీకారం లేకుండా సొంత అభిప్రాయాలను, దృక్పథాలను ప్రచురించవద్దు. అది నేరం. ప్రమాదం ఉద్యోగికి కాదు. పత్రికకు కూడా.

4. అనువాద పద్ధతి

అనువదించటం ప్రధానంగా రెండు విధాలు. ఇతర భాషల నుంచి (source languages) తెలుగులోకి (target language) అనువదించటం సర్వసాధారణమైన మొదటి పద్ధతి. ఇందులో మొదటి భాషను రెండోది అనుసరిస్తుంది. ఒకే భాషలోని ఐటిలమైన భాషను మలబలాషగా మార్చటం కూడా అనువాదమే. అయితే ఇది మొదటి పద్ధతికన్నా కష్టమేగాని దోషరహితం. మొదటి పద్ధతి పరిశీలిద్దాం.

అనువాదం చేసే వ్యక్తికి రెండు భాషల్లోనూ సమానమైన పరిజ్ఞానం ఉంటే తప్ప అది సరళంగా సాఫీగా జరగదు. సమానత అనేది ఆదర్శమేగాని సాధ్యం కాదు. రెండు భాషలూ ఒకే భాషాకుటుంబానికి చెందినా-అయాభాషల వ్యవహారాల సామాజికసంస్కృతి, విద్యాబుద్ధులూ సమానమైనా - కనీసం సన్నిహితంగా ఉన్నా - అనువాదం సమగ్రంగా సాధ్యం కాదు. అనువాదకుడు మానవుడు కాబట్టి అతని ఆలోచనలు, అనుభవాలు, అభిరుచులూ మూలరచయిత లక్షణాలకన్నా విభిన్నంగా ఉండకతప్పదు. అందువల్ల అనువాదంలో ఆత్మా శ్రయత(subjectivity), కొంత క్షృతిమత్వం తప్పవు. అంటే సిద్ధాంతరీత్యా ఏ మానవుడూ నిర్దుష్టంగా అనువదించలేడు.

భిన్న భాషల్లోని ద్వనులూ, వర్ణకమం, పదజాలం, పదబంధాలు, పదనిర్మాణం, సంధిపద్ధతి, పదకమం, వాక్యరచనా అన్నిటా ఒకటిగా ఉండవు. భిన్నభాషావ్యవహారాల ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ, సాంఘిక పరిస్థితుల్లో ఎన్నో విభేదాలుంటాయి. అందువల్ల అనువాదం ఎప్పుడూ అతుకుల బొంతగానే ఉంటుంది. భిన్నభాషల పదజాలం మధ్యగాని, పదసంఘటనలోగాని పూర్తి పోలిక ఉండదు. అందువల్ల ఏ వ్యక్తి చేసిన అనువాదమైనా మూలానికి దగ్గరగా ఉంటుందేమోగాని అన్నివిధాలా సమానంగా ఉండదు.

అదునికసిద్ధాంతాల ప్రకారం అనువాదం యంత్రసాధ్యమేగాని వ్యక్తి సాధ్యంకాదు. "No machine ever translates; he always transcreates" అనేది సిద్ధాంతం. సిద్ధాంతరీత్యా అనువాదం యంత్రసాధ్యమైనా ఈనాటికి లభ్యమైన ఏ అనువాదయంత్రమూ (translating machine) ఆచరణలో నిర్దుష్టం కాలేదు. ఇటువంటి అనేక కారణాలవల్ల ఒక భాషనుంచి మరో భాషకు ఎవరు ఎంత బాగా అనువాదం చేశారనుకున్నా సహజత్వం అసాధ్యంగానే ఉంది.

అన్యభాషలో వచ్చిన వార్తలను కావలసినంత సమయం తీసుకుని చేసే అనువాదాల విషయంలోనే పైన చెప్పిన అసాధ్యత, క్షృతిమత్వం కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తుంటే పరుగులమీద చేసే ప్రాతికేయుల అనువాదం సంగతి చెప్పనక్కరలేదు - వారెంత మహనీయులైనా. అంటే అనువాదేతరమైన మరోమార్గం అన్వేషించకతప్పదు.

నాగరకభాషలని, ప్రపంచభాషలని, నైజ్ఞానిక భాషలని పేరు మోసిన అంతర్జాతీయ భాషల్లో దేంట్లోనయినా చెప్పగల భాషలను అటవిక భాషలని, అనాగరక భాషలని, అలిఖిత భాషలని, చెప్పే ఏ సామాన్య భాషలోనైనా చెప్పగలమని భాషాశాస్త్రజ్ఞులు నిరూపించారు. ఏ కొత్త భాషాన్నయినా, ఎంత జటిలమైన సమస్యనయినా ఒక వ్యక్తి తన మాతృభాషలో పరమసమర్థంగా వ్యక్తీకరించగలడు. అందుకొక్కటే అతనికి కావలసిన లక్షణం; అది తన మాతృభాష తనకు రావటం మాత్రమే. పది పన్నెండేళ్ళ వయసొచ్చిన ప్రతిసాధారణవ్యక్తికీ తన మాతృభాషలో విస్పష్టంగా, నిరుష్టంగా మాట్లాడగల శక్తిసామర్థ్యాలుంటాయి. వయసు, అనుభవం పెరిగే కొద్దీ నేర్చుకొనేవి కొత్త మాటలు, చేసేవి కొత్త ఆలోచనలు.

ఒక వ్యక్తి తాను మాతృభాషలో మాట్లాడేటప్పుడు తప్పులు చేయడు. రాసేటప్పుడు చేయవచ్చు. అందువల్ల రాసినదాన్ని సరిచూసుకోవటం ఎంతో అవసరం. స్వతంత్ర రచన చేసిన మహాకవులు కూడా (ఉదాహరణ గోల్డెస్మిత్, గెటే, గురజాడలు) తమ రచనలకు ఎన్నోసార్లు మెరుగులు దిద్దుకొన్నట్లు మనకు తెలుసు. పునారచన సిగ్గుచేటు పనికాదు; గర్వకారణం.

సిద్ధాంతం వదిలిపెట్టి, ఇతర భాషల్లో వచ్చిన వార్తలు స్వతంత్ర రచనలనిపించేటట్లు రాసే పద్ధతులు, వాటి ఆచరణయోగ్యత పరిశీలిద్దాం. కింద సూచించిన క్రమం పాటిస్తే అనువాదక్షేత్రం తగ్గి స్వతంత్రరచనలాగా ప్రతిభాష భాసిస్తుంది.

1. టెలిప్రింటర్ మీద వచ్చిన అన్యభాషా వార్త చదువుతూ మొదట అందులోని ముఖ్యాంశాలు రాసుకోవాలి.
2. రెండోసారి చదివి అందులో ఏమైనా పారిభాషిక పదాలుంటే గుర్తు రాసుకోవాలి.
3. ఇతరభాషలోని ముఖ్యాంశాలను, పరిభాషను మాత్రం అనువదించుకోవాలి.
4. వార్తలోని సారాంశం ఇప్పుడు తెలుసు కాబట్టి దాన్ని తామే చెపుతున్నట్లు తెలుగులో రాయాలి. ఇందువల్ల మూలంలోని ప్రతిపదానికీ, పదబంధానికీ అనువాదం వెతుక్కోవటం, మూలభాషావాక్యాల్లోని పదక్రమాన్ని (word order) మాతృభాషాపదక్రమంలోకి మార్చుకోవటం అనే బాధలు పోయి తెలుగు వాక్యరీతి సహజంగా ఉంటుంది. ఒక్క పారిభాషిక పదాలకు మాత్రమే అనువాదం ఉంటుంది. రోజువారీ వాడుకలో వచ్చే పారిభాషిక పదాల పట్టిక సిద్ధం చేసుకొనివుంటే మూలపదాల స్థానంలో తెలుగు మాటలు ప్రయోగించటం తేలిక అవుతుంది.

5. మూలభాషలోని పారిభాషిక సాంకేతికపదాల తర్జుమా కోసం కాలం వృథా చేయవద్దు. మనపట్టికలో ఉన్న మాటలను వాటి స్థానంలో తరవాత ఉంచవచ్చు. లేనివాటిని తెలుగు లిపిలో రాయవచ్చు.
6. ఒకసారి అనువదించిన తరవాత మూలంలోని ప్రధానాంశాలు వచ్చాయో లేదో సరిచూసుకోవాలి. అంతేగాని మూలంలోని ప్రత్యక్షరం, ప్రతిపదం, పదబంధం తెలుగులోకి వచ్చాయో లేదో పరిశీలించటం, రాకపోతే మక్కికి మక్కిగా వాటిని తేవాలని ప్రయత్నించటం వృథాశ్రమే కాక ఆర్థరహిత చర్యకూడా. అతరవాత మూలాన్ని తిరిగి చూడకూడదు.
7. తెలుగులో ఈవిధంగా స్వతంత్రంగా రాసిన వాక్యాలను మరోసారి చదివి భిన్న వాక్యాలుగా మార్చడం, సరైన మాటలు సమకూర్చటం, విషయాన్ని వీలయినంత సంక్షిప్తంగా, సంగ్రహంగా చిన్న మాటల్లో చెప్పటం తరవాతి చర్య. ఈ పని చేపేటప్పుడు మరోభాషలో వచ్చిన వార్తను పోల్చుకోడానికైనా తిరిగి చూడగూడదు.
8. వార్తను పైవిధంగా తెలుగులో తీర్చిదిద్దిన తరవాత శీర్షిక నిర్ణయించాలి. శీర్షికలో వార్తలోని ప్రధాన విషయమేగాని వివరాలు చెప్పగూడదు. శీర్షికా లక్షణాలు మూడో అధ్యాయంలో చూడవచ్చు.

5. ఉచ్చారణ: లిపిలేఖనాలు

1. మనం ఉచ్చరించే ధ్వనులన్నిటికీ తెలుగులిపిలో, లేఖన సంప్రదాయంలో సంకేతాలు లేవు. అక్షరమాలలోని సంకేతాలన్నీ అదునికావసరాలకు అక్కరలేదు. ఒకే ధ్వనిని బిన్న సంకేతాలతో, బిన్న ధ్వనులను ఒకే సంకేతంతో సూచించటం జరుగుతున్నది. ఏక రూపత కోసం కింద పేర్కొన్న లేఖన సంప్రదాయాలను పాటించవలసి వుంటుంది.
2. ఇ,ఈ,ఉ,ఊ,ఎ,ఏ,ఒ,ఓ, లకు బదులుగా పదాదిని యి,యీ,వు,వూ,యే,యే,వో,వో లను రాయవద్దు. నిఘంటువుల్లో ఆయాశబ్దాల అర్థాలు తెలుసుకోవటం కష్టమవుతుంది. శబ్దస్వరూపం తెలియదు. కాబట్టి పదాదిన అచ్చులే రాయండి.
3. ఋ,ౠ,ౡలను వాడనక్కరలేదు. ఋకారం సంస్కృత పదాల్లోనే కనిపిస్తుంది. ఉదా. వృక్షం. 'ద్రువపత్రం' వంటి శబ్దాల్లో వట్టువసుడి లేదని గుర్తించాలి. 'రుజువు' వంటి మాటల్లో ఋకారం లేదు. నేటి తెలుగులోని 'కుంగు' వంటి శబ్దాలకు 'క్కుంగు' వంటి పూర్వరూపాలు లేవు. ౠ కారం ఉందని భావించే 'క్లుప్త' శబ్దాన్ని 'క్లేప్త' మని రాయనక్కరలేదు.
4. తెలుగు మాటల్లో ఐ,ఔ లకు బదులు ఆయ్,అవ్ లను రాయవచ్చు. 'ఐరావతం, ఔషధం' వంటి ఎరువు మాటల్లో అది పనికిరాదు.
5. ఇంగ్లీషులోని 'జె' ధ్వని ఎరువుమాటలద్వారా తెలుగులో బహుళవ్యాప్తికి వచ్చింది. దానికి సంప్రదాయ సిద్ధమైన సంకేతం లేనందువల్ల 'బాంకు, బేంకు, బైంకు, బ్యాంకు' అని నానారూపాలుగా రాస్తున్నారు. 'బైంకు' అని ఏత్వం కింద అడ్డుగీత రాసి ■ ధ్వనిని నిర్దేశించవచ్చు. అకారాది క్రమంలో ఈ ధ్వని ఏ కారం తరవాత వస్తుంది.
6. ఆరసున్నను వాడవద్దు. నిండుసున్నతో పంక్తిని మొదలు పెట్టవద్దు. దానితో ఏదమూ మొదలుకాదు. పదాంతంలోని సున్నకు మ కారం విలువే ఉంటుంది. ఉదా. 'గులాం' అనే మాట ఉచ్చారణలో 'గులామ్'తో సమానం. ఇటువంటి ఎరువు మాటలకు బహువచన ప్రత్యయం చేరినప్పుడు సున్నస్థానంలో 'ము' వస్తుంది. ఉదా. క్లైయిం+లు=క్లైయిములు, బేక్టీరియం+లు=బేక్టీరియములు. లిపిలోని సున్న విలువ ఉచ్చారణలో స్థావాన్ని బట్టి మారుతుంది. ఉదా. 'వంక' 'వజ్జు'తో సమానం. కానీ అన్యదేశాల విషయంలో ఈ సూత్రం పూర్తిగా అన్వయించదు. మచ్చుకు 'చెమ్మి' అని రాయాలేగాని 'చెంకీ' అని కాదు.

7. సంస్కృత పదాల్లో మూత్రమే విసర్గ ఉంటుంది. సంధిలో విసర్గ కొన్ని మార్లు మారుతుంది. కొన్నిసార్లు నిలుస్తుంది. కొండగుర్తుగా వుంది సూచనలు గుర్తించండి.
 - (అ) క,ఖ,వ,ష-ల ముందున్న విసర్గ మారదు. ఉదా. అంతఃకరణం, దుఃఖం, అంతః పురం, వయఃఫలితం.
 - (ఆ) చ,ఛ,శ -ల ముందున్న విసర్గ, సంధిలో శకారంగా మారుతుంది.
ఉదా. మనః+ చాంచల్యం → మనశ్చాంచల్యం
రణః+చవి → రణశ్చవి
అంతః+శ్చతువులు → అంతశ్చతువులు
 - (ఇ) ట,ఠ -ల ముందున్న విసర్గ, సంధిలో షకారంగా మారుతుంది.
ఉదా. దమః+టంకారం → దనుష్టంకారం
 - (ఈ) త,థ,స -ల ముందున్న విసర్గ, సంధిలో సకారంతో సమానం.
ఉదా. మనః+తాపం → మనస్తాపం
అంతః+సారం → అంతస్సారం
 - (ఉ) సరళ స్థిరాలకు ముందున్న విసర్గ, ఓకారంగా మారుతుంది.
ఉదా. మనః+గాంభీర్యం → మనోగాంభీర్యం
వయః+వృద్ధుడు → వయోవృద్ధుడు.
 - (ఊ) అనునాసికాలముందున్న విసర్గ, రేపగా మారుతుంది.
ఉదా. అంతః+నేత్రం → అంతర్నేత్రం
8. చె,ఛ లను రాతలో చూపవద్దు. చ,ఛ-లు చాలు.
9. పదాదిన జ,ఞ,ణ,ళ-లు రావు. సున్న రాదు. పొల్లు పొల్లులు రావు.
10. నేటి భాషలో భిన్నోచ్చారణలున్న రెండు సంయుక్తాక్షరాలకు బదులు ఒక్క 'క్ష' కారాన్నే వాడవచ్చు. ఉదాహరణకు వృక్షం, పక్షి వంటి మాటల్లోని క్ష కారానికీ, 'ఎలక్షన్,రిక్షా' వంటి వాటికీ ఉచ్చారణలో భేదముంది.
11. 'జ్జ' అనే సంయుక్తాక్షరాన్ని భిన్న విధాలుగా ఉచ్చరిస్తున్నారు. కానీ అజ్ఞ, జ్ఞానం వంటి మాటలను నిమంతువుల్లో రాసే తీరులోనే రాయండి.
12. య,వలతో మొదలయ్యే మాటలను తప్ప, నిమంతువుల ప్రకారం అచ్చులతో

ఉచ్చారణ: రిపిటేషన్లు

- మొదలయ్యే మాటలను య,వలతో మొదలుపెట్టి రాయవద్దు. మచ్చుకు 'వచ్చు' అని రాయండి కాని 'వొచ్చు, ఒచ్చు' మొదలుగా రాయకండి.
13. బండిరాను(=అ ను) రాయకండి. దానికి బదులు సాధురేపనే(=ఠ) రాయండి.
 14. ఇంగ్లీషులోని 'f' (=ఫ) వంటి ధ్వని ఇప్పటి వాడుకలో అన్యదేశ్యాల ద్వారా బహుళవ్యాప్తికి వచ్చింది. కొన్ని సందర్భాల్లో ఫకారం వాడినందువల్ల అర్థభేదం సృష్టించదు. ఉదాహరణకు ఈ మాటలు గమనించండి; కాఫీ (copy): కాఫీ (coffee); రూపు (form)= రూఫు(roof), కాపర్ (copper): కాఫర్ (coffer/ kaffir); పాలు(milk); ఫాలు (fall-of a sari). కొన్ని ప్రాంతాల్లో ఫకారం తోటి మాటలకు ఫ కారోచ్చారణ వినిపిస్తుంది. మచ్చుకు కఫం (కపం), ఫలం(ఫలం). కానీ సంస్కృత శబ్దాల్లోని ఫకారాన్ని యథాతథంగా రాయండి. కొన్ని సమయాల్లో ఫకారం రాస్తున్నారనిగాని అసలు ధ్వని ఫకారమే. (ఫలానా = ఫలానా). అందువల్ల 'f' ధ్వని సూచకంగా ఫకారం కింద గాని, ఫకారం కిందగాని చిన్నసున్న రాసి సరైన ఉచ్చారణను సూచించటం మంచిది. అకారాది క్రమంలో ఈ ధ్వని ఫకారం తరవాత వస్తుంది.
 15. ఒత్తక్షరాలను (మహాప్రాణాలను) రాయటంలో ఎంతో జాగ్రత్త అవసరం. చదువుకోని వారి వాడుకలో ఈ భేదం లేదు. చదువుకున్నవారు ఈ భేదం గుర్తించటం ఎంతో అవసరం. అందుకు నిమింతువు చూసే అలవాటు చాలా తోడ్పడుతుంది. ఉచ్చారణ భేదం వల్ల అర్థభేదం వస్తేనే రాలలో భేదం చూపాలి. ఉదాహరణకు అర్థం (=భావం, డబ్బు మొ.), అర్థం (=సగం) అనేవి వేరు వేరు మాటలు. అలాగే శోధ(= పరిశీలన, వెదకటం మొ.), శోథ, (=నొప్పి, శూల) వేరువేరు మాటలే. పలం(=పితులాలు), పలం (=పండు) అనేవి అర్థభేదం కల మాటలు. కరం (=చేయి, కప్పం), ఖరం (=గాడిద) ఒకటి కావు. గాతం (=గుంట), హతం (=దెబ్బ, బాణం మొ.) శబ్దాల అర్థాలు వేరు.
 16. శ,ష,స-ల వాడుకను నిమింతువుల ద్వారా తెలుసుకోవాలి. 'ష' ధ్వని ఉచ్చారణలో వినిపించే క్రియారూపాల్లోని 'స'కారం బదులు 'శ' కారం రాయవచ్చు. ఉదా. చేసి, చేశాడు (చేసాడు-అని రాయవద్దు).
 17. ఒత్తక్షరాలుగా ణ,ళ ల కింద ణ,ళ-లను రాయనక్కరలేదు. క్రమంగా న,ల-లను వాడండి. ఉదా. వాణ్ణి, నీళ్లు.
 18. పంక్తికి మొదట సున్నాగాని, పొల్లుపొల్లుగాని రాయవద్దు.

19. అన్యభాషల నుంచి తెలుగు వాడుకలోకి ఎరువుగా వచ్చిన మాటల చివరి హల్లులను అజంతంగా రాయండి. అయితే ఈ నియమాన్ని వ్యక్తుల, వస్తువుల, స్థలాల పేర్ల విషయంలో పాటించనక్కరలేదు. ఉదా. రోడ్డు, దస్తావేజు, మొ; హైడ్రోజన్, ఆక్సిజన్; షేక్స్పియర్. గొడార్డ్ వగైరా.
20. ఇంగ్లీషు ద్వారా వాడుకలోకి వచ్చిన ఇతర భాషాపదాలను ఇంగ్లీషు ఉచ్చారణనే ప్రాతిపదికగా తీసుకొని రాయండి. ఉదా. స్టాలిన్ (స్తాలిన్ - అని రాయనక్కరలేదు), డాన్ క్విగ్జ్ బ్ (డా; కెవోతా - అని రాయనక్కరలేదు), డూప్లే (డూప్లే - కాదు).
21. ఇంగ్లీషు వారి ఉచ్చారణలో లేని ద్విత్వహల్లులను తెలుగులిపిలో రాసి చూపనక్కరలేదు. ఉదా. కెలీ (కెల్లీ - అని రాయవద్దు), గొడార్డ్ (గొడ్డార్డు - కాదు), ససూర్ (సస్సూర్ - కాదు).
22. సాంప్రదాయకంగా అలవాటైన పద్ధతినే లేఖనంలో పాటించండి. ఎరువు మాటల్లో మూలభాషలోని ఉచ్చారణ పద్ధతిని పాటించటం నియతం కాదు. ఉదా. జడ్జి/
23. తెలుగు మాటల మొదట ద్విత్వహల్లురాదు. సంయుక్త హల్లులతో మొదలయ్యే 'కొత్త, ప్రాత, గడ్డ' వంటి మాటలను నేటి ఉచ్చారణకు అనుగుణంగా 'కొత్త, పాత, గడ్డ' మొదలుగా రాయండి. వ్రాత శబ్దంలో మొదటి హల్లు లోపిస్తుంది కాబట్టి 'రాత' అని రాయండి.
24. మొదటి రూపంలో ద్విత్వమున్న మాటల తద్వితరూపాలను ఒక హల్లుతోనే రాయండి. ఉదా. విరుద్ధం → వైరుధ్యం ('వైరుద్ధ్య' మని రాయనక్కరలేదు).
25. అతుకు, ఉతుకు, బతుకు వంటి మాటలను యథాతథంగా రాయండి. వాటి పూర్వరూపాలైన ఆదుకు, ఉదుకు, బదుకు వంటి వాటిని వాడకండి.
26. అన్యదేశాల్లో తప్ప తెలుగు మాటల చివర సాధారణంగా దీర్ఘంరాదు. ఉదా. క్యూ, రేడియో, స్ట్రీల పేర్ల చివర సమాసంలో తప్ప దీర్ఘంరాదు. ఉదా. విడిగా 'ఇందిర'; సమాసంలో 'ఇందిరా గాంధీ'.
27. వీలయినంతవరకు తెలుగుమాటలు రాసేటప్పుడు ఐ, ఔ -ల వాడకం తగ్గించండి. ఉదా. 'కైత' కు బదులుగా 'కయిత', 'ఔను' కు బదులుగా 'అవును'. అయితే 'ఐరావతం, ఔపచారికం' వంటి సంస్కృత పదాల విషయంలో ఐ, ఔ -లనే వాడండి (నిమంటువుల్లో ఆ మాటలు ■ రూపంలోనే ఉంటాయి కాబట్టి).

ఉచ్చారణ: లిపిలేఖనాలు

28. సంస్కృత పదాల్లో రెండు ఒత్తక్షరాలు వెంటవెంటనే రావు. ఉదా. బాధ, బీభత్సుడు-వంటి మాటల్లోని రెండో హల్లుకే ఒత్తుంటుంది. భేదం, భీకరం-వంటి చోట్ల మొదటిదే ఒత్తక్షరం. నిమంటువులు చూసి గమనించండి.
29. 'థ,ధ' ల మధ్య ఏది సరైనదో గుర్తించటానికి సులభమార్గముంది. 'కథ' అనే మాటను చదువుకోనివాళ్లు 'కత' అంటారు. కాబట్టి మూల పదంలో 'థ' కారమే ఉందని, 'ధ' కారం లేదని గుర్తించవచ్చు.
30. వాక్యాంతంలో కూడా నిండుసున్ననే వాడండి. 'ము' వాడనక్కరలేదు. ఉదా. మేం వచ్చాం (మేము వచ్చాము - అనే రాయనక్కరలేదు).

6. రూప వైవిధ్యం

1. భాషలో రూపవైవిధ్యానికి అనేక కారణాలున్నాయి. ప్రాంత, కుల, మత, వృత్తి భేదాలవల్ల రూపభేదాలు రావటం ఒక తీరు. చారిత్రక కారణాల వల్ల రూపభేదాలు రావటం మరోతీరు. ఉపయోగభేదంవల్ల భిన్నరూపాలు కలగటం ఇంకోతీరు. ఉదాహరణకు 'వచ్చాడు, వచ్చిండు, వచ్చినాడు, ఒలిపాచ్చాడు' మొదలైన రూపాలు ప్రాంతీయభేదాలను సూచిస్తాయి. 'లేచాడు, లేగిశాడు' వంటివి కులభేదం సూచించేవి. 'నాకు చెప్పాడు, నాకీ చెప్పాడు', 'దారం తెగింది, దారం విరిగింది' మొదలైనవి మతభేదం సూచిస్తాయి. 'బెండకాయ, మరచక్రం; నాగలి, మడక; పునాది/బునాది/గునాది మొదలైనవి భిన్నకాలాల్లో భిన్నభాషలనుంచిగాని, భిన్నానుభవాలనుంచి గాని పదాలను ఎరువు తెచ్చుకోవటం, స్వీంచుకోవటం అనే చారిత్రక కారణాలవల్ల వచ్చిన రూపభేదాలు. అలాగే చదువుకున్నవారు ఉపయోగించిన పద్ధతిని తార్కికంగాగాని, అతార్కికంగా గాని ఇతరులు పాటించినందువల్ల రూప వైవిధ్యం వస్తుంది. మచ్చుకు సంస్కృతంలోని 'చణక' శబ్దంనుంచి వచ్చిన 'చెనగ' అనే మాట ఎక్కువమంది మాట్లాడుతున్నా. 'సెనగ' అనే పండిత వ్యవహారంలో ఉంది; కాని 'చాప' అని చదువుకున్నవారంటే 'సాప' అని ఇతరులంటున్నారు.

2. ఇన్నిరకాల కారణాలవల్ల మాతృభాషలోనే రూపవైవిధ్యం కనిపిస్తుండగా అన్యభాషా ప్రభావం వల్ల మరికొన్ని రూపభేదాలు కలుస్తున్నాయి. మచ్చుకు '-దారో' అనే ప్రత్యయం పర్షియన్ నుంచి వచ్చింది. హిందీ/ఉర్దూ పదాలకే చేరుతుంది. ఇప్పుడు కొన్ని తెలుగు మాటలకు కూడా చేరుతున్నది. ఉదా: అమ్మకందారు, కొనుగోలుదారు. అలాగే -వంతం అనే సంస్కృత ప్రత్యయం నామవాచకాలను విశేషణాలుగా మార్చడానికి వాడవలసింది (గుణం- గుణవంతం). అయితే దాన్ని తప్పుగా విశేషణాలమీద కూడా కొందరు వాడుతున్నారు(సమర్థం-సమర్థవంతం). తెలుగు బహువచనప్రత్యయం -లు. కొన్ని ఇంగ్లీష్ మాటలను ఎరువు తెచ్చుకొన్నప్పుడు ■ భాషలోని '-కి' అనే ప్రత్యయాన్ని కూడా తెచ్చుకున్నాం. అయితే కొన్ని సందర్భాల్లో ఇందువల్ల అర్థభేదం వస్తుంది. ఉదా:

అ) వాడు రూళ్లు గీస్తున్నాడు- 'రూళ్లు' అనకూడదు.

వాడు రూల్సు మాట్లాడుతున్నాడు- 'రూళ్లు' అనకూడదు.

అ) రూపాయి నోట్లు- 'నోట్లు' కాదు.

నోట్లు రాస్తున్నాడు- 'నోట్లు' కాదు. (ఇక్కడ నోట్లు బహువచన రూపమని నిర్ధారణగా చెప్పలేం; 'నోట్' అని ఏకవచన రూపమే వాడితే అర్థం మారుతుంది)

3. పైవిగాక తెలుగులోనే ప్రాంతభేదాలవల్లకూడా కొన్ని రూపాలకు వ్యాకరణార్థ భేదం కలుగుతున్నది. ఉదా: 'చెప్పేను' అని రాస్తే కోస్తా వాడుకలో తరవాతి కాలంలో చెప్పవచ్చును అని అర్థం. అన్ని ప్రాంతాల్లో ■ అర్థం రాదు. 'వస్తున్నది' అంటే రావటం జరుగుతున్నదనే అర్థం. కొన్నిచోట్ల 'వస్తోంది' అంటేగాని ఆ అర్థం రాదు. వాక్యాల్లో కూడా ఈ కష్టముంది. 'నాకు చెప్పాడు/నాకు అన్నాడు'. రెండోవాక్యం కొన్నిచోట్ల మొదటివాక్యం అర్థంలోనే వచ్చారు. ఇతరప్రాంతాల్లో ఆ వాక్యం తప్పు. కొన్ని చోట్ల సహజంగా ఉండే కొన్ని మాండలిక పదాలు ఇతర ప్రాంతాల్లో అశ్లేలమనిపిస్తాయి. ఉదా: గుంట, దొబ్బు, ఎత్తు(గుడ్డ రెత్తుండి), సరుకు మొదలైనవి. వీటిని వాడకూడదు.
4. శబ్దస్వరూపం, అర్థం - ఈ రెంటికీ ఉన్న సంబంధం తెలియనందువల్ల చేసే అప్రయోగాల వల్ల వచ్చే రూపవైవిధ్యం అపారంగా ఈనాడు ప్రతాకాభాషలో కనిపిస్తుంది. వ్యవహారం రెండు రకాలు : (1) శిష్టవ్యవహారం (ఇది అనేక గ్రంథాలు చదివినవారి వాడుక), (2) లోకవ్యవహారం (ఇది చదివీ చదవనివారి వాడుకగాని ఇందులో అంతులేని అనుభవం ఉంది). లోకం, శాస్త్రం చూసిన, చదివిన వాడే పండితుడు. వ్యవహారజ్ఞానలోపం వల్ల వచ్చిరాని సంస్కృతపదం వాడితే గంభీరంగా ఉంటుందనే దుర్భ్రమవల్ల వచ్చిపడ్డ రూపవైవిధ్యం అంతటినీ ప్రదర్శించటం సాధ్యంకాదుగాని. వందల వేలసార్లు తప్పుగా ప్రయోగిస్తున్న కొన్నిమాటలు, వాటి సరైనరూపాలు కొన్ని ఉదాహరించటం సాధ్యమే.
5. ఈ విధమైన వైవిధ్యం అనంతం. అందువల్ల ఏరూపం ప్రామాణికమనే ప్రశ్న సహజంగా వస్తుంది. 'పదుగు రాడు మాట పాటియై ధరజెల్లు' వనే పద్యం ఇందుకు సరైనసమాధానం. లోకవ్యవహారం గ్రహించి దురర్థంగాని, విపరీతార్థంగాని, ఇతరార్థంగాని రాకుండా మాటలు ప్రయోగించాలి. ఒకభాష వాడుకలో ఉండగా అనుక్షణం మారుతూ ఉంటుంది. అందువల్ల ఏవోకొన్ని సూత్రాలు రాసి భాషను నిబంధించటం సాధ్యపడదు. భాషలో ప్రస్తుతం చదువుకొన్నవారి వ్యవహారధోరణిలో ఉన్న సాధారణ లక్షణాలు సూచించటం సాధ్యం. అందుకు లోకశాస్త్ర వ్యవహారాలే ప్రమాణం.
6. ఈనాడు ప్రతికల్లో సాధారణంగా వస్తున్న కొన్ని 'రూపవైవిధ్యాలు' (=శబ్దరూపాలు) చూపి వాటిలో ఏది ప్రామాణికమో సూచిస్తున్నాం. (ప్రతి సందర్భంలోనూ కారణాలు వివరించటం భాషా చరిత్రను నిరూపించినంత విస్తృతం కాబట్టి అవని చేయటం లేదు).

ప్రయోగం

అపూతం
అదిష్ఠించు
అధికారఅశ్రద్ధ
అదిష్టానవర్గం
అభిలాషించు
అస్వస్థులు
అగ్రహావేశులు
అదేశికసూత్రాలు
అధిక్యత
అధునీకరణ
అర్థనాపరులు
అవశ్యకత
ఆశక్తి
ఆస్తి
ఇదమిద్దం
ఇబ్బందికరం
ఇష్టాగోష్ఠి
ఉత్పన్నేడుకలు
ఉదాహరించు
ఉదాహరణ
ఉద్దేశ్యం
ఉద్భవచర్య
ఉద్భవం
ఋజువు (proof)
ఎలక్షన్
ఏకచక్రత్రాధిపత్యం
ఐక్యత

ప్రామాణికం

అపూతం
అదిష్ఠించు
అధికారనిర్లక్ష్యం
అదిష్టానవర్గం
అభిలషించు
అస్వస్థులు
అగ్రహావిష్టులు
అదేశసూత్రాలు
అధిక్యం/అధికత
అధునికీకరణ
అర్థనపరులు
అవశ్యకం
ఆసక్తి
ఆస్తి
ఇదమిత్థం
ఇబ్బంది
ఇష్టాగోష్ఠి
ఉత్పన్నాలు/వేడుకలు
ఉదాహరించు
ఉదాహరణ
ఉద్దేశం
ఉద్భవ/తీవ్ర చర్య
ఉద్భవం/ఉద్భవం/ఉద్భవ
ఋజువు
ఎలక్షన్
ఏకచక్రత్రాధిపత్యం
ఐక్యం/ఏకత/ఏకత్వం

కన్నతీపి
 కష్టనిష్ఠురాలు
 కించుత్తు
 కుటుంబీకులు
 క్రూరంగా
 కైవశం
 క్రమశిక్షణాచర్య
 గర్భిణితో
 గర్భిణీస్త్రీ
 ఘటన
 చారిత్రాత్మకం
 జనాభావిస్తోటకం
 జలదిగ్బంధం
 జాతీయ కరణ/జాతీయం
 జ్యోతిమ్ముడు
 తదనంతరం
 తారాస్థాయి
 తెలివిమంతుడు
 దినవేడుకలు
 ధ్రువతార
 ధ్రువవరచు
 నావికాదళం
 నిరక్షతానిర్మూలన
 నిర్ధారించు
 నిర్దిష్టం
 నివేదన
 నూతనపోకడలు
 నూతన మెళకువలు

కడుపుతీపి
 కష్టనిష్ఠురాలు
 కించిత్తు
 కుటుంబీకులు/కుటుంబస్థులు
 క్రూరంగా
 కైవసం
 క్రమశిక్షణాచర్య
 గర్భంతో
 గర్భిణి/గర్భవతి
 సంఘటన, దుర్ఘటన
 చరిత్రాత్మకం/చారిత్రకం
 జనవిస్తోటనం
 జలమయం
 జాతీయీకరణ
 జ్యోతిమడు/జ్యోన్ముడు
 అనంతరం
 తారస్థాయి
 తెలివిగలవాడు/ధీశాలి
 దినోత్సవాలు
 ధ్రువతార
 ధ్రువవరచు /ధ్రువీకరించు
 నౌకాదళం
 నిరక్షరాస్యతానిర్మూలన
 నిర్ధారించు
 నిర్దిష్టం
 నివేదిక
 కొత్తపోకడలు
 కొత్తమెళకువలు

నైపుణ్యం
 పటిష్ఠత
 పటిష్ఠవంతం
 పదకం
 పరస్పరమార్పు
 పరాకాష్ఠ
 పరిశోధనాకేంద్రం
 పర్యటకశాఖ
 పారద్రోలు
 పునర్వీలీనం
 ప్రతిష్ఠాపన
 ప్రతిష్ఠంభన
 ప్రయాణీకులు
 ప్రశ్నాపత్రాలు
 ప్రాతికూల్యవైఖరి
 బహుపార్శ్వకవాణిజ్యం
 భద్రతారక్షకదళం
 బీభత్సం
 భూ ఆక్రమణ
 మంజూరీ
 మనోక్షేపం
 మరమ్మత్తు
 ముమ్మరసహాయం
 మృత్యుకౌగిలి
 మేధస్సు
 మోసపూరితం
 మోహమాటం
 యజమాన్యం

నైపుణ్యం/నిపుణత/నిపుణత్వం
 పటిష్ఠత
 పటిష్ఠం
 పదకం
 పరస్పర వినిమయం /మార్పిడి
 పరాకాష్ఠ
 పరిశోధనకేంద్రం
 పర్యటకశాఖ
 పారద్రోలు
 పునరేకీకరణ
 ప్రతిష్ఠాపన
 ప్రతిష్ఠంభన
 ప్రయాణీకులు
 ప్రశ్నపత్రాలు
 ప్రాతికూల్యవైఖరి/ప్రాతికూల్యం
 బహుముఖవాణిజ్యం
 భద్రతాదళం /రక్షకదళం
 బీభత్సం
 భూమ్యాక్రమణ
 మంజూరు
 మనఃక్షేపం
 మరమ్మత్తు
 అధిక/సత్వర సహాయం
 చావుకౌగిలి/మృత్యుపరివ్రంశం
 మేధస్సు, మేధడు; మేధ=తెలివి
 మోసం(గా)
 మొగమాటం (మొగమోటమి)
 యాజమాన్యం

యథాతథం
 యథార్థం
 యథావిధి
 యాత్రీకులు
 రాష్ట్రవ్యాపితం
 వయోపరిమితి
 వర్గకీచులాటలు
 వాయిద్యం
 విచక్షణారహితం
 విదురుడు
 విద్యుత్కొరత
 విద్యుత్తీగలు
 విద్యుద్వాతం
 విల్లంబులు
 వివక్ష(త)
 వ్రాతపూర్వకం
 వ్యవహారికం
 శక్తివంతం
 శిక్షణాకేంద్రం
 శీతాకాలం
 శలవు/శలవు
 శోభన(పు)కార్యం
 సంచయికుపథకం
 సపరివారసమేతం
 సభాకమిటీ
 సమర్థవంతం
 సాంఘికవ్యతిరేకం
 సామగ్రి

యథాతథం
 యథార్థం
 యథావిధి
 యాత్రీకులు
 రాష్ట్రవ్యాప్తం
 వయఃపరిమితి
 వర్గవైమనస్యాలు
 వాద్యం
 విచక్షణారహితం
 విదురుడు(=భార్యలేనివాడు)
 కరెంటుకొరత/విద్యుత్తుకొరత
 కరెంటుతీగలు
 కరెంటుదెబ్బ/విద్యుదాఘాతం
 విల్లమ్ములు
 వివక్ష
 లిఖితపూర్వకం
 వ్యావహారికం
 శక్తిమంతం
 శిక్షణాకేంద్రం
 శీతకాలం/చలికాలం
 సెలవు
 శోభనం/కార్యం
 సంచాయక/సంచయన పథకం
 సపరివారం/పరివారసమేతం
 సభాసంఘం
 సమర్థం
 సంఘవ్యతిరేకం
 సామగ్రి

సాంప్రదాయం
సుష్టు
సెక్స్
సైద్ధాంతికపరంగా
సౌష్ఠవం
స్తంభం
స్తంభన
స్తంభించు
స్థాపతులు
స్వతంత్రదినం
స్వతంత్రం
స్వయంపరిశ్రమలు

సంప్రదాయం
సుష్టు
సెక్స్
సైద్ధాంతికపరంగా/సైద్ధాంతికంగా
సౌష్ఠవం
స్తంభం
స్తంభన
స్తంభించు
స్థాపతులు
స్వాతంత్ర్యదినం
స్వాతంత్ర్యం/స్వతంత్రత
సాంతపరిశ్రమలు

7. నామవాచకాలు-లింగ,వచన,విభక్తులు

1. తెలుగులోని లింగభేదం ఆర్థాలమీద ఆధారపడ్డదే గాని వ్యాకరణ సిద్ధం కాదు. పురుషులను గురించి చెప్పేమాటలు 'మహాత్ములు'. కేవలం స్త్రీలను సూచించేవి 'మహాతీవాచకాలు'. కొన్ని మాటలు బహువచనంలో స్త్రీ పురుష వాచకాలు(ఉదా. గారు). వాటిని 'మహాన్మహాతీవాచకాలని పిలుస్తారు. స్త్రీలను, పశుపక్ష్యాదులను, అప్రాణివాచకాలను సూచించే మాటలు 'అమహాత్ములు'. స్త్రీలింగం, పుంలింగం, నపుంసలింగం అనే త్రివిధలింగాలు తెలుగులో లేవు. ఇంగ్లీషులో 'moon, ship' వంటి మాటలు స్త్రీలింగ శబ్దాలు. తెలుగులో అవి అమహాత్ములు. 'భార్య,దార,కళిత్రం' అనేవి సంస్కృతంలో క్రమంగా - స్త్రీ, పుం, నపుంసలింగ శబ్దాలు. తెలుగులో అవి మూడూ అమహాత్ములే.
2. తెలుగులో కర్తగా ఉన్నమాట ఏలింగంలో ఉందో దాని కనుగుణంగా క్రియారూపం మారుతుంది. కొన్ని సందర్భాల్లో తెలుగు మాటలను లింగం మార్చి ప్రయోగించవచ్చు. ఉదా. ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. (ఇక్కడి ప్రభుత్వం అమహాత్ము కాబట్టి క్రియాపదం కూడా అమహాద్రూపంతోనే ఉంటుంది). ఈ వాక్యాన్నే మార్చి 'ప్రభుత్వంవారు నిర్ణయించారు' అని రాయవచ్చు. 'ప్రభుత్వంవారు' అనేది మనుష్యవాచకం కాబట్టి క్రియారూపం మారింది.
3. కొన్ని మాటలకు వాడుకబలంవల్ల ఉభయలింగబోధకతకూడా వచ్చింది. ఉదా. టీచర్ (=పంతులమ్మ,స్త్రీ). కానీ "టీచర్ వచ్చింది/వచ్చాడు" అనవచ్చు.
4. కర్త ఏకవచనంలో ఉన్నా, స్త్రీవాచకమైనా క్రియను బహువచనంలో రాసి గౌరవం సూచించవచ్చు. ఉదా. రామయ్య వచ్చారు; సీతమ్మ పోయ్యారు. క్రియాపదంలోని బహువచనం లింగభేదం సూచించటం లేదని గుర్తించండి.
5. సంస్కృతంవంటి అన్యభాషలనుంచి వచ్చిన పదాలకు మహద్వాచకంలో 'డు,వు' ప్రత్యయాలు చేర్తాయి. ఉదా. రాముడు, విష్ణువు. కానీ 'అమ్మడు' వంటివి అమహాత్ములేనని గుర్తించాలి. 'అమ్మ' వంటి అమహాత్ ప్రత్యయాలు చేరిన మహాత్ములు లేకపోలేదు. ఉదా. కృష్ణమ్మ. కొన్ని కులాలకు చెందిన స్త్రీల పేర్లకు చివర గౌరవసూచకంగా 'రావు' వంటి పురుషవాచకాలు చేరుస్తుంటారు. ఉదా. చిన్నయ్యమ్మారావు.
6. మహాత్ములైన అనేక దేశ్యపదాల చివర ఏప్రత్యయమూ చేరదు. ఉదా. అయ్య, అన్న, తండ్రి, తాత.

7. హిందీ/ఉర్దూ నుంచి ఎరువుగా వచ్చిన మాటల చివర లింగబోధక ప్రత్యయాలు చేర్చనక్కరలేదు. ఉదా. జమీందారు (జమీందారుడు, జమీందారిణి-అననక్కరలేదు).
8. ప్రధాని, మంత్రి వంటి శబ్దాలిప్పుడు మహాస్మహాతీవాచకాలు. 'ప్రధాన మంత్రిణి' వంటి ప్రయోగాలు చేయవద్దు.
9. వీలయినచోట్ల 'అలు' ప్రత్యయం చేర్చకుండానే స్త్రీవాచకాలను వాడండి. ఉదా. దాసి(దాసురాలు-అననక్కరలేదు).
10. నామవాచకం. దాని విశేషణం ఒకే లింగంలో, వచనంలో, విభక్తిలో ఉండాలనే నియమం తెలుగుభాషకు పూర్తిగా వర్తించదు. ఉదా. లక్ష్మీ శృంగారి (శృంగారిణి అని రాయనక్కరలేదు); విద్య ఉత్తమం (విద్య ఉత్తమురాలని రాయవద్దు-అది ఆమె పేరైతే తప్ప).
11. బహువచనంలో పురుషవాచక ~~మ~~ ఉభయలింగ బోధకత ఉంటుంది.లింగభేదం సూచించటానికి స్త్రీవాచకాలను కూడా చెప్పనక్కరలేదు. ఉదా. విద్యార్థిని విద్యార్థులు, సోదర సోదరీమణులు-అననక్కరలేదు. విద్యార్థులు, సోదరులు-చాలు.
12. కొన్ని మాటలు ఏకవచనంలో ఉన్నా వాటికి సమూహార్థమే ఉంటుంది. ఉదా. నంద విస్తరి, లక్ష ఇటుక. కొన్ని మాటలు బహువచన రూపంలో మాత్రమే నామవాచకాలుగా ఉండి, ఏకవచనంలో విశేషణాలవుతాయి. ఉదా. కందులు (నామవాచకం); కందిగింజ (విశేషణం).
13. బహువచనంలో 'లు, రు'లే గాక ఇంగ్లీషు మాటలతోబాటు 'స్,సు' లు కూడా ప్రత్యయాలుగా వాడుకలోకి వచ్చాయి. ఉదా. నోట్సు, టికెట్స్ వగైరా.
14. కొన్ని సమయాల్లో బహువచన ప్రత్యయం చేరినప్పుడు అర్థం మారిపోతుంది. ఉదా. రూళ్లు గీస్తున్నాడు; రూట్లు మాట్లాడుతున్నాడు.రెంటికి ఏకవచన రూపం రూలు(rule). నోట్సు రాసుకుంటున్నాడు; నోట్లు రాస్తున్నాడు; నోట్ రాశాడు (మొదటి మాటకు 'చివరణ' అని అర్థం; రెండోదానికి 'ప్రామిశరీ నోట్ ' అనే అర్థం. మూడోదానికి 'నివేదిక' అని అర్థం). 'రూపాయి'నోటు' కు బహువచనరూపం 'నోట్లు' -'నోట్సు' కాదు. వ్యవహారాన్ని బట్టి ఈ భేదం గుర్తించాలి.
15. బహువచన ప్రత్యయం చేరినప్పుడు 'అ,ఉ,ఎ'లు చివర వచ్చే తెలుగు మాటలకూ, ఇతర భాషలనుంచి ఎరువు తెచ్చుకున్న దీర్ఘాంత పదాలకూ మార్పురాదు. ఉదా. అన్న- లు → ; గొడంగు-లు → గొడంగులు; కోడె-లు → కోడెలు;

బాబా-లు → బాబాలు; లింగా-లు → లింగాలు; దీడియో-లు → దీడియోలు; ఇతర సందర్భాల్లో వచ్చే మార్పులు రకరకాలుగా కింది విధంగా ఉంటాయి.

- i. ఏకవచనంలో 'ఇ'తో అంతమయ్యే ప్రవాచకాలు 'ఈ' అనే దీర్ఘరూపం పొందుతాయి. ఉదా. దాసి-లు → దాసీలు.
- ii. కొన్ని మహాత్ములు కూడా దీర్ఘాంతాలవుతాయి గాని, వాటి ఏకవచన రూపం ప్రాస్థాంతం కావచ్చు, దీర్ఘాంతమూ కావచ్చు. ఉదా. మేస్త్రి/మేస్త్రీ-లు → మేస్త్రీలు; చప్రాసీ/చప్రాసీ-లు → చప్రాసీలు. సంస్కృత పదాల్లో శబ్దసిద్ధమైన పదాంత దీర్ఘాచ్చులు బహువచనంలో అలానే ఉంటాయి గాని ఏకవచనంలో ప్రాస్థాలవుతాయి. ఉదా. దాసీలు(బహు.), దాసి(ఏక.).
- iii. సున్నతో అంతమయ్యే అమహాత్ములకు బహువచన ప్రత్యయం చేరినప్పుడు, సున్నకు ముందున్న ఇవర్ణేతరాచ్చులు దీర్ఘమవుతాయి. ఉదా. దేశం-లు → దేశాలు; కళ్లెం-లు → కళ్లేలు
- iv. ఎరువుమాట చివర సున్నకు ముందు 'ఇ' ఉంటే, బహువచనంలో సున్న స్థానంలో 'ము' వస్తుంది. ఉదా. క్లెయిం-లు → క్లెయిములు; ముస్లిం-లు → ముస్లిములు.
- v. -యి చివర ఉన్న తెలుగు మాటలకు బహువచనంలో మార్పురాదుగాని, అన్యదేశ్యాల విషయంలో 'యి'కారం 'యు'కారంగా మారుతుంది. ఉదా. అమ్మాయి-లు → అమ్మాయిలు; స్థాయి-లు → స్థాయిలు.
- vi. కొన్ని తెలుగు మాటలకు చివర ఏకవచనంలో 'యి/య్య' అనే రెండు రూపాలుంటే, బహువచనంలో దీర్ఘాచ్చుముందున్న 'తు' అనేదొక్కటే రూపంగా ఉంటుంది. ఉదా. చెయ్యి/చేయి-లు → చేతులు; గొయ్యి/గోయి-లు → గోతులు.
- vii. పొయ్యి బహువచనంలో 'పొయ్యిలు' అనే రూపం పొందుతుంది.
- viii. కొన్ని తెలుగు మాటల చివరిఅక్షరం బహువచన ప్రత్యయానికి ముందు లోపిస్తుంది. ఉదా. చేను-లు → చేలు; పూవు-లు → పూలు. ఆవు మొదలైన మాటలకు అలాంటి లోపంరాదు. ఉదా. ఆవు-లు → ఆవులు.
- ix. మహాత్మని సూచించే మాట చివర 'డు,వు'లు బహువచనంలో లోపిస్తాయి. కాని అమహాత్ముల చివరి 'వు' లోపించదు. ఉదా. రాముడు-లు → రాములు; విష్ణువు-లు → విష్ణులు; రుతువు-లు → రుతువులు.
- x. కొన్ని సంస్కృత శబ్దాల చివర అమహాత్మని సూచిస్తూ 'ము' చేరిన రూపం, చేరని

రూపం-రెండూ ఉంటాయి. వాడుకను బట్టి వాటిని 'ము' చేర్చి, చేర్చకుండానో వాడాలి. ఉదా. కర్మ/కర్మం, చరిత్ర/చరిత్రం; చర్మం.

xī. బహువచన ప్రత్యయం చేరినప్పుడు మాట మొదటలేని పొట్టి ఇకారం ఉకారంగా మారుతుంది. ఉదా. కాకీ-లు → కాకులు; మనిషి-లు → మనుషులు; ఎనిమిది → ఎనిమిదులు.

xii. బహువచన ప్రత్యయానికి ముందున్న ద్విత్వహల్లు పదం చివరి 'ఇ,ఉ' లు లోపించి ఒంటిహల్లువుతుంది. ఉదా. చెట్టు-లు → చెట్లు; గుడ్డు-లు → గుడ్లు.

xiii. బహువచన ప్రత్యయం చేరినప్పుడు 'డ,ల,ట,ర' లతో కూడిన మాట చివరి ఇకార ఉకారాలు లోపిస్తాయి. ఉదా. బండి-లు → బండ్లు; తొట్టి-లు → తొట్లు; రెండు-లు → రెండల్లు; నూలు-లు → నూళ్లు; పాటు-లు → పాట్లు; ఊరు-లు → ఊర్లు.

xiv. బహువచన ప్రత్యయానికి ముందున్న మాట చివరి 'రి,ల్లి'లు క్రమంగా 'రు,ల్లు'లుగా మారతాయి. ఉదా. మరి → మరులు; చిల్లి → చిల్లులు. కాని 'రి,లి'లు రెండురూపాలు పొందుతాయి. ఉదా. దారి → దారులు, దార్లు; గోరు → గోర్లు, గోళ్లు.

xv. 'డి,డు,లి' చివరఉన్న మాటల చివరి అచ్చు బహువచన ప్రత్యయం ముందు లోపిస్తుంది; ముందున్న హల్లు ఇకారంగా మారుతుంది. ఉదా. గడి-లు → గళ్లు; గూడు-లు → గూళ్లు; మొసలి-లు → మొసళ్లు. అయితే 'డి,డు' లకు ముందు సున్నఉంటే, బహువచనంలో ఇకారం వచ్చిన, రాని, రెండురకాల రూపాలుంటాయి. ఉదా. బండి-లు → బండ్లు, బళ్లు; పండు-లు → పండ్లు, పళ్లు.

xvi. 'న్ను' చివరి ఉన్న మాటల బహువచన రూపాలను వ్యవహారాన్ని బట్టి గ్రహించాలి. ఉదా. కన్ను-లు → కండ్లు, కళ్లు; పన్ను (=tax)-లు → పన్నులు; పన్ను (=tooth)-లు → పండ్లు, పళ్లు.

xvii. మూడక్షరాల ఇకారాంత పదాల మధ్యనున్న ఇకారం బహువచన ప్రత్యయం చేరినప్పుడు ఉకారంగా మారుతుంది. ఉదా. కొలికీ-లు → కొలుకులు; చెలిమి-లు → చెలుములు.

xviii. కొన్ని మాటల బహువచన రూపాలను వ్యవహారంద్వారానే గ్రహించాలి. ఉదా. పెండ్లి/పెళ్లి → పెండ్లిళ్లు; రాత్రి-లు → రాత్రులు/రాత్రిళ్లు; ఎద్దు-లు → ఎడ్లు/ఎద్దులు; రాయి-లు → రాళ్లు.

16. వ్యక్తీనామ, స్థలనామాలకు బహువచనం చేర్చి సామాన్యనామాలుగా వాడవచ్చు. ఉదా. ఎన్ని ఢిల్లీలున్నా ఈ దేశం పల్లెపట్టే; ఎందరు గాంధీలు పుట్టినా మానవజాతి హింస మానేట్లు లేదు.
17. అర్థభేదం లేకుండానే అన్యదేశ్య శబ్దాలకు బహువచన ప్రత్యయంగా 'లు' ను గాని, 'స్/సు' ను గాని వాడవచ్చు. ఉదా. స్టూడెంట్/స్టూడెంటు; జమీందార్లు/జమీందార్సు; 'సమన్స్' మొదలైన పదాల విషయంలో ఏకవచన రూపం చివరి సకారం బహువచనంలో లోపిస్తుంది. ఉదా. సమన్లు(< సమన్స్), బాడీలు(< బాడీస్).
18. కొన్ని అన్యదేశ్యాలను మూలభాషలోని బహువచన రూపంలోనే తెలుగులో వాడవచ్చు. ఉదా. సేల్స్మెన్ సమావేశమైనారు (సేల్స్మన్లు-కాదు). అలాగే బహువచనరూపంలో ఉన్న కొన్ని అన్యదేశ్యాలను తెలుగులో ఏకవచనరూపాలుగా వాడవచ్చు. ఉదా. డేటా(=దత్తాంశం).
19. భాషలో నామ, సర్వనామాలను క్రియలతో అన్వయించే ప్రత్యయాలను విభక్తులంటారు. కొన్ని తెలుగు మాటలకు ప్రథమా విభక్తి బహువచన రూపంనుంచి సప్తమీ బహువచనం దాకా మరికొన్ని ప్రత్యయాలు చేరుతుంటాయి. వాటిని 'ఉపవిభక్తు' లంటారు. అవి చేరిన మాటలు 'ఔపవిభక్తికాలు'. ఉపవిభక్తులు చేరిన, చేరని రూపాలను వ్యవహారాన్నిబట్టి గుర్తించవలసి ఉంటుంది. ఔపవిభక్తికాల ప్రధాన లక్షణా లివి:
 - i. మాట చివరి అచ్చును తొలగించి దాని స్థానంలో -'ఇ' చేరినవి కొన్ని. ఉదా. ఊరు-ఇ→ఊరి, తరవాత-ఇ→తరవాతి; ఎక్కడ→ఎక్కడి; కింద→కింది.
 - ii. మాట చివరి అక్షరానికి బదులు 'టి' చేరినవి కొన్ని. ఉదా. తాడు→తాటి; ఏరు→ఏటి; రోలు→రోటి. కొన్ని మాటల చివరి అక్షరానికి బదులు 'టి' చేరిన, చేరని రూపాలు రెండూ వాడుకలో ఉన్నాయి. ఉదా. రోకలి(బండ)/రోకటి (పోటు), నాగలి(కర్ర)/నాగటి(చాలు).
 - iii. కొన్ని మాటల చివర 'టి' పెచ్చుగా వచ్చి చేరుతుంది. అప్పుడు మాట చివరి ఉకారం ఆకారంగా మారుతుంది. ఉదా. రేపు→రేపటి; ముందు→ముందటి. మునుపు→మునపటి వంటి చోట్ల 'టి' కి ముందున్న ఉకారమేగాక దానికి ముందున్న ఉకారం కూడా ఆకారంగా మారుతుంది.

- iv. కొన్ని మాటల చివరి హల్లు(ల) స్థానంలో 'ంటి' చేరుతుంది. ఉదా. కన్ను → కంటి; పన్ను (=tooth) → పంటి; విల్లు → వింటి; ఇల్లు → ఇంటి.
- v. కొన్నిమాటలకు 'టి', 'ంటి' చేరిన రూపాలు రెండూ ఉంటాయి. ఉదా. రెండు → రెంటి/రెండింటి; ఏడు → ఏడిటి/ఏడింటి.
- vi. కొన్ని మాటల చివరి అక్షరం స్థానంలో 'టి' చేరిగాని, పెచ్చుగా 'ంటి' చేరిగాని రెండురూపాలు ఉంటాయి. ఉదా. నూరు → నూటి/నూరింటి; అన్ని → అన్నిటి, అన్నింటి.
- vii. కొన్ని మాటల చివరి - 'యి/-య్య'కి బదులు 'తి' చేరుతుంది. ఉదా. చేయి / చెయ్యి → చేతి; నేయి / నెయ్యి → నేతి.
20. సున్నతో / మకారంతో అంతమయ్యే మాటల చివరిమకారం లోపించి, దానికి ముందున్న 'ఆ,ఎ' లకు ద్వితీయా విభక్తి ప్రత్యయం ముందు దీర్ఘంవస్తుంది. ద్వితీయాప్రత్యయం ద్వరుక్తమవుతుంది. ఉదా. దేశం-ని → దేశాన్ని; పందెం-ని → పందేన్ని.
21. 'లు' ప్రత్యయం చివరి ఉకారం ఆకారంగా మారిన తరువాతనే ద్వితీయాది ప్రత్యయాలు చేర్తాయి. ఉదా. పుస్తకాలు-ను/ని → పుస్తకాలను / పుస్తకాలని. ఈ మార్పు మాటచివరి 'లు' బహువచన ప్రత్యయం కానప్పుడు కూడా రావచ్చు. ఉదా. పాలు-ను → పాలను.
22. 'కు/కి' ప్రత్యయానికి ముందున్న మాట చివరి మకారం/సున్న కూడా లోపిస్తుంది. దానికి ముందున్న అచ్చుకూడా దీర్ఘమవుతుంది. ఆప్పుడు 'కు/కి'ల ముందు 'ని' పెచ్చుగా వచ్చి చేరుతుంది. ఉదా. దేశం-కి/కు → దేశానికి, ఈ మార్పు ఇతర ప్రత్యయాల ముందు జరగదు. ఉదా. దేశం-లో → దేశంలో; గుర్రం-మీద → గుర్రం మీద.
23. ద్వితీయాదిప్రత్యయాలు చేరేటప్పుడు మాటల చివరి 'డు,ను,రు,లు'ల లోని ఉకారం మనుష్య వాచకాల్లో నిత్యంగా, ఇతర శబ్దాల్లో వైకల్పికంగా ఇకారంగా మారుతుంది. ఉదా. తమ్ముడు-కి → తమ్ముడికి; వారు-కి → వారికి; చెల్లెలు-ని → చెల్లిని; చేను-కి/కు → చేనికి/చేనుకు. కాని చేను-లో → చేలో (చేనిలో-కాదు).
24. ఇకారాంతపదాల తర్వాత ద్వితీయా ప్రత్యయం 'ని'గా ఉంటుంది. ఇతరత్ర అది 'ని/ను'ల్లో ఏదైనా కావచ్చు. ఉదా. వారి-ని → వారిని; కర్మ-ని/ను → కర్మని/కర్మను;

- గొడ్డు-ని/ను → గొడ్డుని/గొడ్డును. ఇదే నూత్రం 'కి/కు' లకు గూడా అనువర్తిస్తుంది. ఉదా. లక్ష్మీకి: అన్నకి/అన్నకు; చేనుకి/చేనుకు.
25. హరింతాలైన అన్యదేశ్యాల తరువాత 'ని,కి' మాత్రమే వస్తాయి; 'ను,కు'లు రావు ఉదా. దేశాయ్-ని/కి → దేశాయిని, దేశాయికి. ఇలాంటిప్పుడు హరింతశబ్దం అజంతంగా మారుతుందని గుర్తించాలి.
26. వాక్యంలో కర్మగా ఉన్నపదం ప్రాణి వాచకమైతే నిత్యంగాను, జడవాచకమైతే వైకల్పికంగాను, ద్వితీయాప్రత్యయం చేరుతుంది. ఉదా. వాడు ప్రజలను పీడిస్తున్నాడు; వాడు పూలు కోశాడు/ పూలను కోశాడు.
27. ఒక వాక్యంలో ఒకటికన్నా ఎక్కువ కర్మపదాలున్నప్పుడు గాని, కర్మపదం క్రియాపదానికి దూరంగా ఉన్నప్పుడుగాని, జడవాచకాల విషయంలో ద్వితీయాప్రత్యయాన్ని వాడవచ్చు. లేదా మానవచ్చు. ఉదా. గుర్రాల్ని గాడిదలనూ ఒకేగాట కట్టవద్దు; గుర్రాలూ గాడిదలూ ఒకే గాట కట్టవద్దు; ఈ రోజుల్లో మాటనుంచినీ మనసు మంచిని గుర్తించటం లేదు; ఈ రోజుల్లో మాటనుంచీ మనసునుంచీ గుర్తించటం లేదు.
28. 'నా,నీ,మా,మీ' అనే సర్వనామరూపాల తరువాత 'ను' వస్తుంది; 'ని' రాదు. సర్వనామాల చివరి దీర్ఘం ప్రాస్వమవుతుంది; ప్రత్యయం ద్విరుక్త మవుతుంది. ఉదా. నా-ను → నన్ను; నీ-ను → నిన్ను. 'మా,మీ'ల తరువాత 'ను' వర్ణం 'మ' వర్ణంగా మారుతుంది. ఉదా. మా-ను → మమ్ము; మీ-ను → మిమ్ము. 'మమ్ముల్ని, మిమ్ముల్ని' వంటిరూపాలు కూడా వాడుకలో ఉన్నాయి.
29. 'మమ్ము'కు 'మమ్ముల్ని', 'మిమ్ము'కు 'మిమ్ముల్ని', 'మన'కు, 'మనని/మనల్ని' అనే రూపాలు కూడా ఉన్నాయి.
30. చే(త),తో తృతీయావిభక్తి ప్రత్యయాలు. చేత స్వతంత్ర శబ్దంగా కూడా వాడుకలో ఉంది. ఉదా. చేత వెన్నముద్ద..... కర్తగా ఉన్న పదానికి చేత చేరి కర్మణివాక్యాల్లో ప్రయుక్త మవుతుంది. ఆసాదారణ స్థితిలో తప్ప కర్మణి వాక్యాలు (passive constructions) రాయవద్దు. అవి తెలుగుభాషకు అంత సహజం కావు. ఉదా. వాడాపని చేశాడు (సహజవాక్యం); వాడిచేత ■ పని చేయబడింది/వాడు ■ పని చేయటం బరిగింది (అసహజవాక్యాలు).
31. 'తో' అనే తృతీయా ప్రత్యయం వాడకుండా సమాసాలు చేస్తే కొన్ని సందర్భాల్లో సహజంగా ఉంటుంది. ఈ ప్రత్యయాన్ని అనేకార్థాల్లో వాడుతుంటాం.

ఉదా.

(అ) ఒకవని చేయటానికి సాయపడిన, ఉపయాగపడిన వస్తువులను సూచించేటప్పుడు: కర్రతో చేసిన కుర్రీ/కర్ర కుర్రీ; పిండితో చేసిన రొట్టె/పిండిరొట్టె (వీటిలో రెండోవే మేలు).

(ఆ) 'వెంట' అనే అర్థంలో: వాడితో వీడు; రాముడితో సీత అడవికి వెళ్లింది.

(ఇ) 'సాధనాలు' చెప్పటంలో: నోటితో మాట్లాడుతూ, నొసటితో వెక్కిరించాడు.

(ఈ) (శారీరక మానసిక స్థితుల్లో) 'ఉనికి'ని సూచిస్తూ: శ్రద్ధతో పని చేస్తాడు (శ్రద్ధగా-అని కూడా రాయవచ్చు); జ్వరంతో బాధ పడుతున్నాడు.

(ఉ) 'చెప్పు' మొదలైన అర్థాలున్న క్రియలకు అముఖ్య కర్మగా: ఆమెతో మాట్లాడేను; వాడితో చెప్తేను. (వాడికి-నయం).

(ఊ) 'కర్త' లక్షణాలు చెప్తూ: ఆమె సిగ్గుతో తలవంచుకుంది; వాడు దిగులుతో కుంగిపోయాడు; పిల్లవాడు ఆకలితో నకనకలాడుతున్నాడు.

(ఋ) క్రియావ్రతిక్రియలను సూచిస్తూ: రష్యాతో యుద్ధం వచ్చింది; ఇరుగుపొరుగులతో పోట్లాట మంచిది కాదు.

32. ఇవ్వటం(=సంప్రదానం) మొదలైన అనేకార్థాల్లో 'కి/కు' (ద్వితీయా) చతుర్థి ప్రత్యయంగా వస్తుంది.

ఉదా.

(అ) 'గమ్యం' చెప్తూ: ఊరికి వెళ్లాడు / ఊరు వెళ్లాడు (రెండోది మేలు).

(ఆ) 'కారణం' చెప్తూ: పిల్లకి భయపడ్డాడు (పిల్లిని చూసి-అని కూడా రాయవచ్చు. మొదటిది మేలు)

(ఇ) 'కోరిక' ను సూచిస్తూ 'అని' వచ్చినప్పుడు: నాకు పోవాలని ఉంది/నేను పోవాలని ఉంది (ఏదైనా ఒకటి).

(ఈ) 'యజమానిని, జ్ఞానాన్ని' సూచిస్తూ 'ఉండు' వాడినప్పుడు: ఆయనకు లక్షలున్నాయి; ఆయనకు చదువులేదు, ఆమెకు గర్వం లేదు.

(ఉ) 'మనసు పద్ధతి, శరీరం తీరు' సూచిస్తూ: నాకు కోపంగా ఉంది/ నేను కోపంగా ఉన్నాను (కోపానికి ప్రాముఖ్యమిస్తే మొదటిది, తనకు ప్రాముఖ్య మిచ్చుకుంటే రెండోది నయం).

(ఊ) 'అమ్మటం, కొనటం, మార్చిడి' చెప్పదలిస్తే: రూపాయికి నూరుపైసలు/ నూరుపైసలు రూపాయి (రూపాయి విలువ చెప్పదలిస్తే మొదటిది; పైసల లెక్క చెప్పదలిస్తే రెండోది).

(ఋ) 'సంబంధం, చుట్టరికం' చెప్తూ: ఆయనకు నలుగురు పిల్లలు; ఆమెతో నీకేం పని?

(ౠ) 'ప్రయోజనం' చెప్పదలిస్తే: కొంతకు కొంత మేలు; చల్లకు వచ్చి ముంత దాచటం దేనికి?

(ఎ) క్రియా వదం 'దానం' సూచిస్తుంటే: వాడికి పది రూపాయలిచ్చా.

(ఏ) 'కాలపరిమితి'ని సూచిస్తూ: రేపటికి గాని ఈ పని పూర్తి కాదు- (రేపటిలోగా, రేపటి వరకు, రేపటిదాకా-వంటి ప్రయోగాలు మాండలికంగా వాడుకలో ఉన్నాయి).

(ఐ) 'సామాన్యలక్షణం' సూచిస్తూ: ఆవుకు నాలుగుకాళ్లు ('ఆవు నాలుగు కాళ్లు కలిగివుంది' వంటివి అసహజవాక్యాలు. అవి రాయవద్దు).

33. అన్ని మాండలికాల్లోనూ చతుర్థి విభక్త్యర్థంలో అనుబంధంగా వాడుకలో ఉన్న 'కోసం' ఎదురుచూడటం, నేర్చుకోవటం, వెతుక్కోవటం మొదలైన అర్థాల్లో ప్రయుక్తమవుతుంది. 'కొరకు, కోసం, కోసరానికి, గురించి' వాడవద్దు. ఉదా. వాడికోసం పడిగాపులు పడుతున్నాడు; చదువుకోసం దేశాలుపట్టి పోవలసివచ్చింది; డబ్బుకోసం గడ్డి తినవలసివస్తున్నది.

34. వదలటం (=అపాదానం) మొదలైన అర్థాల్లో 'వల్ల, కన్నా, నించి/నుంచి, మీద, కింద, పక్క, పైన, బట్టి' మొదలైనవి రకరకాల ఛాయల్లో పంచమీ విభక్తిలో వాడుకలో ఉన్నాయి. 'నించి/నుంచి' కింది అర్థ విశేషాల్లో వాడతారు:

ఉదా.

(అ) 'కారణం' చెప్తూ: నీనుంచి కష్టాలు వచ్చాయి (నీవల్ల-అని రాయటం మెరుగు).

(ఆ) 'మూలాధారం' సూచిస్తూ: చెట్టునుంచి పళ్ళురాలైయి.

(ఇ) 'దేశకాలాలు' సూచిస్తూ: ఊరినించి వచ్చాడు; నిన్నటి నుంచి ఆడేపనిలో ఉన్నా.

(ఈ) 'కాలపరిమితి' చెప్తూ: పదేళ్లనుంచి ఆపని కాలేదు.

35. 'దృష్ట్యే, పట్ల, పై' అనే ప్రత్యయాలను పంచమ్యర్థంలో జాగ్రత్తగా వాడాలి. కర్తృపదం లేనప్పుడు 'దృష్ట్యే' వాడవద్దు. 'గురించి' అనే అర్థంలో గాని, 'కారణం' సూచిస్తూగాని 'దృష్ట్యే' వాడవచ్చు. ఉదా. పై కారణాల దృష్ట్యే, అర్థిక పరిస్థితుల దృష్ట్యే/వల్ల (రెండోది నయం). అదృష్ట్యే, ఎల్లయ్య దృష్ట్యే-వంటి ప్రయోగాలు చేయవద్దు. 'పట్ల' వాడకపోవటమే సహజం. దానికి బదులు (ద్వితీయా)- చతుర్థీ, పంచమీ ప్రత్యయాల వాడుక సహజం. ఉదా. 'ఆమె మీద నాకు ప్రేమ/ఆమె అంటే నాకు ఇష్టం' అనే వాక్యాలకు బదులు 'ఆమె పట్ల ప్రేమ' అని రాయవద్దు. 'ని/ను, కి/కు'లు వాడదగిన చోట్ల 'పై' వాడవద్దు. ఉదా. ఆతణ్ణి విచారిస్తారు/ఆతనికి విచారణ తప్పదు (ఆతనిపై-అని రాయవద్దు); గోదావరికి మరో వంతెన (గోదావరిపై- అని రాయనక్కరలేదు).
36. అర్థవివరణలో తప్ప రచనాప్రయోజనం లేని 'యొక్క' ను పట్టి ప్రత్యయంగా వాడవద్దు. ద్వితీయాది ప్రత్యయాలు చేరే పదరూపమే పట్టివిభక్తి అర్థమిస్తుంది. అదే మరో నామవాచకానికి ముందుంటే విశేషణంగా వర్తిస్తుంది. ఉదా. నామాట, జాతిప్రయోజనం (నాయొక్క, జాతియొక్క సరికావు).
37. సప్తమీ ప్రత్యయంగా 'న/లో' వాడండి. (అందు, లోపల-పాతకాలానివి). ఉదా. దేశంలో, రాష్ట్రంలో. ఈ ప్రత్యయం కింది అర్థాల్లో వస్తుంది:
- (అ) 'కాల' (పరిమితి) సూచకంగా: తెలుగు అకాడమిని 1968లో స్థాపించారు; వాడు ఒక గంటలో వస్తాడు; రెండేళ్లలో చదువు పూర్తవుతుంది.
- (ఆ) 'వాతావరణం' సూచిస్తూ: ఊటీలో చలి ఎక్కువ; సెన్టెంబరు లో తుపాను లెక్కువ.
- (ఇ) 'విషయజ్ఞానం' చెప్తూ: ఆయనకు వైద్యంలో ప్రవేశముంది;
- (ఈ) 'నిర్దరించి' చెప్పేటప్పుడు: పాలిలో నీళ్లు కలుస్తాయి.
- (ఉ) 'వ్యాప్తి' సూచిస్తూ: సముద్రంలో చేపలున్నాయి; దేశంలో దరిద్రముంది.
- (ఊ) 'అంటి పెట్టుకొని ఉండటాన్ని' సూచిస్తూ: సీసాలో ముందుంది; పాకలో గొడ్డున్నాయి.
- (ఋ) 'విడదీసి' చెప్పటంలో : ప్రూపుల్లో తప్పులుంటాయి; లక్షమందిలో ఒక పండితుడుంటాడు.

8. సర్వనామాలు, విశేషణాలు

1. సర్వనామాలూ విశేషణాలూ రూపనిర్మాణంలో నామవాచకాల వంటివే. సర్వనామాల పట్టివిభక్తి రూపాలన్నీ విశేషణాలుగానే ప్రయుక్తమవుతాయి. ఒక పేరా మొదటగాని, వాక్యం మొదటగాని నామవాచకం వాడిన తరువాత మళ్ళీ దాన్నే పునరుక్తం చేయవద్దు. దాని స్థానంలో సర్వనామాలు వాడండి. సర్వనామాల రూపబేదాలివి: నేను. నా; మేము/మేం, మా; మనము/మనం, మన; నీవు/నువ్వు, నీ; మీరు, మీ; వాడు/అది, వారు/వాళ్లు /ఆమె /వారి; ఆయన; తాను, తన; తాము, తమ.
2. అమహత్తులకు ముందున్న సంఖ్యావాచకాలకు మార్పులేదు. ఉదా. ఒక కుక్క, రెండు గుర్రాలు.
3. మహాన్మహతీ పరిగణనలో 'మంది/గురు' ప్రత్యయాలు సంఖ్యావాచకాలకు చేరుతాయి. ఉదా. ఒకరు, ఇద్దరు, ముగ్గురు, నలుగురు, అయిదుగురు, ఆరుగురు, ఏడుగురు; ఎనిమిదిమంది, తొమ్మిదిమంది, పదిమంది; వందమంది/నూరుగురు; వెయ్యిమంది, లక్షమంది, కోటిమంది.
4. సంఖ్యావాచకాలకు చివర 'ఓ' చేర్చి విశేషాలు కల్పించవచ్చు (పాత వాడుకలోని 'అవ' వాడవద్దు). ఉదా. ఒకటో, రెండో, మూడో.
5. 'ఓ' చేర్చినప్పుడు 'నూరు' శబ్దమేగాని 'వంద' శబ్దం వాడరు. ఉదా. నూరోసారి.
6. ఆ, ఈ, ఏ-అనేవి ప్రాథమిక విశేషణాలు. వాటికి పునరుక్తి ఉంది గాని, మరో ప్రత్యయం చేరిన రూపాలు లేవు. ఉదా. ఆపని, ఈపని, ఏపని; ఆయా, ఈయా, ఏయే. పట్టివిభక్తిలోని నామ, సర్వనామ, సంఖ్యావాచక రూపాలన్నీ విశేషణాలే. ఉదా. సీతమనసు, రాముడి పని; రెండుమాటలు, అయిదుగురు పెద్దలు. 'ఆగు' ధాతువు భూతకాలిక రూపం 'ఆయిన' చేరిన మాటలన్నీ విశేషణాలవుతాయి. ఉదా. కుదురైన ముఖం, తెలివైన మాట. తద్దర్మార్థక ప్రత్యయం-'ని', శత్రుత్వక ప్రత్యయం 'తున్న', అసమాపకమైన వ్యతిరేక క్రియా ప్రత్యయం 'అని' చేరిన వన్నీ విశేషణాలే. ఉదా. వచ్చేకాలం, వస్తున్న బండి, రాని చదువులు.
7. 'అటువంటి/టటువంటి' అనే అనుబంధాలను వీలయినంతవరకు విశేషణాలకు చేర్చవద్దు. ఉదా. వచ్చే (టటువంటి), వస్తున్న (టువంటి), రాని (అటువంటి).
8. మంచి, చెడ్డ, చిన్న-మొదలైనవి సహజ విశేషణాలు. ఇవి నామవాచకాలకు ముందే వస్తాయి. ఉదా. మంచిపని, చెడునడత, చిన్న బుద్ధి, పెద్దమనిషి. స్థానం మార్చిడి

వల్ల అర్థం మారవచ్చునని గ్రహించాలి. ఉదా. చెట్టు పండు; పండుచెట్టు.

9. కొన్ని మాటల చివర విశేషణ ప్రత్యయాలుగా 'ని/టి'లు చేర్తాయి ఉదా. కమ్మని గాలి, వెచ్చటి నీళ్లు, 'ని,టి'లు చేర్చకుండానే కొన్ని మాటలను విశేషణాలుగా వాడవచ్చు. మరోశబ్దం వాడి కూడా ప్రత్యయాల వాడుక తగ్గించవచ్చు. ఉదా. పుల్లని/పుల్లటి/పుల్ల/పులి-మజ్జిగ; వెచ్చని/వెచ్చటి/వేడి-నీళ్లు.
10. మరో నామవాచకానికి ముందున్న నామవాచకం చివరి 'ము'వర్గం 'పు' వర్గంగా మారుతుంది. ఈ వాడుకను నేటి తెలుగులో తగ్గించి, సమాస కల్పన చేయటం మంచిది. ఉదా. సరసపు వచనం, వచనపు సారస్యం: సరసవచనం , వచనసారస్యం.
11. మహత్తులైన విశేషణాలను స్త్రీ వాచకాలుగా మార్చినప్పుడు మాటచివర 'డు' వర్గం 'రు' వర్గంగా మారి 'ఆలు' శబ్దం కలుపుకొంటుంది. ఉదా. గుణవంతుడు- ఆలు →గుణవంతురాలు. 'ఆలు' చేర్చకుండా స్త్రీ వాచక రూపాలు వాడటం మెరుగు. ఉదా. గుణవతి.
12. అజంతశబ్దాల చివర విశేషణంగా మారేటప్పుడు 'టి' వర్గం చేరుతుంది. ఉదా. పడకటిల్లు, దుక్కిటెడ్డు, రేపటిరోజు, కిందటేడు; వాడినప్పుడు.
13. కొలతను సూచించేటప్పుడు నామవాచకాల చివరి 'ఎడు' ప్రత్యయం వల్ల అవి విశేషణాలవుతాయి. ఉదా. జానెడు పొట్ట, గంపెడు దుఃఖం.
14. భావార్థంలో క్రియావదాల మీద 'డు' ప్రత్యయం చేరినప్పుడు అవి విశేషణాలవుతాయి. ఉదా. చూపుడు వేలు, దంపుడు బియ్యం, పెంపుడు చిలక.
15. విశేషణాల తరువాత 'వీడు, ఇది' అనే సర్వనామాలు రావు. ఉదా. మంచివాడు (*మంచివీడు, *మంచి ఇది - అనే రూపాలు రావు).
16. 'అని' చేర్చిన వాక్యాలు ప్రధాన వాక్యానికి పూరకాలు (complements) అవుతాయి. ఉదా. ముద్దు చేయలేదని పాప అలిగింది; మాట్లాడ వద్దన్నానని కోపం వచ్చింది.
17. వాక్యం చివర 'అది' చేర్చి క్రియను స్థానం మార్చి కర్తృస్థానంలోని విశేషణంగా మార్చవచ్చు. ఈ రకం పరివర్తనల్లో వచ్చే అర్థభేదం గుర్తించాలి. ఉదా. నువ్వు చేసింది నాకు తెలుసు (= (1) ఏం చేశావో తెలుసు, (2) చేశావని తెలుసు).
18. సంఖ్యావాచకాలు తరువాత 'అది' గాని 'మంది' గాని రావచ్చు; రెండూ రావు. ఉదా. వందలమంది/వందలాది (వందలాది మంది -తప్పు).

9. అవ్యయాదులు

1. నామవాచక, సర్వనామ, విశేషణ, క్రియాపదాలకులాగా ప్రత్యయాలు చేరని పదాలను అవ్యయా లంటారు. అప్పుడు, ఇప్పుడు, ఎందుకు మొదలైన సర్వనామాలు కొన్ని సందర్భాల్లో అవ్యయాల్లాగా ప్రవర్తిస్తాయి. ఉదా. వచ్చేటప్పుడు, చేపిందుకు. ఇవి క్రియావిశేషణాల చివర చేరినప్పుడు క్రియావిశేషణాలుగా, వాక్య విశేషణాలుగా ఉపయోగపడతాయి. ఉదా. వాడు పనిచేశాడు → వాడు చేసిన పని: ఆమె విన్నప్పుడు: నీవన్నట్లు.
2. క్రమేణ, క్రమేపి, యథా, ఏతావాతా, పదేపదే మొదలైన సంస్కృతావ్యయాలను సాధ్యమయినంతవరకు వ్రాడవద్దు. 'వృథా' స్వతంత్ర శబ్దంగా తెలుగులో వాడుకకు వచ్చింది. ఉదా. ■ విమర్శలన్నీ వృథా.
3. యథాతథం, యథావిధి మొదలైనవాటి చివర వాక్యమధ్యంలో 'గా' చేరుతుంది; వాక్యాంతంలో విధిగా చేరదు. ఉదా. నాటి పద్ధతులు నేటికీ యథాతథంగా ఉన్నాయి/ నాటి పద్ధతి నేటికీ యథాతథం.
4. పిదప, కనుక, మరియు, దనుక-వంటి పాతకాలపు మాటలను వాడుక చేయవద్దు. మారుమూల అవ్యయాలైన సమాసాల వాడుక మంచిది కాదు. ఉదా. యథాసంధవం. ఆయితే 'వృథాప్రయాస, ప్రయాస వృథా' వంటివి వాడవచ్చు.
5. 'మరియు' మొదలైన అవ్యయాల స్థానంలో మాటల చివరి అచ్చులకు దీర్ఘం వాడి రెండుమాటలు కలపవచ్చు. ఉదా. వాడూ వీడూ, అదీ ఇదీ.
6. సందేహం సూచించటానికి పదం చివర 'ఓ' చేరుతుంది. ఉదా. అవునో కాదో, వాడో వీడో, ముందో వెడో. ఇలా 'ఓ' చేర్చి ప్రశ్న, విషయార్థాలను కూడా సూచించవచ్చు. భేదాన్ని వ్యవహారం ద్వారా గుర్తించవచ్చు. ఉదా. (సందేహం) వాడేం చేస్తున్నాడో ఎవరికీ తెలుసు?; (విషయం) వాడెందుకు వెళ్లాడో నాకు తెలుసు; (=వాడు వెళ్లిన పనేమిటో నాకు తెలుసు); (ప్రశ్న) ఆమె ఏమంటున్నదో విను.
7. సందేహార్థంలో 'ఏమో'ను అదనంగా చేర్చవచ్చు. ఉదా. వాడేం మనిషో ఏమో! పాడుపని చేశాడు. ప్రశ్నార్థక శబ్దంలేని వాక్యాల్లో 'ఏమో' వాడి విషయం సూచించవచ్చు. ఉదా. ఆమె ఉండేమో చూడు; అది బాగుంటుందేమో నాకు తెలీదు.

8. వెంటవెంటనే రాసిన రెండు ప్రశ్నార్థకవాక్యాలు సముచ్చయార్థం గాని, వికల్పార్థంగావి ఇవ్వవచ్చు. వ్యవహారం గమనించి ప్రయోగించాలి. ఉదా. (సముచ్చయార్థం) ఆమె ఎక్కడుంది? ఏం చేస్తున్నది?; (వికల్పార్థం) వాడు వస్తాడా? రాడా?
9. హిందీ ఇంగ్లీషుల్లోలాగా ప్రత్యేకశబ్దాలు (और, and - వంటి సముచ్చయార్థకాలనూ, या, or-వంటి వికల్పార్థకాలనూ) వాడకుండానే 'కానీ, కాబట్టి, అయినా, అయితే' వంటి అవ్యయాలతో రెండు వాక్యాలను కలవవచ్చు. ఉదా. ఆమె చక్కనిది, కాని గర్వంలేదు; ఆయన పెద్దమనిషి, కాబట్టి అబద్ధం చెప్పడు; వాడు దొంగ, అయినా మర్యాదస్థుడే; ఆమె పనికితై, అయితే ఒళ్లు దాచుకుంటుంది.
10. ప్రశ్నార్థకంగా మాట చివర 'అ' చేరుతుంది. లేదా చివరి అచ్చు దీర్ఘమవుతుంది. ఉదా. వచ్చాడా? /వచ్చాడూ?; చేసిందా?/ చేసిందీ?; అది గుండే? చెరువా?
11. దీర్ఘాచ్చుతో అంతమయ్యే మాటల తరవాత ప్రశ్నార్థకంగా 'అ' చేరినప్పుడు, రెండచ్చులమధ్య 'న' కారం పెచ్చుగా చేరుతుంది. ఉదా. వాడే-అ → వాడేనా? మొదటిమాట చివరి అచ్చు, రెండోమాట మొదటి అచ్చు, 'అ' అయితే 'న' కారంగాని, 'య' కారం గాని మధ్యలో చేరతాయి. ఉదా. వాటానా?/వాటాయా? ఇకారాంతాల తరవాత 'అ' చేరినప్పుడు ఉచ్చారణలో 'ఎ' (=ఐ) ధ్వని వినిపించినా రాతలో 'అ' వాడండి. ఉదా. అదా? ఇదా? గాలా? ధూళా?
12. సందేహం, వినికీడి-మొదలైనవి సూచించటానికి వాక్యం చివరగాని, మాట చివరగాని '(అ)ట' చేరుతుంది. దీర్ఘాచ్చుల తరవాత '(అ)ట' చేరినప్పుడు మధ్యలో వకారం పెచ్చుగా చేరుతుంది. ఉదా. చేశాడు-అట → చేశాడట; అంతే-అట → అంతేనట. '(అ)ట'కు ముందు డకార ముంటే సందిలో రెండూ కలిసి 'ట్ట'గా మార్తాయి. ఉదా. వస్తాడు- అట → వస్తాడట/వస్తాట్ట. ఇకార, ఉకారాల తరవాత చేరిన '(అ)ట'లోని అకారం వైకల్పికంగా లోపిస్తుంది. ఉదా. వస్తుంది-అట → వస్తుందట/ వస్తుందిట.
13. నొక్కి చెప్పదలచిన మాట చివర 'వి(ను)' చేర్చుంది. మాట చివర సున్నా ఉంటే అది మకారంగా మారుతుంది. ఉదా. అది-వి → అదే; వాడు-వి → వాడే; దేశం-వి → దేశమే.
14. ఆక్షేపణలో క్రియాపదం చివర 'గా' చేరుతుంది. ఉదా. చేశాడుగా పునకార్యం!, ఉన్నాడుగా చెట్టంత మనిషి!

15. ఆక్షేపణ, సందేహం, నిర్ధారణ, ప్రశ్నలలో మాట చివర 'కదా/గదా' చేరుతుంది. 'కదూ/గదూ' కూడా చేర్చవచ్చు. ఉదా. పిల్లి గదా పాలు తాగింది?/పిల్లి కదూ పాలు తాగింది?
16. ఆశ్చర్యార్థంలో మాట చివర 'ఏ' చేరుతుంది. ఉదా. వాడే!, వచ్చావే!, విన్నావే!
17. అనిశ్చయ, నిరాశరణలు సూచిస్తూ మాటల చివర 'లే' చేరుతుంది. సందర్భాన్ని బట్టి అర్థం మారుతుందని గుర్తించాలి. ఉదా. అన్నాడులే; వస్తాలే(వీలయితే).
18. తరతమ భేదాలను సూచించే ప్రత్యేక పదాలుగాని, ప్రత్యయాలు గాని తెలుగులో సహజంగా లేవు. సంస్కృతం నుంచి ఎరువు తెచ్చుకున్న మాటలతోనే ఇది సాధ్యం. 'మేల్తరం' వంటి మాటలు కొన్ని మాత్రమే ఇటీవల వాడుకలోకి వచ్చాయి. "గురువు, గరీయం, గరిష్ఠం; గుణవంతం, గుణవత్తరం, గుణవత్తమం" వంటి వాడుకను ప్రయత్న పూర్వకంగా అభ్యసించాలి. లేదా వాక్యరచనద్వారా ఈ తరతమ భేదాలను సూచించాలి. ఈ భేదాలను తెలుగులో 'కంటె, కన్న / కన్నా'లతో నిరూపించాలి. ఉదా. వాడికంటే వీడు నయం; చెప్పేకన్నా చేయటం మెరుగు.

10. సంధులూ, సమాసాలూ

1. విడివిడి మాటలు కలియటం సంధి. మొదటిమాట చివరి వర్ణం నిలిచి, తరవాతి మాట మొదటివర్ణం లోపిస్తే అది పూర్వరూపసంధి. తెలుగులో ఇది తక్కువ. మొదటి మాట చివరి వర్ణమే లోపిస్తే అది పరరూప సంధి. తెలుగులో ఇది సహజం. ప్రత్యయాలు చేరినప్పుడు స్వతంత్ర శబ్దంలో వచ్చే మార్పులను పదమధ్యసంధి అంటారు. ఇది నిత్యం. ఈ సంధి అన్ని భాషాభాగాల్లోనూ జరగవచ్చు. కొన్ని సమయాల్లో ప్రత్యయాల రూపంలో కూడా సంధివల్ల మార్పులు రావచ్చు ప్రధానమైన సంధి భేదా లివి:

i. మొదటిమాట చివరి అచ్చు 'ఉ' అయితే మరో అచ్చు ముందు అది లోపిస్తుంది; రెండోది మిగులుతుంది. ఉదా. తమ్ముడు-ఉన్నాడు → తమ్ముడున్నాడు. తక్కిన అచ్చుల విషయంలో సంధి జరగవచ్చు; జరక్కపోవచ్చు.

ii. ప్రత్యయం మొదటి అచ్చు తప్పక లోపిస్తుంది. ఉదా. మేన-అత్త → మేనత్త (ఇక్కడ అత్తశబ్దం ప్రత్యయంతో సమానం); జాన-ఎడు → జానెడు.

iii. రెండు మాటల్లో మొదటిది తెలుగు బహువచన ప్రత్యయంతో ఉండి రెండోది సంస్కృతపదమైతే సంధి చేయవద్దు. ఉదా. ప్రజల-అభీష్టం → ప్రజల అభీష్టం (లేదా- 'ప్రజాభీష్టం' అని సమాసం చేయండి); అన్ని-ఉద్యోగాలూ → అన్ని ఉద్యోగాలూ ('అన్నుద్యోగాలు' కాదు).

iv. సుదీర్ఘసమాసమయితే తప్ప, సంధి చేయండి. ఉదా. దేశ-ఉన్నతి → దేశోన్నతి; వయః-పరిమితి → వయఃపరిమితి; శిఖర-అగ్ర -చర్చలు → శిఖరాగ్రచర్చలు.

v. సంధిగతమైన రూపాల్లో రెండు ఒత్తక్షరాలు వెంటవెంటనే రావు. వస్తే మొదటిదాని ఒత్తు పోతుంది. ఉదా. ఏక-చత్రం → ఏకచత్రం. (-చత్రం- అనే రూపం రాదు)

vi. మొదటిమాట చివరి దీర్ఘాచ్చుల పక్కన రెండోమాట మొదటనున్న 'ఇ, ఈ, ఎ, ఏ' లు వస్తే మాటలమధ్య 'య' వచ్చి చేరుతుంది; 'ఉ, ఊ, ఒ, ఓ' లు వస్తే 'వ' వచ్చి చేరుతుంది. ఉదా. నా-ఇల్లు → నాయిల్లు; ఆ-ఈగ → ఆయిగ; ఈ-ఎలక్షన్ → ఈ యెలక్షన్; మా-ఊరు → మావూరు; ఏ-ఓడ → ఏవోడ. ఇలా య, వ, లు చేర్చకపోటం మంచిది.

vii. మాటచివరి దీర్ఘాచ్చు తరవాత అవ్యయం/ప్రత్యయం మొదటి ప్రాప్త్యాచ్చు నిత్యంగా లోపిస్తుంది. ఉదా. వినే-అప్పుడు → వినేప్పుడు; పో-అక → పోక; రా-అని → రాని.

viii. సాధారణంగా తెలుగుమాటలకు రెండు రూపాలుంటాయి (అచ్చుల ముందు హలంతంగా, హల్లులముందు అజంతంగా). కొన్ని సమయాలలో హల్లులముందుకూడా స్వరలోపం జరుగుతుంది. అప్పుడు ఒకే వర్గానికి చెందిన పరుషాలు సందిలో ద్విత్వమవుతాయి. పరుషపరళాలు వెంటవెంటవస్తే రెండోది ద్విరుక్తమవుతుంది. ఉదా. కావు-పిల్ల → కాప్పిల్ల; చేతి-తప్పు → చేత్తప్పు; భారత-దేశం → భారద్దేశం; పిరికి-గుండె → పిరిగ్గుండె. అయినా మాటలను విడివిడిగా రాయటం మంచిది.

ix. భిన్న వర్గాలకు చెందిన హల్లులు పక్కపక్కన వచ్చినప్పుడు సందిలో రెండో హల్లే ద్విరుక్తమై నిలుస్తుంది. ఉదా. రాతి-చిప్ప → రాచ్చిప్ప.

x. మొదటి హల్లు 'ల,న'ల్లో ఒక్కటై, తరవాతి హల్లు దంత్య (త,ద-లు), తాలవ్య (చ,జ,య-లు), దంతమూలీయ (స,న,ల,ర-లు), మూర్ధన్య (ట,డ,ణ,ళ-లు) వర్గాల్లో ఒకటయితే మొదటిమాట చివరి అచ్చు లోపించి సంది జరుగుతుంది. ఉదా. కాలు-తో → కాల్తో; కాని-ది → కాన్ది/కాంది; మాటల-చేత → మాటల్చేత; నాలు-జాబ్బా → నూల్జాబ్బా; నాలు-సంచి → నూల్సంచి; పిల్ల-నాగు → పిల్సాగు; కాల-రాసి → కాల్రాసి; పాల-డబ్బా → పాల్దబ్బా; మాటలు-రావు → మాటల్రావు. సంది చేయకుండా రాస్తే శబ్దస్వరూపం స్పష్టంగా ఉంటుంది.

xi. మొదటిమాట చివరిహల్లు మూర్ధన్యమై, రెండోదాని మొదటిహల్లు దంతమూలీయమైనా స్వరలోపంలో సంది జరుగుతుంది. ఉదా. వాడి-ని → వాణ్ని; గూడు-లు → గూళ్లు.

2. రెండుగాని, అంతకు మించిన పదాలుగాని కలిసి ఒకేమాట అయితే అది సమాసం. సమాసాల్లోని మొదటి మాట చివరి ఏకవచన ప్రత్యయాలు లోపిస్తాయి. ఉదా. రాముడి-యొక్క-బాణం → రాముడిబాణం/రామబాణం; రాముడు-లక్ష్మణుడు → రామలక్ష్మణులు.

3. సంస్కృతపదాలతో సమాసం చేసేటప్పుడు కింది సాధారణనియమాలు పాటించండి:

i. అజాది పదాలు ముందుంటాయి. ఉదా. రామలక్ష్మణులు (నల్లకమ్మంలో రేప తరువాతనే వస్తుంది లకారం).

ii. ప్రీవురుషవాచకాల్లో సాధారణంగా ప్రీ వాచకమే ముందుంటుంది. ఉదా. సీతారాములు.

iii. రెండుమాటలూ ప్రీవాచకాలయినా, ప్రీవాచకం పురుషవాచకం కన్నా సుదీర్ఘమైనా అల్పాక్షరశబ్దమే ముందుంటుంది. ఉదా. కృష్ణాగోదావరులు; నలదమయంతులు.

iv. రెండు మాటల లక్షణాలూ ఒకే విధంగా ఉంటే వాటిలో గౌరవాధిక్యం కలది ముందుంటుంది. ఉదా. గంగాకృష్ణులు

v. సంస్కృతంలోని పుం, నపుంసక లింగ శబ్దాల చివర సమాసంలో దీర్ఘం రాదు. ఉదా. దారపుత్రులు (దార-పుంలింగశబ్దం); శిక్షణ వధకం (శిక్షణ-నపుంసకలింగశబ్దం).

vi. సంస్కృతంలోని స్త్రీ లింగశబ్దాల చివరి దీర్ఘం సమాసంలో హ్రస్వంకాదు. ఉదా. ఇందిరా ప్రేయదర్శిని, ఈ సూత్రం మిత్రసమాసాలకు కూడా వర్తిస్తుంది. ఉదా. కమలా టీచర్.

4. వాడుకలో నలిగింది కాకపోతే మొదట సంస్కృతపదాన్ని వాడి తెలుగు మాటలతో కలిపి సమాసం చేయవద్దు. ఉదా. గర్భగుడి, భూతద్దం. 'సాంస్కృతికసమ్మే, రసాయనమార్పు' వంటివి ఈనాటివి.
5. రెండు అన్యదేశ్యాల మధ్య 'పు' గాని, క్రియావిశేషణం 'అయిన/బన' గాని వీలయితే చేర్చవద్దు. ఉదా. భారతదేశ విదేశాంగ మంత్రి (భారత దేశపు-కాదు); ప్రజాస్వామ్య లక్షణాలు (ప్రజాస్వామ్యపు-కాదు).
6. దేశ్యాలనూ అన్యదేశ్యాలనూ కలిపి మిత్ర సమాసం చేసేటప్పుడు విశేషణంగా మొదట తెలుగుమాటలే వాడండి. ఉదా. కొత్త ప్రెసిడెంట్ (నూతన-అనవద్దు).
7. సమాసాల్లో తద్వితరూపాల వాడుక తగ్గించండి. ఉదా. రసాయనచర్య (రసాయనిక-అని రాయవద్దు); వ్యవసాయదేశం (వ్యావసాయిక-అనకండి); ప్రకృతివైపరీత్యాలు (ప్రాకృతిక-అని రాయకండి).
8. అన్యదేశ్యాలతో సమాసాలు కల్పించేటప్పుడు తత్సమ, తద్భవ భేదం గుర్తించండి. ఉదా. నాకాదళం/నావికదళం ('నావికాదళం' కాదు).
9. తెలుగు, ఇంగ్లీష్ నుడికారాలను సంస్కృతీకరించి సమాసాలు చేయవద్దు. అలాగే అన్యదేశ్య సమాసాలను మక్కికిమక్కిగా తెలుగు చేయవద్దు. ఉదా. "the cold touch of poverty"ని 'దుర్భరదారిద్ర్యం' అని అనువదించండి గాని 'దారిద్ర్యశీతలస్పర్శ' అనవద్దు. అలాగే 'చల్లని కడుపు'ను 'శీతలగర్భం' అని రాయవద్దు.

11. పదజాలం: కృత్తద్ధితాలు

1. భాషా విలక్షణతను నిరూపించేది వాక్యరచనాపద్ధతి. వాక్యాల్లో భిన్న భాషాభాగాలకు చెందిన పదాలుంటాయి. వాటిని దేశ్యాలని, అన్యదేశ్యాలనీ స్థూలంగా రెండుగా విభజించవచ్చు. సాధ్యమయినంతవరకు తెలుగుమాటలనే వాడితే విద్యార్థులు సులభంగా అర్థం గ్రహించగలరు. శాస్త్రగ్రంథరచనలో సుదీర్ఘసమాసాలను (ఎంత పొడుగు సమాసమైనా ఒక్క మాటకిందనే లెక్క), తెలుగునైనా మారుమూల మాటలను, వీలయినంతవరకు వాడగూడదు. ఉదా. ఈయేడు వానలు తక్కువ/ఈ year rains తక్కువ/ఈ సంవత్సరం వర్షాభావం-ఈ మూటిలో మొదటిదే మేలు.
2. కొన్ని మాటలు పరుషాదిగా, సరళాదిగా రెండురూపాలతో వాడుకలో ఉన్నాయి. వీదో ఒక రూపంలో వాటిని నియతంగా వాడండి. ఉదా. బొక్క/పొక్క, కడప/గడప, కుంట/గుంట.
3. కొన్ని జంటమాటలు వాడుకలో ఉన్నాయి. వాటిలో రెండూ దేశ్యాలే అయినా రెండో మాటకు విడిగా అర్థం తెలియదు. ఉదా. పులీపుట్రా, రవికారట్రా. రెండో మాటను విడిగా వాడవద్దు. కొన్ని తెలుగు మాటలు అన్యదేశ్యాల్లో జతకట్టి జంటమాట లవుతున్నాయి. ఉదా. సిగ్గుశరమూ, సిగ్గుబిడియం, సేమ్ అదే. రెండూ అన్యదేశ్యాలుగా కూడా జంటమాట లేర్పడ్డాయి. ఉదా. పేపర్ కాగితం. శాస్త్రరచనలో ఇటువంటి శబ్దాలను వాడవద్దు.
4. సంస్కృతం నుంచి ఎరువుగా వచ్చిన మాటల స్వరూపం గుర్తించి వాడండి. ఉదా. 'పటిష్ఠవంతం, నైపుణ్యత, గౌరవనీయ, సాహార్ద్రం, చారిత్రాత్మకం' వంటివి అపశబ్దాలు. వాటిని క్రమంగా 'పటిష్ఠం, నైపుణ్యం, మాననీయ, సాహార్ద్రం, చరిత్రాత్మకం/చారిత్రకం' అనే రాయాలి. నిమింతువులు చూసి సరిదిద్దుకోండి.
5. క్రియలకు ప్రత్యయాలు చేరి నామవాచకాలేర్పడితే అవి కృత్తులు. నామవాచకాలనుంచి ప్రత్యయాలు చేరి మళ్ళీ నామవాచకాలు తయారైతే అవి తద్ధితాలు. ఉదా. (కృత్తులు) ఎరుగు -ఇక → ఎరిక; తెలియు-ఇడి → తెలివిడి; (తద్ధితాలు) ప్రథమం → ప్రాథమ్యం; పరిశుద్ధం → పారిశుధ్యం. సమాసాల్లో తద్ధితరూపాల వాడుక పూర్తిగా తగ్గించండి.

6. వ్యక్తుల, స్థలాల, వస్తువుల పేర్లు మార్చవద్దు; అనువదించవద్దు. ఉదా. అలెగ్జాండర్ (అలకసుందరుడు-కాదు); జవాహర్‌లాల్ (జవహర్లాల్-కాదు); కారల్ మార్క్స్ (కారల్ మోక్షుడు-కాదు); డెమోస్కస్ (దిమిమ్మ వగరం-కాదు); తక్షశిల (టాక్సిలా-కాదు); స్టెతస్కోప్ (ఆల-కాదు).
7. 'నెలకొను, కైకొను, విద్యగరపు, పలువురు' వంటి పాతకాలం మాటలను వాడవద్దు.
8. కవితాభాషలోలాగా అనేక పర్యాయపదాలను ఒకే అర్థంలో వాడవద్దు. పరిభాషలాగా ఒకే అర్థంలో ఒకే మాటను నియతంగా వాడకపోతే శాస్త్ర ప్రయోజనం దెబ్బతింటుంది. 'నుబ్బు, మేఘం, కాదంబిని' వగైరా అనేక పర్యాయపదాల వాడుక పనికిరాదు.
9. కలుగు, జరుగు, ఇమిడివుండు-వంటి క్రియారూపాలను మళ్ళీ మళ్ళీ వాడవద్దు.
10. కేవలం మాండలికంగా వాడుకలో ఉండి, ఇతర ప్రాంతాల వారికి మరో అర్థమో, అశ్లీలార్థమో వచ్చే మాటలు వాడవద్దు. ఉదా. గుంట, దోబ్బు, ఎత్తు, సరుకు మొ.
11. ధాతురూపాల చివర 'అటం/అడం' చేర్చి బాహ్యార్థకాలను నిష్పన్నం చేయవచ్చు. అవి నామవాచకాల్లాగానే వాక్యంలో కర్త/కర్మ గా వ్యవహరిస్తాయి. ఉదా. చెప్పు-అటం/అడం → చెప్పటం/చెప్పడం; చెప్పటానికి, చెప్పడం వల్ల మొ. ఈ రూపాలకు వ్యతిరేకరూపాలున్నాయి. ఉదా. చెప్పకపోవటం, చెప్పకపోవడంవల్ల. ఈ వ్యతిరేక రూపాలు పురుషనిర్దేశం చేయవు. ఉదా. నీవు/నేను/వాడు చెప్పటం/చెప్పకపోవడం.
12. ధాతువులకు-'అమి' చేర్చి వ్యతిరేకబాహ్యార్థకాలను సాధించవచ్చు. ఉదా. విను-అమి → వినమి.

తొమ్మిది ముఖ్యమైన కృద్రూపాలు:

1. మాటచివరి అక్షరంలోపించి 'క' చేరినవి:

ఎరుగు → ఎరుక

కడగు → కలక

కాగు → కాక

మునుగు → మునక

వదనాలం: కృత్తర్థాలు

అసవాదం: వచ్చు → రాక

2. మాట చివర '- ఇక' చేరినవి:

అమరు → అమరిక

ఓపు → ఓపిక

కదలు → కదలిక

పొందు → పొందిక

3. మాట చివరి అక్షరం లోపించి 'పు' చేరినవి:

తలచు → తలపు

తీర్చు → తీర్పు

ముగించు → ముగింపు

వలచు → వలపు

4. మాటచివరి అక్షరంలోపించి 'త' చేరినవి:

అలము → అలత

చేయు → చేత

మోయు → మోత

రాయు → రాత

అవులించు → అవులింత

పలకరించు → పలకరింత

వెక్కిరించు → వెక్కిరింత

5. మాట చివరి అక్షరానికి బదులు 'ట' చేరినవి:

ఆడు → ఆట

ఊరు → ఊట

పండు → పంట

మండు → మంట

6. మాట చివర 'ఇమి' చేరినవి:

కలుగు → కలిమి

కూరుచు → కూరిమి

7. మాట చివర 'బడి' చేరినవి:

పెట్టు → పెట్టుబడి
సాగు → సాగుబడి

8. మాట చివర 'బాటు' చేరినవి:

గిట్టు → గిట్టుబాటు
తిరుగు → తిరుగుబాటు

9. చివర 'గడ' చేరినవి:

ఎత్తు → ఎత్తుగడ
మను → మనుగడ

10. చివర 'దల' చేరినవి:

పట్టు → పట్టుదల
పారు → పారుదల
సాగు → సాగుదల

11. చివరి అక్షరంలోపించగా మిగిలిన దానికి 'కువ' చేరినవి:

వేగు → వేకువ

12. చివర 'డు' చేరినవి:

అమ్మ → అమ్మడు
తాగు → తాగుడు
పాకు → పాకుడు

13. చివర 'క' చేరినవి:

కోరు → కోరిక
చేరు → చేరిక
పూను → పూనిక

14. చివర 'కం' చేరినవి:

పెంచు → పెంపకం
వండు → వంటకం

15. చివర 'కోలు' చేరినవి:

చెప్పు → చెప్పుకోలు
మెచ్చు → మెచ్చుకోలు

సదశాలం: కృత్తద్ధితాలు

వీడు → వీడుకోలు/వీడ్కోలు

ఇలా ఇంకా చాలా ప్రత్యయాలు చేరి తెలుగులో కృత్తులు ఏర్పడతాయి. ఇది సంగ్రహంగా కొన్నిటిని పేర్కొనటమే. సంస్కృత పదాలైన కృత్తులు ఏయే ప్రత్యయాలు చేరి ఎలా ఏర్పడతాయో వివరించాలంటే అభాషావ్యాకరణం చెప్పాలి. అది ప్రస్తుతం కుదరదు గనుక కొన్ని శబ్దాలను మాత్రం సూచిస్తాం-

అవన్నీ ఎక్కువ వాడుకలో ఉన్నవి మాత్రమే.

1. 'తవ్య' చివర చేరినవి:

భవితవ్యం, కర్తవ్యం, వక్తవ్యం, శ్రోతవ్యం

2. 'అనీయ' చేరినవి:

పఠనీయం, కరణీయం, శ్రవణీయం, దర్శనీయం, స్తవనీయం

3. 'య' ప్రత్యయం చేరినవి:

పాఠ్యం, భావ్యం, గమ్యం, రమ్యం, దృశ్యం, వాచ్యం, శ్రావ్యం

4. 'క' ప్రత్యయం చేరినవి:

గాయకుడు, నర్తకుడు, కథకుడు, పాఠకుడు, విమర్శకుడు

5. 'క్త' ప్రత్యయం చేరినవి:

గతం, హతం, విత్తం, స్వాంతం, కష్టం, శాంతం.

ఇవి అనేకం. శబ్దరూపాలను గుర్తించటానికి కొన్ని మాత్రం

ఉదాహరణ ప్రాయంగా ఇచ్చాం.

తద్ధితాలు

నామవాచక శబ్దంమీదగాని విశేషణాలమీదగాని కొన్ని ప్రత్యయాలు చేరి మళ్ళీ నామవాచకా లేర్పడతాయి. వీటిని తద్ధిత నామా లనవచ్చు; క్లుప్తంగా తద్ధితా లనవచ్చు.

తెలుగులో ఏర్పడే కొన్ని తద్ధిత రూపాలను గమనిద్దాం.

1. 'తనం' చేరేవి:

దొంగ → దొంగతనం

పిరికి → పిరికితనం

2. 'రికం' చేరేవి:

కన్నె → కన్నెరికం

పెద్ద → పెద్దరికం

3. 'ఇమి' చేరేవి:

మేలు → మేలిమి

వేడి → వేడిమి

4. 'న' చేరేవి:

నల్ల → నల్లన

తియ్య → తియ్యన

5. 'పు' చేరేవి:

తెల్ల → తెలుపు

పచ్చ → పసుపు

6. 'ఇడి' చేరేవి:

వినికి → వినికిడి

తలివి → తలివిడి

7. 'దం' చేరేవి:

ఒప్పు → ఒప్పదం

తప్పు → తప్పదం

8. 'కారం' చేరేవి:

నుడి → నుడికారం

9. 'కాడు' చేరే మహత్తులు:

ఆట → ఆటకాడు

వేట → వేటకాడు

10. 'కత్తె' చేరే అమహత్తులు:

ఆట → ఆటకత్తె

పాట → పాటకత్తె

11. 'అరి' చేరేవి:

కమ్మరం → కమ్మరి

చదువు → చదువరి

12. 'ఇడి' చేరేవి:

ముక్కు → ముక్కిడి

సిగ్గు → సిగ్గిడి

13. 'ఎడు' చేరేవి:

మాన → మానెడు

పదజాలం: శ్రిత్యధిలాలు

వీసె → వీసెడు

14. 'బంటి' చేరేవి:

మెడ → మెడబంటి

రొమ్ము → రొమ్ముబంటి

15. 'ఈడు' చేరేవి:

కమ్మతం → కమ్మతీడు

బానసం → బానసీడు

ఇలా అనేకం. ఆయా ప్రత్యయాలు ఆయా నిర్దిష్టార్థాల్లో చేర్తాయి. లేదా నిర్దిష్ట ప్రత్యయం చేరినప్పుడు అర్థంలో మార్పు వస్తుంది. నిఘంటు వ్యాకరణాల ద్వారా ఆ భేదాలను గుర్తించాలి.

సంస్కృతంలోని తద్వితరూపాలన్నిటినీ వివరించటం ఇక్కడ అసాధ్యం. అనవసరం కూడా. ఆయా ప్రత్యయాలు చేరినప్పుడు వచ్చే అర్థభేదాలను పైన సూచించినట్లే తెలుసుకోవాలి.

ఇక్కడ తెలుగువారి వాడుకలో ఎక్కువగా కనిపించే కొన్ని రూపాలను అర్థవివరణ లేకుండా పట్టికగా ఇస్తున్నాం.

కురు → కౌరవ

యదు → యాదవ

మను → మానవ

కళింగ → కౌళింగ

పంచాల → పాంచాల

తీల → తైలం

పయన్ → పాయసం

పుర → పౌర

శివ → శైవ

నగర → నాగర

బుద్ధ → బౌద్ధ

జిన → జైన

ముని → మౌనం

యువా → యౌవనం

గురు → గౌరవం

దను → దానుష్క

మాస → మాసిక
 వర్ష → వార్షిక
 దిన → దైనిక
 నౌ → నావిక
 అస్త్ర → ఆస్త్రిక
 వేద → వైదిక
 రోక → లోకిక
 ఇహ → ఐహిక
 వృత్తి → వార్తిక
 తర్క → తార్కిక
 వీణా → వైణిక
 పురాణ → పౌరాణిక
 మనన్ → మానసిక
 పక్ష → పక్షిక
 మహల్ → మహిమ
 పటు → పటిమ
 గురు → గరిమ
 లఘు → లఘిమ
 కుల → కులీన
 గ్రామ → గ్రామీణ
 భారత → భారతీయ
 రాష్ట్ర → రాష్ట్రీయ
 పర → పరకీయ
 దేశ → దేశీయ
 ప్రాంత → ప్రాంతీయ
 స్వ → స్వయ/స్వకీయ
 రాజన్ → రాజకీయ
 పురుష → పౌరుషేయ
 ఆతిథి → ఆతిథేయ
 నవ → నవీన
 సాయం → సాయంతన

వదనాలం: కృత్తర్థాలు

చిరం → చిరంతన

సమ → సమత

ప్రభు → ప్రభుత

పశ్చాత్ → పాశ్చాత్య

గురు → గురుత, గురుత్వం, గౌరవం

రసిక → రసికత్వం, రసికత, రాసిక్యం

పటు → పటుత, పటుత్వం, పాటవం

పురుష → పురుషత, పురుషత్వం, పౌరుషం

సోదర → సోదరత, సోదరత్వం, సోదర్యం

రాజ → రాజ్యం

శూర → శౌర్యం

నిపుణ → నిపుణత, నిపుణత్వం, నైపుణ్యం

ప్రవీణ → ప్రావీణ్యం

దీర → దైర్యం

స్థిర → స్థైర్యం

రూప → రూపవంతుడు, రూపవతి: రూపసి

యశస్ → యశస్వంతుడు, యశోవతి: యశస్వి, యశస్వినీ

మదు → మదుర, మదురత, మదురత్వ, మాదుర్యం

మేదా → మేదావి

తపన్ → తపస్వి

గురు → గరిష్ఠ

పటు → పటిష్ఠ

సంస్కృతంలోని మూలపదాల విభక్తి ప్రత్యయాలను గాని, తద్విత రూపాలకు ఆయా లింగవచనాదుల్లో వచ్చే రూపభేదంగాని చూపలేదని గమనించండి.

12. క్రియలు: క్రియావిశేషణాలు

1. తెలుగు క్రియలు ఆకర్మక, సకర్మక, ప్రేరణార్థకాలని ప్రధానంగా మూడు రకాలు. ఆకర్మక క్రియలు వాడిన వాక్యాలలో కర్మ ఉండనక్కరలేదు. సకర్మకాలు క్రియను ఆపేక్షిస్తాయి. ప్రత్యక్ష పరోక్ష కర్మలు రెండూ ఉన్నప్పుడు ప్రేరణార్థకాలు వాడాలి. కొన్ని సకర్మకాలుగానూ, ఆకర్మకాలుగానూ వాడదగినవి. ప్రత్యేకధాతువులతో ఈ మూడు రకాల క్రియలూ విడివిడిగా ఉన్నాయి కూడా. ఆకర్మకాలను సకర్మకాలుగా, ప్రేరణార్థకాలుగా మార్చే ప్రత్యయా లున్నాయి. వ్యవహారాన్నీ, నిఘంటువులనూ సంప్రతించి వీటిని గుర్తుపట్టవచ్చు. ఉదా.

(అ) ఆకర్మకం	సకర్మకం
పెరుగు	పెంచు
కలియు	కలుపు
కాలు	కాల్చు
(ఆ) సకర్మకం	ప్రేరణార్థకం
అను	అనిపించు
కాల్చు	కాల్పించు
తిట్టు	తిట్టించు

2. ఆకర్మకాలను కింది పద్ధతులద్వారా సకర్మకాలుగా మార్చవచ్చు. ఉదా.
- 'ఇంచు' చేర్చి: దిగు-ఇంచు → దించు; బిగియు-ఇంచు → బిగించు
 - '-చు' చేర్చి: కాలు-చు → కాల్చు; పడు-చు → పరుచు/పరచు
 - చివరి వర్ణాన్ని '-పు'గా మార్చి: కలియు → కలుపు; చూచు → చూపు
 - 'చేయు' అనుబంధంగా చేర్చి: తెలియు-చేయు → తెలియజేయు
 - 'వేయు' అనుబంధంగా చేర్చి: ఆరు-వేయు → ఆరవేయు
 - 'కొట్టు' అనుబంధంగా చేర్చి: పగులు-కొట్టు → పగులగొట్టు/పగలగొట్టు
 - 'తీయు' అనుబంధంగా చేర్చి: అరుగు-తీయు → అరగదీయు
 - 'పెట్టు' అనుబంధంగా చేర్చి: కాగు-పెట్టు → కాగపెట్టు

పై మార్పు జరిగేటప్పుడు 'కొట్టు, తీయు, చేయు' మొదలైన పరుషాది శబ్దాలు సరళా లవుతాయి. ధాతువు చివరి ఉకారం అకారంగా మారుతుంది. ఈ మార్పుతోబాటు అర్థంలో కూడా కొద్దిపాటి భేదం రావచ్చు. వ్యవహారాన్నిబట్టి ఈ భేదం గుర్తించాలి. ఉదా.

3. 'కొను' దాతువును ఇతర దాతువులకు చేర్చినప్పుడు కొన్ని ప్రయోజనాలు సాధించవచ్చు. ఉదా.
 i. ఆకర్మకాన్ని సకర్మకం చేయవచ్చు. తెలియు-కొను → తెలుసుకొను. ఇక్కడ యకారాంతాలు సకారాంతాలు కావటం గమనించాలి.
 ii. వాక్యంలో ఒకటికి మించిన కర్తలుంటే 'కొను' చేరిక 'అన్యన్యం' అనే అర్థమిస్తుంది. తిట్టుకొను, కొట్టుకొను. ఒకేకర్త ఉంటే 'తనను తాను' అనే అర్థమిస్తుంది.
 iii. ఇప్పటి భాషలో 'కొను' చేరినప్పుడే కొన్ని దాతువులు బహుళ ప్రయోగంలో ఉన్నాయని గుర్తించాలి. ఉదా. పడుకొను, ఒప్పుకొను, తేరుకొను.
4. తెలుగు క్రియలను సమాపకాలని, అసమాపకాలని కూడా రెండుగా విభజింపవచ్చు. సమాపకాలకు సాధారణంగా కాలబోధక ప్రత్యయాలూ పురుషవాచక ప్రత్యయాలూ చేర్తాయి. అసమాపకాలకు కాలబోధ ఉండవచ్చు; లేకపోవచ్చు. అవి ఉపవాక్యాల చివరగాని, ప్రధాన వాక్యంలో పదబంధాల స్థానంలోగాని వస్తాయి. క్రియాపదం ద్వారా సూచించవలసిన వ్యాపారం పూర్తయితే అది సమాపకం. లేదా అసమాపకం. అసమాపక క్రియలు వాడి వాక్యాలను అవంతంగా పొడగించవచ్చు.
5. చేయు మొదలైన క్రియలను అనుబంధంగా చేర్చి నామ విశేషాలనుంచి క్రియలను నిష్పన్నం చేయవచ్చు. ఉదా. భయం → భయపడు, భయపెట్టు; పని → పనిచేయు; ఎర్ర → ఎర్రబడు; లో → లోబడు; వెంట → వెంటబడు; పరుగు → పరిగెత్తు.
6. 'ఇంచు' చేర్చి సంస్కృతనామపదాదులను తెలుగులో క్రియాపదాలుగా మార్చవచ్చు. ఉదా. సంతోషం → సంతోషించు; జయం → జయించు; స్తుతి → స్తుతించు.
7. హిందీ-ఉర్దూ క్రియారూపాల చివరి 'అనా' స్థానంలో 'ఇంచు' చేర్చి తెలుగులో క్రియలను సృష్టించవచ్చు. ఉదా. పిలానా → పిలాయించు; బజానా → బజాయించు.
8. ఇంగ్లీష్ నామపదాదులకు 'చేయు' వగైరాలను అనుబంధించి తెలుగులో క్రియారూపాలను సాధించవచ్చుగాని 'ఇంచు' వంటి ప్రత్యయాలు చేరవు. ఉదా. కాఫీ--కాఫీచేయు, కాఫీకొట్టు; బొల్, బొలింగ్ → బొల్ చేయు, బొలింగ్ చేయు. హిందీ/ఉర్దూ నామపదాలను కూడా ఇదే విధంగా క్రియలుగా మార్చవచ్చు. ఉదా. ఖరాబ్-చేయు, రుబాబ్-చేయు. 'చెరిష్ → చెరిషించు' వంటి ఆధునిక కవితా

రూపాలకు శాస్త్ర గ్రంథ రచనలో చోటులేదు. అటువంటి రూపాలు తెలుగుకు అసహజం.

9. తెలుగు క్రియలకు రెండేసి రూపాలు సాధ్యం: ఒకటి భావరూపం; రెండు వ్యతిరేకరూపం. వ్యతిరేకార్థం సూచించే ప్రత్యేక శబ్దాలు వాడకుండానే, ప్రత్యయాల ద్వారా కూడా వ్యతిరేక క్రియలను సాధించవచ్చు. ఉదా. చేయు-అక → చేయక; తిను-అని → తినని.

10. సమాపక క్రియల చివర పురుషబోధక ప్రత్యయాలు ఏక, బహు వచనాల్లో చేర్తాయి. ప్రథమ పురుషలో మహత్తులకు ఏకవచనంలో 'డు', బహు వచనంలో 'రు', ఆమహత్తులకు ఏకవచనంలో 'ది', బహువచనంలో 'వి/(అ)యి' చేర్తాయి. ఉత్తమ, మధ్యమ పురుషల్లో మహత్తులని, ఆమహత్తులని రూపంలో బేదం లేదు. ఏక బహువచనాల్లో మధ్యమ పురుషలో క్రమంగా 'పు,రు'లు, ఉత్తమ పురుషలో అలాగే 'ను, ము/ం'లు చేర్తాయి. ఉదా. (ప్రథమ) చేశాడు, చేశారు, చేసింది, చేశాయి/చేసినవి; (మధ్యమ) చేశావు, చేశారు; (ఉత్తమ) చేశాను, చేశాము/చేశాం.

11. కింది పట్టికలో సమాపక క్రియారూపాలను గుర్తించవచ్చు (మచ్చుకు 'చేయు' ధాతురూపాలు మాత్రం).

కాలం/అర్థం	వివరణ	భావరూపాలు	వ్యతిరేకరూపాలు
భూతం	జరిగిపోయింది	చేశాను-చేశాం చేశాడు-చేశారు చేసింది-చేశాయి	చేయలేదు
వర్తమానం	జరుగుతున్నది	చేస్తున్నా(ను)-చేస్తున్నాం చేస్తున్నాడు-చేస్తున్నారు చేస్తున్నది-చేస్తున్నవి	చేయటం లేదు
భూతేతరం/ తద్దర్పార్థకం	జరగనున్నది	చేస్తాను-చేస్తాం ... చేయను-చేయం జరిగిందికానిది చేస్తాడు-చేస్తారు ... చేయడు-చేయరు చేస్తుంది-చేస్తాయి ... చేయదు-చేయవు చేస్తావు-చేస్తారు ... చేయవు -చేయరు	

12. అసమాపక క్రియారూపాలను కింది పట్టికలో చూడవచ్చు.

12. ఆసమాపక క్రియారూపాలను కింది పట్టికలో చూడవచ్చు.

అర్థం	వివరణ	భావరూపం	వ్యతిరేకరూపం
క్యార్థం ...	పూర్తికాని భూతం ...	చేసి ...	చేయక/చేయకుండా
శత్రుత్వం...	పూర్తికాని వర్తమానం...	చేస్తూ/చేస్తా...	చేయకుండా
చేదర్థం...	జరిగితే, జరిగినప్పుడు...	చేస్తే...	చేయకపోతే
అప్యర్థం...	జరిగినప్పటికీ...	చేసినా..	చేయకపోయినా
సామర్థ్యార్థం...	శక్తిని సూచించేది...	చేయగల ...	చేయలేని
కర్మణ్యర్థం...	కర్మప్రధానమైనది...	చెయ్యబడు...	చెయ్యబడని
సమీపభావి...	త్వరలో జరగనున్నది...	చెయ్యబోవు...	చెయ్యబోని

13. విధి, అనుమతి, నిశ్చయం సూచించే క్రియా రూపాలు, ఉభయ ప్రార్థన వాక్యాంతంలో నిలిచి దాన్ని పూర్తి చేస్తాయి. వాటి వ్యతిరేక రూపాలను బ్రాకెట్లలో సూచించటం జరిగింది. ఉదా. (విధి) చెయ్యి (చెయ్యకు)-దీనికి గౌరవార్థంలో 'అండి' చేరుతుంది-చెయ్యండి (చెయ్యకండి); (అనుమతి) చేయవచ్చు (చేయకపోవచ్చు), చెయ్యనిచ్చు (చెయ్యనివ్వని), (నిశ్చయం) చెయ్యాలి (చెయ్యవక్కరలేదు, చెయ్యవసరం లేదు); (ఉభయప్రార్థన) చేద్దాం (చెయ్యవద్దు)

14. ప్రత్యయాలు చేరినప్పుడు దాతురూపాల్లో కింద పేర్కొన్న మార్పులు వస్తాయి:
i. విధ్యర్థంలో దాతువులకు వచ్చే రూపభేదాలివి కొన్ని: ఉదా. తెచ్చు→తే; ఇచ్చు→ఇవ్వ; వచ్చు→రా; చచ్చు→చావు; అగు/అవు→కా; పోవు→పో; లేచు→లే.

ii. చేయు, కోయు వంటి వాటికి విధ్యర్థంలో చెయ్యి, కొయ్యి వంటి రూపాలు వస్తాయి.

iii. అనుబంధ క్రియలుగా చేరిన 'ఉండు, కొను'లు క్రమంగా 'ఓకో' లుగా మారాయి. ఉదా. కూర్చుండు→కూర్చో; చేసుకొను→చేసుకో.

iv. దాతువుల చివరి 'చు' విధ్యర్థంలో 'పు' గాగాని, 'పు' లేకుండా పూర్వాచ్చు దీర్ఘమైగాని, రెండు రకాల మారుతుంది. ఉదా. పిలుచు→పిలుపు/పిలూ. కొన్ని సమయాల్లో 'పు' లోని అచ్చు లోపిస్తుంది. ఉదా. పిలువ్.

v. విధ్యర్థకాల ఏకవచన రూపాలకు 'అండి' చేర్చి బహువచన రూపాలు సాధించ వచ్చు; దీర్ఘాచ్చుల తరువాత 'అండి' లోని ఆకారం లోపిస్తుంది. ఉదా. పిలుపు-అండి→పిలవండి; రా-అండి→రాండి.

vi. 'రా,పో' వంటి ధాతువులను రెండు సార్లు వాడితే, రెండోసారి వాడిన 'రా,పో'ల దీర్ఘం ప్రాస్థమవుతుంది. ఉదా. రాండి-రాండి →రారండి; పోండి-పోండి →పోపండి.

vii. ఆకారంతో మొదలయ్యే ప్రత్యయం చేరినప్పుడు, ధాతువు మధ్యనున్న 'ఉ'కారం బహువచనంలో ఆకారమవుతుంది. ఉదా. అరుచు-అండి →అరవండి; పలుకు-అండి →పలకండి.

viii. విద్యర్థంలోని ఏకవచన రూపాలకు 'వద్దు/ఒద్దు' చేరినప్పుడు, దానికి ముందున్న ప్రాస్థాచ్చు ఆకారంగా మారుతుంది; దీర్ఘాచ్చు మారదు. బహువచనంలో చేరే 'అండి' ప్రత్యయం 'వద్దు/ఒద్దు' కే చేరుతుంది గాని ధాతువుకు కాదు. ఉదా. చెయ్యి-వద్దు-అండి →చెయ్యవద్దండి/ చెయ్యొద్దండి; పో-వద్దు-అండి →పోవద్దండి.

xi. 'లేదు, రాదు' వంటివి చేర్చి వ్యతిరేకక్రియలను కల్పించేటప్పుడు ధాతువు చివరి ఉకారం ఆకారంగా మారుతుంది. ఉదా. చేయు-లేదు →చేయలేదు.

x. ఉభయప్రార్థనలో ధాతువు చివరి అచ్చు లోపించి, దాని ముందున్న హల్లు ప్రత్యయంలోని డకారంతో సమీకరణం పొందుతుంది. అయితే ధాతువు చివరి అచ్చు మకారం ఉంటే లోపించదు; నకారమంటే సమీకరణ జరగదు. ఉదా. చేయు-దాం →చేద్దాం; అమ్ము-దాం →అమ్ముదాం; విను-దాం →విందాం.

xi. ధాతువు చివరి డకారం భూతరూపాల్లో ద్విత్వమవుతుంది. ఉదా. పడు-ఇనా-డు →పడ్డాడు; చెడు-ఇనా-ది →చెడ్డది.

xii. 'పోవు, అవు(ఆగు) ధాతువుల చివరి నకారం భూతకాలంలో యకారంగా మారుతుంది. ఉదా. పోవు-ఏ-డు →పోయాడు/పోయాడు; అవు/ఆగు-ఏ-డు →అయ్యాడు.

xii. 'లేదు' మొదలైన వాటి ముందు 'కలియు, పిలుచు' వంటి ధాతువుల మధ్య హల్లు ఆకారంగా, చివరి హల్లు నకారంగా మార్తాయి. ఉదా. కలియు-లేదు →కలవలేదు; పిలుచు-లేదు →పిలువలేదు.

xiv. భూతేతరకాలప్రత్యయాల ముందు ధాతువుల చివరి ద్విరుక్తహల్లు అద్విరుక్త మవుతుంది. వెళ్లు-తుంది. వెళు-తుంది →వెళ్తుంది. 'నట్టు, మెట్టు, మట్టు' వంటి కొన్ని తప్ప తక్కిన ధాతువుల చివరి ద్విరుక్తటకారం అద్విరుక్త డకారంగా మారుతుంది. ఉదా. నట్టుతుంది; కొడుతుంది.

xv. తకారాది ప్రత్యయాల ముందు 'ఇచ్చు, వచ్చు' వంటి ధాతువుల చివరి ద్విరుక్తచకారం, 'ఇంచు' చివర గల ధాతువుల బిందు పూర్వక చకారం నకారంగా మారుతాయి. ఉదా. వచ్చు-తుంది →వస్తుంది; చేయించు-తుంది →చేయిస్తుంది. ధాతువుల చివరి 'యు,చు'లకు గూడా ఈ నూత్రం వర్తిస్తుంది. ఉదా. కోయు-తున్నాడు →కోస్తున్నాడు; లేచు-తుంది →లేస్తుంది.

XVI. తకార, దకారాది ప్రత్యయాల ముందున్న 'అను, విను' మొదలైన ధాతువుల చివరి ఉకారం, 'పోయు-పోసు' వంటి ధాతువుల చివరి ఉకారం లోపిస్తాయి. ఉదా. అను-తాడు → అంటాడు; పోయు/పోసు-తాం → పోస్తాం.

XVII. తకారదకారాది ప్రత్యయాల ముందు 'పోవు' ధాతువు చివరి 'వు' లోపిస్తుంది. ఉదా. పోతుంది, పోదాం.

15. ధాతువులకు చేరే ప్రత్యయాలు కింది మార్పులు పొందుతాయి:
 (అ) వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయాల ముందున్న 'అ' కారంగాని, ఇతర ప్రత్యయాల ముందున్న అచ్చులుగాని ధాతువు చివర దీర్ఘాచ్చుంటే లోపిస్తాయి. ఉదా. రా-అని → రాని; పో-అక → పోక; పో-ఇతే → పోతే.
 (ఆ) ధాతువు చివరి 'అ(న్)' తరవాత ప్రత్యయాల మొదటి పరుషాలు పరశాలుగా మారుతాయి. ఉదా. చేయ-కల → చేయగల.
 (ఇ) భూతకాల ప్రత్యయం 'ఇనా' లోని దీర్ఘం 'అను, కొను' వంటి ధాతువుల తరవాత అమహత్తుల్లో ప్రాస్వమవుతుంది. ఉదా. అను-ఇనాది → అన్నది.
 (ఈ) తద్దర్పార్థక ప్రత్యయమైన 'తున్/తా'లోని తకారం 'అను, కొను' వంటి నకారాంత ధాతువుల తరవాత టకారంగా మారుతుంది. ఉదా. అను-తున్-ది → అంటుంది; విను-తా-రు → వింటారు.
16. ధాతువుకు భూతార్థంలో 'ఇన', తద్దర్పార్థంలో 'ఏ(టి)', వర్తమానార్థంలో 'తున్న', 'వ్యతిరేకార్థంలో 'అని' చేరి క్రియావిశేషాలు ఏర్పడతాయి. ఉదా. చేయు-ఇన → చేసిన; చేయు-ఏ(టి) → చేసే(టి), చేయు-తున్న → చేస్తున్న. చేయు-అని → చేయని.
17. 'అను, విను, పడు, చెడు' వంటి ధాతువులకు 'ఇన' చేరినప్పుడు సంది వల్ల 'అన్న, విన్న, పడ్డ, చెడ్డ' వంటి క్రియావిశేషాలు వికల్పంగా ఏర్పడతాయి. సంది జరక్కపోతే 'అనిన, వినిన, పడిన, చెడిన' వంటి రూపాలుంటాయి. మొదటి రూపాలు నేటివి. వాటినే వాడండి.
18. క్రియాజన్య విశేషాల మీద అవ్యయాలు చేరినప్పుడు వచ్చే విశేషాలను వ్యవహారం నుంచి గ్రహించండి. ఉదా. చేసే-సరికి, చేసే-వరకు, చేసే-ముందు, చేసే-లాగా, చేసే-దాకా; చేసిన -తరువాత.
19. క్రియావిశేషాల మీద చేరిన అవ్యయాల తొలి అచ్చు, దీర్ఘాచ్చు తరవాత లోపిస్తుంది. ఉదా. చేసే-అట్లు/అట్లు → చేసేట్లు-చేసేట్లు. అలాది అవ్యయాలకు ముందు పెచ్చుగా 'టు' చేరటం కూడా కద్దు. ఉదా. చేసే-అట్లు → చేసేటట్లు/చేసేట్లు.

20. క్రియాజన్య విశేషణాల మీద సర్వనామపదాలు చేర్చి సార్వనామిక విశేష్యాలను కల్పించవచ్చు. వీటితో పురుషబోధ చేయవచ్చుగాని కాల బోధ సాధ్యం కాదు. తెలుగులో ఈ పద్ధతి ప్రత్యేకం-ప్రచురం ఉదా. వచ్చే-వాడు; వచ్చిన -అది → వచ్చినది/వచ్చింది మొ. నామ, సర్వనామాలకు లాగానే ఈ పదాలకు పురుష బోధతో అన్ని విభక్తుల్లోనూ రూపాలుంటాయి. ఉదా. వాడు వచ్చేవాడు, వారు వచ్చేవాళ్లు; ఆమె / అది వచ్చేది, అవి వచ్చేవి; నీవు వచ్చేవాడివి, మీరు వచ్చేవారు; నేను వచ్చేవాడిని, మేం వచ్చేవాళ్లం, వచ్చేదాన్ని, వచ్చేవారితో, వచ్చేదానికి, మొ. ఈ మాటలను అన్ని కాలార్థాల్లోనూ ప్రయోగించవచ్చు. ఉదా. నిన్న వచ్చేది, నేడు వచ్చేది, రేపు వచ్చేది, ఎప్పుడూ వచ్చేది.
21. ఉండు' ధాతురూపాలు 'ఉన్నాడు, ఉన్నది' వంటివి భూత, వర్తమానాలు రెంటినీ సూచిస్తాయి. ఉదా. వాడు (నిన్న) ఉన్నాడు; వాడు (ఇప్పుడు)ఉన్నాడు.
22. క్రియారూపాలు తెలిసినప్పుడు నామవాచకాలమీద 'ఇచ్చు' వంటివి చేర్చి సిద్ధం చేసిన క్రియాపదాలు వాడకండి. ఉదా. రక్షించాలి (రక్షణ ఇవ్వాలి-అనవసరం); అభిలషిస్తుంది (అభిలాషపడుతుంది).
23. సంస్కృతనామాలకు 'ఇంచు' చేర్చి సిద్ధంచేసిన క్రియారూపాల విషయంలో కొన్ని సందర్భాల్లో మాత్రమే నామరూపంలోని దీర్ఘచ్చు ప్రాప్యమవుతుంది. నిమింతువులు చూసి తెలుసుకోండి. ఉదా. ఉదాహరణ (నామరూపం) → ఉదాహరించు (ఉదహరించు-కాదు); కానీ, నిర్ధారణ → నిర్ధరించు, అభిలాష → అభిలషించు.
24. ధాతురూపాల చివర ప్రాప్త్యాచ్చుంటే 'అ' చేర్చి, దీర్ఘచ్చుంటే 'ను' చేర్చి ప్రార్థనాద్యర్థకాలను సాధించవచ్చు. ఉదా. (నీకొంప) కూలు - అ →కూల; (నీఇల్లు బంగారం), కా-ను →కాను; అకర్మకధాతువుల క్త్వార్థక రూపాల చివర 'పోను' చేర్చి కూడా ఈ అర్థం సాధించవచ్చు. ఉదా. (నీతెలివి) మండిపోను.
25. 'పస్తి పోతి(ని), చేస్తే(ని)' వంటి భూతకాలరూపాలు అరుదుగా వాడుకలో ఉన్నాయి. కాని వాటిని వీలయినంతవరకు వాడకండి.
26. 'ఎరుగు, చెడు, జంకు, జడియు, తగు, వచ్చు, బెదురు' వంటి ధాతువులకు విద్యర్థంలో ప్రయోగం లేదు. వ్యవహారం బట్టి గుర్తించండి.
27. కొన్ని ధాతువుల చివర ఆత్మార్థకమైన 'కొను' అనే సహాయక క్రియను చేర్చడే విద్యర్థంలో ప్రయోగించటం నేటి తెలుగులో సాధ్యపడదు. ఉదా.తెలియు-కొను →తెలుసుకో.

13. వాక్యరచన

1. తెలుగు వాక్యాలు ముఖ్యంగా రెండు రకాలు: i. క్రియారహితాలు, ii. క్రియాసహితాలు. క్రియారహితంగా వాక్యాలు రాయటం నామాఖ్యానం; సహితంగా రాయటం క్రియాఖ్యానం. ఉదా. ఆది చెట్టు-ఇందులో క్రియా పదం లేదు కాబట్టి నామాఖ్యానం; వాడు వచ్చాడు-క్రియా పదం ఉంది కాబట్టి ఇది క్రియాఖ్యాతం. వాక్యంలో క్రియాపదం ఉండి తీరాలనే నియమం తెలుగులో లేదని గుర్తించండి.
2. ఒకే పదార్థాన్ని బోధించే రెండు నామాలను (నిర్మాణం బట్టి సర్వనామ, విశేషణాలు కూడా నామపదాల వంటినే) ఒకే చోట చేర్చి క్రియా రహిత వాక్యాలు నిర్మించవచ్చు. వాటిలో మొదటిది ఉద్దేశ్యం; రెండోది విధేయం. మొదటిది సర్వనామం విశేషణంగా ఉన్న నామ వాచకం గాని, విశేషనామం గాని కావచ్చు. రెండోది సిద్ధనామం గాని, విశేష నామంగాని, విశేషణాదుల నుంచి నిష్పన్న మైన నామంగాని కావచ్చు.
3. విశేషణాదులకు సహద్వాచకంలో 'వాడు, వారు/వాళ్లు', అనువాత్తులో 'ది,వి' చేరి ఏర్పడ్డ నామవాచకాలు నామాఖ్యానంలో వాక్యాన్ని ముగిస్తాయి. ఉదా. (వాడు) మంచివాడు; (ఆది) మంచిది.
4. ఉత్తమ, మధ్యమ పురుష సర్వనామాలు ఉద్దేశ్యాలుగా ఉన్నప్పుడు విధేయనామ(వాచకం) చివర పురుషప్రత్యయాలు చేర్చి వాక్యాన్ని పూర్తి చేయవచ్చు. ఉదా. (నేను) మనిషిని; (నీవు) పెద్దవాడివి.
5. క్రియారహిత వాక్యాలను ఉప వాక్యాలుగా ప్రయోగించినప్పుడు 'ఆగు' ధాతురూపాలను కూడా అనుబంధించవచ్చు. ఉదా. వాడు పేదవాడయినా గుణంలో పెద్ద వాడే.
6. విధేయనామం చివర 'కాదు' చేర్చి అన్ని పురుషల్లోను వ్యతిరేక రూపాలు కల్పించవచ్చు. ఉదా. వాడు మంచివాడు కాదు, ఆమె చెడ్డది కాదు; నీవు దుర్మార్గుడివి కాదు, మీరు ధనవంతులు కాదు; నేను పిరికి వాణ్ణి కాదు, మేం భయపడే వాళ్లం కాదు.
7. విశేషణ వాక్యల్లోని క్రియలను విశేషణాలుగా మార్చేటప్పుడు విభక్తులు కూడా లోపిస్తాయి. ఈ విధమైన రచన తెలుగు భాషకు సహజం. ఉదా. వాడు పని చేశాడు → వాడు చేసిన పని; ఆమె పూలు కొన్నది → ఆమె కొన్న పూలు.
8. క్రియా విశేషణాల మీద కొన్ని అవ్యయాలు చేరినప్పుడు కూడా క్రియా విశేషణాలే వాక్య విశేషణాలే ఏర్పడుతాయి. ఉదా. చేసే-అందుకు → చేసేందుకు/చేసేటందుకు;

- ఆమె విన్న-అప్పుడు → ఆమెవిన్నప్పుడు; నీవు-అన్న-ఆటు → నీవన్నట్లు.
9. విశేషణాలనుంచి నామవాచకాలూ సర్వనామ రూపాలూ కల్పించి వాక్యరచనలో వాడటం తెలుగు భాషకు సహజం. ఉదా. ఆపిల్ల మంచిది (←మంచి-అది); ఈ బొమ్మ నీది (←నీ-అది).
 10. వాక్యానికి 'అది' చేర్చి క్రియను విశేషణంగా మార్చవచ్చు. వాక్య రచనలో ఈ పద్ధతి తెలుగుకు సహజం. ఉదా. వారు-ఊరు వెళ్ళారు-అది → వారు వెళ్ళింది ఊరు; అలాగే, చెప్పింది మాట, చేసింది పని.
 11. 'ఉండు' ధాతురూపాలను వాడకుండా క్రియారహిత వాక్యాలు రాయటమే తెలుగు భాషకు సహజం. (ఇంగ్లీషులో 'be', హిందీ/ఉర్దూలో 'है' లేకుండా చేసిన వాక్యరచన అసహజం. ఆపద్ధతి తెలుగులో నప్పుదు. ఉదా. ఆమెకు సిగ్గు ఎక్కువ; ఆయనకు గర్వం తక్కువ.
 12. 'లే' ధాతువు చివర క్రియా విభక్తులు చేర్చి వ్యతిరేక వాక్యాలు రాయవచ్చు. ఉదా. ఆయనకు పిల్లలు లేరు; ఆ ఊరికి సరైన దారి లేదు.
 13. క్రియా సహిత వాక్యాలు రెండు రకాలు: i. కర్త ఉన్నవి, ii. కర్త లేనివి. వాటినే క్రమంగా కర్త సహిత, కర్త రహిత వాక్యాలంటారు.
 14. క్రియా పదాల స్వభావాన్ని బట్టి అకర్మక, సకర్మక, ప్రేరణార్థక వాక్యాలని కర్త సహిత వాక్యాలు మూడు విధాలు. ఉదా. (అకర్మక వాక్యం) వాడు నిద్రపోతున్నాడు (ఇందులో కర్మలేదు); (సకర్మకవాక్యం) ఆమె అన్నం తిన్నది (ఇందులో 'అన్నం' కర్మ); (ప్రేరణార్థక వాక్యం) ఆమె పాపను నిద్రపుచ్చింది (ఇందులో కర్తను- 'ఆమె' ను-(ప్రేరేపించే నామవాచకం-'నిద్ర'-ఉంది).
 15. అకర్మక క్రియ అప్రేరణంలో ఉంటే దాని కర్త పదానికి 'ను' (ద్వితీయా ప్రత్యయం), సకర్మక క్రియ అదే అర్థంలో ఉంటే దాని కర్తను 'చేత' (తృతీయా ప్రత్యయం) చేర్తాయి. ఉదా. ఆమె అతన్ని అడిస్తున్నది (ఆడు-అకర్మకం); ఆమె అతని చేత అటలాడిస్తున్నది (అటలాడించు-సకర్మకం).
 16. కర్మ లేని వాక్యాల్లో 'ఉంది' అనే క్రియారూప ముంటుంది. అటు వంటి వాక్యాల్లో దేహ, మన స్థితులను బోధించే నామవాచకాలుంటాయి; 'గా' అనే అవ్యయం వాటికి చేరుతుంది. ఉదా. వాడికి ఆకలిగా ఉంది; ఆమెకు దుఃఖంగా ఉంది.
 17. సాధారణంగా తెలుగు వాక్యాల్లో 'కర్త-కర్మ-క్రియలు'లు వరసగా వస్తాయి. (ఇంగ్లీషు క్రమం కర్త-క్రియ-కర్మ). తెలుగులో నామవాచకాలకు ముందే విశేషణాలుంటాయి. కర్తకు తరవాత, క్రియకు ముందు, క్రియావిశేషణాలుంటాయి. ఈ క్రమాన్ని

మార్చి ప్రాధాన్య వివక్ష చేయవచ్చు. అలాగే క్రియాపదాన్ని వామవాచకంగా మార్చి, విధేయ స్థానంలో క్రియేతరపదాన్నో పదబంధాన్నో వాడి కూడా ప్రాధాన్య వివక్ష చేయవచ్చు. ఉదా. అతడు నిన్న ఊరినుంచి వచ్చాడు. అతడు ఊరినుంచి నిన్న వచ్చాడు; నిన్న ఊరినుంచి అతడు వచ్చాడు; అతడు ఊరినుంచి వచ్చింది నిన్న; అతడు నిన్న వచ్చింది ఊరినుంచి; నిన్న ఊరినుంచి వచ్చింది అతడు. పై వాక్యాల్లో కిందిగీతలున్నవి ప్రాధాన్యం సంపాదించినవి.

18. కర్తకు వ్యాపారాన్ని ఆదేశించి రాసేవాక్యాలు విధివాక్యాలు. అవేప్పుడూ తద్దర్పార్థకాలుగానే ఉంటాయి. వాక్యంలోని కర్త ఎప్పుడూ మధ్యమ పురుష కర్తృకంగానే ఉంటుంది. కర్తృపదం లేకుండా చెప్పినా అది అంతే. క్రియాపదం ఎప్పుడూ ధాతురూపంలోనే ఉంటుంది. ధాత్యంతాలు రూపభేదాలతో ఉండవచ్చు. ఉదా. (నీవు)రా, అటు (నీవు)పో. 'చేయు, కోయు' వంటి ధాతువుల చివరి 'యు' ద్విరుక్తమై ఇకారంత మవుతుంది; దానికి ముందున్న దీర్ఘాచ్చు ప్రాస్వమవుతుంది. ఉదా. చేయు → చెయ్యి; కోయు → కొయ్యి. పక్షాంతరంలో ధాతువు చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది; దాని ముందున్న దీర్ఘాచ్చు పాట్టిదవుతుంది. ఉదా. చేయు → చేయ్, కోయు → కొయ్. 'రాయు' చివరి యకారానికి ద్విరుక్తి రాదు; తొలి దీర్ఘాచ్చు ప్రాస్వం కాదు; ధాతువు చివరి ఉకారం ఇకార మవుతుంది. రాయు → రాయి.
19. విధివాక్యాల్లో మూడక్షరాల ధాతువు మధ్యనున్న ఇకారం ఉకారం గాను, చివరి 'చు,యు'-లు 'పు' గాను మార్తాయి. ఉదా. కలియు → కలుపు; పిలుచు → పిలుపు.
20. కొన్ని వాక్యాల్లో విధ్యర్థకరూపాలు లేకుండానే విధిబోధ సాధ్యం. ఉదా. మీరు మాయింటికి రావాలి; తమరిక (బయటికి) దయచేయవచ్చు.
21. తెలుగు వాక్యాల్లో కర్తరిప్రయోగాలే సహజం. అయినా ఇతరభాషల ప్రభావంవల్లనూ, ఒక్కోసారి కర్తృత్వాన్ని అస్పష్టంగా ఉంచదలిస్తేనూ, కర్తృపదాన్ని విధేయంలో భాగంచేసి కర్మణి ప్రయోగం చేయవలసి రావచ్చు. కర్త ప్రాధాన్యం తగ్గించి, విషయప్రాధాన్యం పెంచదలచి రావచ్చు. కర్త ప్రాధాన్యం తగ్గించి, విషయప్రాధాన్యం పెంచదలచినప్పుడు మాత్రమే కర్మణి వాక్యాలు రాయండి. అనివార్యమైతే ఈ తీరు రచన చేయండి. ఉదా. (కర్తరి) ఎల్లయ్య పుల్లయ్యను చంపేడు; (కర్మణి) పుల్లయ్యచేత ఎల్లయ్య చంవబడ్డాడు. 'చంపే'డని రాసినందువల్ల న్యాయసంబంధమైన చిక్కులో ప్రమాదాలో తప్పవనుకుంటేనే కర్మణి ప్రయోగం చేయండి. ఇలాంటి సందర్భాల్లో కూడా 'చంపే డంటున్నారు, చంపేడట, చంపేడేమో' వంటి రచనాపద్ధతుల ద్వారా కర్మణి ప్రయోగం మానవచ్చు. సందిగ్ధ వాక్యంవల్ల చట్టరీత్యా ప్రమాదం లేదు. 'బురెట్టులో నీళ్లు పోసి ప్రయోగం చేయండి' అనటం

కన్నా 'బుర్రెట్టులో నీళ్లు పోయబడ్డవి. ప్రయోగం చేయబడ్డవి' అని, మక్కి, కిమక్కి, ఇంగ్లీషు వాక్యపద్ధతిని అనుసరించినందువల్ల శాస్త్ర విజ్ఞానం పెరగదు; శాస్త్ర ప్రపంగం అశాస్త్రీయం కాదు.

22. 'నీది... అది, ఎవరైతే ... వారు' లాంటి సర్వనామరూపాలు వాడి యత్తదర్శక వాక్యాలు రాయటం అన్యభాషా ప్రభావంవల్ల వచ్చిన అలవాటేగాని, తెలుగు భాషకు సహజసిద్ధం కాదు. ఇతర వాక్యరచనా పద్ధతులద్వారా సాధ్యం కానప్పుడూ, అస్పష్టతను తొలగించటానికీ, మాత్రమే యత్తదర్శక ప్రయోగం చేయవచ్చు. ఉదా. ఎవరు తప్పిన గోతిలో వారే పడతారు (ఎవరైతే గొయ్యి తవ్వారో వారే - అని రాయవచ్చు).
23. అసమాపక క్రియలతో ఉపవాక్యాలు సంఘటిస్తే సామాన్య వాక్యాలు సంక్లిష్ట వాక్యాలవుతాయి. ఉదా. వాడు వచ్చాక వీడు పోయాడు- అనేది సంక్లిష్టవాక్యం. 'వాడు వచ్చాడు; వీడు పోయాడు, అనే రెండు సామాన్య వాక్యాలతో ఇది సమానం.
24. రెండు క్రియాపదాలకు ఒకే కర్త ఉన్న వాక్యాల్లో (=పమాన కర్తృక వాక్యాల్లో) మొదటి క్రియ క్షార్థకమో శత్రుత్వకమో కావచ్చు. ఉదా. హనుమంతుడు పిడికిలి బిగించి దెబ్బకొట్టాడు (ఇక్కడ 'బిగించి' క్షార్థకం); ఆమె నవ్వుతూ మాట్లాడుతుంది (ఇక్కడ 'నవ్వుతూ' శత్రుత్వకం).
25. కొన్ని సమయాల్లో (వ్యతిరేక) క్షార్థకరూపంలో ఉన్న క్రియాపదాన్ని హేత్వర్థంలో వాడవచ్చు. ఉదా. వాడు రోగంవచ్చి పీక్కుంటున్నాడు (రోగంతో-అని అర్థం); అతగాడు లంచాలు తిని పాట్టపెంచాడు (తినడం వల్ల, తినటం ద్వారా -అని అర్థం); ఆలాగే వాడు 'తిండిలేక ఆలమటిస్తున్నాడు' అనవచ్చు (లేనందువల్ల - అని అర్థం).
26. వాక్యాల్లో క్షార్థకాలు వాడి కొన్ని సందర్భాల్లో కాలబోధ సాధించవచ్చు. ఉదా. వాడు వచ్చి పదిరోజులయింది; ఆమె పొద్దెక్కి నిద్ర లేస్తుంది; వానలు పడి పంటలు పండేయి.
27. క్షార్థకాలను పునరుక్తం చేసి భావతీవ్రతను, వ్యతిరేక క్షార్థకాలను పునరుక్తం చేసి కాలదీర్ఘతను వాక్యాల్లో సూచించవచ్చు. ఉదా. చెప్పి చెప్పి ప్రాణం విసిగిపోతున్నది; పడక పడక ఇప్పటికీ వానలు పడ్డాయి.
28. కర్త జడవాచకమైతే, వాక్యంలో క్షార్థకం వాడి పరిణామం సూచించవచ్చు. ఉదా. అర్థం పడి పగిలిపోయింది; పాద విరిగి కలం రాయటం లేదు.
29. ఏకకర్తృక క్రియలున్న వాక్యంలో శత్రుత్వక క్రియను ఉపవాక్యంలో వాడి ప్రధాన

- క్రియ సూచించే వ్యాపారాన్ని నిరూపించవచ్చు. ఉదా. ఆమె ఎప్పుడూ నవ్వుతూ పలకరిస్తుంది; ఆయన తింటూ మాట్లాడతాడు.
30. విరుద్ధవ్యాపారంగల క్రియలతో రెండు సామాన్య వాక్యాలను కలిపి ఒకే సంశ్లేష్టవాక్యం రాయవచ్చు. అప్పుడు అపవ్యర్థక క్రియలతో ఉపవాక్యాలు రాయవలసి వుంటుంది. ఉదా. వాడు వస్తాడు. వీడుపోతాడు--వాడు వచ్చినా వీడు పోతాడు: వాడు రాడు, ఆమె వస్తుంది--వాడు రాకపోయినా ఆమె వస్తుంది.
31. ఒకదానిమీద మరోటి ఆధారపడిన రెండు వ్యాపారాలను బోధించే వాక్యంలో మొదటి క్రియ చేదర్థకంగా ఉండవచ్చు. ఉదా. నవ్వుడిగితే సమాదానం చెప్తా; ఊరెళ్తే ఆ పని చేసుకొస్తా.
32. ఒక వాక్యంలోని క్రియాపదాలను వామీకరించి (=నామవాచకంగా మార్చి) వాటిని మరో వాక్యంలో కర్తగానో, కర్మగానో వాడవచ్చు. దీనికి 'అనుకృతి' అని పేరు. ప్రత్యక్షం, పరోక్షం అని ఇది రెండు విధాలు. ఒక రన్నమాటలను తాను గాని, మరో వక్తగాని, తిరిగి చెప్తే అది అనుకృతి. ప్రత్యక్షానుకృతిలో మొదటి వక్త మాటలు శబ్ద ప్రధానంగా అనుకృత మవుతాయి. పరోక్షానుకృతిలో ఆ మాటల అర్థం మాత్రమే అనుకృత మవుతుంది. రెండు సందర్భాలలోనూ అనుకృతపదాల చివర 'అని' వైకల్పికంగా చేరుతుంది. ఉదా. (ప్రత్యక్షం) రామయ్య 'నామాట వినా' (అని) అన్నాడు; (పరోక్షం) రామయ్య తన మాట వినమన్నాడు/ వినమని అన్నాడు. ఇక్కడ 'నా' అనే సర్వనామం 'తన'గా మారటం గమనించండి.
33. ప్రత్యక్షానుకృతిలోని ఉత్తమ పురుష సర్వనామాలు ప్రథమ పురుషలోకి మారినా (నా → తన), క్రియావిభక్తుల్లో మార్పు రాదు. 'అను' దాతువుకు ముందు 'అని' ఉండవచ్చు. లేకపోవచ్చు. ప్రత్యక్షానుకృతిలో శబ్దాలు గాని, అర్థరహిత ధ్వనులుగాని, చేష్టలుగాని, అన్యభాషావాక్యాలు గాని ఉండవచ్చు. ఉదా. నేనా డబ్బడబ్బలు సహించలేను; రామయ్య ■ కిచకిచలు సంగీతమే నంటున్నాడు; రామారావు 'ఐసీ' అని పొడిపొడిగా మాట్లాడేడు.
34. పరోక్షానుకృతిలో తెలగుభాషా వాక్యాలే ఉంటాయి. ఈ పద్ధతి వాక్య రచనలో విధివాక్యాదు లుండవచ్చు గాని కొన్ని మార్పులు జరుగుతాయి. ఉదా. రాముడు నీతను ఈ పని చెయ్యమన్నాడు.
35. అనుకృతవాక్యంలోని కర్త లోపించవచ్చు. ప్రధానవాక్యంలోని అముఖ్య కర్మకు 'ని/ను' వికల్పంగా చేరుతుంది. క్రియకు చివర 'ఆమ్' చేరుతుంది. ఉదా. ఈమాట (ను) చెప్పమని సూచించు.

36. అనుకృతి లేని వాక్యాలను కూడా 'అని' చేర్చి విషయార్థం బోధిస్తానో, కాంక్షను సూచిస్తానో రాయవచ్చు. ఉదా. ఆమెకు పెళ్లయిందని విన్నా; వాడుత్తసన్నాసని నాకు తెలుసు; ఆమెకు కొత్తచీర కొనాలని ఉంది; ఆయనకు గొడుగు కొంటే చాలనిపిస్తున్నది.
37. 'అని' చేర్చిరాసిన వాక్యాలు కొన్ని హేత్వర్థకాలుగా ఉంటాయి. ఉదా. నేను కొండ మీది కోతిని తేలేదని ఆమె అలక, సకాలంలో మందు తీసుకోలేదని రోగం తిరగబెట్టింది.
38. విషయార్థం బోధిస్తూ వాక్యం చివర 'అది' చేర్చి నామీకరించి రాయవచ్చు. కాని సందర్భాన్ని బట్టి వ్యవహారంతో సరిపోల్చుకొని భిన్నార్థాలను గ్రహించాలి. ఉదా. నువ్వేమి తిన్నదీ నాకు తెలుసు (1. తిన్నపదార్థం, 2. తినలేదనే సూచన).
39. క్రియాపదాన్ని భావార్థకంగా మార్చి ప్రాధాన్య వివక్షచేస్తూ వాక్యం రాయవచ్చు. ఉదా. నీవెప్పుడు వచ్చావ్? → నీవు వచ్చింది/రావటం ఎప్పుడు? (మొదటి దాంట్లో వ్యక్తికీ, రెండో దాంట్లో రాకకూ ప్రాధాన్యం).
40. సమాపక క్రియల స్థానంలో భావార్థకాలు వాడి వాక్యరచన చేయవచ్చు. ఉదా. ఆమె పాడుతుంది/పాడగలదు → ఆమెకు పాడటం వచ్చు.
41. క్రియను విశేషణంగా మార్చి కూడా వాక్యరచన చేయవచ్చు. ఉదా. ఆయన పూలు తెచ్చాడు. వాటితో ఆమె దండ అల్లింది → ఆయన తెచ్చిన పూలతో ఆమె దండ అల్లింది.
42. ప్రశ్నార్థక వాక్యాలను వెంటవెంటనే రాసి సముచ్చయార్థం, వికల్పార్థం సూచించవచ్చు. ఉదా. ఆమె ఎప్పుడు వచ్చిందో? ఎక్కడుంది? ఏం చేస్తున్నది? మాట్లాడుతుందా? లేదా?
43. అసమాపక క్రియలతో సుదీర్ఘవాక్యాలు రాయవచ్చుగాని, రాయవద్దు. ఉదా. వాడన్నాడని, వీడుచెప్పాడని, తెలిసిందని... అన్నం తినక, నీళ్లు తాగక, నిద్రపోక....
44. మహావాక్యాలు తప్పనిసరైతే తప్ప రాయవద్దు. చిన్న చిన్న వాక్యాలు రాస్తే తొలగించటం, తిరగరాయటం, కుదించటం తేలిక. మహావాక్య రచనలో కర్త కర్మ, క్రియల పునరుక్తి, అన్వయలోపం మొదలైన తప్పులకు ఆస్కార మెక్కువ.

14. విరామ చిహ్నములు

పత్రికల్లో వాడే సంకేతాలు, సంఖ్యలు, విరామ చిహ్నాలూ ఎన్నో ఉండవు. కింద సూచించిన జాగ్రత్తలు తీసుకుంటే చాలు:

1. ఏ వాక్యాన్నీ, పేరానూ అంకెలతో మొదలు పెట్టవద్దు.
2. అంకెలతో కొంత, అక్షరాలతో కొంత సంఖ్య వాచకాలు చెప్పవద్దు. ఉదా: '11 వేల నలభై ఏడు' కాదు. '11,047' అనిగాని, 'పదకొండు వేల నలభై ఏడు' అనిగాని రాయాలి. 'పదకొండు వేల 47' పచ్చి తప్పు.
3. 'లక్షలు, కోట్లు' అనేవాటి వాడుక తగ్గించి మిలియన్లలో దశాంశపద్ధతిలో రాయండి. నేటి చట్టం ప్రకారం ఇంచ్-పౌండ్ పద్ధతి నిషిద్ధం. ఉదా: '11 కోట్ల 3 లక్షల ■ వేలు' అని రాయవద్దు. '11.346 మిలియన్లు' అని గాని, 'నూట పదకొండు మిలియన్లకు మించిన' అనిగాని రాయాలి.
4. మైళ్లు, ఫర్లాంగులు, గజాలు, అడుగులు, అంగుళాలు వాడటం శిక్షార్హం. (కీలో) మీటర్లలోకి, సెంటీమీటర్లలోకి పరివర్తనం చేయకతప్పదు. అనసరమైతే జంత్రి (reckoner) వాడండి.
5. ఉష్ణోగ్రత, తూకాలు, కొంతలు-అన్నీ దశాంశమానంలోనే ఉండాలి.
6. ఇతరుల మాటలు ఎత్తి రాసేటప్పుడు -ముఖ్యంగా శీర్షికల్లో -రెండు కామాలు తలకిందులుగా రాయండి. ఒకరు చెప్పిన మాటల్లో మరొకరి మాటలు మధ్యలో కలిస్తే అలా కలిసిన వాటిని ఒక్క inverted comma తో సూచించండి.
7. శీర్షికల్లోగాని, ఇతరత్రాగాని వక్తపేరు కూడా సూచించదలిస్తే డాష్ (-) బదులు కోలన్ (:) వాడండి.
8. ఒక ఉపన్యాసం పూర్తి అయిన తరువాతగాని, బిన్న వ్యక్తుల, వస్తువుల, బిరుదుల పేర్లు వరసవరసగా వచ్చినప్పుడుగాని కామా తప్పక వాడాలి.
9. వీలయినంత వరకూ సంక్షిప్తరూపాలు (abbreviations) మొదటిసారి వాడరాదు. ముఖ్యంగా శీర్షికల్లో వాడవద్దు. మొదట పూర్తి వివరం ఇచ్చినప్పుడు బ్రాకెట్లలో సంక్షిప్తరూపం సూచించి, ఆ మొదట సంక్షిప్తరూపం ఎన్నిసార్లయినా వాడవచ్చు.
10. సుదీర్ఘ వాక్యాలు రాసేపని లేదు కాబట్టి, వాక్యం మధ్యలో (:), (:) వంటివి వాడనక్కరలేదు.
11. కులాల, మతాలపేర్ల వాడుకలో నేటి సంప్రదాయాన్ని చట్టం ప్రకారం అనుసరించండి లేదా శిక్ష తప్పకపోవచ్చు. ఉదా: 'మాలమాదిగలు' తప్పు; 'హరిజన' అనే రాయాలి. 'తురక' తప్పు; 'ముస్లిం' అనితీరాలి.

15. సాధారణ పదాలు (భిన్నభాషాభాగాల్లో)

వార్తానంపథల వాడుకలో మామూలుగా వచ్చే కొన్ని ఇంగ్లీష్ మాటలకు తెలుగులో క్రియారూపాలు, నామ(వాచక) రూపాలు, విశేషణరూపాలు కొన్ని కింది విధంగా ఉంటాయి:

ఇంగ్లీష్(క్రియ)	క్రియ	నామం	విశేషణం
acquiesce	సమ్మతించు	సమ్మతి	సమ్మతం
	ప్రవర్తించు	ప్రవర్తన	ప్రవర్తితం
add	చేర్చు, కూర్చు	చేర్పు, కూర్పు	చేర్చిన, కూర్చిన
	ప్రసంగించు	ప్రసంగం	ప్రసక్తం
admit	ఒప్పుకొను	ఒప్పుకోలు	ఒప్పుకొన్న
advise	సలహా ఇచ్చు	సలహా	సలహా ఇచ్చిన
	వాదించు	వాదన	ఉక్తం, వివదితం
affirm	నిర్ధారించు	నిర్ధారణ	నిర్ధారితం
	ద్రువీకరించు	ద్రువీకరణ	ద్రువీకృతం
agree	అంగీకరించు	అంగీకారం	అంగీకృతం
allege	ఆరోపించు	ఆరోపణ	ఆరోపితం
announce	ప్రకటించు	ప్రకటన	ప్రకటితం
	సమాధానించు	సమాధానం	సమాధానితం
approve	ఆమోదించు	ఆరోపణ	ఆరోపితం
argue	చర్చించు	చర్చ	చర్చితం
	తర్కించు	తర్కం	తర్కితం
	అడుగు	అడగటం	అడిగిన
	ప్రశ్నించు	ప్రశ్న	ప్రశ్నించిన
assent	ఆమోదించు	ఆమోదం	ఆమోదితం
attest	ప్రమాణీకరించు	ప్రమాణీకరణ	ప్రమాణీకృతం
boast	ప్రగల్భించు	ప్రగల్భం	ప్రగల్భితం
caution	హెచ్చరించు	హెచ్చరిక	హెచ్చరించిన
charge	ఆరోపించు	ఆరోపణ	ఆరోపితం
comment	వ్యాఖ్యానించు	వ్యాఖ్యానం	వ్యాఖ్యాతం
complain	మొరబెట్టు	మొర	మొరబెట్టిన
	పిర్యాదుచేయు	పిర్యాదు	పిర్యాదుచేసిన

సాధారణపదాలు

concede	ఒప్పుకొను అనుకూలించు	ఒప్పుకోలు అనుకూలం	ఒప్పుకొన్న అనుకూలతం
conclude	ముగించు	ముగింపు	ముగించిన
confide	విశ్వసించు సమ్ము	విశ్వాసం సమ్మతమమ్మతు	విశ్వసితం సమ్మన
consent	సమ్మతించు అమోదించు	సమ్మతి అమోదం	సమ్మతం
contend	వాదించు కలహించు	వాదన కలహం	
contest	పోటీచేయు	పోటీ	పోటీచేసిన
continue	కొనసాగు నిరోధించు ప్రతికూలించు	కొనసాగింపు నిరోధం ప్రతికూలం	కొనసాగిన నిరోధించిన ప్రతికూలించిన
cry	రోదించు	రోదన	
debate	చర్చించు	చర్చ	చర్చితం
declare	ప్రకటించు	ప్రకటన	ప్రకటితం
deny	అపరాధించు	అపరాధన	అపరాధితం
describe	వర్ణించు బయటపెట్టు	వర్ణన (బట్ట)బయలు	వర్ణితం బయటపెట్టిన
elaborate	విపులీకరించు	విపులీకరణ	విపులీకృతం
express	వ్యక్తీకరించు	వ్యక్తీకరణ	వ్యక్తీకృతం, వ్యక్తం
fear	భయపడు	భయం	భయపడ్డ
fortell	నూచించు	నూచన	నూచితం
hesitate	సంకోచించు	సంకోచం	సంకుచితం
infer	తీసిపోంచు అనుమానించు	తీసిపో అనుమానం	తీసిపో అనుమితం
inquire	విచారించు	విచారం	విచారించిన
jest	అపహాసించు	అపహాస్యం	అపహాసితం
lament	దుఃఖపడు	దుఃఖం	దుఃఖితం
laugh	హాసించు	హాసం	
lecture	ఉపన్యసించు	ఉపన్యాసం	ఉపన్యస్తం
maintain	పోషించు	పోషణ	

	నిర్వహించు	నిర్వహణ	నిర్వహితం
mention	ఉదాహరించు	ఉదాహరణ	ఉదాహృతం
narrate	వివరించు	వివరణ	వివరించిన
note	గుర్తించు	గుర్తింపు	గుర్తించిన
object	అధిక్షేపించు	అధిక్షేపం, అధిక్షేపణ	అధిక్షేపించిన, అధిక్షేపం
observe	పరిశీలించు	పరిశీలన	పరిశీలితం
point out	నిర్దేశించు	నిర్దేశం	నిర్దేశం
proclaim	ఉద్ఘోషించు	ఉద్ఘోషణ	ఉద్ఘోషితం
pronounce	ఉచ్చరించు	ఉచ్చారణ, ఉచ్చారణ	ఉచ్చరితం
prove	నిరూపించు	నిరూపణ	నిరూపితం
quote	ఉటంకించు	ఉద్ధరణ	ఉటంకితం
	ఉద్ధరించు	ఉద్ధారణ	ఉద్ధృతం
refer	ప్రస్తావించు	ప్రస్తావన	ప్రస్తుతం, ప్రస్తావితం
refute	ఖండించు	ఖండన	ఖండించిన, ఖండితం
relate	సంబంధించు	సంబంధం	సంబంధి
reply	సమాధానించు	సమాధానం	సమాధానితం
request	ప్రార్థించు	ప్రార్థన	ప్రార్థితం
	వేడుకొను	వేడుకోలు	వేడుకొన్న
respond	ప్రత్యుత్తరం చెప్పు	ప్రత్యుత్తరం	ప్రత్యుత్తరంచెప్పిన
resume	పునరారంభించు	పునరారంభం	పునరారంభం
shout	గర్జించు	గర్జన	గర్జితం
snap	తెంచినేయు	తెంచినేత	తెంచి(నేసి)న
threaten	బెదిరించు	బెదిరింపు	బెదిరించిన
warn	హెచ్చరించు	హెచ్చరిక	హెచ్చరించిన

ఈ సంక్షిప్త వ్యాకరణానికి అనుబంధంగా 'పద సంబంధకోశ' మనే పదపట్టికను ఇస్తున్నాం. అందులో ఇంగ్లీషు పదాలుండవుగాని క్రియాపదాలు అకారాది క్రమంలో వాటికి సంబంధించిన విశేషణరూపాలతో అర్థపరచుతూ ఉంటాయి. ఉపయోగించండి.

పదసంబంధ కోశం

తెలుగు భాషా స్వరూపం (పద సంబంధకోశం)

అ

అక్కజపడు/అక్కజంపడు అక. = ఆశ్చర్యపడు;

వి. అక్కజం = ఆశ్చర్యం

అక్కరపడు అక. = ఆచనపడు; వి. అక్కర

పాలు = ఆచారం

అగడుపడు అక. = అట్లుపడు, తొట్టుపడు,

నిండపడు; వి. అగడు = నిండ, తొట్టుపాలు

అగ్గపడు అక./అగ్గపడు = కనిపించు, లొంగు;

వి. అగ్గపాటు/అగ్గపాటు = కనిపించుట

అగు / అవు అక. = కలుగు; వి. అవటు, కావటు

అగుదెంచు అక. = అవు, అగు; వి. అవటు,

కావడం, అగుదెంచటం, అవుదెంచటం

అగ్గపడు/అగ్గపడు అక. = కనిపించు, లొంగు;

వి. అగ్గపాటు / అగ్గపాటు = కనిపించుట

అగ్గం = కనిపించినది, అధీనమైనది, లొంగినది.

అగ్గలించు అక. = మించు, ఉత్సాహించు, పూను,

పెరుగు; వి. అగ్గలిక = ఎక్కువదనం, ఆధిక్యం,

పూనిక, ఉత్సాహం, పొరుషం; వి. అగ్గలం/

పెగ్గలం = ఎక్కువ, ఆధికం.

అంకురించు అక. = మొలకెత్తు, పుట్టు; వి.

అంకురం/అంకురం = మొలక; అంకు

రణం = మొలకెత్తించడం; వి. అంకురిత

= మొలకెత్తిన

అంగలారుచు/అంగలార్చు అక. = ఏడ్చు,

దుఃఖించు; వి. అంగలారుపు/ అంగ

లార్చు = దుఃఖం, ఏడ్చు

అంగీకరించు నక. = ఒప్పుకొను, నమ్మించు;

వి. అంగీకారం/అంగీకృతి = ఒప్పుదల,

నమ్మతి; అంగీకరణ(ం) = ఒప్పుదల; వి. అంగీకృతం = ఒప్పుకొన్న, నమ్మించిన

అంటించు నక. = కుట్టు, అతుకు, అలికించు,

అంటుబెట్టు (తెలం.)

అంటు నక. = తాకు, తగులు (కొను) వి. అంటు

= తాకిడి, ముట్టు, మైల

అచ్చివచ్చు అక. = అయివచ్చు, లాభమిచ్చు, మేలు

వేయు, కలిపివచ్చు; వి. అచ్చిరావడం =

రావడం, లాభ పాటిగా ఉండటం

అచ్చెరుపడు/అచ్చెరువుపడు అక. =

ఆశ్చర్యపడు; వి. అచ్చెరువు/అచ్చెరు (వు)

పాటు = ఆశ్చర్యం

అటుమలించు అక. = చలించు, బాధపడు, ■

మోసగించు, ఉడికించు, మోసగించు;

అడకించు నక. = నెక్కిరించు, ఉడికించు, మోచ

గించు; వి. అడకం = తోవలిది, దాగి ఉన్నది.

అడగు/అణగు, దాగు/దాగు అక. = తగ్గు,

దాగు, నంగు, తోబడు, అణగిమణిగి ఉండు;

వి. అడకువ/అణకువ = నష్టం, నష్టం

అడబడిపెట్టు/అణబడిపెట్టు నక. = దుఃఖ

పెట్టు, బాధపెట్టు; వి. అణబడి/అడబడి = బాధ

అడరు అక. = పూచు, త్వరపడు, పెరుగు, వ్యాపించు

వి. అడరు = ఎక్కువదనం, ఆధిక్యం

అడలు అక. = ఏడ్చు, భయపడు; వి. అడలు =

ఏడ్చు, భయం

అడిచిపడు అక. = తొందరపడు, మండిపడు, మిడిసిపడు; వి. అడిచిపాటు = తొందర పాటు, మిడిసిపాటు.

అడుగిడు సక. = మెట్టు, కాలుమోపు, అడుగు పెట్టు; వి. అడుగిడటం = కాలుమోసడం, అడుగు పెట్టడం.

అడుగు సక. = ప్రశ్నించు, కోరు, అడుక్కోను (తెలం.); వి. అడుగు = పాదం, కింది భాగం, వన్నెందు అంగుళాల కొలత; అడగటం = ప్రశ్నించటం, కోరటం; విగ. కింది, తక్కువ.

అడుగుకొను సక. = ప్రార్థించు, కోరు; (తెలం.) అడుగు, ప్రశ్నించు, వి. అడుగుకోలు = ప్రార్థన, యాచన, కోరిక.

అడుగుపడు అక. = కిందగు, తక్కువగు.

అడుచు సక. = కొట్టు.

అడ్డకట్టు సక. = అడ్డగించు, ఆపు; వి. అడ్డకట్టు = ఆనకట్ట, అడ్డంకి, ఆపు.

అడ్డపడు అక. = అడ్డంపచ్చు, ఆపు; వి. అడ్డ పాటు = అడ్డపడటం, అడ్డంకి

అడ్డపెట్టు / అడ్డంపెట్టు సక. = నిరోధించు, ఆపు; వి. అడ్డపెట్టు = అడ్డగించు, ఆపు.

అడ్డు సక. = అడ్డగించు, ఆపు; వి. అడ్డు = అడ్డ గింత, అపుదల.

అణకించు / అడకించు సక. = వెక్కిరించు, ఉడికించు; వి. అణకింపు = ఉడికింపు.

అంటు సక. = తాకు, పట్టుకొను, ముట్టు; వి. అంటు = మైం, ముట్టు.

అండ్లగొను సక. = ఆశ్రయించు, ఆక. ఆలసించు,

అతికించు సక. = అంటుపెట్టు, కలుపు; వి.

అతుకు = కలయిక, అతికింపు = అంటు.

అతిక్రమించు సక. = మోరు, చాటు, మించు;

వి. అతిక్రమణ(ం), అతిక్రమం, అతిక్రాంతి

= చాటు, మోరటం, మించటం, నిగ. అతి

క్రాంత = చాటిన, మించిన, మారిన;

అతిక్రామ్యం = చాటదగిన, మించదగిన

అతిశయించు / అతిశయిల్లు అక. = మించు,

మోరు, అధిక్యము; వి. అతిశయం = ఆధిక్యం,

అధికత, అతిశయితం = మించినది, మారినది,

ఎక్కువైనది. అతిశాయి నిగ. = మించిన,

మోరు.

అతిశయిల్లు / అతిశయించు అక. = మించు;

అతిశయం = ఎక్కువడనం, ఆధిక్యం. అతి

శయితం = మించినది, మారినది, ఎక్కువైనది;

నిగ. అతిశాయి. = మించిన, మారిన.

అతుకు / అదుకు అక. = అంటుకొను, అతు

క్కొను; వి. అతకడం = అంటు పెట్టడం;

అతికించటం = అతకెట్టు చేయటం, అతి

కింపు = అంటు, అతుకు.

అదరించు / అదిరించు సక. = భయపెట్టు,

బెదిరించు; వి. అదరు / అదురు = భయం,

బెదురు; అదరింపు = బెదిరింపు.

అదరు / అదురు అక. = కదలు, చలించు; వి.

అదరు, అదురు = కదలిక, చలనం, బెదురు.

అదలు అక. = బెదిరి పోవు, హఠిలిపోవు. అద

లుచు / అదల్చు అక. సక. = బెదిరించు,

గద్దించు; వి. అదలిక = బెదిరు, అదలింపు

= బెదిరింపు, గద్దించు, అదల్చు = బెదురు.

అదిరిపడు అక. = ఉలికిపడు, ఎగిరిపడు, మిడిసి

పడు; వి. అదిరిపాటు / అదిరిపాటు =

ఉలుకు, మిడిసిపాటు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

అదుము నక. = నొక్క, అణచు; వి. అదుముడు
= నొక్క, అదమతుం = నొక్కడం.

అదురు / అదరు అక. = చరించు, కదలు; వి.
అదురు = చలనం, కదలిక. అదరుగడ =
అదిరి పాటు.

అద్దు నక. = రంగు వేయు; వి. అద్దకం = రంగు
వేయుటం / పూయుటం.

అధఃకరించు / అతకరించు సక. = కిందు
చేయు, తక్కువ చేయు, నీచపరచు; వి. అధః
కరణం, అధఃకారం, అధఃక్రియ, అధః
కృతి = తక్కువ చేయుటం, కించపరచటం, విగ.
అధఃకృతం = తక్కువ చేసినది, కించపడినది.

అధికరించు సక. = చదువు; వి. అధికరణం =
ఆధారం; అధికృతి = చెల్లుబడి; అధికారం
= పాండిత్యం, బలం, చెల్లుబాటు; అధికారి
= అధికారమున్నవాడు, వేర్పినవాడు; అధికృతుడు
= అధికారి, న్యాయాధికారి; అధిక్రియ =
అధికారం.

అధిక్షేపించు సక. = బెదిరించు, వెక్కిరించు,
దూషించు; వి. అధిక్షేపం, అధిక్షేపణ(ం)
= వెక్కిరింపు, బెదిరింపు, తిట్టు; విగ. అధిక్షేప్తం
= బెదిరింపు / తిట్టు పొందినది.

అధిగమించు సక. = దాటు, మించు, పొందు,
చదువు; వి. అధిగమం = చదువు, అధిగమనం
= చదవటం, పొందటం, లాభం. విగ. అధిగతం
= చదివిన, పొందిన.

అధిరోహించు సక. మా. అరోహించు = ఎక్కు,
వి. అధిరోహణ(ం) = ఎక్కిటం. అధి
రోహం = అరోహణ, ఎక్కిడం; అధిరోహణీ
= ఎక్కిన;

అధివసించు అక. = ఉండు, నివసించు; వి
అధివాసం = ఉనికి.

అధిష్ఠించు సక. = ఉండు, ఎక్కు, ఆక్రమించు
వి. అధిష్ఠానం = ఆక్రమించటం; అధిష్ఠా
= ఆక్రమించి ఉన్నవాడు. అధిష్ఠాత్రి = ఉన్న
ప్రేమ.

అధ్యక్షించు సక. = ఏలు, పాలించు; వి. అధ్య
క్షుడు = అధికారి; అధ్యక్షం = అధికారం
పదవి

అధ్యయనించు సక. = నేర్పు, చదువు; వి.
అధ్యయనం = చదువు.

అను సక. = చెప్పు; వి. అనటం = చెప్పటం.

అనుకరించు సక. = ఒకరు చేసినట్లు చేయు, వి.
అనుకరణ(ం) / అనుకృతి = ఒకరిని వ.
చేయుటం, అనుకారం = పోలిక, అనుకా
= పోలినది, వంటిది.

అనుకూలించు అక. = తగు, తగినట్లుండు, ఉ
యోగపడు, వీలుపడు, అనుపగు; వి. అన
కూలనం = సరేపెట్టుకోవటం; అనుకూలిత
= వీలయినది, వాటమైనది. అనుకూలుడి
= సరిపడిన వాడు, నచ్చినవాడు; విగ. అన
కూలం = తగిన, వీలైన, అనువైన.

అనుకొను అక. = భావించు, తలచు; వి. అన
కోవడం = తలచుకోవడం.

అనుగమించు సక. = వెంటనడుచు, వెంటదండ
వి. అనుగతి / అనుగమం / అనుగమన
= వెంటదండ, వెంటనడవటం. అనుగంత
వెంటదండేవాడు, అనుచరుడు. విగ. అనుగ
= వెంటదండే, అనుగతం = వెంటదండినది
పొందినది.

అనుగ్రహించు ■ = దయదలచు, ఇచ్చు; వి.
అనుగ్రహం = దయ, ఈవి; అనుగ్రహణం
= ఇవ్వడం.

అనుచు/అంచు (ప్ర. = పంపు, ఆజ్ఞాపించు;
వి. అనువు = లోడు, సహాయం, వెన్ను,
అనుపరి = మంకరి, వన్ను వమాలు చేసే వస్త్రం.
అనునయించు సక. = ఊరడించు, మందలించు
(తెలం.); వి. అనునయం = ఊరట; అను
నీతుడు = ఊరడిల్లినవాడు.

అనుబంధించు సక. = వెంటచేర్చు, అతుకు; వి.
అనుబంధం = చేర్చినది, కట్టినది; అను
బంధుడు = పెద్దల నమసరించి వడిచేవాడు;
అనుబంధనం = చేరిక, చేర్పు.

అనుభవించు న. = పొందు, నుభవడు, సంభో
గించు; వి. అనుభవం/అనుభూతి/అను
భుక్తి/అనుభోగం = పొందినది, అదృశ్యం
ఉన్నది. అనుభవి = అనుభవం కలవాడు. అను
భావం = ముఖ కపరి, నిశ్చయం, ప్రభావం;
విగ. అనుభావ్యం = అనుభవించదగిన; అను
భుక్తం = అనుభవించిన.

అనుమతించు సక. = ఒప్పుకొను, సమ్మతించు;
వి. అనుమతి = సమ్మతి, ఒప్పుదల; విగ.
అను మతం = సమ్మతించినది.

అనుమానించు అక. = ఊహించు, సందేహించు;
వి. అనుమానం/అనుమితి = ఊహ,
సందేహం; విగ. అనుమేయం = ఊహించ
దగినది.

అనుమోదించు అక. = సంతోషించు, సమ్మ
తించు, ఒప్పుకొను; వి. అనుమోదం =
సంతోషం, ఒప్పుదల.

అనువదించు సక. = తట్టుచూచేయు, చూడ్చు;
వి. అనువాదం = (భాష)మార్చడం, తట్టుచూ.

విగ. అనువాదితం = చూర్చిన, తట్టుచూ చేసిన.
అనువర్తించు సక. = అనుసరించి నడుచు, అను
గుణంగా చేయు; వి. అనువర్తనం = అను
సరించినదవలం, అనుగుణంగా చేయుటం.

అనువుపడు అక. = ఏలుపడు, సరిపడు; వి.
అనువు = ఏలు.

అనుశాసించు సక. = ఆజ్ఞాపించు; వి. అను
శాసనం = ఆజ్ఞ, సూత్రం, నియమం.

అనుష్ఠించు సక. = నడపు, ఆచరించు; వి. అను
ష్ఠానం = నడత, ఆచరణ, నడవడి, ఆచారం.
విగ. అనుష్ఠేయం = ఆచరించదగినది.

అనుసంధించు సక. = కూర్చు, వదువు; వి.
అనుసంధానం = కూర్పు

అనుసరించు సక. = వెంటనడుచు; వి. అను
సరణం/అనుసారం = ఒకదవరికి కట్టు
బడిన నడత; విగ. అనుసారి = అనుసరించే.

అంతరించు అక. = వచ్చు, కెడు, సక. చాలు.

అందగించు అక. = చక్కచూ; వి. అందం =
చక్కదనం, అందగింపు = చక్కన

అందించు/అందిచ్చు సక. = తేలికిచ్చు,
అందు కొని ఇచ్చు; వి. అందింపు = ఇవ్వటం.

అందుకొను సక. = తీసుకొను, నట్టుకొను; వి.
అందుకోలు = తీసుకోవటం.

అన్యధాకరించు సక. = చేరుచేయు, మరొకటిగా
చూర్చు; వి. అన్యధా కరణం/అన్యధాకృతి
= మరొకటిగా చూర్చటం; అన్యధా అప్య. =
మరో.

తెలుగు భాషా న్యూనం

అన్వయించు నక. = సరిపెట్టు, పొందిక చూపు;
వి. అన్వయం = పొందిక; కులం.

అన్వేషించు నక. = వెతుకు; వి. అన్వేషణ(ం)
= వెతకటం; విణ. అన్వేష్టం/అన్వేషితం =
వెతికినది.

అపక్రమించు అక. = పారిపోవు; వి. అపక్రమం
= పారిపోవటం.

అపచయించు నక. = పూలుకోయు, చదుపు;
వి. అపచయం/అపచయనం = (పూలు)
కోయటం, పూజ; అపచితుడు/అపచా
యితుడు = పూజితుడు, గౌరవం పొందినవాడు.

అపనయించు నక. = తొంగించు; వి. అపనయ
(నం) = తొంగింపు.

అపలపించు నక. = దాచిపెట్టు; వి. అపలాపం
= దాచిన మాట; ప్రేమ.

అపహరించు నక. = కాజేయు, దొంగిలించు;
వి. అపహరణ(ం) = దొంగిలింప; విణ.
అపహర్త = దొంగలింపేవాడు, దొంగ.

అపహసించు అక. = నవ్వు, నక. నెక్కిరించు,
గేలిచేయు; వి. అపహసితం/అపహాసం/
అప హాస్యం = నవ్వు.

అపేక్షించు నక. = కోరు; వి. అపేక్ష = కోరిక,
కాంక్ష; విణ. అపేక్షితం = కోరబడి; అపేక్ష్యం
= కోరదగిన

అప్సగించు నక. = ఒప్పుగించు; వి. అప్సగింత
= ఒప్పుగింత.

అప్సగించు నక. = చదువ, మోగించు; వి.
అప్సగింత = చదువు

అబ్బురపడు ■ = ఆశ్చర్యపడు; వి. అబ్బుర
పోటు = ఆశ్చర్యం.

అభిగమించు నక. = పొందు; వి. అభిగమనం
= పొందిక, అభిగంత = పొందినవాడు; విణ.
అభిగతం = పొందినది. అభిగమ్యం = పొంద
దగినది.

అభిఘరించు నక. = (వెయ్యి) నల్లు; వి.
అభిఘారం = వెయ్యిచల్లులు, తిరుగడేత.

అభిచరించు నక. = తిరుగు, వెంటతిరుగు; వి.
అభిచరుడు = వెంటతిరుగేవాడు, తోడు; అభి
చారం = ఒక భయంకర హామం.

అభిదర్శించు నక. = చూచు; వి. అభిదర్శనం
= చూడటం.

అభినందించు అక. = సంతోషించు, నక. పొగడు;
వి. అభినందన(ం) = సంతోషం.

అభినయించు నక. = నటించు; వి. అభినయం
= నటన.

అభిమతించు నక. = పొగడు, వి. అభిమతి =
పొగడ

అభిమంత్రించు నక. = పిలుచు, మంత్రం పెట్టు;
వి. అభిమంత్రిణం = పిలుపు, మంత్రవేయ
టం; విణ. అభిమంత్రితం = మంత్రం పెట్టిన,
మంత్రించిన.

అభిమానించు నక. = ఇష్టపడు, గౌరవించు; వి.
అభిమానం = ఇష్టం, గర్వం, ఆజ్ఞానం; అభి
మాని = అభిమానం కలవాడు.

అభిలషించు నక. = కోరు, ఇష్టపడు; వి. అభి
లాష/అభిలషణం = కోరిక, ఇష్టం, వాంఛ,
అభిలాషి/అభిలాషుకుడు = కోరిక గలవాడు.

అభిశంసించు నక. = తిట్లు, నిందించు; వి.
అభిశంస/అభిశంసనం = నింద, దూషణ,
తిట్లు, అభిశంస = తిట్టడం, అభిశంస్తుడు =
తిట్లు తిన్నవాడు, నిందపడినవాడు.

అభిషేకించు నక. = ముంచు, తడుపు, గడ్డినిశ్చించు;
 వి. అభిషేకం = తడవటం, గడ్డినిశ్చించడం;
 అభిషేక్తుడు = పట్టాభిషేకం జరిగిన రాజు.
 అభ్యర్థించు నక. = పూజించు; వి. అభ్యర్థన
 = పూజ. అభ్యర్థితుడు = పూజితుడు.
 అభ్యర్థించు నక. = కోరు, వేడుకొను; వి. అభ్యర్థ
 న(ం) = విన్నవం.
 అభ్యవహరించు నక. = తిను; వి. అభ్యవహారం
 = తిండి, ఆహారం; విణ. అభ్యవహృతం =
 తిన్నది.
 అభ్యసించు నక. = నేర్పు, అలవాటు చేసుకొను;
 వి. అభ్యాసం/అభ్యసనం = అలవాటు,
 అభ్యస్తం = నేర్చుకొన్నది; విణ. అభ్యసనేయం
 = నేర్చు కోదగ్గ.
 అభ్యుపగమించు నక. = ఒప్పుకొను, అంగీక
 రించు; వి. అభ్యుపగమం = ఒప్పుదల, అంగీ
 కారం.
 అమరు అక. = ఒప్పు, కుదురు, పొందికగా ఉండు;
 వి. అమరిక = పొందిక, నిధం, ఆదం.
 అంపు నక. = ఆశ్చర్యించు, వంపు; వి. అంపకం
 = పంపటం. అంపకాలు (బహు) = పెండ్లి
 కూతురును అత్తింటికి పంపే సమయంలోని
 వేడుకలు, అంపు = ఒక ఉత్సవం;
 అమ్ము నక. = విక్రయించు, వెం రీసుకొని ఇవ్వు;
 వి. అమ్మకం/అమ్ముడు = విక్రయం.
 అమ్ముడుచోవు అక. = విక్రయముగు.
 అరచు అక. = కూయు, కేకపెట్టు, ఏడ్చు; వి.
 అరపు/అరుపు = కేక, ఏడ్పు, కూత.
 అరయు నక. = వెతుకు, విచారించు; వి. అరయిక
 = విచారణ. అరయమి = తెలియమి, అజ్ఞానం.

అరికట్టు నక. = ఆపు, అడ్డగించు, మట్టుకొని
 ఉండు
 అరుగు అక. = పోపు, వెళ్లు; వి. అరుగుట =
 పోవటం.
 అరు(గు)దెంచు అక. = వచ్చు, పోవు; వి. అరు
 దేరటం = రాక, పోక.
 అర్పించు నక. = పూజించు; వి. అర్చన = పూజ,
 అర్చితుడు = పూజితుడు.
 అర్థించు నక. = కోరు, వేడు; వి. అర్థి = యాచ
 కుడు, కోరేవాడు; వాది; కోరిక, అర్థ్యం = కోర
 దగినవది, అర్థన/అర్థన = వేడికోలు, యాచన;
 విణ. అర్థితం = కోరిన, వేడిన, అర్థితం =
 కోరిన, నొప్పించిన.
 అర్పించు నక. = అప్పగించు, ఒప్పుగించు; వి. అర్ప
 ణ(ం) = అర్పించటం, అప్పనం; విణ.
 అర్పితం = అర్పించిన, ఇచ్చిన.
 అలంకరించు నక. = సింగారించు, క్రసేయు; వి.
 అలంకారం/అలంకరణ(ం) /
 క్రియ/అలంకృతి = సింగారం, క్రసేత,
 కరిష్టువు/అలంకర = అలంకరించుకొనే
 వాడు. అలంకృతుడు = అలంకరించినవాడు.
 అలమటించు నక. = దుఃఖించు, చింతించు, అల
 మటవడు, అలమరు; వి. అలమట = చింత,
 విచారం.
 అలయు అక. = అలిసిపోవు, శ్రమవడు, ఎసిగిపోవు;
 వి. అలపు/అలయిక/అలసట = ఆయాసం,
 శ్రమ, ఎమగు
 అలరించు నక. = సంకోషపెట్టు, ఉబకబేయు; వి.
 అలరింపు = సంకోషం, ఉబ్బు, పొగడ్డ
 అలరు అక. = ఎక్కుంచు, సంకోషించు; వి. అలరు
 = పుచ్చు, సంకోషం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

అలవడు అక. = అలవాటు, వాడుకవడు; వి.

అలవాటు = అభ్యాసం, వాడుక, అలవడటం
= అలవాటు కావటం.

అలవరించు, అలవరచు (నే. = వేర్చు), అలవాటు
చేయు, అలంకరించు.

అలుకు అక. = భయపడు, ఉలుకు; వి. అలుకు
= భయం, ఉలుకు.

అలుగు అక. = కోపించు; వి. అలుక, అలుకువ
= కోపం.

అల్లాడు అక. = వలించు, తిరుగు; వి. అల్లాటం
= తిప్పట, చలనం. అల్లార్పు = కదలింపు.

అల్లు అక. = పాకు, నక. అల్లికవేయు; వి. అల్లికం/
అల్లుడు (తెలం.)/అల్లిక.

అవగాహించు అక. = ఆకళించు, మునుగు; వి.
అవగాహం. అవగాహన = ఆకళింపు,
మునక.

అవఘళించు అక. = వ్యాపించు, సమానమగు,
నక. మిగు, మించు; వి. అవఘళం = వ్యాప-
నం, వ్యాప్తి, అవఘళుడు = వ్యాపకుడు; విణ. అవ-
ఘళం = హెచ్చు.

అవతరించు అక. = దిగు, పుట్టు; వి.
అవతరణ(ం) = దిగటం, పుట్టడం, దాటడం;
అవతారం = మానవ జన్మ, దిగటం; రేపు, ■■■
తారిత = పుస్తకం ముందుభాగం, విణ. అవతీర్ణం
= దిగిన, దాటిన.

అవతరిల్లు అక. చూ. అవతరించు

అవధరించు అక. = హెచ్చరికవడు, నక.
ధరించు; వి. అవధారణం = నిశ్చయం.

అవధారు వాక్యం = విమము, వివండి; వి. అవ.
దానం = హెచ్చరిక, జాగ్రత్త.

అవమానించు నక. = భంగపెట్టు, అగౌరవించు;

వి. అవమానం/అవమతి = అగౌరవం,
అనుర్యాద, అవమానన = అగౌరవం, తెగడ్డ;
విణ. అవమానితం = అగౌరవం పొందిన

అవరోధించు అక. = అడ్డగించు, అడ్డవడు; వి.
అవరోధం = వాటు, మరుగు, అడ్డగింత,
అంతఃపురం; విణ. అవరుద్ధం = అడ్డగింపువకు
గురి అయిన.

అవలంబించు నక. = ఆశ్రయించు, ఆనునరించు;
వి. అవలంబం/అవలంబన(ం) = ఆధారం,
ఆశ్రయం; విణ. అవలంబితం = ఆశ్రయించిన,
ఆధారమైన.

అవలోకించు నక. = చూచు; వి. అవలోకనం
= చూపు; విణ. అవలోకితం = చూపినది.

అవశేషించు అక. = మిగులు, మిగిలిపోవు; వి.
అవశేషం = మిగులు; విణ. అవశిష్టం =
మిగిలిన.

అవియు అక. = చెడు, పగులు; విణ. అవితీ =
చెడిన, (అంగ) రోవంగం.

అసహ్యించు అక. = అసహ్యపడు, రోతపడు;
వి. అసహ్యం = రోత.

అస్తమించు అక. = కనబడకపోవు, వాలు, కుంగు,
అణగు; వి. అస్తం = గెలరోభాగం, నడమటి
కొండ, అస్తమయం = నాటటం, కనిపించక
పోవటం; విణ. అస్తం = తోపివేయ, ముగిసిన,
అస్తమితం = కనిపించని.

అహంకరించు అక. = పొగడుకోవు, గర్వించు,
అహంించు; వి. అహంకారం/అహం కృతి/
అహంక్రియ = గర్వం, పొగడు, అహంత =
అహం భావం, పొగడు. అహం కారి = గర్వ,
పొగడు కోతు, అహంయువు = అహంకారి,
గర్వ, అహ మృతి = అశ్మానం.

అ

అకట్టు నక. = అడ్డగించు; వి. అక = అడ్డగింత.
 అగు అక. = అగున, నక. అడ్డగించు, విషేధించు,
 మోయు, కాపాడు, అపు; వి. అక = అడ్డగింత,
 అపు = అడ్డగింపు.
 అచు ప్రే. = అచగించు.
 అకంపించు అక. = ఎక్కువగా వణకు; వి. అకం
 పనం = ఎక్కువ వణకు; విణ. అకంపితం
 = బాగా కదిలినది.
 అకర్ణించు నక. = విను; వి. అకర్ణనం = వినికి;
 విణ. అకర్ణితం = విన్నది.
 అకర్ణించు నక. = దగ్గరకు లాగుకొను; వి. అక
 ర్ణం/అకర్ణణ = దగ్గరకు లాక్కోవటం,
 లెరుకు, అకృష్టం = ఆకర్షితమైనది. అకృష్టి
 = అకర్ణణ; విణ. అకర్ణితం = అకర్ణణకు
 గురియైన
 అకళించు నక. = అర్థం చేసుకొను; వి. అకళింపు/
 అకళింత = అనూహన.
 అకాంక్షించు నక. = కోరు; వి. అకాంక్ష =
 కోరిక; విణ. అకాంక్షితం = కోరుకొన్న.
 అకులపడు = కలతపడు, చెరిరిపోవు; వి.
 అకులపాటు = కలత; విణ. అకులం =
 చెరిరిన, కంగిన.
 అక్రందించు అక. = ఏడ్చు; వి. అక్రందం/
 అక్రందన = ఏడ్చు, పిలుపు, అక్రందుడు =
 స్పృహితుడు, చోడబుట్టినవాడు; విణ.
 అక్రందితం = పిలిచిన, పిలువందుకొన్న.
 అక్రమించు నక. = అనరించు, జయించు, దాడి
 చేయు; వి. అక్రాంతి/అక్రమణ(ం) =
 దాడి.

అక్రోశించు నక. = ఏడ్చు, తిట్టు; వి. అక్రో
 శం/అక్రోశనం = ఏడ్చు, తిట్టు.
 అక్షేపించు నక. = తిట్టు, వెక్కిరించు, ఆకర్షించు,
 అడ్డగించు; వి. అక్షేపం/అక్షేపణ(ం) =
 అడ్డంకి, తిట్టు, ఆకర్షణ, అక్షేపకుడు =
 నర్తనాడు, బోయ వాడు; విణ. అక్షేపకుడు
 = అక్షేపించేవాడు.
 అగ్రహించు నక. = కోపించు, పట్టుదల చూపు;
 వి. అగ్రహం = కోపం, పట్టుదల, అసక్తి,
 అనుగ్రహం.
 అఘాతించు నక. = చంపు; వి. అఘాతం =
 చంపేచోటు, వద్యస్థలం.
 అఘ్రాణించు నక. = వాసనచూచు; వి. అఘ్రా
 ణం = వాసన చూడటం, చూచూడటం,
 అఘ్రాతం = వగల చూపుడు; విణ. అఘ్రాతం
 = వాసనచూపిన.
 అచమించు నక. = సేళ్లు కొద్దిగా తాగు, వార్చు;
 వి. అచమనం = వార్చు.
 అచరించు నక. = నడుపు; వి. అచరణ(ం) =
 నడక, ప్రవర్తన; విణ. అచరణీయం = అను
 పరిచదగిన, అచరించదగిన, అచరితం =
 నడిచిన, అచరించిన.
 అచ్చాదించు నక. = కప్పు; వి. అచ్చాదం/
 అచ్చాదన(ం) = కప్పు, సైమూత, గుడ్డ.
 అజ్ఞాపించు నక. = అనతిచ్చు; వి. అజ్ఞాపన
 (ం)/అజ్ఞప్తి/అజ్ఞాపితం = అనతిపొందినది,
 అజ్ఞ = అన(తి), అజ్ఞాతుడు = అనతి
 పొందిన వాడు.
 అఘోషించు అక. = తొందరపడు, సంభ్రమించు;
 వి. అఘోషం = తేగిరపాటు, సంభ్రమం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

ఆడు అక. = క్రీడించు, కడలు, మునుగు, వాటు, విహరించు, తిరుగు, నిందించు; వి. ఆటు = విహారం, క్రీడ, నింద, ఆటుకాడు = నర్తకుడు, ఆటుకత్తె = నర్తకి, ఆటుతోటు = ఉద్యానవనం. ఆటుపట్టు = నర్తనశాల, ఉండే చోటు, అడేచోటు. ఆటుపాక = నర్తనశాల, అడిక = తిట్లు, నింద, అడికోలు = నింద, తిట్లు.

ఆతురపడు అక. = తొందరపడు, బాధపడు; వి. ఆతురపాటు, ఆతురత = తొందర, బాధ, ఆతురుడు = రోగి, వ్యాధిగ్రస్తుడు.

ఆదమరచు సక. = నిశ్చింతగా ఉండు, వి. ఆద = విచారం. ఆదమరపు = విశ్చింత, నిర్విచారం. ఆదరించు అక. = మన్నించు, గౌరవించు; వి. ఆదరణ/ఆదరింత/ఆదరం = మన్నన, పాటించు; విగ. ఆదరణీయం = ఆదరింపదగిన.

ఆదుకొను అక. = కాపాడు, సంరక్షించు, ఆదరించు. ఆదేశించు సక. = ఆజ్ఞాపించు, ఉపదేశించు; వి. ఆదేశం = ఆజ్ఞ, ఒకదానికి బదులు మరొకటి రావటం, ఆదేశ్వు = ఆజ్ఞాపించేవాడు; విగ. ఆదిష్టం = ఆదేశం పొందిన.

ఆనందించు అక. = సంతోషించు; వి. ఆనందం = సంతోషం, ఆనందనం = కాగలించుకొనటం, ఆనందధువు = సంతోషం; విగ. ఆనందితం = సంతోషంపొందినది, సంతోషపెట్టినది.

ఆనతిచ్చు సక. = పెరిపిచ్చు, ఆజ్ఞాపించు; వి. ఆనతి = ఆజ్ఞ, పెరిపు, మొక్కు.

ఆను అక. = తాగు, సక. అదుము, ధరించు, తిను; వి. ఆనిక = దృఢత్వం.

ఆనుకొను సక. = ఆనరాచుకొను; వి. ఆనుడు = ఆనుకొనే వస్తువు

అందోళించు అక. = ఊగు; వి. అందోళన/అందోళనం = గాభరా, ఊగులాట, అందోళం/అందోళిక = అందలం, పల్లకి; విగ. అందోళితం = ఊచినది, ఊగించినది.

అపాదించు సక. = ఆరోపించు, కలిగించు; వి. అపాదన(ం) = ఆరోపణ; విగ. అపాదకం = కలిగించే, అపాదితం = కలిగించిన.

అపాదిల్లు అక. = కలుగు; మా. అపాదించు అపు సక. = ఆగునట్లు చేయు; వి. అపు = నిరోధం, అడ్డంకి, అడ్డు

అప్రోశనించు సక. = ఏరులాగు; వి. అప్రోశనం = ఏరులాగటం.

అమంత్రించు సక. = పిలుచు; వి. అమంత్రణ(ం) = పిలుపు; విగ. అమంత్రితం = పిలిచిన, పిలుపు అందుకొన్న.

అమతించు సక. = పిలుచు; వి. అమతించు = పిలుపు.

అమోదించు అక. = సంతోషించు, అంగీకరించు; వి. అమోదం/అమోదనం = మనాసన, సంతోషం

అయత్తపడు/అయిత్తపడు అక. = సిద్ధపడు; వి. అయిత్తపాటు = సిద్ధపడటం, అయిత పాటు = సిద్ధం కావటం; విగ. అయితం/అయిత్తం = సిద్ధం, అయత్తం = సిద్ధం, సన్నద్ధం

అయాసపడు అక. = శ్రమపడు; వి. అయాసం = శ్రమ, ఉత్సాహం.

అయాసపెట్టు సక. మా. అయాసపడు = శ్రమపెట్టు.

అరగించు ■ = తిను, తాగు; వి. అరగింపు/
అరగింత = తిండి.

అరకుపడు/అరాకుపడు అక. = తొందరపడు,
బాధపడు; వి. అరాకుం/అరకుపాటు =
తొందర, బాధపడు.

అరంభించు నక. = మొదలు; వి. అరంభం =
మొదలు; విగ. అరభమాణం = మొదలు
పెట్టిన.

అరాటించు అక. చూ. అరకుపడు = బాధపడు,
తమనపడు; వి. అరాటం = తమన.

అరాధించు నక. = గౌరవించు, పూజించు; వి.
అరాధన(ం) = పూజ, గౌరవం, వంట.

అరాధకుడు = అరాధించేవాడు; విగ. అరాధ
నీయం/అరాధ్యం = గౌరవించదగిన

అరు అక. = కలుగు, విండు.

అరుచు/అర్చు అక. = కూయు, అరచు,
దొబ్బరించు, నక. ఆడించు, విసరు.

అరోపించు నక. = లేనిదిమోపు; వి. అరోప
ణ(ం) = అరోపించటం, అరోపం = అరో
పించుట; (నిఘంటువులో) అర్థాలు చూపే
ప్రధానపదం; విగ. అరోపితం = మోసపది,
ఎక్కించినది.

అరోహించు నక. = ఎక్కు; వి. అరోహణ
(ం) / అరోహం = ఎక్కిటం, ఎచ్చెన, అరో
హకుడు = ఎక్కివాడు, అరోహకుడు =
మానవీడు, రాతు

అర్పించు నక. = గడించు, సంపాదించు; వి. అర్ప
న(ం) = సంపాదన.

అలకించు/అలించు నక. = విను, ఆదరించు
అలకించు నక. = చూచు.

అలంబించు నక. = ఆనలంబించు, తీడు; వి.
■ = తీత, ఆధారం.

అలపించు/అలాపించు నక. = రాగం తీయు;
వి. అలాపన/అలాపం = రాగం సాగ
దీయడం.

అలసించు అక. = అలస్యం చేయు; వి. అలస్యం
= జాగు, సోమరితనం; విగ. అలస్యం =
సోమరి.

అలాపించు చూ. అలపించు

అలించు చూ. అలకించు.

అలోకించు నక. = చూచు; వి. అలోకం/
అలోకనం = చూపు, ఎండ, సాగడ్డు; విగ.
అలోకితం = చూసినది.

అలోచించు నక. = యోచించు; వి. అలోచన
= యోచన

అలోదించు నక. = కలతపెట్టు; వి. అలోదనం
= కలత; విగ. అలోదీతం = కంగిన, ■
బారిన

అవరించు నక. = చుట్టుకొను, వ్యాపించు; వి.
అవరణ(ం) = మూత, ఆచారన, చుట్టూ
ఉన్న స్థలం.

అవర్తించు నక. = పాకం వర్తించు; వి. అవర్త
(న)ం = సుడి, వల్లెవేత, వెనుదిరుగుట; విగ.
అవర్తనీయం = వర్తించదగిన, అవర్తితం =
వర్తించిన, మరలిన.

అవహిల్లు అక. = కలుగు. అవహం = కలిగించే
అవించు నక. = అనిరితో ఉడుకబెట్టు; వి. అవి
= శ్వాస, వేడి, తాపం, అవిరి = వేడి.

అవిరిల్లు అక. = వెనుర్యు; వి. అవిరి = వేడి.

అవిర్భవించు అక. = పుట్టు; వి. అవిర్భావం
= పుట్టుక; విగ. అవిర్భూతం = పుట్టిన.

తెలుగు భాషా న్యూనం

అవిష్కరించు నక. = కొత్తగా కనిపెట్టు, వెల్లడి చేయు, ప్రకటించు; వి. అవిష్కరణం/అవిష్కారం/అవిష్క్రియ/అవిష్కృతి = కనిపెట్టడం, వెల్లడి చేయుటం, ప్రకటించడం; నిగ. అవిష్కృతం = కనిపెట్టిన, ప్రకటించిన అవులించు అక. = నోరు తెరచు; వి. అవులింత = నోరు తెరచుటం.

అపేదించు నక. = తెలుపు; వి. అపేదన = బాధ, విచారం, అపేదనం = తెలుపుటం, అపేదకుడు = తెలిపేవాడు; నిగ. అపేదితం = తెలిపినది.

అపేశించు అక. = ప్రవేశించు, చొచ్చు; వి. అపేశనం = ఒళ్లు తెలియమి, ప్రవేశం, అపేశం = వేగర పోటు, ఒళ్లు తెలియమి, అపేశికుడు = ఆతిథి; నిగ. అవిష్టం = ప్రదేశించిన, అపేశ పడిన.

అశపడు అక. = అపేక్షించు, కోరిక చూపు; వి. అశ = కోరిక, అపేక్ష.

అశంసించు నక. = కోరు; వి. అశంసనం = కోరటం, అశంసిత = కోరేవాడు, అశంసువు = కోరేవాడు; నిగ. అశంసితం = కోరినది.

అశాసించు నక. = దీపించు; వి. అశాసనం = దీపన; నిగ. అశాస్యం = దీపించదగిన, ప్రార్థించ దగిన.

అశించు నక. = అపేక్షించు, కోరు; వి. అశ = కోరిక, అపేక్ష.

అశీర్వదించు నక. = దీపించు; వి. అశీర్వు/అశీర్వాదం/అశీర్వచనం = దీపన.

అశ్రయించు నక. = అండగొను; వి. అశ్రయం = అండ, ఇల్లు, అశ్రయాకుడు = నిల్పు.

కొయ కాల్చేవాడు, అశ్రితుడు = అండజేరిన వాడు; నిగ. అశ్రితం = ఒప్పుకొన్నది, ఆశ్రయించినది.

అశ్లేషించు నక. = కాగలించు; వి. అశ్లేష(ం) = కాగిలి, ఒక నక్షత్రం; నిగ. అశ్లేష్టం = కాగలించు కొన్నది.

అశ్వసించు/అశ్వాసించు నక. = ఊరడించు, మందలించు; వి. అశ్వాసం = ఊరట, (గ్రంథంలో) భాగం; నిగ. అశ్వసితం/అశ్వాసితం = ఊరట పొందిన

అశ్వాసించు చా. అశ్వసించు అశపడు అక. = కోరు, వాంఛించు; వి. అశ = కోరిక, వాంఛ.

అసాదించు నక. = పొందు; వి. అసాదనం = ప్రాప్తి; నిగ. అసాదితం = పొందినది, ప్రాప్తించినది. అసాద్యం = పొంద దగిన.

అసించు చా. అశించు అశ్వదించు/అస్వాదించు నక. = రుచి చూచు, వాసన చూచు, అనుభవించు; వి. అస్వదనం/అస్వాదనం = అనుభవం, రుచి చూడటం; నిగ. అస్వాదితం = అనుభవించినది, చవి చూసినది.

అహ్లాదించు అక. = సంతోషపడు; వి. అహ్లాదం, అహ్లాదనం = సంతోషం.

ఇ

ఇగిరించు/ఇవిరించు అక. = చిగిరించు, చా. ఎర్రవగు; వి. ఇగురు = చిగురు. ఇవురు = చిగురు.

ఇగిలించు/ఇకిలించు నక. = నెండ్లు బయట పెట్టు; వి. ఇగిలింత = ఇకిలించటం.

ఇగురు / చిగురు అక. = ఇంకా, ఇంకపోవు; వి.
ఇగురు = చిగురు. ఇగురు/ఇగుర్చుఅక.
చూ. ఇగిలించు = ఇకిలించు, చూ. ఇగురు.
ఇగురుకొను అక. చూ. ఇగురు = చిగిరించు.
ఇగులుచు / ఇగుల్చు సక. = ఇకిలించు; చూ.
ఇగిలించు.

ఇంకు అక. = పట్టిపోవు, జారు, ఎండు; వి.
ఇంకుడు = ఇంకటం; విణ. ఇంకుడు =
ఎండిన.

ఇచ్చగించు/ఇచ్చయించు సక. = ఒప్పు,
కొను, శ్మశనము; వి. ఇచ్చ = ఇష్టం, చిత్తం,
ఇచ్చగింత = ఒప్పుకోలు, ఇష్టం, ఇచ్చకం =
సచ్చిసమాట, ఇచ్చకుడు/ఇచ్చకాలమూరి/
ఇచ్చగొండి = ఇచ్చకాలు చేపు వాడు, స్తోత్ర
పాఠకుడు.

ఇచ్చు సక. = ఇడు, దానం చేయు; వి. ఇవ్వటం
= ఇడటం, దానం చేయుటం, ఈగి/ఈవి =
దానం, ఈగికాడు/ఈవికాడు = దాత,
మాను/ఈవిమాను = కల్పవృక్షం.

ఇడియు అక. = చీల్చు, విరిపిపోవు; వి. ఇడుపు
= చీలిక.

ఇడు సక. = ఇచ్చు, ఉంచు.

ఇనుమడించు/ఇమ్మడించు/ఇన్మడించు
= రెట్టించు, పెంచు, రెండింతలు చేయు;
వి. ఇనుమడి/ఇమ్మడి = రెండు, రెట్టించు,
ఇనుమడింపు = రెండింతలు చేయుటం, రెట్టించ
టం; విణ. ఇనుమడి/ఇమ్మడి = రెండో.

ఇబ్బడించు/ఇమ్మడించు/ఇన్మడించు/
ఇనుమడించు సక. = రెట్టించు; వి. ఇబ్బడి =
రెండింతలు, రెట్టించు.

ఇముడు అక. = అణగు, నరిపోవు; వి. ఇమిడిక
= పొందిక.

ఇయ్యుకొను/ఈయకొను సక. = ఒప్పుకొను,
అంగీకరించు, సమ్మతించు; వి. ఇయ్యుకోలు
= అంగీకారం, సమ్మతి.

ఇరుకు అక. = కొద్దిలావున ఇముడు; వి. ఇరుకు
= గొంది. ఇరకటం/ఇరకాటం = ఇరుకైన
స్థితి, ఇరుకుమాను = పంగల గుంజవంటి
ఇరుకుదారి; విణ. ఇరుకు = సన్నని ఇబ్బందిగా
ఉండే.

ఇలకరచు/ఇల్కరుచు/ఈలకరచు సక. =
బిగబట్టు, ఊపిరి బిగబట్టు.

ఇలుగు/ఈలుగు/నీలుగు అక. = వచ్చు.
ఇవకళించు/ఇవతాళించు సక. = చల్లనగు;
వి. ఇవక = శైత్యం, జలుబు, ఇవం = శైత్యం,
మంచు, ఇవతాళింపు = చల్లదనం, శైత్యం,
ఇవముమేపరి/ఇవము సూడు = మార్వడు.

ఇవిరించు చూ. ఇగిరించు

ఇవురు చూ. ఇగురు

ఇవురుచు చూ. ఇగురుచు

ఈతకొట్టు సక. = ఈడు, ఈదాడు; వి. =
ఈడటం, ఈచటం. ఈతకాడు = ఈడే
వాడు.

ఈదు అక. = ఈతకొట్టు, సక. దాటు; వి. ఈదు
= గాలి, ఈతకొట్టు; ఈద(ర) = చలిగాలి.
ఈకువ = తడి.

ఈదులాడు చూ. ఈడు

ఈచపడు అక. చూ. ఈచబోవు = వంకరపోవు;
వి. ఈచ = (కాళ్ళవే తుల) వంకర.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

ఈటువోవు అక. = వ్యర్థమగు, తూవ్యమగు; విణ.

ఈటు = వ్యర్థం, తూవ్యం.

ఈడఁబోవు అక. = నెనుదీయు.

ఈడిగిలబడు అక. = మొండికి పడు, వేలబడు

ఈడిగిల్లు అక. = వేలబడు, మొండికిపడు.

ఈడు అక. = సాగు, జారు, నక. పితుకు; వి.

ఈడు = నయము; విణ. ఈడు = నమూనం.

ఈడుచు/ఈడ్చు నక. = లాగు, ఆకర్షించు; వి.

ఈడుపు = ఆకర్షణ, ఆలస్యం.

ఈడేరు అక. = వర్తిల్లు/పెరుగు/ వెడదీయు, పిద్దించు;

వి. ఈడు = నయము.

ఈను నక. = (నకుపులు) కును, కలిగించు; వి.

= (గొడ్ల) కాము.

ఈయకొను చా. ఇయ్యకొను

ఈరసించు అక. = ఈర్ష్యపడు, కోపించు,

ద్వేషించు; వి. ఈరసు = ఈర్ష్య, కోపం, ద్వేషం.

ఈరుచు / ఈర్చు నక. = ఈర్ష్యనలో రుపురు;

వి. ఈరు = పేనుగుడ్డు, ఈరుపెన/ ఈర్పెన

= పేలుదీసేడువ్వెన. ఈరెండ = కొద్దిపాటి

ఎండ, ఈరెలుగు = హీనస్వరం. విణ. ఈరు

= అల్పం, హీనం

ఈలకరచు చా. ఇలకరచు

ఈలుగు అక. చా. ఇలుగు. రూ. ఈల్లు,

నీలుగు, నీల్లు = చచ్చు

ఈగుడించు అక. = తీసివేసి మోల్లొడు, తక్కువగా

చూచు, కోపించు, రోతపడు; వి. ఈగుడం =

నింద, తిట్లు

ఉ

ఉక్కుబట్టు/ఉగ్గబట్టు (నక.) = వరలు, అక.

= దిగబట్టు.

ఉక్కుడుగు అక. చా. ఉక్కురు = శక్తి ఉడుగు,

చచ్చు; వి. ఉక్కు = శక్తి, బలం, శౌర్యం.

ఉక్కు దీడు = బలవంతుడు, బంబు. ఉక్కురి

= శౌర్యవంతుడు. ఉక్కులుడు = బల

వంతుడు. ఉక్కుకం = కావరి. ఉక్కుణం =

కావరి, రక్షణ; విణ. ఉక్కుడం = గొప్ప.

ఉక్కు అక. చా. ఉక్కుడగు = చచ్చు, వలిగిపోవు

ఉగ్గడించు అక. = మోగు, చప్పుడగు, నక.

చెప్పు, పొగడు; విణ. ఉగ్గడుపు = చాలా,

ఎక్కువ.

ఉగ్గబట్టు అక. చా. ఉక్కుబట్టు = దిగబట్టు.

ఉగ్గించు నక. = (వడుగుపేకు) ఒకచోట చేర్చు,

కూర్చు; వి. ఉగ్గం = అర్థికమంది.

ఉగ్గుపడు అక. = ముడతలు పడు, మెలికపడు;

వి. ఉగ్గు = మడత, మెలిక.

ఉచ్చరించు నక. = నలుకు, చెప్పు; వి. ఉచ్చా

రణం / ఉచ్చరణం = చలనము, మ్రోలు;

విణ. ఉచ్చరితం = పలికినది, చెప్పినది.

ఉచ్చు అక. = దూసుకొనిపోవు; వి. ఉచ్చు = ఉలి.

ఉజ్జీవించు అక. = బరుకు, జీవించు; వి. ఉజ్జీవ

నం = బరుకు.

ఉజ్జాయిించు నక. = పోల్చు, ఉహించు; వి.

ఉజ్జి రూ. ఉద్ధి = సమానమైన. ఉజ్జాయింపు

= రమారమి, దగ్గర.

ఉటుంకించు నక. = సంగ్రహించు, క్షుప్తీకరించు;

వి. ఉటుంకం = సంగ్రహం, టూకీ; విణ.

ఉటుంకి, ఉటుంకు = చొరవగల దైర్యంగల.

ఉట్టంకించు (నక.) = పేర్కొను, ఎత్తితాము,

స్థాపించు, వి. ఉట్టంకణం = స్థాపించుటం,

పేర్కొనడం; విణ. ఉట్టంకితం = స్థాపనమైన,

పేర్కొన్న.

ఉత్తైపడు సక. = కలతపారు, ఎగిరిపడు, తిడి పడు.

ఉట్టు అక. = కారు, ప్రవింశు;వి. ఉట్టు = ఉప్పు నందే నేం

ఉడాయించు అక. = పారిపోవు, దొంగిలించు; వి. ఉడాయింపు = పారిపోవటం, ఎత్తుక పోవటం.

ఉడికిల్లు అక. = ఉడికిపోవు, ఉడుకాడు;వి. ఉడుకు = తాపం, వేడి. ఉడుకు వోతు = శుభ్రవడే వ్యక్తి. చూ. ఉడుకు .

ఉడుగు/ఉడుపు అక. = ఎక్కిపోవు;వి. ఉడు కువ = తురట, అగిపోవటం.

ఉడ్డాడు అక. = కలతపడు, కలగిపోవు.

ఉడ్డుగుడుచు అక. = తిసిరి తప్పుకోలేపోవు, గిణగిణలాడు.

ఉండు అక. = ఉండిపోవు, వసించు, వర్తించు, మిగులు. వి. ఉనికి = ఉండటం

ఉతుకు/ఉదుకు సక. = గుంజు, కొట్టు; వి. ఉతుకు = ఉలికిప గుడ్డ, ఉతకడం, దెబ్బ.

ఉత్కంపించు అక. = వణకు; వి. ఉత్కంప న(ం) = వణకు.

ఉత్తంభించు సక. = నిలుపు, పొడిగించు; వి. ఉత్కం భనం = నిలవటం, పొడిగించటం; విణ. ఉత్తంభితం = నిలిపినది, పొడిగించినది.

ఉత్తరించు ■ = నడుకు, ఖండించు; వి. ఉత్త రింపు = నడుకు, ఖండం.

ఉత్తలపడు అక. = తొందరపడు, బాధపడు, తల కిందులగు;వి. ఉత్తలం = తొందర, బాధ, దుఃఖం, కలత, వ్యత్యాసం. ఉత్తలపాటు = తొందరపాటు, పరితాపం, కలత, తలకిందు లవటం.

ఉత్తలపెట్టు సక. చూ. ఉత్తలపడు = బాధపెట్టు, కలత పెట్టు, తలకిందులుచేయు.

ఉత్పాదించు సక. = పెరుకు, పీకు;వి. ఉత్పాద న(ం) = పెరకటం, పీకటం; విణ. ఉత్పా దితం = పీకన, పెరిగిన.

ఉత్పాదిల్లు అక. = పుట్టు. కలుగు;వి. ఉత్పా దన(ం) = పుట్టించటం, ఆపాదించటం; విణ. ఉత్పాదితం = కల్పించిన, పుట్టించిన, తయారు చేసిన. ఉత్పాదకం = పుట్టించే, కల్పించే

ఉత్ప్రేక్షించు సక. = పోల్చు.

ఉత్సర్జించు సక. = విడుచు, వదిలెట్టు; వి. ఉత్సం = తీట. ఉత్సర్గ(ం) = త్యాగం, విడుపు, ఉత్సర్గన(ం) = త్యాగం, విడుపు, ఈ;విణ. ఉత్సర్జితం = విడిచిన.

ఉత్సహించు/ ఉత్సాహించు అక. = ప్రయ త్నించు, మొదలుపెట్టు; వి. ఉత్సాహం = ప్రయత్నం, సంతోషం. ఉత్స కుడు = శుభ్రమైన పని మొదలు పెట్టినవాడు.

ఉత్సరించు అక. = కదలించు;వి. ఉత్సారణం = కదిలించు; విణ. ఉత్స రితం = కదిలించిన.

ఉత్సేకించు అక. = పొంగు, గర్వించు, అతిశయించు సక. తడుపు, ప్రోషించు; వి. ఉత్సేకం = అతిశయం, గర్వం, పొంగు; ప్రోక్షణం, తడుపు; విణ. ఉత్సేక్తం = అతిశయించిన, పొంగిన, గర్వం చిన, తడిపిన.

ఉదరిపడు అక. = అదిరిపడు, ఉలికిపడు;వి. ఉద రిపాటు = అదిరిపాటు, ఉలుకు.

ఉదరు ■ = అదరు.

ఉదాసించు ■ = తివ్వ, రించు;వి. ఉదాసం = తగులమి, ఉదాసీనత = నిర్లక్ష్యం, పట్టించు కోబోవటం, ఉదాసీనభాష = దుర్భాష; విణ. ఉదాసీనం = పట్టించుకోని, చెడ్డ.

తెలుగు భాషా న్యూనం

ఉదాహరించు నక. = మచ్చకెత్తిచూపు; వి.

ఉదాహరణ(ం) / ఉదాహరణ = తెలిపిడి,

మచ్చ, అర్థాంతరం; విగ. ఉదాహృతం =

మచ్చ చూపిన, ఉదాహరించిన.

ఉదయగొను అక. = ప్రయత్నించు; వి. ఉది

య / ఉద్దియ = యత్నం.

ఉదిలకొను అక. = తపించు, బాధపడు; వి.

ఉదిల = పరిశ్రమ

ఉదుకు చూ. ఉతుకు

ఉద్గమించు అక. = పైకిలేచు, మొలకెత్తు; వి.

ఉద్గతి / ఉద్గమం = పుట్టుక, పైకిలేవటం.

ఉద్గనీయం = ఉతికినధోవతి; విగ. ఉద్గతం

= చీల్చుకొని పైకి వచ్చిన. ఉద్గమనీయం =

పైకిలేవ దగిన.

ఉద్గారించు అక. = తేవు; వి. ఉద్గారం = తేవు,

కక్కు.

ఉద్గాతించు అక. = చీల్చు, ఛేదించు, నొక్కివెప్పు;

వి. ఉద్ఘాటన(ం) = ఉగ్గడించు చూ. చీల్చు,

ఏతం. ఉద్ఘాతం = దెబ్బ; మొదలు; తొట్టు

పాటు, ఇనపగద; విగ. ఉద్ఘాతీతం = చెప్పిన,

ఛేదించిన

ఉద్ఘోషించు అక. = మొరపెట్టు; వి. ఉద్ఘోష(ం)

= మొర; విగ. ఉద్ఘోషం = మోగిన, మోతపెట్టిన.

ఉద్గంధించు అక. = పొడవగు, ఎక్కువగు; విగ.

ఉద్గంధం = ఎక్కువైన, పొడవైన.

ఉద్గించు నక. = జలవరము, పోలు; వి. ఉద్గి =

జల, కోడి ఉద్గిరు / ఉద్గికాడు = జలగాడు,

స్నేహితుడు; విగ. ఉద్గి = సమానమైన.

ఉద్గిపించు నక. = ప్రకాశించు, వెలుగు; వి. ఉద్గి

పన(ం) = వెలుగు, వెంపు; విగ. ఉద్గిపకం

= వెలిగించే, వెంచే. ఉద్గిపితం = వెలిగించిన,

పెంచిన, వెలిగిన.

ఉద్గేశించు నక. = గురించు; వి. ఉద్గేశం = గురి;

భావం. ఉద్గేశ్యం = గుర్తించదగినది, భావించ

దగినది.

ఉద్గోతించు అక. = ప్రకాశించు, వెలుగు, వి.

ఉద్గోతనం = ప్రకాశం, వెలుగు.

ఉద్గరించు నక. = పెళ్లగించు, సైతపు, ఎత్తి చూపు;

వి. ఉద్గృతి = గర్వం, సైతపులం. ఉద్గారం =

సైకెత్తటం, అప్పు, ఉద్గరణ = పెకరించటం,

సైకెత్తటం, ఉద్గరణి = చిన్నవెంచా. ఉద్గ

రకుడు / ఉద్గర్త = ఉద్గరించేవ్యక్తి. ఉద్గారణం

= ఉద్గరించటం. ఉద్గృతుడు = పాలమేర

లొక్కినాడు. విగ. ఉద్గృతం = చేదిన, సైతపు,

అనుభవించి విడిచిన.

ఉద్గోధించు నక. = తెలుపు, గుర్తుకు తెచ్చు;

వి. ఉద్గోధకుడు = గుర్తుకు తెచ్చేవాడు, మేలు

కొల్పేవాడు. ఉద్గోధనం = గుర్తుకు తేవటం.

ఉద్గోధం = తలపు, గుర్తు, మేలుకొల్పు,

విశానం; విగ. ఉద్బుద్ధం = తలపునకు వచ్చిన,

గుర్తు వచ్చిన, మేలుకొన్న, విశేషించిన.

ఉద్బవించు అక. = పుట్టు, జన్మించు; వి.

ఉద్బవం = పుట్టుక, జన్మ.

ఉద్బాసించు అక. = ప్రకాశించు, వెలుగు; వి.

ఉద్బాసితం = వెలుగు, ప్రకాశంపొందిన.

ఉద్భయించు అక. = మొదలు పెట్టు, పూను,

యత్నించు; వి. ఉద్భయం / ఉద్భయి = కడక,

ప్రయత్నం, పూనిక; విగ. ఉద్భయతం = యత్నిం

చిన, సైకెత్తిన.

ఉద్యోగించు అక. = ప్రయత్నించు, మొదలు పెట్టు; వి. ఉద్యోగం = ప్రయత్నం, పూనిక, వృత్తి. ఉద్యోగి = ఉద్యోగంలో ఉన్న వ్యక్తి; విగ. ఉద్యుత్తం = ■■■ పెట్టెన.

ఉద్యోగించు అక. = వెలుగు, ప్రకాశించు; విగ. ఉద్యోగితం = వెలిగిన, ప్రకాశించిన.

ఉద్రేకించు అక. = అలిశయించు, ఉద్రేకపడు; వి. ఉద్రేకం = విజృంభణ, అలిశయం; విగ. ఉద్రేకం = ఉద్రేకం పొందిన

ఉద్యహించు నక. = ఎగబట్టు, మోయు; వి. ఉద్యహ = కూతురు. ఉద్యహనం = ఎగ బట్టడం, ఉద్యహుడు = కొడుకు. ఉద్యాహం = పెండ్లి. ఉద్యాహనం = పెండ్లాడటం, ఉత్కంఠ. ఉద్యాహిని = తాడు; విగ. ఉద్యహుడు = సైకత్వవాడు.

ఉద్వేగించు / ఉద్వేగిల్లు అక. = తొందరపడు, కలకబాదు, కలతపడు, భయపడు; వి. ఉద్వేగం = ఉబ్బి, కలత, కలకలాటు. ఉద్వే జనం = వెరపు, కలత; విగ. ఉద్వేజితం = భయపడిన, ■■■ బారిన. ఉద్విగ్నం = కలతపడిన, దారి తప్పిన.

ఉంచు / ఉనుచు (సీ. = అట్టపెట్టు; వి. ఉనికి = ఉండటం, స్థితి, స్థానం. ఉనుకువ = ఉండటం, వివాహం. ఉన్నరూపు = వాస్తవం. ఉన్న వాడు = దబ్బుగలవాడు.

ఉంచుకొను నక. = అట్టపెట్టుకొను, పోషించు; వి. ఉంచడం = వ్యక్తు అచ్చం తన అధీనంలో ఉంచుకోవటం. ఉంచుకోవడం = అట్టపెట్టుకోవటం, పోషించటం. ఉంపుడుకాదు = ఉంచుకున్నవాడు. ఉంపుడుకత్తి = ఉంచుకున్న కత్తి.

ఉన్మీలించు ■■ = చిత్రించు, వర్ణించు, అక. విరియు, విచ్చాదు, విడిచు; వి. ఉన్మీలనం = విచ్చారటం, చిత్రణ; విగ. ఉన్మీషితం/ ఉన్మీలితం = విరివిన, విచ్చరిన.

ఉన్మూలించు ■■ = పెళ్లగించు, పెకలించు; విగ. ఉన్మూలం = వేరు తెగిన. ఉన్మూలితం = పెకలించిన, పెళ్లగించిన.

ఉపకరించు అక. = ఉపయోగపడు; వి. ఉపకరణం = పనిముట్టు. ఉపకృతి/ ఉపకారం = మేలు. ఉపకర్త = మేలుచేసేవాడు. ఉపకారిక = మేలుచేసేస్త్రీ. ఉపకృతం = ప్రయోజనం, మేలు; విగ. ఉపకారి = మేలు చేసే. ఉపకార్యం = మేలు చేయదగిన, ఉపయోగపడే. ఉపకృతం = ఉపయోగ పడ్డ.

ఉపక్రమించు నక. = మొదలు పెట్టు; వి. ఉపక్రమం = ఉపాయంగా మొదలు పెట్టడం, ఎకిల్చి, పరీక్ష, పరాక్రమం. ఉపక్రమణం = మొదలు పెట్టడం; విగ. ఉపక్రాంతం = మొదలైన, మొదలు పెట్టిన. ఉపక్రామ్యం = మొదలు పెట్టదగిన. ఉపక్రమ జీయం = మొదలు పెట్టవలసిన.

ఉపచరించు నక. = సేవించు, చుర్యచేయు; వి. ఉపచరం = (గొడ్ల) వెడ, తొలిమాలు. ఉపచారం = చుర్య, లంచం, ఊడిగం, సేవ, వాడుక. ఉపచరితుడు = సేవలు పొందినవాడు.

ఉపజీవించు నక. = ఒకరిపై ఆధారపడి బతుకు; వి. ఉపజీవి = ఒకరి మీద ఆధారపడి బతకేవాడు. ఉపజీవిక = జీవనమార్గం, బతుకు తెరువు.

ఉపదేశించు నక. = బోధించు, ఉపదేశించేయు; వి. ఉపదిష్టం = ఉపదేశం పొందినది. ఉప

తెలుగు భాషా న్యూనం

దేష్ట ఉపదేశకుడు = ఉపదేశం చేసేవాడు,
గురువు. ఉపదేశం = బోధ, మంచిమాట.
ఉపధావించు అక. = వరిగత్తు; వి. ఉపధావనం
= నరుగు.
ఉపన్యసించు సక. = ప్రసంగించు, ఉంచు; వి.
ఉపన్యాసం = ఒక విషయాన్ని పెంచివెప్పటం.
ఉపన్యస్తం = ఉపన్యసించిన విషయం. ఉప
న్యాసకుడు = ఉపన్యసించేవాడు, కళాళా
ధ్యాపకుడు.
ఉపభోగించు సక. = అనుభవించు; వి. ఉప
భోగం = అనుభవం. ఉపభోక్త = అనుభ
వించిన వాడు; విణ. ఉపభుక్తం = అనుభ
వించిన, ఉప భోగ్యం = అనుభవించదగిన.
ఉపమించు సక. = పోల్చు; వి. ఉపమ = పోలిక,
ఒక అలంకారం, ఉపాయం. ఉపమరి =
ఉపాయశాలి. ఉపమానం = పోలిక, పోల్చదగి
నది. ఉప మితి = ఉపమానం, పోలిక. ఉప
మేయం = పోల్చే విషయం; విణ. ఉపమితం/
ఉప మేయం = పోల్చినది.
ఉపయోగించు అక. = వాడు(కొను); వి. ఉప
యోగం = వాడుక, ప్రయోజనం; విణ. ఉప
యుక్తం = ఉపయోగించిన, వాడిన.
ఉపలాళించు సక. = బుజ్జగించు; వి. ఉప
లాళనం = బుజ్జగింపు; విణ. ఉపలాళితం =
బుజ్జగింపు పొందిన.
ఉపవసించు అక. = వెస్తులుండు; వి. ఉప
వస్తం/ ఉపవాసం = వస్తు
ఉపశమించు/ఉపశమిల్లు అక. = తగ్గు; వి.
ఉపశమం/ఉపశమనం/ఉపశాంతి =
తగ్గుదల

ఉపసంహరించు సక. = ఆపు, మరలించు,
వెనక్కు తీసుకొను; వి. ఉపసంహారం = మర
లించు, ముగింపు.
ఉపసర్పించు సక. = ఆశ్రయించు, అండగొను;
వి. ఉపసర్పణం = ఆశ్రయం.
ఉపస్ఫుశించు సక. = అచమించు, కొద్దిగా
తాగు, స్నానమాడు ; వి. ఉపస్పర్శ(ం) =
అచమనం, తాకటం, స్నానం.
ఉపార్జించు సక. = గడించు, సంపాదించు; వి.
ఉపార్జన(ం) = సంపాదన, గడన | విణ.
ఉపార్జితం = సంపాదించినది, గడించినది.
ఉపలాభించు సక. = దూషించు, తిట్టు,
నిందించు; వి. ఉపాలంభన = నింద, తిట్టు,
దూషణ; విణ. ఉపాలభం = తిట్టుపడిన,
నిందకు గురైన.
ఉపాశ్రయించు సక. = ఆధారము, —
ఆశ్రయించు; వి. ఉపాశ్రయం = ప్రాపు,
ఆధారం విణ. ఉపాశ్రితం = ఆధారము
ఉపాసించు సక. = కొలుచు, పేవించు; వి.
ఉపాస్తి = పేవ. ఉపాసన = పేవ, పీట, నిలు
విద్య. ఉపాసీతుడు = పేవతుడు, పేవలు
పొందినవాడు. ఉపాస్యడు = పేవించదగిన
వాడు; విణ. ఉపాసితం = పేవించే
ఉపేక్షించు సక. = నిర్లక్ష్యం చేయు, అశ్రద్ధచూపు;
వి. ఉపేక్ష = అశ్రద్ధ, నిర్లక్ష్యం. ఉపేక్షకుడు
= నిర్లక్ష్యం చేసేవాడు. ఉపేక్షితుడు = నిర్లక్ష్య
నికి గురి అయినవాడు.
ఉప్పతించు సక. = ఓర్వడం, అడవినుకొను;
వి. ఉప్పత = ఓర్వడం, విరమం.
ఉప్పతిల్లు అక. = పుట్టు

ఉప్పరించు/ఉప్పళించు ■ = వెలకిల ■

వేయు; వి. ఉప్పరం = ఆకాశం, మీదు. ఉప్ప
■ = మేడ, అంతస్తు.

ఉప్పొంగు అక. = ఉబుకు, పంత్‌షించు, ఎబ్బం,
చించు; వి. ఉప్పెన = సముద్రపు పొంగు.

ఉబుకు అక. = పొంగు; వి. ఉబుకు = పొంగు,
ఉబ్బు. ఉబ్బు = పొంగు, ఉబ్బరింత. ఉబ్బుకం
= ఆధిక్యం, పొంగు, ఉత్సాహం. ఉబ్బరం =
అతి శయం, ఉబ్బు.

ఉబ్బుతిల్లు అక. = పొంగు, పెరుగు. చూ. ఉబ్బు
ఉబ్బురింబు అక. = (కడుపు) ఉబ్బు, పెరుగు,
అతిశయించు, మించు; వి. ఉబ్బురింత/ఉబ్బు
రం = ఉబ్బు, పొంగు.

ఉబ్బు అక. = ఉబ్బరించు, పొంగు, లేచు, పంత్‌
షించు; వి. ఉబ్బు = పొంగు, పంత్‌షం. ఉబ్బు
రం = అతిశయం, కడుపుబ్బు. ఉబ్బుకం =
ఆధిక్యం, ఉత్సాహం. ఉబ్బుసం = శ్వాసరోగం,
శ్వాసరో గుండెలుబ్బు.

ఉమియు సక. = ఉమ్మివేయు; వి. ఉమి/
ఉమ్మి = నోటితుంపర.

ఉమ్మగిల్లు అక. = అవిరితో ఉడుకు; వి. ఉమ్మ
దం/ఉమ్మ = ఉబ్బు, వేడి.

ఉమ్మరించు/ఉమ్మరికించు ■ = దూళించు,
ఏడ్చు; వి. ఉమ్మరిక = దూళం, ఏడ్చు.

ఉరదించు చూ. ఉరణించు చూ. ఉరనదించు
ఉరలబడు అక. = దొడ్లు

ఉరలు ■ = దొడ్లు, తాలు.

ఉరవదించు అక. చూ. ఉరవణించు = త్వరుడు.

ఉరళించు అక. = వెలుగు, ప్రకాశించు.

ఉరియాడు అక. = ఊగులాడు, కదులు

ఉరియు అక. = కదలు, ఊగులాడు, బాధపడు,
పండిపోవు.

ఉరుకు అక. = తాటు, దూకు, నక. పరిగెత్తు; వి.
ఉరుకు = తాటు, దూకు, గెంతు, పరుగు.

ఉరుము అక. = గర్జించు; వి. ఉరుము = గర్జ
న(ం).

ఉర్రూతలూగు అక. = బాగా ఊగు; వి.
ఉర్రూత = ఊగులాట.

ఉలవరించు అక. = వేల తడిసి ఉబుకు; వి. ఉల
గరం/ఉలవరింత/ఉలవరం = ఉలవరింపు.
ఉలికిపడు అక. = అదిరిపడు; వి. ఉలికిపాటు
= ఉలికి పడటం, అదిరిపాటు.

ఉలియు/ఉలివాడు సక. = చలించు, కదలు,
మోళపెట్టు; వి. ఉలివు = మోత, కదలిక.

ఉలుకు అక. = భయపడు; వి. ఉలుకు = భయం.

ఉల్లంఘించు సక. = తాటు, దూకు, మించు,
అతిక్రమించు; వి. ఉల్లంఘన(ం) =
తాటుడు, అతిక్రమణ. ఉల్లంఘనీయం =
తాటదగినది, అతిక్రమించదగినది; విణ. ఉల్లం
ఘితం = తాటిన, మారిన. ఉల్లంఘ్యం =
తాటదగిన.

ఉల్లసమాడు సక. = వెళ్ళిరించు, మోకోళం
వేయు; వి. ఉల్లసం = వెళ్ళిరింత, మోకోళం.

ఉల్లసిల్లు అక. = పంత్‌షించు, విమంచు, ప్రకాశించు;
వి. ఉల్లసనం/ఉల్లాసం = పంత్‌షం, ప్రకాశం.

ఉవ్విళ్ళూరు /ఉవ్విళ్ళూరు అక. = అస
పడు, త్వరపడు.

ఉసికొల్పు సక./ప్ర. చూ. ఉసిగొల్పు =
ప్రోత్సహించు, రేకెత్తించు; వి. ఉసి = ప్రోత్సాహం.

దీ

దీకించు / దీకికుళ. = పూనుకొను; వి.

దీకు / దీకువగు / దీకువ = పూనిక.

దూ. దీకించు

దీకికొట్టు / దీకికొను / దీకిగాడు సక. = శ్రద్ధగావిను.

దీకిగాడు దూ. దీకిగులాడు దూ.

దీకిగు అక. = దీకిగులాడు, కదలు, అటూ ఇటూ కదలు; వి. దీకిగు / దీకిపు = కదలిక.

దీకిగులాడు / దీకిగాడు అక. = కదలాడు; వి.

దీకిగులాట = కదలిక.

దీకిచు అక. = దీకిగించు.

దీకిటాడు అక. = చలించు, తొందరపడు

దీకిడు అక. = రాలు, జారు, కారు, తెగు.

దీకితకొను సక. = దీకిడు, అవలంబించు; వి.

■ = ఆధారం. దీకితకోల = అమడుకల్.

దీకితం = పట్టు, ఆధారం.

దీకిదరగొట్టు సక. = పలుగు, వసుగు, చోరు కొట్టు; వి. దీకిదర = పలుగుడు.

దీకిదరపెట్టు సక. = పొగేయు, పొగపెట్టు; వి.

దీకిదర = పొగ, (చుట్టలను ఒక రావి కొకటి ఆవింవి) వెలిగించటం.

దీకిడు అక. = వాచిపోవు, సక. మోతపుట్టించు, గాలి ఎక్కించు, మంట పెంచు, పట్టుకొను, ఉంచు, అడుము, వొక్క; వి. దీకిడు = చేపలు పట్టే బుట్ట, వాపు. దీకిద = వాపు, శూర్ష.

దీకిను సక. = పొందు, వహించు; వి. దీకినిక = దిబ్బపు, దిబ్బ తనం, ఆచారం.

దీకిరడిల్లు / దీకిరడు అక. = ఉపశమించు, ఓదార్పు పొందు; వి. దీకిరటు = ఓదార్పు, సహాయం

దీకిరు అక. = (ఏడు) పైకి ఉటుకు, నాను, తడియు, పుట్టు; వి. దీకిట = దీకిరేరు.

దీకిరబోవు అక. = తగ్గిపోవు.

దీకిరార్పు సక. = ఓదార్పు, దీకిరడించు, మందలించు (తెలం.);

దీకిరీకరించు సక. = ఒప్పుకొను; వి. దీకిరీ కృతం = ఒప్పుకున్నది, అంగీకరించినది.

దీకిరుకొను / మూరుకొను సక. = వానన చూచు, వహించు, ఏమీ చేయకుండు.

దీకిరేగు సక. = దీకిరిమీద తిరుగు; వి. దీకిరే గింపు = ఏగుపెండ్లి, దీకిరిమీద తిరగుటం.

దీకిసరిల్లు అక. = చిక్కిపోవు; వి. దీకిసరం = చిక్కిన, కృశించిన, చవిటి, చవుడు పట్టిన.

దీకిహించు సక. = భావించు, ఆలోచించు; వి. దీకిహ(ం) = భావం, ఆలోచన.

ఎ

ఎక్కాడు సక. = పురికొల్పు.

ఎక్కిడు సక. = మోపెట్టు; వి. ఎక్కు = వింటి వారి.

ఎక్కు అక. = ఇష్టమగు, అతిశయించు.

ఎక్కుడించు సక. = హెచ్చించు, పెంచు; వి.

ఎక్కుడు = పైకిపోవటం, వాహనం. ఎక్కాలు (బ) = గుణకారాలు. ఎక్కుం = గవీమ; వి.

ఎక్కుడు = ఎక్కిన, గొప్ప.

ఎక్కుపెట్టు సక. = మోపెట్టు.
 ఎక్కుటపెట్టు సక. = పురికొట్టు.
 ఎగగొట్టు / ఎగవేయు సక. = ఇచ్చిన సొమ్ము
 తిరిగి ఇవ్వకుండు, ఎగరగొట్టు.
 ఎగజల్లు సక. = పైకి చల్లు
 ఎగజేపు అక. = పైకి వేపు, పాలివ్వక పోవు.
 ఎగదన్ను సక. = పైకి తన్ను.
 ఎగదీయు సక. = పైకి తీయు.
 ఎగదోయు సక. = పైకివెట్టు.
 ఎగబాకు సక. = పైకిపాకు.
 ఎగబారు అక. = పైకిపారు.
 ఎగబెట్టు సక. = ఎగవేయు.
 ఎగబోయు అక. = చెడు పరిపోలిచ్చు, సక.
 సూచించు.
 ఎగయు అక. = పైకి ఎగురు, పైకిలేచు; వి. ఎగ
 బోత = పైకివ్యాపించటం. ఎగరోలు =
 నిట్టూర్పు. ఎగవు = గర్వం. ఎగవు = ఎగద
 లు.
 ఎగవేయు సక. = తిరిగి చెల్లించకుండు; వి.
 ఎగవేత = అప్పు చెల్లించ పోవటం.
 ఎగసిపడు అక. = ఎగిరిపడు, గర్వించు, మండి
 పడు; వి. ఎగసిపాటు = మిడిపిపాటు, గర్వం.
 ఎగురు అక. = పైకి లేచు; వి. ఎగురు = గంతు.
 ఎగురులాడు అక. = పైకెగురు; వి. ఎగురు
 లాటు = పైకి లేవటం, గంతు.
 ఎగ్గాడు / ఎగ్గులాడు సక. = తిట్టు, నిందించు;
 వి. ఎగ్గు = కీడు, తప్పు, నింద, తిట్టు.
 ఎగ్గించు సక. = అగౌరవించు; వి. ఎగ్గింపు =
 అగౌరవం, అవారం.

ఎచ్చరించు/ఎచరించు/ ఎచ్చరికించు సక.
 = హెచ్చరిక చేయు; వి. ఎచ్చరిక చూ. =
 హెచ్చరిక. ఎచ్చరం = హెచ్చరించు.
 ఎడగిట్లు అక. = తొలగు.
 ఎడతీయు అక. = ఎడతెగు చూ.
 ఎడతెగు అక. = ఎడమగు, దూరమగు, విడిపోవు;
 వి. ఎడతెరపి = వ్యవధానం.
 ఎడపడు అక. = ఎడతెగు.
 ఎడపెట్టు సక. = తొలగించు.
 ఎడబాయు అక. = నడలిపోవు, దూరమగు; వి.
 ఎడ బాటు = వియోగం.
 ఎడయు అక. = తొలగిపోవు; వి. ఎడయిక =
 ఎడబాటు, వియోగం.
 ఎడరు అక. = విరిగిపోవు; వి. ఎడరు = అవద,
 పండు, ఎడారి.
 ఎడలు అక. = విరిగిపోవు, తెగిపోవు, సక. నదిలి
 పెట్టు.
 ఎండగట్టు సక. = ఆరబెట్టు.
 ఎండగొట్టు సక. = ఎండునట్లు చేయు
 ఎండబెట్టు సక. = ఆరబెట్టు, ఆరవేయు.
 ఎండు అక. = (తడి/నీరు) ఇంకిపోవు, చూడి
 పోవు, ఆరిపోవు; వి. ఎండ = సూర్యుడి వేడి.
 ఎత్తికొను అక. = పూను, ప్రయత్నించు, సక.
 దొంగిలించు, మోయు, ఉద్ధరించు; వి. ఎత్తి
 కోలు = ప్రయత్నం.
 ఎత్తిపొడుచు సక. = తప్పులు చెప్పి తిట్టు/
 వెక్కిరించు; వి. ఎత్తిపొడుపు = ఆశేపణ.
 ఎత్తివేయు సక. = తీసివేయు, నిర్లక్ష్యం చేయు.
 ఎత్తు అక. = పుట్టు, కలుగు, బయలుదేరు, సక.
 దొంగిలించు, దండెత్తు, సైతెత్తు, సంగ్రహించు,

మోయు, ప్రస్తావించు; వి. ఎత్తు = ఉపాయం,
 (పాపుల) నడక, ఉన్నతి, తూనిక, పూలదండ.
 ఎత్తుగడ = ఉపాయం, యత్నం; విణ. ఎత్తు =
 ఉన్నతమైన.
 ఎత్తుపెట్టు సక. = పురికొల్పు.
 ఎత్తువచ్చు అక. = పరిపోలు.
 ఎత్తువడు అక. = తెడిపోవు, లేకపోవు.
 ఎత్తువేయు సక. = తూచు; వి. ఎత్తుగడ.
 ఎదిరించు సక. = తిరగబడు, ఎదురు తెప్పు; వి.
 ఎదిరి = విరోధి. ఎదిరింపు = తిరగబాటు,
 మారు మాట.
 ఎదుగు అక. = పెరుగు; వి. ఎదుగు = పెరుగుదల.
 ఎదురాడు అక. = ఎదురు తెప్పు, మారాడు; వి.
 ఎదురు = ముందు భాగం, ఎదుటి వ్యక్తి, విరోధి,
 నలపు కత్తె నిటుడి కీచే సొమ్ము. ఎదురు కట్టు
 = ఎదుటి వోటు; విణ. ఎదురు = ఇతరం.
 ఎదురు సక. = ఎదిరించు, తిరగబడు; వి. ఎదురు
 = ఎదుటివ్యక్తి; విణ. ఎదురు = ఇతర వ్యక్తి.
 ఎదురుకొను రూ. ఎదుర్కొను అక. = ఎదురు
 పడు, సక. ఎదిరించు; వి. ఎదురుకోలు =
 అడపిల్లవారు ముడుల్లవారికి ఎదురుగా పోవటం,
 పెద్దలను అవోచించటానికి ఎదురు నడవటం.
 ఎదురుగడ = పోటీ ఒడంబడిక.
 ఎదురుచు / ఎదురుచు అక. = ప్రతికూలమగు,
 సక. ఎదిరించు; విణ. ఎదురుచుక్క = కొని,
 వ్యతిరేకమైన.
 ఎదురుచూచు సక. = వేచి ఉండు, ప్రతీక్షించు;
 వి. ఎదురు చూపు = ప్రతీక్ష.
 ఎదురుపడు / ఎదుర్పడు అక. = ఎదురుగా
 వచ్చు, ఎదురు తిరుగు.
 ఎదురేగు అక. = ఎదురుపోవు.

ఎదుర్కొత్తు అక. = మారొత్తు.
 ఎనయు అక. = సరిపోలు. సక. పొందు, పోలు;
 వి. ఎనయుక = పొందిక, పోలిక. ఎనిక = లెక్క,
 పోలిక.
 ఎనియు అక. = కలిపికొను; వి. ఎనుపుడు =
 కలపటం.
 ఎనుచు / ఎనుపు ప్రే. = కలుపు, ఎనియ బిల్లు.
 మా. ఎనియు
 ఎంచు సక. = లెక్కించు, తలచు, ఆశ్చేపించు,
 పొగడు; వి. ఎనిక / ఎన్నిక = లెక్క. ఎంపిక
 = లెక్కింపు.
 ఎన్నికచేయు సక. = లెక్కించు, ఎంచు, గలిపించు;
 వి. ఎన్నిక / ఎనిక = లెక్కింపు, గణన,
 ఎన్నుకోవటం, గెలుపు.
 ఎన్నికపెట్టు సక. = లెక్కించు మా. ఎన్నిక
 చేయు
 ఎన్ను సక. = ఆశ్చేపించు, లెక్కించు మా. ఎన్నిక
 చేయు.
 ఎయిదు / ఎయ్దు అక. = వెంటడించు, వెంట
 బడు, పొందు.
 ఎరగు అక. = దిగు, నమస్కరించు; వి. ఎరగుడు
 = నమస్కారం.
 ఎరగొను అక. = పరవశించు, సక. వింగు; ■.
 ఎర = ఆహారం, బలి, వ్యసనం.
 ఎరియు అక. = కొలు, మండు, బాధపడు; వి.
 ఎరవలి / ఎరగలి = కార్పిచ్చు.
 ఎరుగు సక. = తెలియు, తెలుసుకొను; వి. ఎరుక
 = తెలివి, పరిచయం, పోలి, గుర్తు, జ్ఞానం.
 ఎరకువ / ఎరుకువ = తెలివి, జ్ఞానం.
 ఎరుకపడు అక. = తెలియవచ్చు; వి. ఎరుక =
 తెలివి. ఎరుకువ = జ్ఞానం.

ఎర్రవారు అక. = ఎర్రబడు, కోపించు; వి.
ఎర్రన/ ఎరుపు = ఎర్రదనం, విణ. ఎర్రన/
ఎరుపు = ఎరువైన.

ఎలయు అక. = వేరు, సమీపించు, ప్రవేశించు,
కలుగు, జన్మపడు, వక. పొందు; విణ. ఎలగోలు
= ముందు నడిచే, మొదటి.

ఎలరుచు/ ఎలర్చు అక. = మించు, ఏకీకరించు,
సంతోషించు; వి. ఎలరు = అతిశయం, వికాసం.
ఎలరుపు/ ఎలర్పు = సంతోషం.

ఎలుగించు అక. = కూయు; వి. ఎలుగు =
కంఠస్వరం.

ఎసకొను / ఎసగు అక. = పురికొను; వి. ఎస
= అధిక్యం, ఎక్కువదనం. వి. ఎసకం = అతి
శయం, విజృంభణ. అన్య. చాలా, ఎక్కువగా

ఎసగు/ ఎసవు అక. = అతి శయించు, పెచ్చి రిల్లు;
వి. ఎసకం = అతిశయం, విజృంభణ. చూ.
ఎసకొను.

ఎసరు / ఏసరు అక. ఎసరేగు = మోరు; వి. ఎసరు
= ముట్టిన కాచిన పీరు. చూ. ఎసలారు.

ఎసరేగు అక. చూ. ఎసరు .

ఎసలారు అక. = అతిశయించు. చూ. ఎసరు.

ఎసపెట్టు నక. = పురికొల్పు, ప్రోత్సహించు. ఎస
అన్య. = అత్యంతం, చాలా.

ఏ

ఏకరు / ఏకారు అక. = నాచిపోవు.

ఏకతమాడు అక. = ఆలోచించు; వి. ఏకతం
= ఆలోచన, ఒంటరిపాటు.

ఏకీభవించు అక. = ఒప్పుకొను, ఏకీభావం =
ఒక్కచీకానటం, ఏకత్వం. ఏకం నర్చు = ఒక్క

ఏకు నక. = (దూదిని) బాగుచేయు, తిట్టు; వి.

ఏకు = దూదిచుట్టు. ఏకుడు = దూదిని
ఏకడం.

ఏగు అక. = పోవు; వి. ఏగుపెండ్లి = ఊరేగింపు.

ఏగుదెంచు అక. = వచ్చు, పోవు. చూ. ఆరు(గు)
దెంచు

ఏచు అక. = మించు, విజృంభించు, పెరుగు.

ఏటులాడు అక. = కొట్లాడు; వి. ఏటు = బాగా
ప్రయోగం, దెబ్బ.

ఏడుచు/ ఏడ్చు అక. = రోదించు, బాపురుము;
వి. ఏడుపు/ ఏడ్పు = రోదనం.

ఏతెంచు / ఏగుదెంచు అక. = వచ్చు, పోవు.

ఏపరించు నక. = దుఃఖపెట్టు; వి. ఏపు = మనశ,
అధిక్యం, విజృంభణ.

ఏపారు అక. = అతిశయించు, విజృంభించు.

ఏమరచు / ఏమరించు ప్ర. = ఏమార్చు, ఏమరు
పాటు కలిగించు; వి. ఏమరుపాటు =
పరధ్యానం, ప్రమాదం.

ఏమరిల్లు అక. = ఏమరుపాటు, లోపడు, ప్రమాద
పడు; వి. ఏమరుపాటు. చూ.

ఏమరు చూ. ఏమరిల్లు.

ఏయు నక. = బాగాం ప్రయోగించు; వి. ఏటు =
దెబ్బ.

ఏరు నక. = పడిన వస్తువులను ఒక్కచీకటిగా
ఎత్తిపెట్టు.

ఏర్చు అక. = (తల) నొప్పిపుట్టు, నక. బాగు
పరచు, చక్కబరచు, తగులబెట్టు; వి. ఏరు =
తలనొప్పి. ఏర్చు = మంట.

ఏరుపడు / ఏర్పడు అక. = తేటపడు, కలుగు,
వేరుపడు; వి. ఏరుపాటు/ ఏర్పాటు =
స్థల్యం, వివరణ.

తెలుగు భాషా న్యూనం

ఏలు(కొను) నక. = పాలించు, కాపాడు, తీసు
కొను; వి. ఏలిక = రాజు, పాలకుడు. ఏలికపాని
= రాజు. ఏలినవాడు = రాజు, పైఅధికారి.
ఏలు బడి = పరిపాలన.

ఏవగించు అక. = రోతనడు, అనన్యనడు, నక.
నిందించు, విడుచు; వి. ఏవగింపు = రోత,
అనన్యం. ఏవ(ం) = రోత; విణ. ఏవ(ం)
= రోతపుట్టే.

ఏవపడు అక. = అనన్యపడు. చూ. ఏవగించు
ఏసురు అక. = మిరు, మించు; వి. ఏస = విజృం
భణ; విణ. ఏస = సంకర.

ఏసరేగు చూ. ఏసరు.

ఓ

ఒగరుచు అక. = ఒగరుగా ఉండు; వి. ఒగరు =
పచ్చికాయల రుచి, తువరం.

ఒగుడు కరచు అక. = చిక్కిపోవు, ఎండిపోవు; వి.
ఒగుడు = ఎండుబాకు.

ఒగ్గు అక. = పూను, కలుగు, నక. ఒడ్డు, పలనేయు,
చాచు; విణ. ఒగ్గం = (ఏనుగులను పట్టు
కోడానికి తవ్విన) గుంట.

ఒట్టు అక. = కలుగు, నక. ఉంచు, రగుల్చు, కాల్చు;
వి. ఒట్టడం = కాల్చు, కాల్చడం.

ఒడగూడు అక. = అనురు, సిద్ధించు, చేరు.

ఒడబడు/ ఒడంబడు అక. = ఇష్టపడు,
ఒప్పుకొను, అనుకూలించు, సంతోషించు; వి.
ఒడబడిక/ఒడంబడిక/ఒడబాటు = నమ్మతి,
అంగీకారం, సంతి.

ఒడికట్టు అక. = యత్నించు, సిద్ధపడు; వి. ఒడి
= తొడపై భాగం, ఒడుపు, పశుయోని.

ఒడికట్టు = ఒడ్డాణం. ఒడిబ్రాలు బహు. =
గర్భదాన సమయంలో ఒడిలో పోసే బియ్యం.

ఒడియు అక. = కొద్దిగా పైకెగురు, నక. తాగు,
గుంజు; వి. ఒడుపు = చాటు, గెంతు, పూనిక,
లాభం, నేర్పు.

ఒడుచు ప్రే. = ఒడించు.

ఒడ్డగిల్లు అక. = నాలు, ఒరుగు, మించు, ఉప్పొంగు;
వి. ఒడ్డగెడపు = ఒకవైపు వారి మరోవైపు
తేటం.

ఒడ్డారిండు అక. = ద్వేషించు, ఎదుర్కోడు; వి.
ఒడ్డారం = ద్వేషం, ప్రతిఘటన.

ఒడ్డు నక. = పందెంచేయు, పరివిచరు, చాచు,
చాటు, మొనకట్టు, అడ్డగించు; వి. ఒడ్డనం =
పందెం, పూహం. ఒడ్డిమి = పందెం. ఒడ్డు =
పందెం, తీరం, పూహం, పూనిక,
ఇతరుడు; విణ. ఒడ్డు = స్థూలం, ఎక్కువ.

ఒంటు అక. = ఇముడు, అనుకూలించు, నక.
చేరు; వి. ఒంటు = గ్రామాలగుంపు.

ఒత్తగిల్లు / ఒత్తిలు / ఒత్తిల్లు / ఒత్తిగిల్లు అక. =
పక్కికు ఒరగు, నాలు, అంటుకొను.

ఒత్తిరించు నక. = మించు, ఆక్రమించు; వి.
ఒత్తరం = మున్మురం. ఒత్తడి = రాపు,
సమ్మర్తం, తరుచు దనం; విణ. ఒత్తడం =
తరుచు. చూ. ఒత్తు

ఒత్తు అక. = నాలు, ఒరగు, పొడుచుకొను, ఎక్కు-
వగు, నక. అదుము, (కాళ్లు) పుకు, (శంఖం)
ఊదు, బలాత్కరించు, తుడుచు, తోయు,
చేర్చు, తీర్చు, ఆక్రమించు, తొక్కు; వి. ఒత్తు
= అదుముడు, మెత్త, ఆక్రమణ. ఒత్తుడు =
అదుముడు. ఒత్తోరపు = గట్టిగా అదుముటం,
పంపిడనం; విణ. ఒత్తు = తరుచు, చాలాసార్లు.
ఒత్తడం = తరుచు.

ఒత్తిలి అవ్య. = గట్టిగా, పెట్టుగా.

ఒత్తుకొను అక. = పొడుచుకొను. చూ. ఒత్తు
ఒదరు / పొదరు అక. = విజృంభించు,
తొందరపడు, నక. నిందించు, తిట్టు.

ఒదలు / పొదలు అక. = వర్షిల్లు, పెరుగు.

ఒదవు అక. = కలుగు, తగియుండు; వి. ఒదవు
బడి = ఉపయోగం; విణ. ఒదవుబడి =
ఉపయుక్తం; ఒదిగిలు, ఒదిగిళ్లు బహు. =
హలుగావాలినవి. చూ. ఒత్తిగిల్లు.

ఒదుగు అక. = తొలగు; వి. ఒదుగువాటు =
తొలగిపోవడం. ఒదుగు / ఒదువు, పొదువు
నక. = సమృద్ధమగు, వ్యాపించు. ఒదుగు/
ఒదువు / ఒదుగుబడి = సమృద్ధి; విణ.
ఒదుగు/ఒదువు = సమృద్ధమైన.

ఒదుగువడు అక. చూ. = తొలగిపోవు. చూ.
ఒదుగు.

ఒదువు చూ. ఒదుగు.

ఒనగూడు అక. = సిద్ధించు. చూ. ఒడగూడు
ఒనరించు / పొనరించు ప్రే. = వేయు.

ఒనరు / పొనరు అక. = కలుగు, పరిపడు,
ఇంగుండు; వి. ఒనరు = పొందిక, ఇంపు.

ఒందు అక. = కలుగు.

ఒప్పగించు / అప్పగించు అక. = ఒప్పనం,
ఒప్పగింత = అర్పణం, అప్పగింత.

ఒప్పరికించు సక. = ఉపేక్షించు, నిర్లక్ష్యంచేయు;
వి. ఒప్పరికం = ఉపేక్ష, అనైర్ద్య.

ఒప్పుడు చూ. ఒప్పు

ఒప్పించు నక. = అంగీకరించవేయు. చూ. ఒప్పు
ఒప్పు అక. = బాగుండు, తగు, అంగీకరించు; వి.

ఒప్పమి = కీడు, తప్పు. ఒప్పదం = అందం,
కారం, విధం. ఒప్పు = తప్పుకామి,

అందం, నమ్మతి. ఒప్పుకోలు = ఒప్పుకోవలం.

ఒప్పులాడి = చక్కని ప్రే. విణ. ఒప్పదం =
చక్కని.

ఒప్పుకొను సక. = అంగీకరించు, సమ్మతించు;
వి. ఒప్పుకోలు = అంగీకారం, సమ్మతి.

ఒరగు అక. = వంగు, వాలు; వి. ఒరగు = వంపు;
విణ. ఒరగు = వంగిన, వాలిన.

ఒరపెట్టు చూ. ఒరయు.

ఒరయు సక. = రాచు, రాపిడిపెట్టు, వదిలించు,
నివారించు, వెతుకు; వి. ఒరయిక / ఒరపిడి =
సిడి.

ఒరలు అక. = ఏడగ్గి, మోగు.

ఒరుము అక. = కలయు, కలిసిపోవు.

ఒలయు అక. = వ్యాపించు, ప్రవేశించు, కలుగు,
కలియు, చేరు, నక. మట్టుకొను, కదియు.

ఒలుకు అక. = చిందు, కారు నక. చల్లు, పోయు.

ఒలుచు ప్రే. = చర్చించు, తలచు.

ఒల్లబోవు అక. = మూర్ఖపోవు, వాదిపోవు, అవా
దరంచూపు; వి. ఒల్లబాటు / ఒల్లబోక =
అవాదరం, అవిష్టం. ఒల్లమి = అవిష్టం.

ఒనగు సక. = ఇచ్చు; వి. ఒనగు = ఈవి, ల్యాగం,
బహుమానం.

ఓ

ఓకరించు చూ. ఓకిరించు అక. = కక్కు, అనవ్య
పడు; వి. ఓకర / ఓకరింత = కక్కు, రోత.

వి. ఓకిరింత = కక్కునాటి.

ఓతురు / ఓటారు అక. = శక్తిహినుమగు; వి.
ఓటుం / ఓటుమి = అనాజయం.

ఓటిల్లు అక. = ఒడిపోవు, వెంకోంచు. చూ.
ఓడు

తెలుగు భాషా వ్యుత్పత్తి

ఓటుపడు అక. = అవజయం పొందు, మోసపోవు,

పోగొట్టుకొను; వి. ఓటుపాటు = ఓటమి.

ఓడిగిల్లు అక. = కారు, పరిగెత్తు, ప్రవహించు; వి.

ఓడిక = (నీరు) ప్రవహించటం, (నీటి) ప్రవాహం.

ఓడు అక. = నీగిపోవు, భయపడు, పారిపోవు, సంకో

చించు; వి. ఓడు(మి) = భయం, సంకోచం.

ఓటం = అవజయం. ఓడు = ధార, (కుండ) తూట.

ఓండ్రపెట్టు అక. మా. ఓండ్రించు.

ఓండ్రించు అక. = (గాడిద) కూయు; వి.

ఓండ్ర, ఓండ్రంపు = గాడిద కూత.

ఓదార్పు / ఓదారుచు నక. = ఊదార్పు, ఊర

దించు, మందలించు (తెలం); వి. ఓదార్పు = ఊరట.

ఓపు అక. = చాలు, సమర్థమగు; వి. ఓపు = ఓపిక.

ఓపిక = శక్తి, ఓర్పు. ఓవమి = ఓర్వమి, ఓర్పులేక పోవటం.

ఓము నక. = కాపాడు; వి. ఓముటి = అన్నం, ఆహారం.

ఓరగిల్లు అక. = ఒరగు, వాలు, ఒడుగు; వి. ఓర

= అంచు, పక్క. ఓరపాక, వారపాక = వాలు కప్పు గల పాక. ఓరపాటు = వాలు; విణ. ఓర = వారిన, వంగిన, ఒరిగిన.

ఓరపోవు మా. ఓరగిల్లు అక. = వారిపోవు, వంగిపోవు.

ఓరసిల్లు / ఓరసిలు అక. = ఓసరిల్లు, తొంగు; వి.

ఓరసింపు = ఓసరిలటం, తొలగటం.

ఓరుచు / ఓర్పు అక. = నహించు, క్షమించు;

వి. ఓరుపరి / ఓర్పరి = ఓర్పుకల వ్యక్తి.

ఓరుపు / ఓర్పు / ఓరిమి = క్షమ, మహనం.

ఓలగించు నక. = సేవించు; వి. ఓలగం = కొలుపు (కూటం).

ఓలలాడు / ఓలాడు అక. = తేలు, మునుగు;

వి. ఓల = జలక్రీడల్లో వాడే మాట.

ఓవు దూ. ఓవ్వు అక. = సరిపడు.

ఓసరిల్లు దూ. ఓసరు అక. = తొలగిపోవు; వి.

ఓసరింత = తొలగిపోవటం.

ఓహటిల్లు దూ. ఓహటించు అక. = వెను

దీయు; వి. ఓహటం = పలాయనం, వెప్పు మావటం.

కక్కసపడు అక. = బాధపడు, సంకటపడు; వి.

కక్కసం = కొరదా, బాధ, ఇబ్బంది; విణ.

కక్కసం = కఠినం, కష్టమైన.

కక్కసపెట్టు నక. = బాధించు, ఇబ్బందిపెట్టు.

కక్కసించు నక. = బాధించు, ఇబ్బందిపెట్టు.

కక్కు నక. = కడుపులోది బయటకు తెచ్చు; వి.

కక్కు = వాంతి. కక్కుడు = కక్కటం.

కక్కు దెవులు = వాంతుల రోగం.

కచ్చగట్టు అక. = కాపెకట్టు, గోచపెట్టు; వి. కచ్చ

= కాపె, గోచి. కచ్చడం = గోచిపాత.

కచ్చించు నక. = సారెలిచ్చు, అక. కాపెకట్టు,

గోచపెట్టు, కచ్చగట్టు మా.; వి. కచ్చయ / కచ్చె = కలహం, తగాదా, కచ్చ. కచ్చిపోతు = తగాదాల మారి.

కచ్చు నక. = సారెలిచ్చు; వి. కచ్చు = రేకు, పిగ బంతి.

కచ్చుకొను నక. = అశించు, కోరు.

కటకటబడు అక. = కోపించు, బాధపడు; వి.

కటకట = సర్లు, కొరకటం, కోపం, ఇబ్బంది.

కటాక్షించు నక. = దయదలచు, కడగంట నూచు;

వి. కటాక్షం = కడకంటచూపు, దయ.

కట్టడచేయు దూ. కట్టడిచేయు నక. = అడ్డు

పించు, నియమం పెట్టు; వి. కట్టడ, కట్టడి = నియమం.

కట్టు అక. = (నకువులు) గర్భంధరించు, కట్టు

బడు, నక. బంధించు, అరోపించు, కూడబెట్టు,

విర్మించు, ధరించు; వి. కట్టు = బంధం, వస్త్ర

ధారణం, నిబంధన, నిర్బంధం, ప్రదేశం, మితి,

పాల్లు. కట్టుక = గర్భప్రాసం. కట్టుగడ = కుప్ప

వేసినది. కట్టుపాటు/కట్టుబాటు = నిబంధన.

కట్టువ = వెలుగు.

కట్టుబడు అక. = బద్దపడు; వి. కట్టుబాటు =

నిబంధన.

కడుగు అక. = యత్నించు; వి. కడక = యత్నం.

కడగట్టు నక. = నిర్ణయించు.

కడగు దూ. కణగు అక. = యత్నించు; వి. కడక/

కణక = యత్నం.

కడగొట్టు నక. = చచ్చు; వి. కడగొట్టు = చివరి,

అఖరి.

కడచను అక. = చచ్చు, నశించు, ముగియు, నక.

దాటు.

కడచు అక. = చచ్చు, గతించు, వశించు, మేర

పెను, పోవు, నక. దాటు.

కడతెగు అక. = పూర్తి అగు, సమాప్తమగు.

కడతెరు అక. = చచ్చు, తీరు, సమాప్తమగు.

కంటగించు దూ. కంటగిల్లు నక. = విరో

ధించు, వోచు; వి. కంటకం = విరోధోక్తి,

ముల్లు, వశీఎముక, నూదిమున. కంటగింపు =

విరోధం, అసహ్యం. కంటగుం = విరోధోక్తి.

కడముట్టు అక. = సమాప్తమగు, సిద్ధించు; వి. కడ

= దిక్కు, అంతం, దూరం, సార్వం, సమీపం.

కడలుకొను దూ. కడల్కొను అక. = అతిశ

యించు, ఉప్పొంగు, వ్యాపించు.

కడల్కొత్తు అక. = వ్యాపించు.

కడవెక్లు అక. = సమాప్తమగు, నక. దాటు; వి. ■

= చివర. కడవారు = అందరికన్నా ఎన్నవారు.

కడిగొను అక. = కబరించు, తీసు; వి. కడి =

ముద్ద. కడికండలు బహు. = ముళ్ళిలు.

కడివోవు అక. = చెడు, చడిపోవు; వి. కడి =

వానన.

కడుకొను అక. = అతిశయించు, ఉత్పాదించు.

కడుగు దూ. కడ్గు అక. = ఏటివో తడుపు, ప్రశ్న

రించు; వి. కడుగు = బియ్యం కడిగిన నీళ్ళు.

కత్తిరిల్లు అక. = కడలు, చరించు; వి. కత్తిరి =

రంగు రంగుల.

కత్తిరించు దూ. కత్తిరించు ప్రే. = చీల్చు, తుంచు;

వి. కత్తిరింపు = చీలిక, చీల్చటం మొ॥

కత్తిరిల్లు అక. = చీల్చుమగు, ముళ్ళిలగు; వి. కత్తిర

= కత్తిరించే వనిముట్టు.

కథించు నక. = చెప్పు; వి. కథ = గాథ. కథకుడు

= కథలు చెప్పేవాడు. కథనం = చెప్పటం; వి. కథితం = చెప్పినది.

కదంబించు అక. = కలపిపోవు, నక. ప్రే. కలుపు;

వి. కదంబం = పెండ్లిం, కలిపిన, కలగూరుగంప

అయిన.

కదలొడు అక. = చరించు; వి. కదలిక = చలనం,

యత్నం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

కదలించు ప్రే. = కదిలేట్లు చేయు, చూ. కదుపు;

వి. కదలిక = చలనం.

కదలు అక. = చలించు, ప్రయాణముగు, యత్నించు;

వి. కదలిక = చలనం, యత్నం. కదలుడు = ప్రయాణం.

కదలుచు / కదల్చు చూ. కదలించు.

కదించు / కదియించు ప్రే. = కదిపేట్లు చేయు,

దగ్గరకు చేర్చు; వి. కదుపు = గుంపు, మంద.

కదియు / కదియబడు అక. = దగ్గరకు సక.

వచ్చు, చేరు.

కదుపు సక. ప్రే. = చూ. కదిలించు

కదుము సక. = ఆక్రమించు; వి. కదుము = వాపు, గడ్డు.

కదురు అక. = అతిశయించు, కలుగు, విజృంభిం

చు; వి. కదురు = నూలు వడికే వనిముట్టు.

కనకనలాడు/కణకణలాడు/కణకణమను

అక. = (నిప్పు) బాగా వెలుగు, మండు; వి.

కణకణ/కనకన = మంట వెలుగు.

కనలు అక. = కోపుడు, మండు; వి. కనలు =

కోపం, మంట.

కనారిలు అక. = కోవగించు.

కనికరించు అక. = దయదలచు, కరుణించు,

కోకించు; వి. కనికరం/కనికారం = దయ,

దుఃఖం, కరుణ.

కనిపట్టు సక. = వెలికిపట్టు.

కనిపించు అక. = కనబడు, ప్రత్యక్షమగు; వి.

కన్ను = నేత్రం, చూపు. కన్నీరు = బావపు,

అశ్రువు.

కను సక. = చూచు, తెలియు, ప్రవచించు; వి.

కను/కన్ను = నేత్రం, చూపు, జాడ, కలుపు

దగ్గరి గుంట, వెనులి పురి మీది భాగం, బండి

చక్రం, వంతెన దారి, వలలోని రంధ్రం, మద్దెల

మీది వల్లటి మండలం.

కనుగొను సక. = చూచు, తెలుసుకొను; వి. కను

బాటు = దృష్టి, చూపు, దృష్టి దోషం. కనుకలి

= చూపు.

కనుపట్టు / కన్నట్టు అక. = చూపట్టు, కని

పించు.

కనుపుగొట్టు సక. = వదుకు, ఆవమానించు.

కనుపెట్టు / కనిపెట్టు అక. = ఎదురు చూచు.

కనుబ్రాము సక. = పంచించు; వి. కనుకట్టు

= కంటికి మరోవిధంగా కనిపించేట్లు చేసే విద్య.

కనుమూయు సక. = మోసగించు; వి. కను

మూత = మోసం. కనుమూసే గంతలు

బహు. = కళ్ళకప్పు అడే ఆట.

కను మొరగు సక. = మోసగించు, అదృశ్యమగు.

కందళించు అక. = మొలుచు, పుట్టు; వి. కందళం

= మొలక, కపిలం.

కందు అక. = నేడెక్క, వల్లబడు; వి. కందు =

తానం, నలుపు, చిడ్డ. కందుపు = చిడ్డ. కందెన

= ముసే.

కందువారు అక. = వల్లబడు, మలివమగు.

కన్నడించు సక. = ఉపేక్షించు, చక్కపెట్టుకుండు;

వి. కన్నడ = ఉపేక్ష. కన్నడీడు = నిర్లక్ష్యం

చేసేవాడు, వ్యసించుకోని వాడు. కన్నకపు =

ఉపేక్ష.

కన్నపెట్టు సక. = కన్నం చేయు, దొంగిలించు;

వి. కన్నం = (దొంగపెట్టిన) పారంగం, బొక్క.

కన్ను మొరగు / కనుమొరగు ■ = మోస

గించు.

కపటించు అక. = నంపించు, మోసగించు; వి.
కపటం = మోసం.

కప్పరపడు అక. = తొక్కుపడు; వి. కప్పరం/
కప్పర పొటు = తొక్కుపాటు.

కప్పు / కప్పుదెంచు అక. = కమ్ము, వ్యాపించు,
అవరించు, సక. అచ్చాదించు; వి. కప్పు =
నలుపు, ఇంటపై భాగం, చీకటి, అచ్చాడన, వెంట
నొక్క. కప్పుడు = అచ్చాడనం. కప్పుమల
= కాలుక కొండ. కప్పురాయి = నీలమణి.

కబళించు సక. = మింగు; వి. కబళం = ముద్ద,
కడి, గ్రాసం. కబళనం = మింగటం; విణ.
కబళితం = మింగిన.

కమరు అక. = కాలు; వి. కమరు = కాలినకంపు.

కమరుచు / కమర్చు సక. ప్రే. = కాలపు; వి.
కమరు = కాలినకంపు.

కమలు / కమరు అక. = కందు, కాలు.

కమియు అక. = చూ. కవియు, నరిగిపోవు,
మాగు.

కముచు సక. = తీసుకొను, మింగు.

కంపించు అక. = వణకు; వి. కంపం = వణకు.
కంపనం = వణకటం, కదలటం; విణ. కంపి
తం = వణకిన.

కమ్మరించు సక. = మూయు.

కమ్ము అక. = కవియు, ఉబుకు, వ్యాపించు, రూ.
క్రమ్ము, కమ్ముదెంచు, సక. పొగగొట్టు; విణ.
కమ్ముదల = వ్యాప్తి, వ్యావసం.

కమ్ముకొను అక. = అవరించు.

కరగు అక. = కరిగిపోవు, జానకారు, ద్రవించు; వి.
కరగుట / కరగుటం = కరిగిపోవటం.

కరచు సక. = నేర్చు, కాటువేయు; వి. కరద =
బుద్ధి, కరవు = దుర్బోధ, చెడుపరిపా.

కరాళించు అక. = చొచ్చరించు, సకిలించు, సక.
నిందించు; విణ. కరాళం = పొడ్చిన, ఎత్తయిన,
భయపట్టే.

కరిసించు సక. = మెత్తించు, పోరాడు.

కరుడుగట్టు అక. = గట్టిపడు, ముద్ద గట్టు; వి.
కరుడు = గట్టిముద్ద, రోజావారీ లెక్క.

కరుకు సక. = రాచు, గీచు; వి. కరుకు = అకు
నూర్చి రాసిన పాడి.

కరుణించు అక. = దయదలచు, కనికరించు; వి.
కరుణ / కారుణ్యం = దయ, కనికరం. కారు
ణీకుడు = దయగలవాడు.

కలకబారు అక. = కలతపడు, కలగు.

కలగబడు అక. = సంక్షోభించు, అల్లకల్లోలమగు;
వి. కలక / కలకువ = కలత.

కలగుండుగొను రూ. కలగుండుపడు అక.
= కలగిపోవు, కలతపడు; వి. కలగుండు =
కలక, కలత, క్షోభం.

కలచు ప్రే. = కలతపెట్టు.

కలతపడు అక. = కలకబారు; వి. కలత = క్షోభం,
కలక. చూ. కలగబడు

కలపు / కలుపు ప్రే. = కలపెట్టు, కలియజేయు;
వి. కలపం / కలపటం = కలియ జేయటం.

కలయబడు అక. = కలిసిపోవు; వి. కలయిక =
సంయోగం, కలిసిపోవటం.

కలయు / కలియు సక. = కూడు, కలిసిపోవు;
వి. కలయిక = సంయోగం. కలయంపి /
కల్లాపి = పేద ముఖ కలిపిన ఏర్ప. కలవ = కలి

తెలుగు భాషా వ్యుత్పత్తి

యటం, కలిపి ఇసుక, నున్నం. కలవంతుకం = చిత్రాన్నం, పులిహార. కలుపుగోలు (తనం) = కలిపిపోయే గుణం; విణ. కలవ = కలిపి.

కలవరపడు అక. = కలతపడు; వి. కలవరం / కలవర పాటు = చింత, కలత.

కలవరపోవు అక. మా. కలవరపడు.

కలవరించు అక. = మైమరచి మాట్లాడు, కలలో మాట్లాడు; విణ. కల = స్వప్నం. కలవరింత = మైమరచినమాట.

కలహించు అక. = పోట్లాడు; వి. కలహం = పోట్లాట, జగడం.

కలియబెట్టు / కలబెట్టు సక. = కలిపేట్లు చేయు. మా. కలుపు

కలియు సక. = కలిపిపోవు, పొందు; వి. కలయిక = సంయోగం.

కలుగు / కల్గు అక. = అగు, ఉండు, భరించు, పుట్టు, కూడు, సక. పొందు; వి. కలిమి = కలగడం, నెంపద. కలిమిచెలి = చిట్టి. కలిమి దండుగ = తప్పు చేయకపోయినా డబ్బున్న వారినని ■■■ తినుకోనేసాము.

కలుచపడు అక. = కలతపడు; వి. కలుచు = తప్పు, కలత.

కలుపు ప్రే. = కలిపేట్లు చేయు, కలియబెట్టు; వి. కలుపుగోలుతనం = కలిపిపోయే గుణం, అభేదం. కలువం / కల్వం = మంచునూదే రాయి; విణ. కల్పుగోలు / కలుపుగోలు = కలిపి పోయ్యే, భేదం లేని.

కలుషించు అక. = కలతపడు, కలకబాదు; వి. కలుషం = పానం, దున్నపోతు. కాలుష్యం =

మలినత్వం; విణ. కలుషం = మలినమైన, ■■■ బారిన.

కల్పించు సక. = కలిగించు, సృష్టించు, రచించు; వి. కల్పన = రచన, సృష్టి, కల్పిత; విణ. కల్పితం = సృష్టించిన, పుట్టించిన.

కల్లువడు అక. = స్తంభించు, నూనడు; వి. కల్లు = రాయి.

కవలుకొను / కవలువోవు అక. = ఒకటిపోగా మరొకటి చేరు; వి. కవ = జంట, జోడు. కవలు = నేరాడులు చదివేటప్పుడు ఒకటిపోగా మరొకటి చేరటం; విణ. కవ = జంటయిన, జోడు కట్టన.

కవించు / కవియించు ప్రే. = ఉపేక్షించు. కవియు మా.

కవియు / కవిచేయు, కవియుదెంచు అక. = ఎదుర్కొను, మోదకు వచ్చు.

కవ్వ సక. = మింగు, కాజేయు.

కష్టపడు అక. = బాధపడు, దుఃఖపడు; వి. కష్టం = దుఃఖం, పాపం. కష్టపాటు = కష్టపడటం, బాధ; విణ. కష్టం = పాపంగల, దుఃఖంగల, చారావి.

కష్టించు సక. = కష్టపడు, శ్రమించు.

కసరు అక. = కదలు, చలించు, సక. కోపించు, విమర్శించు; వి. కసరు = కోపం, విమర్శ, చికాకు, వానగారి, లాభం. కసి = కోపం, సగ, దురద, కోరిక.

కసిమసగు అక. = విజృంభించు, సక. ఇందించు, చంపు; వి. కసిమసి = తొట్టుపాటు, తొందర పాటు. కసిమిరి = రీట, దురద.

కసుగందు అక. = బాగావాడిపోవు; వి. కసు
గందు = మసిబిడ్డ, నలుపు.

కసుగు అక. = నరిగిపోవు, ప్రే. సక. నలుపు,
పులుము, బాధించు.

కళవళపడు అక. = కలతపడు, తొట్రుపడు, చూ.
కళవలించు; వి. కళవళం = కలత, తొట్రు
పాటు. కళవళపాటు = తొట్రుపాటు.

కళవళించు అక. = కలవలపడు చూ. కలతపడు,
తొట్రుపడు; వి. కళవళం = కలత.

కళాసించు అక. = అలసిపోవు.

కాగు అక. = తపించు, వేడికక్క, కోవడు; వి. కాక
= తానం, వేడి, జ్వరం, తపం, కోనం. కాగుడు
= తానం, తపన; వి. కాక = వేడిగల.

కాంక్షించు సక. = కోరు, వాంఛించు; వి. కాంక్ష
= కోరిక, ఇచ్చు; వి. కాంక్షితం = కోరిన.

కాచు ప్రే. = కాగునట్లు చేయు, కాగబెట్టు, అక.
(ఎండ) కాయు, (కాయ) కాచు, సక. రక్షించు,
ఎదురు చూచు, సహించు; వి. కాపదం = వేడి
మృత్యులతో ఒత్తడం. కాక = వేడి, తానం. కాపు
= కానరం, సంపాదం, గృహస్థు, పండించే వాడు,
రక్షకుడు. కాపుడు = రక్ష(ణ). కాపాడు చూ.

కాంచు సక. = చూచు, పొందు, బిడ్డను (కను),
భాగ్యం పొందు; వి. కాన్పు, కానుపు =
ప్రసవం, ఈత, చూడటం.

కాటుకపట్టు అక. = నల్లబడు; వి. కాటుక =
నల్లటిమృత్యు. కాటుక కొండ = నల్లటికొండ.
కాటులాడు / కాట్లాడు అక. = పోట్లాడు; వి.
కాటు = కరవటం, కరచిన గాయం, మూడి
అడుగుంటడం. కాట్లాటు = పోరు, తగాదా.

కాటుక = నల్లని ద్రవ్యం; వి. కాటుక =
నల్లని.

కాటుపోవు అక. = మూడిపోవు, అడుగుంటు.

కాడు రూ. గాడు అక. = నాటు, గుచ్చుకొను.

కాడుచేయు సక. = నాశంచేయు; వి. కాడు =
బృథానం, వల్లకాడు, అడవి.

కాడుపడు రూ. కాడ్పడు అక. = కలతపడు,
కనిపించకపోవు, వస్తపోవు.

కాండ్రించు సక. = పెద్దగా చప్పుడుచేయు, ఉమ్మే
టప్పుడు చప్పుడుచేయు; వి. కాండ్రు = పులి
అరపు. కాండ్రంపు / గాండ్రంపు = గడ్డన,
బొట్ట, కీక.

కానబట్టు అక. = కనబడు, కనిపించు చూ.
కాంచు, కానిపించు.

కానిపించు / కాన్పించు అక. = ప్రత్యక్షమగు;
వి. కానుపు / కాన్పు = చూపు, చూ. కనిపించు

కాపాడు అక. = రక్షించు; వి. కాపరి = రక్షకుడు,
కావలివాడు. కావలివాడు = కావరి, రక్షకుడు.
కావలి = రక్షణ. కాపుగడ = రక్షణ. కాపు
= రక్షించటం.

కాపురించు అక. = కానరం చేయు, నవించు; వి.
కాపరం / కాపురం = సంపాదం, వివాహం.

కాయు అక. = (ఎండ మొ) ప్రకాశించు.

కారించు సక. = బాధించు.

కారు అక. = ప్రవించు, రాలు.

కారుకొను / కార్కొను = నల్లబడు;
వి. కారు = నలుపు.

కారుకొను అక. = నందదించు.

కారుచు / కార్చు / కాడించు ప్రే. = నాటించు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

కాలు అక. = తగలపడు; వి. కాలుపు/ కాల్పు
= కాల్చటం.

కాలుకొను / కాలొను సక. = కాలాదు
చూ. నిలుచు.

కాలుచు / కాల్చు సక. = కాలువెట్టు చేయు;
వి. కాలుపు/ కాల్పు = తగలబెట్టుడం, కాల్చ
డం.

కాలుద్రవ్య / కాల్రవ్య అక. = సిద్ధపడు,
యత్నించు.

కాలుద్రొక్కు అక. = చూ. కదియు

కాలు మడచు / కాల్యడచు అక. = మూత్ర
విసర్జన చేయు; వి. కాలుమడి/ కాల్యడి =
మూత్రం.

కావడించు సక. = కావడిలో మోయు; వి. కావడి/
కావడి = రెండుకొనల్లో ఉట్టు కట్టిన వెదురు
బద్ద.

కావరించు అక. = మదించు, కొవ్వెక్కు; వి. కావ
రం = మదం, కొవ్వు. కావరుడు = పాగరు
బోతు.

కావలయు అక. = అవసరమగు.

కావిగొను అక. = ఎర్రబారు; వి. కావి = కాషాయ
వస్త్రం, ఎరుపు. కావితాలుపు = సహ్యాసి.
కావి రాయి = ఎర్రమర్దరాయి.

కావించు ప్రే. = చేయు, నెరవేర్చు చూ. అగు.

కాసించు సక. = కాసిగాకట్టు, నడుము కట్టు;
వి. కాసియ/ కాసె = నడికట్టు, దట్టి.
కాసీడు = రాతివని వాడు.

కాసివోయు అక. = గోరీపెట్టి కట్టు; వి. కాసె =
దట్టి.

కిక్కురించు / కిక్కురించు అక. = మోసగించు,
చూ. కిక్కురువెట్టు చూ. కిక్కురువొడుచు ; నిజ.
కిక్కురింత/ కిక్కురు/ కిక్కురింత/ కిక్కురు
= మోసం.

కిక్కురువెట్టు / కిక్కురవెట్టు సక. = మోస గించు
చూ. కిక్కురించు.

కిక్కురువొడుచు సక. = మోసగించు చూ. కిక్కు
రించు

కింకిరిపడు అక. = కోవ్వుడు, రోతుడు; వి. కింకిరి
= కోవం, రోత. కింకిరిపాటు = కోవడటం.

కిచకిచలాడు అక. = (పక్షులు మొలు) కూయు,
రొదచేయు; వి. కిచకిచ = పక్షులు మొలు కూత.

కిచకొట్టు చూ. కిచకిచలాడు.

కిటుకిటులాడు అక. = రద్దీగా ఉండు, సమస్తంగా
ఉండు; వి. కిటుకిటు = రద్దీ.

కిట్టు సక. = సమీపించు, దగ్గరకు చేరు.

కిదుకు అక. = (వసిబిడ్డలు) మూలుగు, నాలుగు.

కినియు అక. = కోపించు, సమీపించు; వి.
కినుపు/ కిన్గు/ కినుక = అలుక, కోపం.
కినుక కాడు = కోపదారివాడు.

కినువడు అక. = కోపపడు, చూ. కినియు

కిరుకుపొడుచు అక. = తిరుగు; వి. కిరుకు =
తిప్పు, తిప్పట.

కిలకిలలాడు అక. = కిలకిలము; వి. కిలకిల =
సవ్వు, రొద.

కిలకొట్టు అక. = మోతపుట్టునట్లు సవ్వు.

కిలారు / కిలార్చు చూ. కిలారించు.

కిలారించు అక. = పెద్దగా ఏడ్చు, గుళ్ళిపట్టి ఏడ్చు
కివ్వు అక. = చచ్చు.

కీచల్లాడు అక. = కలహించు, జగడమాడు.

కీచుమను అక. = రొదవెట్టు.

కీచులాడు అక. = పోల్లాడు, జగడమాడు; వి.

కీచులాటు = పోల్లాట.

కీడుపడు అక. = తక్కువగు; వి. కీడుపాటు/

కీడ్పాటు = తక్కువపాటు.

కీర్తించు నక. = పొగడు; వి. కీర్తన/ కీర్తనం =

స్తుతి, పొగడ్త. కీర్తి = పేరు; వి. కీర్తనీయం =

పొగడదగిన. కీర్తితం = పొగడ్తపొందిన.

కీలుకొను అక. = తగులుకొను, నాటుకొను,

చూ. కీలువడు; వి. కీలుకొలుపు = తగులం,

తగిలించటం.

కీలుపడు / కీల్పడు చూ. కీలుకొను.

కుంకు / క్రుంకు అక. = మునుగు, అస్తమించు,

చచ్చు; వి. క్రుంకుడం = అస్తమయం.

క్రుంకుడుగట్టు = పశ్చిమాది. క్రుంకుమల
= అస్తవ్యస్తం.

కుంగబడు / క్రుంగబడు అక. = కుంకు,

దిగబడు, కుంగిలు చూ.

కుంగిలు / క్రుంగిలు చూ. కుంగబడు.

కుక్కివడు అక. = పల్లమగు, గుంటవడు; వి.

కుక్కి = పల్లం; వి. కుక్కి = రోతు.

కుక్కు / క్రుక్కు నక. = చదుము, అడచు,

చొక్క, తురుము; వి. క్రుక్కుడు = కుక్కు
టం.

కుంగు అక. = దిగబడు, కిందికిపోవు; వి.

క్రుంకుడు/ కూకటం = అస్తమయం.

కుచ్చెతీయు నక. = (రత్నాదులు) పావబట్టు.

కుంచు వ్రే. = కుంగజేయు, దిగబెట్టు.

కుట్టు నక. = కలిపి ఒకటిచేయు, దారంతో కలుపు;

వి. కుట్టడం = కుట్టునువి. కుట్టుడు = కుట్ట

డం. కుట్టు = కుట్టవది. కుట్రపువాడు =

కుట్టు పనివాడు.

కుడుచు నక. = తిను, తాగు, అనుభవించు; వి.

కుడుపు = భోజనం. కుడుపరి = తినేవాడు,

భోక్త, అనుభవించేవాడు. కుడుము = ఒకరకం

భక్ష్యం, మోదకం.

కుంటు(గించు) నక. = కుంటిగా నడచు; వి.

కుంటు = కాళ్ళలేని వ్యక్తి. కుంటిగాము =

శని గ్రహం; వి. కుంటు = కాళ్ళలేని. కుంటు

పిచ్చుక = కాళ్ళలేని, పిచ్చుక కుంటు.

కుంటుపడు అక. = కుంటి అగు, వెడు, తగ్గు,

తెగు. చూ. కుంటు(గించు)

కుంటువారు అక. = బలహీనవారు

కుండమార్పు నక. = ఒకటిన్ను మరొకటి రీతి

కొను, ఎదురు బదులుగా పెండ్లాడు; వి. కుండ

మార్పు = వినిమయం, మార్పిడి.

కుండలించు నక. = సున్నచుట్టు; వి. కుండలి

= గుండ్రగా తిరగే నృత్యం, గొండ్లి. కుండలి

కరణం = సున్నచుట్టడం, బ్రాకెట్లతో ఉంచడం.

కుతిలపడు అక. = బాధపడు; వి. కుతిల/

కుతిలపాటు = బాధ.

కుతిలపెట్టు నక. = బాధించు; వి. కుతిల =

బాధ.

కుత్తించు అక. = రోతవడు, నక. దూషించు,

తిట్టు; వి. కుత్తు/ కుత్తునం = సింద, తిట్టు;

వి. కుత్తితం = విశ్చిత్తం, పిచం.

కుదించు / కుదియించు వ్రే. = తగ్గించు,

కుంచు; వి. కుదించు = తగ్గించు.

తెలుగు భాషా న్యరూపం

కుదికిలబడు అక. = గొంతు కూర్చుండు. చూ.

కుదికిలు

కుదికిలు చూ. కుదికిలబడు.

కుదియు అక. = ఆణుగు, కుంగు, తగ్గు, తిరుగు,

మరలు; వి. కుదియుంపు = తగ్గింపు.

కుదిరించు చూ. కుదురుచు.

కుదుచు చూ. కుదించు.

కుదురు అక. = అనుకూలపడు, సరిపడు, స్థిర

మగు; వి. కుదురు = అనురిక, నిలకడ, వెమ్మది,

కుండ మొ॥ వాటి పీఠం, పాదు. కుదిరిక =

అనురిక, నిలకడ, వెమ్మది.

కుదురుకొను అక. = కదలకుండు. చూ. కుదు

రుపడు

కుదురుచు / కుదుర్చు సక. = అనుర్చు,

కుదిరించు.

కుదురుపడు అక. = నెలకొను, స్థిరపడు; వి.

కుదురుపాటు = కుదిరిక. చూ. కుదురు

కొను

కుదువపెట్టు సక. = తొక్కట్టుపెట్టు; వి. కుదువ

= తొక్కట్టు.

కునికిపడు అక. = తూగిపడు; వి. కునికి

పాటు, కునుకు = తూగు.

కుందు అక. = దుఃఖించు, కుంగు, తగ్గు; వి.

కుందు = దుఃఖం, శోకం, తక్కువ.

కుప్పతిలు అక. = కుప్పవడు; వి. కుప్ప = రాశి.

కుప్ప(న)గూర = గుట్టవడటం.

కుప్పవడు చూ. కుప్పతిలు.

కుప్పించు అక. = ఊపిరివిగలబట్టు, ఎగురు; వి.

కుప్పిగంతులు బహు = ఎగుళ్లు, గెంతులు.

కుప్పిగంతుకొను అక. = దూకు, ఎగురు; వి.

కుప్పిగంతులు బహు. = గెంతులు

కుమారెలు అక. = కుమరిసోపు.

కుములు అక. = తోతనల బాధవడు; వి.

కుమ్ము = పొట్టు నిప్పు, దారి.

కుమ్మరించు సక. = దొడ్లించు, ఎత్తిపోయు; వి.

కుమ్మరింత = ఎత్తిపోయటం. కుమ్మరింపు

= ఎత్తివడ వేయటమనే కుస్తపట్టు.

కుంభించు సక. = ఊపిరి విగలబట్టు.

కుమ్ము సక. = నలగొట్టు, దంచు, పొడుచు; వి.

కుమ్ము = పొట్టునిప్పు, కుమ్మె = పోటు, దెబ్బ.

కుమ్మెలుపోపు అక. = గాయమగు, దెబ్బతగులు;

వి. కుమ్మె = దెబ్బ, పోటు.

కురియు సక. = (వాన) పడు.

కురుచపడు అక. = పొట్టియగు, తగ్గు; వి.

కురుచ, కురచ = పొట్టి, చిన్న. కుర్ర = చిన్న.

కులుకు అక. = వగలుపోపు, య్యారం చూపు.

సక. పూయు, పోయు, వెదజల్లు, వేయు, కుది

రించు, నలకు; వి. కులుకు = శృంగారపు

కదలిక. కులుకులాడి = కులికే స్త్రీ.

కుసిలించు అక. = అనంతస్తోత్రం ఉండు, దుఃఖించు;

వి. కుసిలింత = తృప్తిలేమి, దుఃఖం; వి. కుసి

గుంపులు బహు. = బాధలు, శ్రమలు.

కుసుమించు అక. = పూవు పూయు; వి. కుసు

మం = పువ్వు.

కుసులు చూ. కుసిలించు.

కుస్తరించు సక. = ఊరడించు, సమాధానపెట్టు,

సవరించు, చరచు.

కుళ్ళగించు / క్రుళ్ళగించు అక. = మనసులో
బాధపడు, సక. పెళ్ళగించు, కుదిలించు; వి.
కుళ్ళ గింత = పెళ్ళగింపు. క్రుళ్ళగింత =
మనసులో బాధ.

కుళ్ళు / క్రుళ్ళు అక. = మనసులో బాధపడు,
చెడిపోవు; క్రుళ్ళుపోతు = ఈర్ష్యాపరుడు; విణ.
కుళ్ళు = చెడిపోయిన, తెగిపండి నానన గొట్టే.
కూకరించు అక. = కూకలు పెట్టు, అరచు, కేకలు
వేయు; వి. కూక = అరుపు.

కూకలిడు సక. = తిట్టు, కేకలు వేయు; వి. కూక
= అరుపు.

కూకలుపెట్టు చూ. కూకలిడు.

కూడబడు అక. = (ఒకచోటికి) చేరు, కూడ
అన్య. సహా; వి. కూటువ / కూటువు =
గుంపు, గుట్టు, పోగు, రాశి. కూడలి = రెంటి
మూటి కూడిక. కూడిక = చేరిక, కలయిక.
కూడుదల = లాభం.

కూడబెట్టు సక. = (దబ్బు) రాచిపెట్టు, సంపా
దించు, చేర్చు. చూ. కూడబడు

కూడముట్టు సక. = తరిమికొట్టు. చూ. ముట్టు
కూడు అక. = తగు, పరిపడు, పరిపోవు, సక.
పొందు, కూర్చు; వి. కూడిక = చేరిక. కూడు
దల = లాభం.

కూపెట్టు అక. = అరచు, ఏడ్చు, మొరపెట్టు,
మొత్తుకొను; వి. కూయి = మొర, కేక, ఏడ్చు.
కూయు అక. = అరచు, మొరపెట్టు వి. కూయి /
కూత = అరుపు, మొత్తుకోలు, ఏడ్చు.

కూరు అక. = కలుగు, దూసుకొనిపోవు, సక.
పొందు; వి. కూరిమి / కూర్మి = పొందిక,
స్నేహం.

కూరుకొను / కూర్కొను అక. = దిగబడు,
చొచ్చుకొని పోవు.

కూరుచు / కూర్చు అక. = ఇష్టపడు, నచ్చు,
కూడబెట్టు; వి. కూరిమి / కూర్మి = స్నేహం,
స్రియర్పం. కూరుపరి / కూర్పరి = నేర్పరి,
ఇష్టడు. కూరుపు / కూర్పు = కలయిక,
మైత్రీ; విణ. కూర్పు / కూరుచు = ఇష్టమైన,
సన్నిహిత.

కూర్చుండు / కూర్చొను / కూర్చుండబడు అక.
= కూలబడు, ఆననముగు.

కూలబడు అక. = కూర్చుండు, కూరిపోవు.

కూలు అక. = పడు, చచ్చు.

కూలుచు / కూల్చు సక. (ప్రే = చంపు, వదవేయు.

కృతపడు అక. = గడచిపోవు, విడబడు; విణ.
కృతం = జరిగిన, చేసిన, నొప్పించిన.

కృశించు అక. = చిక్కిపోవు, నచ్చుగిల్లు, బిడ్డిపడు;
విణ. కృశం = బిడ్డి, నచ్చు.

తెడవు (ప్రే = పడవేయు, నెట్టు, తోయు, చంపు;
వి. తెడ = పల్కి, పార్శ్వం. తెడయిక = పడటం,
చాపు.

తెడయు అక. = పడు, చచ్చు; వి. తెడయిక =
పాటు, చాపు. తెడవు = పాటు, పతనం.

తెరకొట్టు అక. = కలకలము.

తెరలియాడు అక. = చెలరేగు.

తెరలు అక. = అతిశయించు, మించు, అగ్రహించు,
అరుచు, విజృంభించు, సంభ్రమించు.

తెరలువొడుచు అక. = వర్షిల్లు, విజృంభించు.

తెలుకు / గెలుకు సక. = కలబెట్టు, పెళ్ళగించు;
వి. తెలను, తెలకు = దిక్కు, పల్కి.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

తెలయు అక. = విజృంభించు.

తెల్లగించు నక. = పెల్లగించు, లేగగొట్టు.

తేకరించు అక. = తేలువేయు, పకిరించు, ఇకిరించు,

నక. కటాకించు, రయదలచు; వి. తేకరింత =

తేకలువేయుటం, సకిరించటం.

తేకిసలుపెట్టు నక. = చప్పట్లుకొట్టు, కేరించలు

కొట్టు; వి. తేకిసలు బహు. = చప్పట్లు.

తేటాయించు నక. = వేరువరచు, వేరుగా చూపు;

వి. తేటాయించు = వేరుగా చూపిన వడ్డు.

తేడించు చూ. త్రేడించు.

తేరడించు నక. = వక్రీకరించు; వి. తేరడం =

ఉపేక్ష, తిరస్కారం, వంకర మూట.

తేరించు అక. = విజృంభించు; వి. తేరింతలు

బహు. = చప్పట్లు.

తేరు అక. = ఉత్సాహించు, కుతూహలించు, విజృంభించు,

నక. తిరస్కరించు, వెక్కిరించు, అవమాంచు; వి.

తేరుపు = విజృంభణ. తేరింత = ఉత్సాహంతో పెట్టే కేక.

తేలుమోడ్చు నక. = నమస్కరించు; వి. తేలు

మోడ్చు = నమస్కారం.

తైకొను / కయికొను అక. = పూనుకొను, నక.

గ్రహించు, తీసుకొను, లక్ష్యపెట్టు; వి. కయి/

తై = చేయి. తేలు = చేయి, కయికొలు/ తై

కొలు = అంగీకారం, ఒప్పుదల, స్వీకారం. తై

కొలుపు/ కయికొలుపు = పూనిక, గ్రహ

ణం. తైజీతం = బ్రతుకం. తైచాపు = నమస్కారం.

తైజారు / కయిజారు అక. = ఒరిగిపోవు,

వారి పోవు.

తైమోడ్చు / కయిమోడ్చు నక. = నమస్క-

రించు; వి. తైమోడుపు/తైమోడ్చు = నమ

స్కారం.

తైసేయు నక. = అలంకరించు, పూజించు; వి.

తైసేత = అలంకారం, పూజ.

తైవ్రాలు / కయివ్రాలు అక. = దిగు, జారు,

ఒరిగిపోవు, పడు.

కొక్కరించు/కొక్కిరించు అక. = (కోతులు)

వెక్కిరించు, (పక్షులు) కాల్గతో కెలుకు; వి.

కొక్కరింత / కొక్కిరింత =

కొక్కిరించటం.

కొంతరలుపోవు అక. = విగడిపోవు, మెలి

దిరుగు; వి. కొంతర = వంపు. కొంతి = వంపు

సం.

కొంకు అక. = భయపడు, జంకు, వెనుదీయు,

సంకోపించు; వి. కొంకు = భయం, జంకు,

సంకోచం, వెనుదీయుటం. కొంకుపాటు =

భయపడటం, సంకోపించటం.

కొంకుపోవు అక. = కొంకరలు, తిరుగు; వి.

కొంకుపాటు.

కొంగుమాయు అక. = బహిష్కరణ; వి. కొంగు

= చీరచెరుగు.

కొంగోడువడు అక. = ఒడ్డిగిలు, ఒరిగిపోవు.

కొంచించు అక. = సంకోపించు, జంకు.

కొంచు చూ. కొంజా అక. = సంకోపించు.

కొంచెపడు అక. = తక్కువపడు, పన్నగిల్లు; వి.

కొంచెకాడు = అల్పుడు, సామాన్యుడు.

కొంచె కత్తి = అల్పురాలు, సామాన్యరాలు.

కొంచెతనం = సామాన్యత. అల్పత్వం; విణ.
 కొంచెయం, కొంచెం = తక్కువ, కొద్ది.
 కొంజూ రూ. కొంచు అక. = సంకోచించు.
 కొట్టాడు అక. = బాధపడు; వి. కొట్టు = దెబ్బ,
 తాకు. కొట్లాట = తగాదా, దెబ్బలాట. కొట్లాడు
 చూ.
 కొట్టు సక. = తన్ను, దెబ్బలు వేయు; వి. కొట్టు
 = దెబ్బ.
 కొట్టులాడు అక. = పోట్లాడు, జగడచూడు; వి.
 కొట్టులాట / కొట్లాట = దెబ్బలాట.
 కొండాడు సక. = పొగడు; వి. కొండాట =
 పొగడ్త. కొండాటం = సంకోషం.
 కొతుకు / కొదుకు అక. = మూటలు మింగు;
 వి. కొదువ / కొదవ = కొరత. చూ. కొతుకు
 పడు
 కొతుకుపడు అక. = మూటలు మింగు, సంకు
 చితమగు, తక్కువగు. వి. కొతుకు = మింగిన
 మూట, సంకోచం.
 కొదరు అక. = పెరుగు, చెడరు, రేగు.
 కొనకొను సక. = యల్పించు.
 కొనలిడు అక. = వర్తిల్లు, పెరుగు; వి. కొన =
 చివర, కొన. చూ. కొనబొత్తు
 కొనబొత్తు సక. చూ. కొనలిడు.
 కొనసాగు అక. = వర్తిల్లు, పెరుగు, పెద్దించు.
 కొనిబోవు సక. = తీసుకొనిపోవు.
 కొనియాడు సక. = పొగడు, అదరించు, కాపాడు,
 కొలుచు; వి. కొనియాట = పొగడ్త, అదరం,
 రక్షణ.
 కొనివచ్చు సక. = తెచ్చు.

కొను అక. = వాటు, సరిపడు, సక. దొంగిలించు,
 నెలకులీసుకొను, గ్రహించు, చుట్టుకొను, అడ్డు
 పెట్టు, దెబ్బవేయు; వి. కొనుబడి / కొను
 గోలు = క్రయం. కొనుమొదలు = కొన
 వానికి చెల్లించిన ధనం.
 కొందలపడు అక. = కలతపడు, షోభించు; వి.
 కొందలం = కలత, షోభ. కొందలపాటు
 = కలత పడటం.
 కొందలించు అక. = కలతపడు, షోభించు; వి.
 కొందలం = కలత. చూ. కొందలపడు
 కొందు సక. = నజ్జ నజ్జ చేయు.
 కొప్పురించు సక. = అతిశయించు, విజృంభించు;
 వి. కొప్పురు = శిఖరం, ఉన్నతి. కొప్పురం =
 శిఖరం, మూపు, విజృంభణ. కొప్పురింత =
 పెరుగుదల, అతిశయం, విజృంభణ. కొప్రం
 = శిఖరం; విణ. కొప్పురం = విజృంభించిన.
 కొమరారు అక. = మనోజ్ఞునిగు, అకర్షణగా
 ఉండు; వి. కొమరు = మనోజ్ఞత. కొమ
 రాలు = యౌవనవతి, సౌందర్యవతి. కొమరు
 తనం, కొమరు పాయం = యౌవనం.
 కొంబోవు చూ. కొనిబోవు
 కొరకొరలాడు అక. = మండిపడు, కోపగించు;
 వి. కొరకొర = కోపంవల్ల కలిగే వికారం.
 కొరబోవు అక. = గొంతు పొలచూరు.
 కొరలు అక. = ఉండు, ప్రకాశించు, సక. పొందు.
 కొరుకు సక. = నల్లతో కరచు; వి. కొరుకుడు
 = రోగ వశం.
 కొలిపించు అక. = కొనుగోలు చేయు, సక. కొలి
 చేయుచేయు; వి. కొలత = పరిమాణం, ధన్యా

తెలుగు భాషా స్వరూపం

దులు కొలవటం. కొలగారం = ధన్యం కొలిచి నందు కీర్తి కూలి.

కొలుచు నక. = సేవించు, పూజించు, ధన్యాదులు కొలత చేయు; వి. కొలుచు = (వరి) ధన్యం. కొలువడి = కొలత. కొలారకం = ధన్యం కొలవటం. కొలుపు = ఆస్థానం, ఉద్యోగం, సేవ, ఉత్సవం. కొలువు(డు) కాదు = సేవకుడు, ఉద్యోగి. కొలువు కూతుం = ఆస్థాన మండవం.

కొలుపు అక. = ధన్యాదులు కొలిపించు, సమ్మతించు, సరిపడు, చెల్లు, నక. (వే. ప్రోత్సహించు, రెచ్చగొట్టు, పుట్టించు, కుంగీటు, పైగచేయు, వి. కొలుపు = గ్రామదేవతకు చేసే ఉత్సవం.

కొలువుగొను నక. = సేవలు చేయించుకొను. కొల్లకొట్టు నక. = దోచుకొను, దోసిడిచేయు, అధిక లాభం సంపాదించు; వి. కొల్ల = దోచుడు. కొల్లకత్తె = దోచుకునే స్త్రీ. కొల్లకాదు = దోసిడి కాదు.

కొల్లగొను చూ. కొల్లకొట్టు. కొల్లపెట్టు నక. = దొంగిలించు. కొల్లలాడు / కొల్లాడు నక. చూ. కొల్లపెట్టు. కొల్లపోవు అక. = పోగొట్టుకొను.

కొసరు అక. = విజృంభించు, సంకోచించు, నక. కోరు, ప్రార్థించు. వి. కొసరు = కోరిక, పెచ్చు, ప్రార్థన, సంకోచం.

కోగు నక. = గొరుగు.

కోచవారు ■■■ = భయపడు; వి. కోచ = పిరికి. కోడు నక. = చేతులో పోసి అయి ఇయి తిచ్చు. కోతపడు అక. = తెగు, ఖండితమగు; వి. కోత = కోయటం, కోసనది.

కోదాడు అక. = బాధపడు.

కోపగించు వి. కోపం = కిసుక. చూ. కోపించు కోపగిల్లు అక. = కోసనడు; వి. కోపం = కిసుక. కోపించు నక. = కోపం చూపు, కోపగించు; వి. కోపం = కిసుక. కోపకత్తె / కోపన = కోపం గల స్త్రీ. కోపి / కోపకాదు = కోపంగల వాడు. కోపువారు అక. = అందగించు; వి. కోపు = అందం.

కోయు నక. = గిల్లు, మంచు, తెచ్చు; వి. కోత = కోయటం.

కోరగించు అక. = ముకుళించు, ముడుచుకొని పోవు, మొలకెత్తు.

కోరపోవు అక. = కొంకర్లు తిరుగు.

కోరాడు నక. = (ఏనుగులు మొ) నేం కుళ్ల గించు, దుమ్ముచెల్లు.

కోరు నక. = ఇష్టపడు, అడుగు, తుడుము; వి. కోరిక / కోరికి / కోర్కె / కోరికె = ఇచ్చు, ఇష్టం, వరం.

కోలుకొను / కోల్కొను అక. = తేరుకొను, తెచ్చురిల్లు, ఉత్సహించు, వర్దిల్లు.

కోలుపడు ■■■ = చెడు, వశించు, అగుడు, ■■■ పోగొట్టుకొను; వి. కోలుపాటు / కోల్పాటు = చేటు, పోగొట్టు కోవటం.

కోలుపోవు అక. = చెడు, పోగొట్టుకొను; వి. కోలుపోక = పోగొట్టు కోవటం.

కొగలించు నక. = కావలించుకొను, అలింగనం చేయు; వి. కొగిలి / కవుగిలి = ■■■ మధ్య గల భాగం. కవుగిలింత / కొగిలింత = అవింగం. కొగిలింపు / కవుగిలింపు = అలింగనం.

క్రక్కు చూ. కక్కు.

క్రచ్చు (కొను) ■■■ = చుట్టుకొను; వి. క్రచ్చు
= (పేదనలాడు మొలతోని) వాడని భాగం.

క్రందిల్లు అక. = మోగు; వి. క్రందనం = ఏడ్చు,
అర్చు, పిలుపు; క్రందితం = ఏడ్చు, పిలుపు.

క్రందు అక. = మోగు, ఏడ్చు; వి. క్రందు = మోత,
పందడి, ఉపద్రవం, క్రందుకయ్యం = దొమ్మి
యొద్దం.

క్రందుకొను అక. = ఎక్కువగు, అతిశయించు;
వి. క్రందుకోలు = అతిశయం.

క్రమించు నక. = అతిక్రమించు, మోరు, అక్ర
మించు; వి. క్రమణం = అడుగు వేయుటం,
క్రమం = అడుగుపెట్టడం.

క్రమ్మరు / క్రమ్మరిల్లు / క్రమ్మరబడు అక.
= మరలు, మెదురుగు.

క్రమ్ము అక. = కలియు, ఉలుకు, వ్యాపించు;
వి. క్రమ్ముదల = వ్యాపనం, కమ్ముటం. చూ.
కమ్ము

క్రమ్ముదెంచు అక. = సైకి ఉలుకు. చూ. కమ్ము

క్రయించు నక. = ధరియిచ్చికొను; వి. క్రయం
= వెల, వెల యిచ్చి కొనటం, క్రయితుడు =
కొనేవాడు, క్రయ్యం = అమ్మకానికి పెట్టిన
వరుకు, క్రాయతుడు = కొనేవాడు; విణ.
క్రేయం = వెల యిచ్చి కొనడగిన.

క్రయనబడు అక. = కలిపిపోవు. చూ. క్రయ్యు
క్రల్లపడు ■■■ = ఎండిపోవు.

క్రాగు చూ. కాగు. వి. క్రాక, కాక = వేడి
(మి), క్రాగుడు / కాగుడు = తనవ, వేడిమి.

క్రాచ్చు చూ. కాచ్చు.

క్రాయు నక. = ఉమియు, కక్కు.

క్రాలు అక. = (జిందా) అల్లలాడు; గిరగిర
దిరుగు, వెదరు, కదలు, ఊడు; వి. క్రాలు
గంటి / క్రాల్గంటి = తరచేక్షణ.

క్రిక్కిరియు అక. = దట్టంగా వ్యాపించు, దగ్గర
దగ్గరగా ఉండు. చూ. క్రిక్కిరించు

క్రిందుపడు / క్రిందపడు / కిందపడు వి.
క్రిందు / క్రిందుల = కింది భాగం.

క్రియ్యు అక. = ఎక్కిపోవు, కృశించు.

క్రీడించు అక. = ఆటలాడు; వి. క్రీడ / క్రీడన
= ఆట వరిపోనం, తిట్టు.

క్రుక్కు చూ. కుక్కు; వి. క్రుక్కుడు =
కుళ్ళిటం.

క్రుంకు అక. చూ. కుంకు.

క్రుంగబడు అక. చూ. కుంగబడు.

క్రుంగిలు చూ. కుంగబడు.

క్రుంకు చూ. కుంగు.

క్రుమ్మరు చూ. క్రుమ్మరిల్లు అక. = తిరుగు.

క్రుమ్ము చూ. కుమ్ము. వి. క్రుమ్ముడు =
, పొడుపు, పోటు.

క్రుమ్ముడువడు చూ. కుమ్ముడుపడు.

క్రుమ్ములాడు చూ. కుమ్ములాడు; వి.
క్రుమ్ము లాట.

క్రుయ్యు ■■■ = కృశించు, మెదురియు.

క్రుళ్ళగించు చూ. కుళ్ళగించు. వి. క్రుళ్ళగింత /
కుళ్ళగింత / కుళ్ళగింపు = దుశ్శింపటం.

క్రేటుకొను అక. = గొంతువెవరించుకొను,
తొట్టువడు; వి. క్రేటు = గొంతు వెవరింత,
తొట్టు పొటు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

క్రేడించు / క్రేణించు / క్రేడించు అక. = తొలగు, నక. అలక్ష్యంచేయు; వి. క్రేణి = పరిహాసం; పదవి.

క్రేడిసేయు నక. = పరిహాసించు; మా. క్రేడించు క్రేణించు మా. క్రేడించు.

క్రేణిసేయు మా. క్రేడిసేయు.

క్రేతోట్టు అక. = గట్టారయు.

క్రేళ్లుదాటు అక. = ఎగిరిపడు, గంతులు పెట్టు; వి. క్రేళ్లు బహు. = ఉన్నతి.

క్రేళ్లుబ్రు అక. = అతిశయించు.

క్రేళ్లురుకు అక. = ఎగిరిపడు, గంతులు పెట్టు, దూకు.

క్రేళ్లువారు అక. = గంతులు పెట్టు.

క్రోవ్వు మా. క్రోవ్వు.

క్రోవ్వెక్కు రూ. క్రోవ్వెక్కు మా. = మదించు, పొగుచెప్పు.

క్రోడాడు = క్రొమ్మలలో పొడుచు, కెళ్లగించు, పెళ్లగించు, దున్నుచెల్లు. రూ. క్రోరాడు

క్రోడీకరించు నక. = ఒకచోట చేర్చు, ఒకటి చేయు; వి. క్రోడీకరణం = కాగిరింత, ఒక చోట చేర్చటం.

క్రోధించు అక. = కోపగిల్లు; వి. క్రోధం = కోపం, క్రోధి = కోపం గలవాడు.

క్రోయు నక. = నాలుక (చాచు).

క్రోలు / క్రారలు నక. = తాగు, తిను, అనుభవించు, గ్రహించు; వి. క్రోవి = గొట్టం.

క్రోలుచు అక. = కూయు, తాగించు. రూ. క్రోల్చు.

క్లేష్టమగు అక. = కష్టమగు, బాధాకరమగు; వి. క్లేతం = దుఃఖం, కోపం, శ్రమ; విగ. క్లేష్టం = విరుద్ధం, బాధపెట్టే.

క్లేశపడు అక. = బాధపడు, దుఃఖపడు; వి. క్లేశం = దుఃఖం, కోపం, శ్రమ, బాధ.

క్షణీయించు నక. = భోజనానికి అవస్థించు.

క్షమించు నక. = ఓర్పు, సరిపెట్టుకొను; వి. క్షమ = ఓర్పు, సహనం, క్షమిత / క్షమి = ఓర్పు గలవాడు, క్షముడు = శక్తుడు, హితుడు; విగ. క్షమ = చాలినంత.

క్షయించు అక. = తగ్గు, క్షీణించు; వి. క్షయ = ఒకరోగం / అరుదెప్పులు. క్షయం = తగ్గుదల; విగ. క్షయ్యం = తగ్గదగిన, నశించదగిన.

క్షీణించు ■■■ = తగ్గు, నశించు; వి. క్షీణం = తగ్గినది.

క్షోభించు అక. = కలకుడు, బాధపడ్లు; వి. క్షోభ (ం) = బాధ, కలత, దాపిడి; విగ. క్షుభం / క్షుభితం = కలగినది, కలత పడ్డది. క్షోభితం = ■■■ పొందినది.

ఖ

ఖదించు / ఖదియించు ■■■ = చెక్కా, పొడుగు; విగ. ఖదితం = చెక్కిన, పొదిగిన.

ఖండించు నక. = పరుకు, ముక్కలు చేయు; వి. ఖండం = తునక, ముక్క. ఖండనం = నరకుం. ఖండా = పెద్దకత్తి; విగ. ఖండితం = నరికినది, పుస్తం, మోటి, కఠినం.

ఖిలీభవించు అక. = చెడిపోవు; విగ. ఖిలం = దున్నవి, చెడిన.

గ

గగురు పొడుచు అక. = పెండ్రికలువిగుడు, గుర్పాటు పుట్టు; వి. గగరుపు / గగుర్పు / గగురు / గగురుపాటు / గగుర్పాటు /

గగు ర్పొడు = రోమాంచం, భయాదులతో
వెండ్రుకలు నిల్చిపోదును కోవటం.
గగ్గోలువడు అక. = కలతవడు, ఖోభించు; వి.
గగ్గోలు = కలత, ఖోభ.
గచ్చుకొను నక. = న్చుకొను; వి. గచ్చు = గార,
పూత, కాంతి. గచ్చువిచ్చు = వికలత్వం, విడి
పోవటం.
గచ్చు నిచ్చగు అక. = పనిచెడిపోవు; వి. గచ్చు
= మింగివమాట.
గజివిజించు అక. = కలగిపోవు, కలతవడు, వి.
గజివిజి = కలత, సందడి; విణ. ■ =
కలతవడిన, వరిగిన, గందరగోళమైన.
గట్టించు = గట్టిపరచు, దట్టించు; వి. గట్ట =
దిరడా, గట్టన = దట్టంపు; విణ. గట్టి = కఠిన,
దృఢ, బిగ్గర.
గడగడలాడు అక. = నలకిపోవు; వి. గడగడ
= నలక.
గడించు నక. = సంపాదించు, కల్పించు; వి. గడన
= సంపాదన, ఎన్నిక, పాగడ్త. గడనకత్తి/ గడన
పడతి = వేశ్య.
గడితపడు అక. = గట్టిపడు; వి. గడితం =
తరచు, ముతక; విణ. గడితం = ముదురు,
ముతక, గట్టి.
గడితేరు అక. = సమర్థుడుగు, నేర్పు సంపాదించు,
అరితేరు, కడముట్టు; వి. గడి = పొర్లు, ఎల్ల.
గడిపోతు = అబోతు.
గడుసువడు అక. = ధైర్యం పొందు; వి. గడుసు
= గట్టితనం, ధైర్యం, ధైర్యం గలవాడు. గడు
సరి/ గడసరి = నేర్పరి, అపార్యుడు, కఠినుడు,
ధైర్య వంతుడు; విణ. గడుసు = ధైర్యం గల,
నేర్పుగల, అపార్యుడైన, కఠినుడైన.

గడ్డుకొను అక. = మించు, అతిశయించు; విణ.
గడ్డు = అపార్యుడైన, కష్టమైన.
గణించు అక. మా. గణుతించు = లెక్కపెట్టు,
ఎంచు; వి. గణుతుడు = లెక్కలు వేసేవాడు,
జోస్యుడు, కరణం, గణన=లెక్కింపు, ఎన్నిక,
లెక్క, గణితం = లెక్క, గణం = మమూహం,
గుంపు, గణపతి = వివాయకుడు, గణాలకునేత
గణాధిపుడు/ గణాధిపతి = వివాయకుడు,
శివుడు, గణుతి = లెక్క, పాగడ్త, గణ్యుడు =
లెక్కించదగిన వ్యక్తి; విణ. గణితవ్యం = లెక్కించ
దగిన. గణితం = లెక్కించదగిన, గణనీయం
= లెక్కించదగిన, చెప్పదగిన, గణేయం =
లెక్కపెట్టదగిన.
గణుతించు నక. = లెక్కించు, పాగడు, లెక్కపెట్టు;
వి. గణుతి = లెక్క, ఎన్నిక, లెక్క. మా. గణించు
గంతు నక. = గాయం చేయు; వి. గంతు =
గాయం, గణుపు, (రూకల) ముడి, గంటి =
గాయం, దెబ్బ, దుఃఖం.
గంతువెట్టు ■ = మొగం ముడుచు. రూ. గంతు
పెట్టు మా. గంతు
గండడగు అక. = శక్తిపోగొట్టుకొను, చచ్చు; వి.
గండడు = వీరుడు, తూరుడు, గండపెండ
రం/ గండపెండారం/ గండపెండేరం =
వీరులు బిరుదుగా ధరించే కాలి అందె, గండర
గండడు = వీరాధి వీరుడు.
గండరించు అక. = పుట్టు, నక పుట్టించు, చెక్క;
వి. గండరులు బహు. = ముల్కలు. గండ
రువు = అచ్చు, గండారపు బొమ్మ =
దిప్తిబొమ్మ.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

గండొడు అక. = రమించు, సంభోగించు; వి.
 గండు = పొరుషం, బలం, సుగతనం, గండుడు
 = పీరుడు; విణ. గండు = మగ.
 గండూషించు సక. = పుక్తిలించు; వి. గండూ
 షం = పుక్తిలంత, పుడిపిలి, తొండం చెవరి
 భాగం.
 గండ్రించు సక. చూ. గండ్రించు = నరుకు,
 చెక్కు; వి. గండ్రీకలు బహు. = ముక్కులు.
 గండ్ర = ముక్కు, కండ్రీక, ఖండ్రీక = (పొలంబో)
 భాగం.
 గతించు అక. = గడచిపోవు, చచ్చు; వి. గతం =
 పోక, గతి = పోక, దారి, తెలివి, ఉపాయం,
 రిక్కు, విధం.
 గతుకు సక. = (కుక్కు) నాలుకబోలెను, తాగు,
 ఎంగిలి తిను; రూ. కతుకు / గదుకు; వి. గతుకు
 = కుక్కులాగా నాలిక వాచి తినటం, ఎంగిలితినటం.
 గదమాయించు సక. = గద్దించు; వి. గదమా
 యింపు / గద్దింపు = గద్దించు, బెదిరింపు.
 గదుకు చూ. గతుకు.
 గదుము(కొను) సక. = చూ. గద్దించు
 గద్దించు అక. = కోపంతో అదిలించు; వి. గద్దింపు
 = గదమాయించు, చూ. గదమాయించు
 గంతుకొను అక. = దూకు, చచ్చు; వి. గంతు
 = రుముకు, దూకు.
 గమకించు అక. = యుల్లించు; వి. గమకం =
 యుల్లం; విణ. గమకం = అధికం, చల్లివి.
 గమగమించు అక. = ఘమ ఘమలాడు; వి.
 గమగమ = సువాసన.
 గమనించు అక. = పోవు, తలచు, సక. గుర్తించు,
 పరిశీలించు; వి. గమనం = పోక, ప్రయాణం,
 అలోచన, గమనిక = విధం, గుర్తింపు, జ్ఞాపక.

గమాయించు రూ. ఘమాయించు చూ.
 గమ గమించు.
 గమికొను అక. = పోగువడు; వి. గమి = గుంపు,
 తాళి, పోగు. గమికత్త = కావలి స్త్రీ. గమికాడు
 = నాయకుడు.
 గమించు అక. = పోవు, కదలు; రూ. గమి
 యించు వి. గమం = దారిపోక, ప్రయాణం,
 గమనం = పోక, ప్రయాణం, అలోచన,
 గమ్యం = లక్ష్యం, చేరనలసిన తావు; విణ.
 గమ్యం = పొంద దగిన, చేర దగిన.
 గంభీరించు సక. = గంభీరంగా ప్రవర్తించు, బయట
 పడకుండు; వి. గంభీరత / గంభీరినం /
 గాంభీర్యం / గంభీరత్వం = రోతు మమమ;
 విణ. గంభీరం = రోతయిన.
 గయ్యాళించు అక. = గయ్యాళిగా మార్చాడు,
 తేచిపోని గోలపెట్టు, వోరు పెట్టు కొని బతుకు;
 రూ. గయ్యాళించు వి. గయ్యాళం = గోల,
 వోటి దూకుడు, గయ్యాళి = వోరుగల స్త్రీ
 గరకట్టు అక. = గడ్డకట్టు; రూ. కరకట్టు వి. గర
 = గడ్డ, ముద్ద.
 గరకొను అక. = గడ్డకట్టు, గరకట్టు చూ.
 గరగరలాడు అక. = చప్పుడగు, పెరిపెరిలాడు;
 వి. గరగర = చప్పుడు.
 గరవడు అక. = గడ్డకట్టు చూ. గరకట్టు.
 గరివించు = గరువం, గర్వం. రూ. గర్వించు
 గరుపారు అక. = గుర్చుడు; వి. గరుపాటు =
 గురుపాటు.
 గర్దించు అక. = ధ్వని చేయు, కోపించు; వి. గర్ద /
 గర్దన (ం) = అరుపు, మేఘ ధ్వని, కోపం.
 గర్జితం = మేఘ ధ్వని, మదపులేమగ.

గర్వించు అక. = గర్వపడు; వి. గర్వం = అహం
కారం, మదం. గర్వి = గర్వం గలవాడు. గర్వి
తుడు = గర్వించినవాడు.

గర్హించు సక. = అపహ్రించుకొను, విందించు,
తిట్టు; వి. గర్హణ(ం) = నింద, తిట్టు,
అపహ్రించు, గర్హితం = విందించినది, తిట్టుపడి
వది, గర్హ్యుడు = అధముడు, తిట్ట దగినవాడు;
విణ. గర్హ్యం = అపహ్రితమైన, తిట్ట దగిన.

గలగలమను అక. = చప్పుడుగు; వి. గలగల =
వగలమోత, కదిలే చప్పుడు.

గలతరించు అక. = (ఁళ్లు) జల్లునును.

గలబరించు అక. = కలతపడు; వి. గలబ/
గలబా/గల్పా = కలత, తారుమారు.

గల్లుమను అక. = మోగు, చప్పుడుగు; వి. గల్లు =
గలగల చప్పుడు

గవేషించు సక. = వెతుకు; వి. గవేషణ = వెతక
టం; విణ. గవేషితం = వెతికివది.

గాంధ్రించు అక. = (ముఖం) ఉబ్బరించు; వి.
గాంధ్రింపు = ఉబ్బరం.

గాజువారు ■■■ = కాంఠిహీనముగు.

గారవించు సక. = ఆదరించు, గౌరవించు; వి.

గారం/గారాం/గారాణం/గారవం =
ఆదరం, ప్రేమ, గౌరవం, గొప్పతనం; విణ.

గారాటు = ఆదరించ దగిన, ప్రేమపాత్రమైన.

గారవిల్లు సక. = గౌరవం పొందు; దూ. గారవిలు

వి. గౌరవం = ఆదరం మొ.

గాలించు ■■■ = వెతుకు; వి. గాలింపు = వెతుకుట.

గావుపట్టు సక. = చంపు, నాశనం చేయు; వి.

గావు = బలి, గావుపట్టు = గట్టిపట్టు.

గాసీబడు అక. = బాధపడు; వి. గాసీ = బాధ,
శ్రమ.

గాసీబెట్టు సక. = బాధపడు; వి. గాసీ = శ్రమ,
బాధ.

గాసీచేయు సక. = నాశనం. చూ. గాసీపెట్టు

గాసీయగు అక. = నాశనముగు. దూ. గాసీబడు

గాసీల్లు అక. = బాధపడు, శ్రమపడు, కోపపడు.

దూ. గాసీలు చూ. గాసీబడు

గాసించు సక. (ప్రే. = గాసీపెట్టు, బాధించు. చూ.
గాసీలు

గింగురుమను అక. = మోగు, (వెలిలో) మోత
పట్టు; వి. గింగురు = మోత.

గిచ్చు సక. = గిల్లు. దూ. గీచు

గిజగిజగొను సక. = తత్తరపడు. చూ. గిజగిజ
లాడు

గిజగిజలాడు అక. = తత్తరపడు; వి. గిజగిజ =
తత్తరం, కాళ్ళ వేరులా కొట్టుకోవటం.

గింజుకొను అక. = చేతులూ, కాళ్ళూ తప్పుకొను,
విరిలించు, గింగింపము; వి. గింజొతున = ■■■

రింపు.

గిటుకబారు అక. = పట్టెయుగు; విణ. గిటుక,

గిరక = పట్టి(వాడు). చూ. గిటసవారు

గిటుగిటుమను అక. = వణికిపోవు; విణ. గిటుగిటు
= కొద్ది (పాటి), తక్కువ.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

గిట్టింపు అక. = తాళపడు, గిట్టు బడియగు, సక.

చంపు; వి. గిట్టింపు = గిట్టుబాటు, తాళం,

చాపు, గిట్టుబడి/గిట్టుబాటు = తాళం.

గిట్టు అక. = అనుకూలించు, చచ్చు, నశించు; వి.

గిట్టింపు = చాపు.

గిడసవారు అక. = పాట్రియగు, తగ్గిపోవు; వి.గ.

గిడస = పాట్రి.

గినుమాడు సక. = మోసగించు; వి. గినుము

= మోసం.

గిరగిరమను అక. = తిరిగిపోవు; వి. గిర/గిర/

గిరక/గిలక = చక్రం.

గిరాటుపేయు సక. = విపరీతము, రుపు; వి.

గిరాటు = విపరు.

గిరికొను సక. = చుట్టుకొను; వి. గిరి = గుండ్రటి

గీత, గీతల మధ్య స్థలం.

గిరుపు సక. = (కర్ణ) తిప్పు, (గర్జ) తిప్పు,

కదిలించు; వి. గిర్రుగిర్రు = గుండ్రటి, గిర్రు

అవ్య. = గుండ్రంగా.

గిలకరించు సక. = గిలకొట్టు, చెలుకు, చల్లు

మాతపెట్టు; వి. గిలకరింపు = చిలకరించటం,

చల్లటం.

గిలకొట్టు సక. = కలియబెట్టు, కుదిలించు;

రూ. కిలకొట్టు వి. గిలక = గుండ్రటి తిరిగే

అటబొమ్మ.

గిలిగించు సక. = చక్కరిగించు పెట్టు; వి. గిలి

గిలి/గిలిగింత = చక్కరిగింత.

గిలిగిలించు సక.; వి. గిలిగిలింత = చక్కరి

గింత. రూ. గిలిగించు

గిలుపు సక. = కమ్మగొట్టు. రూ. గిలుపు

గిలుబాడు సక. = దొంగిలించు; వి. గిలుబు =
దొంగిలింత.

గిలుబుకొను రూ. గిలుబాడు

గిలుబుచేయు రూ. గిలుబుకొను. గిలుబాడు.

గిల్లు సక. = గోటితో నొక్క, గిచ్చు; వి. గిల్లుడు

= గిచ్చు, గోటిగీత.

గివురు సక. = గీచు, గిచ్చు. రూ. గీరు

గీకు సక. = గీరు, గీచు, గాలు పెట్టు; వి. గీకుడు

= గీచటం, గీరటం, గీకటం, గీత = గీటు,

రేఖ.

గీచు సక. = గీటుపెట్టు; వి. గీత = గీటు, రేఖ.

గీతుడచు సక. = చంపు.

గీతుడగు అక. = చచ్చు.

గీటు సక. = (పల్ల) కొరుకు, (కమ్మ) గొట్టు,

చమ్ము.

గీటునటుచ్చు సక. = అగౌరవించు, అనాదరించు.

గీటుపెట్టు అక. = విడచు, చప్పుడు చేయు,

(ఏమగు) ఫింకరించు.

గీయు సక. = గీటపెట్టు; వి. గీత = గీపిర రేఖ,

గీటు.

గీరు సక. = గోకు, భేదించు; వి. గీరుడు =

గోకుడు, భేదనం, గీరునామం = గీతల

చొట్టు.

గీలు అక. = కారు, ప్రవించు.

గుక్కగొను అక. = మింగు; వి. గుక్క/గ్రుక్క/

గ్రుక్కలి = మింగటం, ఊపిరి.

గుక్కపట్టు అక. = ఊపిరి తిప్పుకుండా విడచు;

వి. గుక్క = ఊపిరి.

గుక్కిళ్లుమింగు అక. = అపేక్షించు, కోరు. రూ.

గ్రుక్కిళ్లుమింగు

గుక్కుమిక్కును అక. = మాట్లాడవోపు. దూ.

గుక్కుమిక్కును/ గుక్కుమిక్కుమను
గుచ్చు అక. గుచ్చు దూ. = వాలు(కొను), నక.
నాటించు, దూర్చు.

గుజగుజలాడు అక. = తొక్కినలాడు; వి. గుజ
గుజ = తొక్కినలాట.

గుజగుజ(లు) పోవు అక. = తొక్కినవడు,
ఒకరిపై మరొకడువడు.

గుంజనుసుగునక. = వెక్కిరించు; వి. గుంజను
సుగు = వెక్కిరింత, ఎబ్బగొట్టట.

గుంజిలొపెట్టు అక. = రాచిపెట్టు.

గుంజా నక. = లాగు, ఏడ్చు, ఉరుకు, విషయించు
(తెలం.); వి. గుంజా = గుజ్జ.

గుంజాలాడు నక. = పెనగులాడు; వి. గుంజా
లాట = పెనగులాడటం.

గుతుగుతులాడు అక. = చివరి దశలో ఉండు,
చావుకు దగ్గరలో ఉండు; వి. గుతుగుతు = చివరి
స్థితి, అంత్యదశ.

గుతుక్కును అక. = చచ్చు; వి. గుతుకు/ గుతుక్కు
= గుటుక, ఒత్తిపారి మింగే ఏటి కొంత.

గుడికొను అక. = న్యాపించు, నక. ముట్టుముట్టు;
వి. గుడి = ఆలయం, గుండ్రటిరేఖ. గుడిక/
గుళిక = గుండ్రటి మాత్ర.

గుడిదిగురు అక. = గుండ్రంగా తిరుగు; వి. గుడుసు
= సూర్య చంద్రుల ముట్టూ కనిపించే శాంతి వల
యం. గుడుసుకైదువ = (విష్ణు) చక్రం; వి. గు.
గుడుసు = గుండ్రటి.

గుణపడు అక. = చక్కినడు, బాగుపడు; వి.
గుణం = లక్షణం, బాగు మొ. గుణి = గణ
వంతుడు.

గుణించు నక. = లెక్కించు, హెచ్చించు; వి. గుణ
కారం = హెచ్చవేత. గుణకం = పెంచేలెక్క.

గుణిజం = హెచ్చించగా వచ్చిన అంకె. గుణి
తం/ గుణింతం = అచ్చలనూ పొల్లలనూ
కలపటం; వి. గుణితం / గుణింతం =
హెచ్చించినది, గుణ్యం = హెచ్చించదగినది.

గుండుకొను నక. = చుట్టుకొను; వి. గుండు
= గుండ్రటి రాయి, తుపాకి/ ఫిరంగి మందుల
ఎగిరే భాగం, కొండ, గుండీ = గుండ్రటి బొత్తం.

గుండుగిలు అక. = చుట్టునడు.

గుండ్రించు అక. = (కడుపు) తిప్పు; వి. గుండ్రంపు
= కడుపులో తిప్పటం.

గుత్తగొను నక. = సొంతం వేసుకొను; వి. గుత్త
= అనుభవంలోకి తెచ్చుకున్న సొమ్ము, బోకు.
గుత్తకాడు = మొత్తం పనిచేసేవాడు, మరొకరికి
భాగమివ్వనివాడు.

గుదగుదలాడు అక. = గొంతురాలువడి ఏడ్చు;
వి. గుదగుదులు బహు. = చగ్గుత్తిక, గద్గదత్వం.
గుదికూర్పు నక. = దండగట్టు, ఒకవోటికి వేర్చు;
వి. గుదికూర్పు = దండగట్టు, గుది = ఆకులు
మొ. నాటి చేరిక, గుత్తి.

గుదిగొను అక. = దట్టమగు, కూలబడు; వి.
గుది = గుత్తి.

గుదివడు అక. = కట్టుబడు.

గుద్దలించు నక. = పెళ్లగించు, వెతుకు; వి.
గుద్దలి = ముగు, గువం.

గుద్దులాడు అక. = పిడికిటితో పొడుచుకొను,
కొట్లాడు; దూ. గ్రుద్దులాడు వి. గుద్దు/
గ్రుద్దు = పిడికిటిపోటు. గుద్దులాట/ గ్రుద్దు
లాట = గుద్దులతో పోట్లాట.

తెలుగు భాషా వ్యుత్పత్తి

గునియు అక. = అడు, కులుకు; వి. గునిసి
పొటు = కులుకు.

గునిపాడు అక. = అటలాడు, కులుకులాడు; వి.
గునుపు = నిలాసం.

గుప్పళించు ■ = ఉడుకు, పుక్కిరించు, ఉంచు.
గుప్పించు నక. = కురిపించు, మూక ఉమ్మడిగా
వేయు; వి. గుప్పిలి = పిడికిలి.

గుప్పు నక. = ఉంచు, చల్లు, పాడుచు, విసరి
వేయు.

గుప్పున అవ్య. = శీఘ్రంగా, త్వరగా, చప్పున; వి.
గుప్పు = వ్యాపనం.

గుప్పుమను అక. = వెల్లిడియగు, బయటపడు.
గుబాళించు అక. = సువాసనలు విరజిమ్ము; వి.
గుబాళింపు = సువాసన.

గుబుకు నక. = గుప్పుమను, వాసనవచ్చు; వి. రూ.
గుముకు గుబులు = గుప్పుమను సువాసన.
గుబులుకొను అక. = గుప్పుమను, వాసన వచ్చు;
వి. గుబులు = గుప్పుమను, సువాసన.

గుబ్బటిల్లు అక. = ఉప్పొంగు. రూ. గుబ్బటిలు
గుబ్బమను అక. రూ. గుబ్బరను = (గుండె)
అందరు; వి. గుబ్బ = గుండె అదరు.

గుబేలుమను అక. = భయం పొందు. రూ.
గుబేలు మను

గుమగుమలాడు అక. = సువాసనలు విరజిమ్ము,
పరిమళించు; వి. గుమగుమ = సువాసన.

గుమికూడు అక. = గుంపుకట్టు, మందగట్టు; వి.
గుమి = గుంపు, మంద.

గుముకు = చూ. గుబుకు

గుంపించు నక. = కుప్పవేయు, అతిక్రమించు; వి.
గుంపు = గుమి, సమాహం, గుంపెన =
విజృంభన.

గుంపించు అక. = నిండు; వి. గుంఫనం =
మాటల కూర్పు, గుంఫం = మాటలకూర్పు,
తేరివగ; వి. గుంఫితం = కూర్చివది.

గుమ్ము నక. = పొడుచు; వి. గుమ్ము = పిడికిటి
పొటు, సువాసన రావటం. రూ. కుమ్ము
గురకపెట్టు నక. = నిద్రలో చప్పుడు వేయు; వి.
గురక = గుర్రు, నిద్రలో వేసే చప్పుడు.

గురగురమను అక. = (సంది) కూయు, కోస
గించు; వి. గురగుర = సంది కూత.

గురించు నక. = ఉద్దేశించు, నిర్ణయించు; వి. గురి
= లక్ష్యం, గుర్తు, నిర్ణయం, దృష్టాంతం, పరిమితి.
గురికట్టు = ఆంచు, పరిమితి, హద్దు, గురి
కాడు = సూటిగా బాణాదులు వేయగలవాడు.

గురికొను నక. = లక్షించు; వి. గురి = లక్ష్యం.
గురుకొను అక. = ప్రయత్నించు.

గురుపొడుచు అక. = గురకపెట్టు; రూ. గుర్రు
పొడుచు వి. గురు / గుర్రు = గురక.
గురుపెట్టు రూ. గుర్వెట్టు / గుర్రుపెట్టు చూ.
గురుపొడుచు.

గురువుదేరు అక. = చిప్పలు, ఉలుకు; వి.
గురువు = వడిగల పరుగు.

గురువులువారు అక. = వేగంగా పరుగెత్తు,
మించు, మోరు; వి. గురువు = వడిగల పరుగు.

గులకరించు అక. = చక్కనగు, బాగుండు.

గుల్లపడు అక. = అనమానపడు; వి. గుల్ల =
బోలు, గుల్లకాడు = దరిద్రుడు; వి. గుల్ల =
తక్కువ, కొంచెం.

గవ్వకరిగొను నక. = చుట్టుకొను.

గువ్వకుత్తుకపడు అక. = హిన్యరంతో ఉండు;
వి. గువ్వ = అడవి పిచ్చరం, గువ్వకుత్తుక =
అక ■ గొంటు మందగించటం, హిన్యరం.

గువ్వకోలుకొను అక. = ముట్టుకొను. చూ.

గువ్వకరిగొను

గుసగుసలుపోవు అక. = రహస్యంగా/మెల్లగా

మాట్లాడు; వి. గుసగుస = మెల్లని మాట, విచిత్రముగా మాట.

గూనుగిల్లు నక. = గూనివచ్చు; వి. గూని/

గూను = వడుము మీద వంపు. గూనివాడు = గూనిగంవాడు.

గెంటించు అక. = కడులు, చరించు, నక. వెట్టించు,

తోలగించు, ప్రయోగించు; వి. గెంటు = తోపు, వెట్టు.

గెంటు అక. = కడులు, చరించు, తోలగిపోవు, నక.

తోయు, ప్రయోగించు; వి. గెంటు = చలనం, కదలిక, తోపు, వెట్టు.

గెంటుపడు అక. = దెబ్బలు తిను; వి. గెంటు =

తోపు, వెట్టు.

గెనయు అక. = పుష్టియగు.

గెబ్బు అక. నక. = దొంగిలించు, గ్రహించు.

గెలుచు అక. = పోవు, నక. వంపు, జయించు; వి.

గెలుపు = జయం, గెలుపుకాడు = గెలిచేవాడు. గెలువం = గెలుపు, జయం.

గెలుపుకొను నక. చూ. గెల్పుకొను చూ.

గెలుచు.

గేలికొట్టు నక. = పరిహసించు, గేలిచేయు; వి.

గేలి = ఎగతాళి, పరిహాసం.

గేలికొను చూ. గేలికొట్టు.

గోడగు నక. = నలుగు. చూ. గొణగు/ గొణగు

గోడవపడు అక. = గోలపడు, ఇబ్బందిపడు,

తగాదావచ్చు; వి. గోడవ = అపద, కష్టం, దుఃఖం, కలత.

గొడ్డువోవు అక. = వ్యర్థముగు, వ్యర్థపోవు, పొరుష

హింసము; వి. గొడ్డు = తమని పశువు, గొడ్డలు.

గొడ్డువోతు = ఎవ్వరయోనుకుడు. గొడ్డు

రాలు/ గొడ్డలు = పిల్లలులేని స్త్రీ, విరా.

గొడ్డు = శూన్యం.

గొణగు అక. = నలుగు. చూ. గొణగు చూ.

గొడగు

గొణగొణలాడు అక. = నలుగు, గొణగు; వి.

గొణ గొణ = నలుగుడు, గొణగుడు.

గొదకొను అక. = మించు, త్వరపడు, విజృంభించు;

వి. గొద = ఆకలి. గొదగొద = వగ, విరోధం.

గొనకొను అక. = యుల్లించు. కొనకొను

గొరుగు నక. = కత్తిరించు, క్షారం చేయు.

గొల్లుమను అక. = ఏడ్చు, గోలపెట్టు.

గొవరువోవు అక. = ఎండిపోవు; వి. గొవరు

= బిడ్డ, వేడి.

గోండ్రించు అక. = (పులి) ఆరచు, (ఎలుగొడ్డు)

బొబ్బరించు; వి. గోండు = కేక, బొబ్బ,

గోండ్రింపు = పులి ఆరపు.

గోండ్రించు చూ. గోండ్రిలు చూ. గోండ్రింపు.

గోకు నక. = గీకు, గీరు, దోకు; వి. గోకుడు

పొర = దోకుడుపొర.

గోచరించు అక. = కనిపించు; వి. గోచరం =

కనిపించేది, విషయం.

గోడగించు అక. నక. = మాట్లాడు, చప్పుడు

చేయు, తిరుక్కరించు.

గోడాడు అక. = ఏడ్చు, దుఃఖించు; వి. గోడు

= దుఃఖం, ఏడ్చు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

గోమించు నక. = గోము చేయు, ఆదరించు; వి.

గోము = ఆదరం, పొకుమార్గం.

గోరపడు అక. = రోతనడు, అనన్యాయము;

వి. గోరం = అన్యాయం, అపర, రోత, గోర

గింత = భయంకరత్వం, గోరతనం = రుద్ధాంశం.

గోరించు అక. = సైకిలేను, ఎగివడు; వి. గోరింపు
= సైకిలేవటం.

గోరుపులాడు నక. = ఎగవేయు. దూ. గోర్పిల్లాడు

గోలించు నక. = నూనెలో వేయించు; వి. గోల

= కాగు, గోలకం = కాగు, గోలెం = కాగు.

గోలురించు అక. = (పులి) గాండ్రించు.

గోసడచు నక. = నిందించు, తిట్టు; వి. గోసు

= అవనింద, తిట్టు, తప్పు.

గౌరవించు నక. = గొప్పచేయు, మర్యాద చూపు;

వి. గురుత్వం/ గౌరవం = గొప్పతనం, పెద్దతనం.

గ్రక్కతిల్లు అక. = బెదిరిపోవు.

గ్రక్కదలు అక. = బాగా కడులు. గ్రక్కన/

గ్రక్కన అన్య. = వెంటనే, వడిగా.

గ్రసించు నక. = తిను, మింగు; వి. గ్రాసం =

గడ్డి, తిండి; విణ. గ్రస్తం = తిన్న, మింగిన, గ్రసీ

ష్టువు = తినే, మింగే.

గ్రహించు నక. = తీసుకొను, తెలుసుకొను; వి.

గ్రహింపు = తెలివిడి. గ్రహిత/ గ్రహికుడు

= తీసుకొనేవాడు, గ్రహయాకువు = తెలుసు

కొనేవాడు, గ్రహణం = తెలివిడి, ఆదరం,

స్వీకారం, మంగటం.

గొచ్చు నక. దూ. క్రొచ్చు = చెక్క, తప్పు.

గ్రొయ్య అక. = గుంటచుడు; వి. గొయ్య =

గుంట, గోయి.

ఘ

ఘనీభవించు అక. = గడ్డకట్టు, ముద్దకట్టు; వి.

ఘనీభవనం = గట్టిపడటం, గడ్డకట్టడం;

విణ. ఘనం = గట్టి, దిట్టమైన.

ఘర్షించు సక. = రాపిడిపెట్టు; వి. ఘర్షణ =

తగాదా, ఘర్షణం = రాపిడి, ఒరపిడి, ఘర్ష

ణాలం = పాత్రం, నూరేలాయి.

ఘాతించు నక. = చంపు; వి. హత్య = చంపుడు.

ఘాతం = దెబ్బ, బాణం; హననం = చంప

టం, హంత(కుడు) = చంపేవాడు, హతి

= కొట్టు, దెబ్బ, హతుడు = చావుకు గురియైన

వాడు, మనసు చెడినవాడు, ఘాతినీ = చంపే

స్త్రీ, హంతకురాలు, హతకుడు = చచ్చిన

వాడు (తిట్టుగా), ఘాతు కుడు = హంత

కుడు, బాధకుడు.

ఘీంకరించు నక. = (ఏనుగు) ఘీంకారం చేయు;

వి. ఘీంకారం/ ఘీంకృతి = ఏనుగు అరుపు.

ఘుర్షించు అక. = (వంది) గురగురలాడు; వి.

ఘుర్షరం = గుర్రు, గురక.

ఘూర్ణిల్లు అక. = తలకిందులగు; మోగు, మోత

పెట్టు; వి. ఘూర్ణన(ం) = తిరుగుడు, మోత;

విణ. ఘూర్ణితం = తిరుగుపడువడిన, మోగిన.

ఘోషించు అక. = మోగు, మోతపుట్టు; వి.

ఘోష = ఉరుము, కంచు, అవుల మంద,

గొల్లవల్లె. ఘోషణ(ం) = చాటించు. ఘోష

వతి = వీణ.

ఘ్రాణించు నక. = నూచూచు, నానన చూచు; వి.

ఘ్రాణ = ముక్క; విణ. ఘ్రాతం = నానన

చూపే వది. ఘ్రాణతర్పణం = సువాసనగల.

చ

చక్కజేయు నక. = బాగుచేయు, సవరించు; వి.

చక్కదనం = సౌందర్యం; విణ. చక్క = సుందరమైన, తిన్నదైన.

చక్కడచు నక. = సరుకు, ముళ్ళిలు చేయు; వి.

చక్కు = ముళ్ళి.

చక్కబడు అక. = సరిపడు, బాగుపడు; వి.

చక్కన = అందం. చక్కనయ్య = మమ్మథుడు.

చక్కబెట్టు నక. = బాగుచేయు, సరిపెట్టు, సరిచేయు, నాశనం చేయు.

చక్కాడు నక. = చంపు, వరుకు. మా. చక్కాడుచు

చక్కలిగింతలు పోవు అక. = గిలిగింతలు పొందు; వి. చంక/చక్కిలి/చంకిలి = కక్షం, చేతులు మొండినికి కలిపేలావు. చంకతోలి = చంకమూట. చక్కిలిగింత/చక్కిలిగిలి = గిలిగింత.

చంక్రమించు నక. = చాలు; వి. చంక్రమణం = చాటడం.

చంగలించు మా. చెంగలించు/చంగున అవ్వ. = ఒకప్పుడ.

చచ్చు అక. = మరణించు, చావుపొందు; వి. చావు = మరణం; విణ. చచ్చుడు = చచ్చిన.

చంచలించు అక. = కదలు; వి. చంచలం = మెరుపు, గాలి, అత్తి. చంచలుడు = బుద్ధి స్థిరతనం లేనివాడు, విలకడలేనివాడు.

చతులువడు అక. = మొళ్ళిపోవు, మొండివారు.

చట్టలుచీరు నక. = చంపు; వి. చట్ట = కనకం, చొక్కా, సైన్యాంశ.

చట్టలువాపు నక. = నాశనం చేయు. మా. చట్టలు చీరు

చండించు అక. = తీవ్రంగా కోపించు; వి. చండి = కోపన, చంపే అడవి, వివరీతప్రేమగల స్త్రీ. చండిమ = నాడిమి, చండుడు = కోపగాడు, యమ కింకరుడు, చండకం = పెద్దపులి; విణ. చండం = తీవ్రమైన.

చతికిలు/చదికలు/చతికలబడు అక. = కూలబడు, కూర్చుండు.

చదియు అక. = నలిగిపోవు; వి. చదియ = నలుగుడు, నలక.

చదివించు నక. (నీ. = చదువుచెప్పించు, చదువు నెట్లుచేయు, బహుమతులను గురించి చెప్పు/చెప్పించు; వి. చదివింపులు బహు. = బహుమతులు.

చదుపు నక. (నీ. = చదియజేయు, చంపు.

చదుము నక. = గుడ్డు.

చదురడుచు అక. = పరిహాసమాడు; వి. చదురు = వేర్పు, ఆట, పథ.

చదువు నక. = వేర్పు, తెలియు, పఠించు; వి. చదువరి = చదువు కొన్నవాడు, చదువు = విద్య, చదువులు = వేదాలు, చదువులయ్య = ఉపాధ్యాయుడు. చదువులపడతి = పఠస్థలి, చదువుల పులుగు = చిలుక, చదువుల ముడుకడు/చదువుల పేల్పు = బ్రహ్మ. చను అక. = వెళ్లు, పోవు, తగు, చాలు, సక. పొందు; వి. చనువాడు = వెళ్లుబడి గలవాడు. చనుదెంచు అక. = వచ్చు, పోవు; వి. చనుప = విధారు.

చప్పటించు నక. = చప్పట్లు కొట్టు; వి. చప్పట = చదువు, చావిన వేళ్ళ గల అరచేయి.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

చప్పుబడు అక. = తగ్గిపోవు, మొత్తబడు; వి.

చప్పున = చప్పుడన.

చప్పురించు నక. = కొద్ది కొద్దిగా రుచిచూచు; వి.

చప్పురింత = చప్పురించటం.

చప్పుడించు అక. = చప్పుడు చేయు; వి. చప్పుడు = ధ్వని, శబ్దం.

చప్పుడు చేయు అక. = మేళనాలాలు నాయించు (తెలం).

చఱుకు చేయు నక. = కొరడాతో కొట్టు; వి.

చఱుకు = కొరడా.

చమురు నక. = రాయు, పూయు; వి. చమురు = నూనె, తైలం.

చంపు నక. = చచ్చునట్లు చేయు, చానజేయు; వి.

చంపుడు గట్టు = వధ్య శ్ఠలం.

చరచు నక. = అరచితో కొట్టు, తట్టు, ఆక్ర

మించు, తుడుచు; వి. చరపు = దెబ్బ, కప్పు.

చరించు అక. = తిరుగు, నక. చేయు; వి. చరణం

= నడవడి, తిరుగుటం, చరితం/చరిత్రం =

నడవడి, చరిత్ర = నడుస్తున్న విషయం, చరుడు

= గూఢచారి, అంగారకుడు; విణ. చరం =

స్థిరంగాని, కదిలే, చరిష్టువు = తిరిగే, కదిలే.

చర్చించు నక. = వాదం చేయు, విచారించు; వి.

చర్చ = చింత, విచారం, వాదం.

చర్లాటమాడు / చెర్లాటమాడు అక. చూ.

చరలాటమాడు.

చలపట్టు అక. = ముచ్చరించు, కోసగించు; వి.

చలం/చలపకారం = మాతృర్యం, చల

మరి/చలపకారి/చలపాది = మాతృర్యం

కంనాడు.

చలపొడుచు చూ. చలపట్టు.

చలపోరు అక. = చుట్టుదంతో పోరాడు.

చలముకొను చూ. చలపట్టు.

చలాయించు/చెలాయించు నక. = జరి

గించు; వి. చలాయించు/చెలాయించు =

జరపటం. చలమణి/చెలమణి/చెలా

మణి = చెల్లుబాటు, వాడుక.

చలించు అక. = కదలు; వి. చలనం = కదలిక;

విణ. చలితం = కదిలినది.

చలివాపు నక. = బుజ్జగించు

చలుపు (ప్ర. = చేయు, దాటించు.

చలువచేయు నక. = ఉడికించు ఉతుకు; వి.

చలువ = ఉరికినగుడ్డ, చల్లదనం, చలిది/

చద్ది/చల్లి = చల్లని తిండి, చల్లదనం = శీత

లత, చల్లన = శైత్యం, చల్లదనం; విణ. చల్ల(ని)

= శీతలమైన.

చల్లపడు అక. = చల్లనగు.

చల్లసేయు నక. = చల్లబరచు.

చల్లాడు అక. = చల్లబడు, తగ్గు.

చల్లు నక. = చిలకరించు; వి. జల్లు = వానపడటం.

చవిగొను నక. = రుచిచూడు; వి. చవి = రుచి.

చాగరకొట్టు ■■■ = చంపు, బాధించు; వి. చాగర

= నాశనం.

చాగరగొను నక. = కొట్టు, నరుకు.

చాగరలాడు నక. = నాశనం చేయు.

చాగిలు/చాగిల్లు/సాగిలు అక. = వేం ■■■

వాలు; వి. చాగిలింత = నమస్కారం.

చాగు అక. = పాడుగు, పోవు, యిత్తించు; చూ.

సాగు వి. చాపు = పాడుగాటి గుడ్డ, చాచుటం.

చాతీంచు నక. = తెలియ బడరను, చాటి చెప్పు;
వి. చాతీంపు = తప్పట నాయించి చెప్పటం,
తెలియ బడరటం, చాటున = చాటింపు.

చాటు చూ. చాతీంచు.

చాటుపడు అక. = మరుగుపడు; వి. చాటు =
మరుగు.

చాతు నక. = ధరించు; వి. చాతని/ చాత్తని/
సాతాని = (జుట్టు, జందెం) ధరించే.

చాదు నక. = అరగదీయు; వి. చాదు = నల్లటి
ద్రవం/ద్రవ్యం.

చాపకట్టువడు అక. = చాపవరిచిపట్టు పడిపోవు;
వి. చాపకట్టు = చాపనంటి పరుపు. చాపట్టు
= అచ్చడం నంటి పిండినంట; వి. చాపకట్టు
= నేలబారు.

చాపు ప్రే. = సాగదీయు; వి. చాపు = చాచటం,
సాగదీత.

చారు నక. = కల్లమూడ్చు.

చాలించు ప్రే. = నిలుపు, ఆపు, శక్తినిచ్చు; వి.
చాలిక = సామర్థ్యం, శక్తి.

చాలు అక. = నరిపోవు, కావసినంత అగు, ధరించు;
వి. చాలు/ చాలుపు/ చాల్పు = నడు, గీత,
ధార. చాలుబడి/ చాలిక = సామర్థ్యం.
చాలువాడు = సమర్థుడు.

చావజూచు నక. = చంపు; వి. చావు = మృతి.

చికిత్సించు అక. = నైద్యం చేయు; వి. చికిత్స =
నైద్యం, చికిత్సకుడు = నైద్యుడు.

చికిలించు నక. = కష్ట నగం మూస్తూ తెరుస్తూ
చూచు; వి. చికిలింపు = కష్ట మూస్తూ తెరుస్తూ
చూసే చూపు.

చికిలు అక. = కొనరి కొనరి ఏడ్చు, ముడ్చు ముడ్చుగా
ఏడ్చు.

చికిలిచేయు నక. = తుడిచిబాగు చేయు; ■.

చికిలికాడు = కత్తులు మొఱ నూరేవాడు.

చిక్కు అక. = కృశించు, చిక్కిపోవు, తగులు,
దొరుకు, మిగులు; వి. చిక్కు = మెలి, ఇబ్బంది.

చిక్కుపడు అక. = ఇబ్బందిపడు, ఇరుకుపడు,
పంకటపడు; వి. చిక్కుపాటు = పంకటం,
ఇబ్బంది, ఇరుకు.

చిక్కిట్టు నక. = ఫీయమ, రోతపడు.

చిగిరించు అక. = చిగురు తొడుగు, చిగుర్చు; చూ.

చిగిరించు వి. చిగురు = లేత.

చిగురుకొను చూ. చిగిరించు.

చిగురుచు అక. చూ. చిగుర్చు = చిగిరించు, ఎర్ర
నగు, ఎర్రబడు.

చిగురొత్తు అక. = పుట్టు, మొలకెత్తు. చూ.
చిగిరించు

చించు ప్రే. = చినుగునట్లు చేయు, పేలికలు చేయు;
వి. చినుగు = పేలిక.

చిటుచిటుమను అక. = మండిపడు; వి. చిటుచిటు
= మంట, మిడిపిపాలు.

చిటుచిటులాడు చూ. చిటుచిటుమను.

చిటికరించు అక. = చిటికచేయు; వి. ■

కరింత, చిటిక = వేళ్లకలిపి పుట్టించిన చప్పుడు.

చిటుకను అక. చూ. చిటుక్కను. చిటుకరను
= చిటుక్కనుని మోగు.

చిట్టమిడుచు ■ = చిటికచేయు.

చిట్టాడు అక. = తిరుగు, తాగు, పోకు, వ్యాపించు,
తప్పుటదుగులు చేయు, కదలు, అడు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

చిట్లు అక. = పగులు, కోపించు. రూ. చిటులు
చిడిముడిపడు అక. = తొట్టునడు; వి. చిడి
ముడి = తొట్టు, చిడిముడిపాటు = తొట్టు
పాటు.

చిత్తగించు అక. = మునుసుపెట్టి ఎను, రయతో
ఎను, నక. తలను, ఆలోచించు; వి. చిత్తగింపు
= రయతో వినటం.

చిత్రించు నక. = చొమ్మవేయు, వర్ణించు; వి.
చిత్రం = చొమ్మ, పటం; విణ. చిత్రితం =
చిత్రించినది.

చిదియు అక. = పలికిపోవు.

చిదుతు అక. = చిప్పిలు.

చిదుపు గ్రు = చిదియు నట్లు చేయు..

చిదుము నక. = గిల్లు, కోయు, తుంచు, తెంపు
(తెలం.), వివరించు; వి. చిదుము = చిగురు.

చినుగు అక. = చిరిగిపోవు, చీలికలగు; వి. చిను
గులు బహు. = చీలికలు.

చినుకు అక. = కారు, కురియు, నక. కార్చు; వి.
చినుకు/చిన్కు = ■■■ పిటిచిందువు, చిను
కుఱుగు = ముత్యం.

చింతించు అక. = దుఃఖపడు, ఆలోచించు; వి.
చింత = తలపు, ఆలోచన, విచారం, చింతన
= చాలా పాఠ్య తలచుకోవటం, చింతకుడు =
ఆలోచనపరుడు; విణ. చింతనీయం = ఆలో
చించదగిన, చింతితం = ఆలోచించిన,
చింత్యం = ఆలోచించదగిన.

చిందరగొను అక. = విశ్రాంతించు; వి. చిందర
= విశ్రాంతిగా, తూటు, ముక్కి.

చిందరరేగు అక. = అదోహెత్తు.

చిందరవందర చేయు నక. = నడుకు, ముక్కిలు
చేయు; వి. చిందరవందర = తునక, తుంప,
గందర గోళం. విణ. చిందరవందర = గగ్గో
లయిన.

చిందరవోవు అక. = తూటునడు.

చిందరసేయు నక. = భేదించు, చీల్చు. రూ.
చిందరలు చేయు

చిందొడు అక. = చిందులు తొక్క; వి. చిందు
లొడు = గంతులు, గెంతులు.

చిందిలిపడు అక. = సంక్రమించు, తొందరపడు;
వి. చిందిలిపాటు = వేగిరిపాటు, తొందర
పాటు.

చిందిలు అక. = కదలు.

చిందు అక. = (చీల్చు) తొలకు, రాలు, వ్యాపించు,
నక. వెచ్చించు; వి. చిందు = ఒకరకం అట; విణ.
చిందు = వెదరిన.

చిందుదొక్కు అక. = నాట్యం చేయు. రూ.
చిందులు దొక్కు

చిందువందుచేయు ■■■ = వెదరగొట్టు; విణ.
చిందువందు = వెదరిన.

చిన్నవోవు అక. = ముఖం ముడుచుకొని, భిన్నుడగు;
వి. చిన్నం = చాలా చిన్నవాణిం. చిన్నిదం =
చిన్నపువ్వు, బంగారం; విణ. చిన/చిన్న/
చిని/చిన్ని = తక్కువయిన, చ్చిని, చ్చినిరిపాచ్చిరి/
చ్చినిరి పాచ్చిరి = చ్చిని.

చిప్పిల్లు ■■■ = పైకి ఉబుకు. రూ. చిప్పిలు
చిటుకు నక. = చ్చురించు.

చిముటు ■■■ = కమ్మగీటు, పైగనేయు.

చిముడు అక. = పాకంచెడు, ముద్ద గట్టు; వి.
చిమిడిక = చిమిడిన అన్నం.

చిముడుచు నక. = చిముడునట్లు చేయు, ముద్ద గట్టించు.

చింపు నక. = చిమగునట్లు చేయు; దూ. చించు
విణ. చింపి(రి) = చినిగిన, రేగిన.

చిమ్మిరేగు అక. = రెచ్చిపోవు, విజృంభించు.

చిమ్ము నక. = మీటు, వేయు, చల్ల వ. చిమ్ముడు
= చిమ్ముటం. చిమ్ములాట = ఒకరి మీద ఒకరు
చల్లకుంటూ ఆడటం.

చిమ్ములాడు నక. = నెదజల్లుతూ ఆడు; వి.

చిమ్ములాట = చిమ్ముకొంటూ అదే అట.

చిరచిరలాడు అక. = మండిపడు; వి. చిర చిర
= మంట, కోసం, ఏరాకు.

చిరుగు అక. = చినిగిపోవు. దూ. చినుగు

చిరుతలు కవియు అక. = మిరుమిట్లు గొను.

చిరుము అక. = విజృంభించు.

చిర్రలు వొడుచు అక. = వేగిరవడు; వి. చిర్ర,
చిర్రు = కోసం.

చిర్రుమను ■ = బువ్వు, కోపించు, గురు
ప్రము; వి. చిర్రు = కోసం.

చిర్రుముర్రాడు అక. = పెనగులాడు, నక.
భేదించు.

చిలికించు ■ = చల్లు. చూ. చిలుకరించు

చిలి చిలిపోవు అక. = తొందరించు, నందడించు.

చిలుకరించు / చిలుకించు / చిలకరించు =
వి. చిలకరింపు, చిలుకరింపు = చల్లటం.

చిలుకు అక. = ఎందు, ప్రవరించు, మీరు, నక.
చల్లు; వి. చిలుకు = కొరికి, గొల్పం, కొక్కం,

చిల్లులువోపు ■ = తూట్లుపడు; వి. చిల్లి,
చిల్లు = రంధ్రం, తూటు.

చివుకు/చీకు అక. = తడిసి దుర్బలమగు, పొరపాన
మగు; విణ. చివుకు/చీకు = చీకిపోయిన.

చివుక్కురుమను అక. = మనసుకు కష్టమగు,
చివువ్వు నక. = చెక్కు.

చీకాకుపడు అక. = విసిగిపోవు, బలహీనపడు,
క్రమపడు; వి. చీకాకు/చీకాకు = కలత, నలత.

చీకిలించు అక. దూ. చికిలించు చూ. = మిరు
మిట్లుగొను; వి. చీకటి = వెలుతురు లేని, చీకు
= గుడ్డితనం, గుడ్డివాడు, చీకువాలు = చీకటి;
విణ. చీకటి = నల్లని, వెలుతురులేని, చీకు =
గుడ్డి, విస్మయమైన.

చీకు నక. = చప్పురించు, ముద్దాడు; వి. చీకుడు
= చప్పురింత.

చీకురించు అక. దూ. చీకిలించు, చికిలించు.

చీకొట్టు అక. = పీయను, దిక్కిరించు. దూ. చీకొట్టు
చీదరగొను అక. = ఆవేశపడు, అవహించు

కొను, తూటుపడు; వి. చీదర = అపహ్వాం
ప్రమాదం, తూటు.

చీదరరేగు చూ. చీదరగొను.

చీరదలువోపు చూ. చీదరగొను.

చీదు నక. = (చీమిడి) బయటకు, వచ్చునట్లు
చేయు.

చీరు నక. = చీల్చు, పీలుచు, గీరు; వి. చీరిక =
చీలిక. చీరుడు = చీల్చడం, పీలుపు.

చీలుచు నక. = చీలునట్లు చేయు; దూ. చీల్చు వి.
చీలిక = చీలిక.

చుచ్చుకొట్టు ■ = దుఃఖంతో, బాధతో,
చొచ్చుచొచ్చు; వి. చుచ్చు = దుఃఖ మూచక
ధ్వని.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

చుట్టివచ్చు నక. = ప్రదక్షిణ చేయు, చుట్టుకొని వచ్చు.

చుట్టు ■ = చుట్టుగాచేయు, తిరిగి వచ్చునట్లు చేయు; వి. చుట్టు = చుట్టు, కాలివేలి ఉంగరం, చుట్టుగైదువు = వజ్రం, చుట్టుగొండ = వజ్రవాళ వర్ణన.

చుట్టుకొను నక. = నెంబడివచ్చు, అన్ని వైపులా వచ్చు; వి. చుట్టుదల = చుట్టిరావలం.

చుట్టువారు మా. చుట్టుకొను.

చుండు అక. = ఎండకు నూడు, వాడు.

చునొయించు నక. = (బట్టలు) మడతపెట్టు.

చుంబించు నక. = ముద్దుపెట్టుకొను; వి. చుంబనం = ముద్దు, చుంబనకం = అయస్కాంతం, చుంబకుడు = కొద్దికొద్దిగా చాలా శ్రంధాలు చదివిన వాడు, ముద్దు పెట్టుకొనేవాడు, మోసకాడు.

చురచురవోవు అక. = మండు, తగలబడు; వి. ■ = కాల్చు, మంట.

చురుపుచ్చు/చుర్రుకొను నక. = కాల్చు, తుల పట్టు.

చులుకతీయు నక. = తగ్గించు, అగౌరవించు, తేలికురము; వి. చుల్కపాటు/చులుకపాటు/చుల్కన/చులుకన = లాఘవం, పొరల్యం; ఏక. చుల్క/చులుక = తేలికగా, మౌఢంగా.

చూతురుపడు అక. = దుఃఖించు, కోకించు; వి. చూతురు = కోకిం.

చూచు అక. = చూల్చించు, నక. కనుగొను; వి. చూడికి/చూడ్కి/చూపు = దృష్టి, చూడు నక. = కాల్చు, కాణిట్టు.

చూపట్టు అక. = కనిపించు; వి. చూపు = దృష్టి, చూపు (నీ. = చూపించు; వి. చూపు = దృష్టి, చూడటం.

చూపెట్టు నక. = చూపించు, ఎదురుచూచు.

చూపోవు అక. = చూడగలుగు; వి. చూపోవమి = చూడలేమి, అనవసరం.

చూరకొను నక. = కొల్లగొట్టు; వి. చూర = కొల్ల, దోపిడి. చూరకోలు = కొల్లగొట్టడం, చూర కారుడు = కొల్లగొట్టవాడు, దోపిడి కారు.

చూరలాడు దూ. చూరాడు మా. చూర కొను.

చూరవోవు అక. = కొల్లదోవు. దూ. చూరవోవు చూర్జీకరించు ■ = గుండకొట్టు, పాడుము చేయు; వి. చూర్జకం = పేలపిండి. చూర్జం = గంధస్పాడి, ముళ్ళం, దుమ్ముపాడి.

చూలుకొను అక. = గద్దవతియుగు; వి. చూలు = గద్దం, కడుపు.

చూలుపడు అక. = గద్దముగు, కడుపువచ్చు.

చెకపికలాడు నక. = తొందరపెట్టు.

చెక్కు నక. = చిక్కు, పాడుగు, చెక్కిలు చేయు; వి. చెక్కిడం = చెక్కిన ముత్తు.

చెంగగొట్టు నక. = ఓడించు.

చెంగలించు అక. = మించు, ప్రకాశించు, విజృంభించు, వప్పు; వి. చెంగలించు = చెంగలించటం; ఏక. చెంగలి = దగ్గర, ■

చెంగు ■ = తొంగిపోవు, వెనుదియు; వి. చెంగు = వెరుగు, చెంగున అన్య. = వెంటనే, తొందరగా.

చెట్టవట్టు సక. = పెండ్లాడు; వి. చెట్ట = చేయి,
చెట్టవట్టు = పెండ్లి.

చెట్టుపడు అక. = మాన్పుడు, స్తంభించు.

చెడనాడు అక. = తిట్టు; వి. చెడగరం =
క్రూరత, క్రూరుడు, చెడిప/చెడిపె = వేళ్ళ.
చెడుగు = దుర్మార్గుడు, క్రూరుడు, దుష్ట
రాలు, అశుభకార్యం, చెడుగడు = దుష్టుడు;
విగ. చెడు/చెడ్డ = కీడు, తప్పు. చెడుగు
= క్రూరమయిన, అశుభ.

చెడు అక. = కనబడ కుండు, కొల్లపోవు చూ.
నశించు.

చెండాడు సక. = నరుకు; వి. చెండు = బంతి.

చెండుచెండాడు చూ. చెండాడు.

చెదరు అక. = చెదిరిపోవు, కలతనడు; చూ.
బడు వి. చెదరు = కలత, చెదరటం.

చెదవట్టు అక. = పురుగులు పడు; చూ. చెదలు
పట్టు వి. చెదలు, చెదరు = చెదపురుగు.

చెనకు / చెనుకు సక. = ఎదిరించు, తాకు; వి.
చెనకు = ఎదిరింపు, తాకుదల, గోటినొక్క.

చెనయు సక. = ఎదిరించు, తాకు, పోలు.

చెందు అక. = కలుగు, వక పొందు.

చెన్నటివోవు అక. = వ్యర్థముగ; విగ. చెనటి/
చెన్నటి = కుర్చితొన, వ్యర్థమైన, తూస్యమైన.

చెప్పు సక. = వచించు; వి. చెప్పుడు మాట =
ఒకరు చెప్పిన మాట, విన్నమాట.

చెమటుపట్టు అక. = చెమటపోయు; వి. చెమట.
చెమ్మట = స్వేదం, చెమరింపు.

చెమటుపోయు చూ. చెమటవట్టు.

చెమరించు అక. = చెమటవట్టు; చూ. చెమ్మరించు
వి. చెమరు = చెమట, చెమరుబోతు =
ఎక్కడగా చెమట పట్టేవాడు, చెమ్మ/తేమ =
తడి.

చెమరుచు అక. = చెమరించు చూ. చెమర్చు
చెమ్మగిల్లు అక. = తడియు, చెమర్చు; వి. చెమ్మ
= తడి. చెమరు/చెమట/చెమ్మట = స్వేదం.

చెమ్మరించు చూ. చెమరించు.

చెరగుమాయు అక. = బహిష్కర; వి. చెరగు
= అంచు, కొంగు రిక్క.

చెరగొను సక. = చెరవట్టు, బంధించు; వి. చెర
= కారాగారం, విభ్రంధం.

చెరచు సక. = చెడగొట్టు, పోగొట్టు; వి. చెరపు/
చెరువు = చెడు, చెడటం.

చెరచెరలాడు చూ. చిరచిరలాడు.

చెరపట్టు సక. = నిర్బంధించు.

చెరపోవు అక. = నిర్బంధం వల్ల వట్టునడు.

చెరవడు చూ. చెరపోవు.

చెరుచు ప్రీ. = చెడగొట్టు; వి. చెరువు = కీడు.
చెరుపరి = నాశకుడు.

చెరుము సక. = రాచు.

చెలగు అక. = ఉత్సహించు, శర్జించు, సంహించు,
ఒప్పు, ప్రకాశించు, బొబ్బరించు, వికసించు, సక.
బండించు, నరుకు. చెలవు (చూ).

చెలరేగు అక. = పేద్రేగు, బాగా విజృంభించు.

చెలవు సక. చూ. చెలగు చూ.

చెల్లు అక. = అయిపోవు, గడిచిపోవు, కొనసాగు,
వేరు, వచ్చు, తగు, సార్వమగు; వి. చెల్లుబడి =
అధికారం; విగ. చెల్లు = చేరిన, బాకీ తీర్చిన,
చెల్లుబడి = సిద్ధిపొందిన.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

చెవుడుపడు / చెవుడ్చుడు అక. = చెవుడు వచ్చు;
వి. చెవుడు = వివరణమి. చెవుడు పాటు =
చెవిటితనం.

చేకురు అక. = దొరుకు, లభించు, సిద్ధించు. రూ.
చేకూడు / చేకూరు

చేకొను నక. = తీసుకొను, గ్రహించు, ఆదరించు,
జయించు.

చేడ్చుడు అక. = బాధపడు; రూ. కీడ్చుడు /
కీడ్చుడు వి. చేడ్చాటు / కీడ్చాటు = బాధ,
కష్టం.

చేతవులు అక. = దొరుకు, స్పష్టంవచ్చు.

చేదు అక. = (నిశ్శయము) తోడు, సైకిలాగు; వి.
చేద = చేదలానికి వాడే పాత్ర, చేత్రాడు /
చాంతాడు = చేదలానికి వాడే తాడు.

చేపట్టు నక. = తీసుకొను, గ్రహించు, ఆవలంబించు,
పెండ్లాడు; వి. చేపట్టు = ఆధారం, అనుగ్రహం,
స్థానం.

చేపడు అక. = చిక్క, దొరుకు.

చేపు అక. = (పాలు) బయటికి తెచ్చు; వి. చేపుడు
= చేపటం.

చేమోడుచు అక. = నమస్కరించు, మొక్కు; వి.
చేమోడుపు / చేమోడుపు = నమస్కారం.

చేయు నక. = ఒనర్చు, కావించు, విరహించు; వి.
చే / చేయి / కేలు / కై / కయి = హస్తం, చేత =
పని. చేతకాడు = క్రియాపరుడు. చేతరికం
= కీడు. చే(యి)దోడు = సహాయకుడు,
సహాయకు లాదు.

చేరు అక. = ఒరుగు, నాలు, దగ్గరకు వచ్చు, నక.
పొందు; వి. చేరు = దగ్గర, దండ, తాడు,
గొలుసు. చేరుగడ = దగ్గర, దిక్కు, శరణం,

చేరిక = కూడిక, సమీపం, చేరుగొండి =
వంచి, వచ్చిన భార్య, చేర్చుక్క / చేరుచుక్క
= సాపటబొట్టు, చేరుబడి / చేరుపు / చేర్పు
= సమీపం, దగ్గర, చేర్వ / చేరువ = సమీపం,
సమూహం, సేన, చేరువకాడు = సేనాధిపతి,
కాపలివాడు; విగ. చేరుగొండి = దగ్గరకు వచ్చిన,

చెడ్డ.

చేవిచ్చు అక. = నమస్కరించు; వి. చేవిప్పు =
నమస్కారం.

చేష్టించు అక. = (పిచ్చు) పనిచేయు వ్యాపారం
చేయు; వి. చేష్ట = పని, వ్యాపారం, చేష్టితం =
పని, గతి.

చొక్కిడు నక. = మోసపుచ్చు; వి. చొక్కు =
సారవశ్యం, మూర్ఖ, మోహం, చొక్కునీరు =
కల్లు, మద్యం, చొక్కువొడి = మత్తు మందు;
విగ. చొక్కు = ఉండిన.

చొక్కిళ్లుచోవు అక. = సాక్షాదము.

చొక్కు అక. = పరవశించు. రూ. సొక్కు చూ.
చొక్కిడు

చొక్కుపెట్టు నక. = సాక్షాదము, చొక్కించు.

చొచ్చిల్లు అక. = చొచ్చుకొని పోవు, చొరబడు,
ప్రవేశించు. రూ. చొచ్చిలు

చొచ్చు అక. = చొరబడు, ప్రవేశించు.

చొత్తించు అక. = ప్రవేశించు.

చొనుపు నక. = ప్రవేశపెట్టు, గుచ్చు, దూర్చు. రూ.

చొన్ను

చొప్పుడు అక. = పరిపడు, కలుగు, దొరుకు; వి.

చొప్పు = తాడ, తారి, విధం.

జి

చొప్పురించు (నీ. = చొప్పుడున్న చేయు, కలిగించు.
చొప్పించు (నీ. = చొరజేయు, చొనుపు.
చొప్పిల్లు అక. = చొప్పుడు మా. ■■■
చొరబడు అక. = ప్రవేశించు, చొచ్చు; వి. చొరవ
= ప్రవేశం, నేర్పు, నూత్నబుద్ధి, చొరవకత్తి.
చొర వకత్తి = చొరవగల కత్తి, చొరవకాడు
= చొరవగల వాడు; విణ. చొరపోత = ఎడ
తెగవి, ఎరంతరం.

చొరబారు అక. = చూ. చొరబడు
చొలయు అక. = మూర్ఛిపోవు, సాక్ష్య, వెను
దీయు, ఎముకమగు, ఎడమగు; విణ. సొలుపు
= సాక్ష్య మూర్ఛ.
చొప్పు నక. = కలను, తోలు, తరుము; వి. చొప్పు/
చొప్పుడు = కలత, చొప్పుడుకట్టె/చొప్పుడు
కోల = (గొడ్డుము) తోలడానికి వాడే ములు
గర.
చొరసేయు ■■■ = తక్కువచేయు; రూ. చవుక
చేయు విణ. చవక/చొక = తక్కువ, అగ్గవ.
చొకళించు అక. = బాధించు, వాలుగు కాళ్లు
ఎత్తిదాటు/దూకు, కదలాడు; రూ. చవుక
ళించు వి. చవుకళింత/చొకళింత/చవుక
ళింపు/చొకళింపు = కదలిక, దాటు, దూకు,
గెంతు.

చ

చేదించు నక. = నరుకు, తుంచు; వి. చేత్ర =
వరికేవాడు, చేదనం = వరికటం, చేదం, చేదం
= ముక్క, తునక, నరుకుడు, భిన్నాంశాల్లో
కింది సంఖ్య; విణ. చేత్రవ్యం = వరికదగిన,
చేదితం = వరికిన, నరుకు పడిన, చేదితవ్యం/
చేద్యం = వరిక దగిన.

జక్కించు అక. = కట్టుబడు, బద్దవడు. రూ.
దక్కించు
జగడమూడు అక. = పోట్లాడు, కలహించు; వి.
జగడం = పోట్లాట, యుద్ధం, జగడగొండి/
జగడాలమూరి = పోట్లాటల మూరి.
జగడించు అక. = జగడమూడు.
జంతించు నక. = బెదిరించు; వి. జంతు = బెదురు,
భయం.
జంతెయ్యెనర్పు నక. = బెదిరించు. చూ. జంతు
జంగగొను ■■■ = దూకు, నక. దాటు; వి. జంగ
= పిత్తి, దాట, గెంతు. జంగనడక/జంగ
నడపు = కాలుచాచినడవటం.
జజ్జుకొను అక. = బలహీనమడు; వి. జజ్జు = దుర్బల
లత; విణ. ■■■ = చెవిగిన.
జట్టికొను అక. = వెంటకొను. చూ. జట్టియిచ్చు
జట్టియిచ్చు నక. = కొను, అమ్ము; రూ. జట్టి
యిడు వి. జట్టి = వెం, అమ్మకం. జట్టి
కత్తియ/జట్టికత్తి = వ్యాపారికి, జట్టికాడు
= వ్యాపారి.
జడకట్టు అక. = జడవేసుకొను; వి. ■■■ =
వెంట్రుకం అట్టిక. జడకట్టు = కొప్పు.
జడగొను చూ. జడకట్టు.
జడనుపడు అక. = మందగించు, అలవ్యమగు; వి.
జడను = జాడ్యం, అలవ్యం.
జడిగొను అక. = ఎడతెగకుండు, ఎక్కమగు; వి.
జడి = బాధ, వాన; విణ. జడి = ఎడతెగవి.
జడిపించు (నీ. = జడియున్న చేయు; రూ. దడి
పించు వి. జడుపు/దడుపు = భయం,
బెదురు.

తెలుగు భాషా వ్యూహం

జడియు అక. = భయపడు, చవించు, తొలగు, మోగు, వర్షించు, మోటు, అప్పు, విచారించు; రూ. దడియు వి. జడుపు, దడుపు = పిట్ట దురు, భయం.

జడ్డువడు అక. = మొడ్డువారు; వి. జడ్డు = జాడ్యం, తగులం, బాధ్యత, కోలి, జడ్డుతనం = తగులం, బాధ్యత.

జంతుపడు సక. = వెంటబడు; రూ. జమతుపడు వి. జంతు = జరు, నిజ. జంతు = వెంటడి, దగ్గర. జంతు చూ. జంతుపడు.

జతనపడు అక. = యత్నించు; వి. జతను/ జతనం = యత్నం; నిజ. జతను/ జతనం = పదిలం.

జతు అక. = తలుపువడు, పరిపడు, పిట్టించు, వెరవేరు; వి. జత = జంట, పోలిక.

జంతపట్టు అక. = పైరువడుచున్న.

జన్మియపట్టు = బలికోసం సిద్ధం చేసి ఉంచు; వి. జన్మియ/ జన్మె = ప్రతం, అచ్చుకోసి అందోరు.

జన్మించు = పుట్టు; వి. జననం/ జన్మ = పుట్టుక. జన్మి = జంతువు, పుట్టుక గలది.

జపించు అక. = జపం చేయు; వి. జపం = నేరాలను/ మంత్రాలను పదే పదే చదవటం; వి. జప్యం = మంత్రం; నిజ. జప్యం = జపించ దగిన.

జబ్బువడు అక. = రోగం వచ్చు, మంచంపట్టు, మందగించు, మెత్తబడు; వి. జబ్బు = రోగం, బలహీనత.

జమలించు సక. = రెట్టించు, రెట్టించుచేయు; వి. జమలిక/ జమలిగ = రెండవపురా నాయించు దగిన వాడ్యం; నిజ. జమలి/ జమిలి = జంట, కోడు.

జమాయించు సక. = జమచేయు, కూడబెట్టు, అడంబరం చూపు; వి. జమ = చేరిక, కూడిక.

జయించు సక. = గెలుచు; వి. జయం = గెలుపు.

జయనం = గెలవటం, జయ్యం = గెలవటానికి పీఠయన.

జరగు అక. = పాకు, ఉండు, దాటు, దూకు, పోవు, గడచు; వి. జరగు = పాకుడు, పాకటం.

జలకమోడు అక. = స్నానంచేయు; వి. జలకం = నీరు స్నానం.

జలగడుచు సక. = స్వల్పరో గాలించు; వి.

జలగం = జలగడుగు పెనివాడు, వ్యర్థకారుడు.

జలదరించు అక. = నలుకు, కంపించు; వి.

జలదరం = నలుకు, కంపం.

జలపరించు అక. = చూ. జలదరించు; వి. జలపరింత = నలుకు, కంపం.

జల్లును అక. = భయారులతో చెమట పట్టు, పడు; రూ. జల్లుమను; వి. జల్లు = నానకు చెరిగిన నీటి తుంపర, ఉమ్మితువ్వర.

జల్లించు అక. = కారు. = జల్లెడలో వెళు/ తప్పు, రోపాలు బయట పెట్టు; వి. జల్లెడ = జల్లించే చిల్లల పల్లెం. జల్లి = కుచ్చ, వల, అబద్ధం.

జవజవలాడు అక. = ఊగులాడు, నిప్పుత్తుమగా ఉండు; వి. జవజవ = నలుకు, ఊగులాడు.

జవదాటు సక. = మేర మీరు, అతిక్రమించు.

జవ్వోడు అక. = కదలు, కుదులు, ఊగు.

జలిపించు సక. = భయపెట్టు, అడించు, కదిలించు; వి. జలిపింత = దడుపు, బెదురు.

జాడా చేయు నక. = నాశనం చేయు, పూర్తి చేయు.

జాడా అవ్య. = సమూలం.

జాబావారు ■■■ = ఎర్రబడు; వి. ■■■ = ఎరుపు.

జాబామట్టి = ఎర్రమట్టి; విజ. జాబా = ఎర్రవి.

జాడించు నక. = ఉరుకు, విడిచించు, గట్టిగా

తిట్టు, ఎగ్గదీయు; వి. జాడింపు = ఉరికటం,

విడిచించటం, ఎగ్గదీయటం.

జాదుకొను అక. = వ్యాపించు, విందు.

జారీచేయు నక. = విడుదల చేయు; వి. జారీ = విడుదల.

జారు అక. = కిందికి దిగు, జరుగు, నడుచు,

నరుగెత్తు, కారు; వి. జారు/జారుడు =

స్రావం. జారుపాటు = పారపాటు, స్థితిత్వం,

జారుపు = కొండ చరియ, దిగుడు; విజ.

జారు/జారుడు = వదిలే, వారే, కిందపడే,

ఉండిపోయే.

జారువారు అక. = జారిపోవు. చూ. జారు

జార్పు నక. = నదలి పెట్టు, జారునట్లు చేయు.

చూ. జారుచు చూ. జారు

జాలిగొను అక. = దుఃఖపడు, విచారపడు; వి.

జాలి = మనోబాధ, దుఃఖం, విచారం, దయ.

జాలిబిడు అక. = దుఃఖపడు.

జాలిబెట్టు నక. = దుఃఖపెట్టు.

జాలుకొను అక. = ప్రవహించు; వి. జాలువు,

■■■ = ప్రవాహం, ఏరు.

■■■ అక. = అనుకూలపడు, వాడుకపడు,

స్థిరపడు; విజ. ■■■ = స్థిరమైన

జీతించు అక. = కలిసిపోవు, జీర్ణమగు. చూ.

జీతపడు

జీమ్ము అక. = బయటికి ఎమ్ము. చూ. చిమ్ము

జీరకొట్టు అక. = గిరువ తిరుగు; చూ. గిరకొట్టు

వి. జీర/జీర = గుండ్రం; విజ. జీరజీర = గిరున.

జీల్లుమను అక. = చాలా చల్లగా ఉండు.

జీవ్యమను అక. = లాగివట్టునిపించు, ఉద్రేకం పుట్టు.

జీబుకొను అక. = దట్టమగు; వి. జీబు = కట్టు

కోక, పీచు, పొంద్రత; విజ. జీబు = దట్టమైన.

జీరాడు అక. = నేలపై పోరు, నేలకు తగులు; చూ.

జీరుకాడు

జీరు (కాడు) అక. చూ. జీరాడు = నేలకు

తగులు, నక. = గీరు, గీకు; వి. జీరుకు = జరు

గుడు, జారుడు. జీరుకుబండ = జారుడు

బండ; విజ. జీరుకు = జరిగే, జారే.

జీరులాడు చూ. జీరాడు.

జీరువారు అక. = జరుగు, తొలగు, వ్యాపించు.

జీర్ణించు అక. = అరిగిపోవు; వి. జీర్ణం = అరిగివది,

నివిగివది, పాతది, జీర్ణుడు = ముసలివాడు,

జీవించు అక. = బతుకు; వి. జీవం = ప్రాణం,

ప్రాణి, తత్వం, బతుకు తెరువు, జీవకుడు =

ప్రాణి, జీవించేవాడు, వర్షివ్యాపారి, ఉద్యోగి,

పిపినిగొట్టు, సాములవాడు. జీవగర్భ = ప్రాణా

ధారం, జీవదుడు = వైద్యుడు, శత్రువు. జీవ

నం/జీవిక = బతుకు తెరువు. జీవుడు/■■■

= ప్రాణి, జీవితం = ప్రాణం, బతుకు, జీవం.

జాబారుకొను అక. = గుబురుకొను, దట్టమగు;

వి. జాబారు = గుబురు.

జాడుగు అక. = భయంతో ముడుచుకొనిపోవు,

వెనుదీయు, రాక్కొను.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

జామాయించు సక. = లాగిపెట్టు.

జా(రు) సక. = పీల్చి; వి. జా(రు) = పీల్చు.

జావ్వరించు అక. = విజృంభించు.

జూకించు అక. = తత్తరపడు; వి. జూక = తత్తరం,
తత్తర పాటు.

జూటొడు సక. = మోసగించు; వి. జూటు/
జూటు దనం = మోసం.

జృంభించు ■■■ = ఆనలించు, విజృంభించు; వి.
జృంభ/జృంభణ = ఆనలించు, ఒళ్లు నిరుపు,
వికాసం, జృంభితం = ఆనలించు; విణ. జృంభి
తం = పెరిగిన, వికసించిన.

జేగురించు అక. = ఎర్రబడు; వి. జేగురు/
జేవురు = ఎరుపు; విణ. జేగురు/జేవురు =
ఎర్రవి.

జేపట్టు సక. = దీపించు.

జేవురించు చూ. జేగురించు.

జోకచేయు సక. = సంపాదించు, సిద్ధంచేయు; వి.
జోక = పోలిక, బాగు, జత, విధం, ఉత్సాహం,
మొత్తం, స్వరూపం; విణ. జోక = నమాన్మన,
అధి వమన, యుక్తమన.

జోకపడు అక. = జతపడు.

జోకు అక. = ■■■ వేయు, సక. తిట్టు; వి.
జోకు = తిట్టు, తిట్టడం.

జోకొట్టు ■■■ = ఎద్రపుచ్చలానికిమెల్లగా తిట్టు.
జోడగించు సక. = వదిలించు; వి. జోడన =
(గుర్రం) వడక.

జోడించు సక. = జతచేయు, జతకలుపు, చేర్చు;
వి. జోడింపు = కలవటం.

జొరు ■■■ = కొట్టు, చేతులతో కుప్పచేసి యెత్తు.
చూ. జవురు

జ్వలించు అక. = మండు, ప్రకాశించు; వి. జ్వల
నం = మంట, నిప్పు, జ్వాల = మంట; విణ.
జ్వలితం = మండిన, వెలిగే.

ఝ

ఝంకరించు అక. = జమ్మని రొదపెట్టు; వి.
ఝంకారం/ఝంకృతి = తుమ్మెదల రొద.

ట

టంకరించు సక. = టమ్మని వారమోగించు; వి.
టంకృతి/టంకారం = వింటారి మోత.

టలాయించు అక. = పనిచూపి తిరుగు, తప్పుకొని
తిరుగు; చూ. తలాయించు; వి. టలాయింపు/
తలాయింపు = పనిచూపి తిరుగుటం, తప్పుకొని
తిరుగుటం.

టూకించు సక. = సంగ్రహించు, క్లుప్తపరచు; వి.
టూకీ = సంగ్రహం. క్లుప్తి

ఠ

ఠలాయించు చూ. టలాయించు.
ఠవణించు (ప్రే. = చేయు, కావించు.
ఠవణిల్లు అక. = జరుగు, ప్రవర్తిల్లు, ఒప్పు.

డ

డక్కు చూ. డక్కు చూ.
డక్కును చూ. డక్కును చూ.
డగ్గరించు చూ. డగ్గరించు చూ.
డగ్గరు చూ. డగ్గరు చూ.
డగ్గు చూ. డగ్గు చూ.
డంగు చూ. డంగు చూ.
డమ్మను / డామ్మను అక. = చచ్చు.

డయ్యు ■ = బలహీనము, అలవటపాండు,
చిక్కిపోవు.

డాకొను రూ. డాకొను (చూ.)

డాగు రూ. డాగు (చూ.)

డాగురించు (ప్రే. = దాచెనెట్లు, మోసగించు; రూ.
డాగురించు వి. డాగురింత/డాగురింత
= ■ మూత, ■

డాచు రూ. డాచు. (చూ.)

డాపరించు అక. = ప్రదక్షిణంచేయు; వి. డాపరి
= ఎడమ భాగం; విణ. డాపరి = ఎడమ.

డాపు రూ. డాపు (చూ.)

డాయు రూ. డాయు (చూ.)

డాలించు ■ = దాలు నష్టకొను; వి. దాలు =
కాంతి, చిక్కెం, కత్తి చెప్పు కాచుకొనే పరికరం.
డాలుకాడు = దాలు నష్టమౌదు, డాలువారు
= దాలు, చిక్కెం.

డిగద్రావు అక. = దిగు. రూ. దిగద్రావు

డిగద్రావు నక. = దిగు, విడుచు, వదలు.

డిగనాడు రూ. దిగనాడు (చూ.)

డిగనురుకు రూ. దిగనురుకు

డిగబడు రూ. ■ (చూ.)

డిగు రూ. దిగు (చూ.)

డిగద్రావు రూ. దిగద్రావు (చూ.)

డిగదాటు చూ. దిగనురుకు (చూ.)

డిగనాడు రూ. ■ (చూ.)

డిగనురుకు చూ. ■ (చూ.)

డిగ్గు రూ. దిగు, దిగు (చూ.)

డిగ్గువడు ■ = తక్కువముడు, నీచము.

డింకవేయు చూ. డింకాకొట్టు.

డింకాకొట్టు ■ = చచ్చు, డింకవేయు చూ.

డింకు అక. = చచ్చు.

డించు రూ. దించు (చూ.)

డిందు అక. = అణగిపోవు, ఇంజిపోవు, కుంగిపోవు,
నాలిపోవు.

డిందుపడు అక. = అణగిపోవు, తగ్గిపోవు,
తమించు, నమోదానము; వి. డిందుపాటు =
ఉపశాంతి.

డింపు రూ. దింపు (చూ.)

డిల్లపడు అక. = భయాదులతో దిగులుపడు, బల
హీనము; వి. డిల్లపాటు = ధీమాదటం; విణ.
డిల్లం = బలహీనమైన.

డిల్లపోవు చూ. డిల్లపడు

డికొను అక. = ప్రోత్సహించు, కవియు; వి.
డికోలు = డిక్టేటరం.

డిలించు ప్రే. = సడలించు; వి. డీలు/దీలు =
ధీరా; విణ. డీలు/దీలు = బలహీనమైన

డీలుపడు అక. = డిల్లవడు; వి. డీలుపాటు.

డుక్కు అక. = మరుగుపడు.

డుంకు ■ = తగ్గు, తగ్గిపోవు.

డుయ్యు రూ. డుయ్యు (చూ.)

డులుచు ప్రే. = దుష్టచేయు చూ. దుష్టు.

డుల్లు అక. = తరివడు, తుడిచిపోవు.

డూయు రూ. దూయు (చూ.)

డెక్కు నక. = అడ్డగించు, ఆపు.

డెక్కొను అక. = వెలకొను, వెలబడు.

డెప్పురించు అక. = అపాద్యముగ; ■ డెప్పురం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

దెప్పురం = అపరం; నిజ. దెప్పురం/దెప్పురం
= అపార్యం, దుర్లభం, దుస్సహం.

దెప్పు ■■■ దెప్పు (చూ.)

దేకు చూ. దేకు (చూ.)

దొకారంచొచ్చు అక్ష. = రోచుడు, రోచు; వి.

దొకారం = రోను, రోపలిభాగం.

దొక్కు ■■■ = ముదిపిచ్చు, ముదురెక్కు; నిజ.

దొక్కు = ముదిపిన, ముసలి అయిన.

దొంకు అక్ష. ■ ఇంకు, ఎండు, అడుగు; వి. దొంకు

= సంకర, దొంతెన = వంపు మురికి గల ఈటె.

దొంగు చూ. దొంగు (చూ.)

దొలుచు (సీ. = చొల్లతీయ. చూ. దొలుచు

దొల్లు చూ. దొల్లు (చూ.)

దోకు చూ. దోకు (చూ.)

దోగియాడు అక్ష. = దోగాడు చూ. దోగాడు

దోగు చూ. దోగు (చూ.)

త

తకసికలాడు అక్ష. = అటూ ఇటూ కరలు.

తక్కు అక్ష. = తప్పు, ఒక్కచూపు, ■■■ ఎదుచు,

ఒక్క చేయు; చూ. తక్కు వి. తక్కు =

మిగులు. తక్కు = మోసం, ఒక్కరితనం,

తక్కురి(కాడు) / తక్కురి(కాడు) =

మోసం చేసేవ్వాడి, తక్కు లాడు/తక్కు

లాడు = మోసగాడు, తక్కు లాడి/తక్కు

లాడి = మోసకత్తె, తక్కుబా తీతనం =

■■■■ తక్కుడు = తక్కినది, తప్పటం.

తక్కురి/తక్కిడి(కాడు) = మోసగాడు.

తక్కువ(పాటు) = కొరత, తక్కువ దూరం;

నిజ. తక్కు = ఇరవైన.

తక్కువపడు అక్ష. = కొరతపడు. చూ. తక్కు

తక్కును అక్ష. = పూనుకొను, ప్రయత్నించు,

తగు అక్ష. = యుక్తమగు, సరిపడు; వి. తగవు =

తగివది, వ్యాయం, ధర్మం, డబ్బు మొ. వంటి

కోసం జగడం. ■■■ = తీర్చి, వ్యాయాది

వది. తగవు గోరి = నంది చేసేవాడు; నిజ.

తగవు = తగిన, యుక్తమైన.

తగులగట్టు మక్ష. = తగిలించు. చూ. తగులు

తగులబడు ■■■ = పొడు, దృఢమగు. చూ. తగుల

బడు/తవులబడు/తేలబడు చూ. తగులు

తగులబెట్టు మక్ష. = కాలి, ముట్టించు, పెడగొట్టు.

చూ. తగలబెట్టు

తగులు అక్ష. = ఎక్కు, పెక్కు, లాకు, తగులుకొను,

అంటు, పొను, మక్ష. వెంటదించు; చూ. తేలు

వి. తగులు = అస్త్రీ, అభిలాష, తగులం =

అస్త్రీ, అడ్డపాటు, తగులాటం = వెంటంధం,

తగులాట తత్తె = తగులాటం ■■■ త్తె.

తగులుడు/తగులు కోలు = తగులం.

తగులుకొను అక్ష. = దగులుకొను, అంటుకొను,

■■■■ సేమించు, వెంటబడు; ■■■ తేలుకొను/

తవులుకొను వి. తగులుకోలు/తగులు

దల, తగులుడు = తగులం, తగులుబడి =

పెట్టుబడి. తగులుగొండి = వెంటబడి ■■■

తగులుచు (సీ. చూ. తగులు/తవులు/

తేలు చూ. తగులు.

■■■■ = పెట్టువడు, ఎక్కు, దొరుకు; వి.

తగులువాటు = పెట్టుబడటం. చూ. తవులు

వడు/తేలువడు చూ. తగులు

తగ్గు అక్ష. = తక్కువగు, తగినద; వి. తగ్గు/తగ్గు

■■■■ = తక్కువ, కడుగు.

తచ్చనలాడు అక. = పరిహసించు, వెక్కిరించు,
వి. తచ్చన = మోసం, పరిహారం.

తచ్చన సేయు నక. = వెక్కిరించు, పరిహాస
మాడు.

తటకాపడు అక. = చేష్టలుడుగు, నోళ్లెత్తడుగు;
వి. తటకా = నోళ్లెత్త, తటకాపాటు =
నోళ్లెత్తడ నటం.

తటమటించు నక. = మోస పుచ్చు, కంఠపెట్టు;
రూ. తటవటించు వి. తటవట / తటమట
= మోసం; విణ. తటవట / తటమట = మోసం
గల, కంఠ పడిన.

తటస్థించు అక. = అగు, జరుగు, సమీపించు; వి.
తటం / తటి = ఒడ్డు, ప్రదేశం, వరిమడి, కొండ
చరియ. తటస్థుడు = పక్షపాతం లేనివాడు,
మధ్య స్థుడు, న్యాయస్థుడు; విణ. తటస్థం =
అటా ఇటాకావి, ఒడ్డున ఉన్న, దగ్గరలో ఉన్న,
జరిగిన.

తటాయించు నక. = ఆపు, అడ్డగించు; వి. తటా
యింపు.

తట్టిగిల్లు అక. = తట్టిలాగా ఉపయోగపడు; వి. తట్టి
= బుట్టి, గంప, తబుకు.

తట్టాడు నక. = అడుగిడియు; వి. తట్టా = పక్క,
పార్శ్వం

తట్టు ■ = తోచు, కలుగు, నక. మెల్లగా కొట్టు,
చదవ; వి. తట్టు = పక్క, ఒడ్డు. తట్టుపునుగు
= మంచి పునుగు.

తట్టుముట్టాడు నక. = చుట్టుముట్టు, చుట్టు
కొను.

తట్టువడు అక. బాధపడు.

తడబడు అక. = తొక్కుపడు, చలించు; వి. తడ
టాటు = తొక్కుపాటు, కదలిక, వ్యత్యాసం.

తడకట్టు నక. = అడ్డగించు; వి. తడకట్టు = అడ్డ
గింత.

తడయు అక. = అలసించు.

తడపు అక. = పాకు, దోగాడు, నక. నిమురు,
వెతుకు, ప్రస్తావించు, విచారించు, రక్షించు; వి.
■ పు = అలవ్యం, చాలాకాలం, తడపుడు
= వెతకటం.

తడియు అక. = తడిపిపోవు; వి. తడి = తేను,
నీరు; విణ. తడి = తేనుగల, తడిసిన.

తడుపు నక. (వే. = తడియు నట్లు చేయు; వి.
తడుపు = గోచి, విన్నగుడ్డ. తడుపుదాలుపు
= బ్రహ్మచారి.

తడుము అక. = ఆలోచించు, నక. నిమురు.

తండు నక. = (రావలసినసాము) అడుగు.

తత్తరపడు అక. = తొక్కుపడు, తొందరపడు; వి.
తత్తరపాటు = తొందర, తొక్కుపాటు.

తత్తరించు అక. = సంభ్రమించు, చలించు. రూ.
తత్తరిల్లు.

తత్తరిల్లు అక. = తొక్కుపడు, తొందరపడు. రూ.
తత్తరిలు, తత్తరించు.

తనరారు అక. = ఎక్కన అగు, ఎత్తగు, మించు;
వి. తనరుపు / తనర్పు = పాడుగు, అలిశయం.

తనరు అక. = అలిశయించు, ఒప్పు, విజృంభించు;
వి. తనరుపు, తనర్పు = అలిశయం, పాడుగు.

తనియు అక. = తృప్తిపడు; వి. తనివి / తనిపు
= తృప్తి.

తనివోపు అక. = తృప్తిపడు; వి. తనివి. చూ.
తనియు

తనుకు అక. = కలుగు, వెలుగు, మండు, తపించు;
వి. తనుకు = తాపం, వేడి.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

తనువడు అక. = చల్లబడు; వి. తనువు = తనివి, త్పి, చల్లదనం, తడి.

తన్ను నక. = కాలిలో కొట్టు, తాకు; వి. తన్ను = కాలిదెబ్బ.

తన్నులాడు అక. = కొట్లాడు, కష్టం తప్పకొను; వి. తన్నులాటు = కొట్లాట, కాలిదెబ్బ.

తపించు అక. = తాపం పొందు, తపస్సు చేయు; వి. తపం/తపం = వేసవి, తపస్సు/తపస్య = ప్రతి చర్య. తపిసి/తాపసుడు/తపస్వి = తపస్సు చేసేవాడు, తపస్విని = తపస్సు చేసే స్త్రీ, తపన(ం) = ఉడుకు, వేడి, బాధ, వేసవి, తప నుడు = సూర్యుడు. తాపం = బాధ, దుఃఖం; విణ. తాపి తం = వేడెక్కినది.

తప్పు అక. = తప్పుచేయు, నక. మించు; వి. తప్పి దం/తప్పు = పొడువని, దోషం. తప్పుదల = తప్పుటం, తప్పు = గింజపట్టని ధవ్యం, తప్పు కాయ = గింజపట్టని కాయ; విణ. తప్పుడు = తప్పుయిన. మా. తక్క.

తప్పుడుపడు అక. = వరుసతప్పు. దూ. తప్పునడు తమకొపడు అక. = తొందరనడు, మోహనడు; వి. తమకం = తొందర, మోహం, తమకి = తొందర/మోహం కలవాడు.

తమకించు అక. = తొందరనడు, చలించు.

తమకు అక. = చలించు; వి. తమకు = నిధం.

తమాయించు ■■■ = అగిమాయ స్త్రీమితనడు, కమించు, నిగ్రహం చూపు; వి. తమాయింపు = ఆపు, నిగ్రహం.

తమిగొను అక. = తొందరనడు, కుతూహలనడు, ఆసక్తనడు, మోహనడు; వి. ■■■ = తొందర, ఆసక్త, కుతూహలం, వెలపు, ప్రేమ.

తరకటించు అక. = తర్కించు; వి. తరకటింపు = తర్కిం.

తరటు నక. = కొరడాతో కొట్టు నక.; వి. తరటు = కొరడా.

తరటుగొను నక. = కొరడాతో కొట్టు, దూ. తర టుచేయు మా. తరటు

తరతరలాడు అక. = తత్తరనడు; వి. తరతర = తత్తర(ం)

తరలు అక. = ప్రయాణమగు, బయలుదేరు, చలించు, సంభ్రమించు, నక. విడుచు, నదలి పెట్టు; వి. తరలింపు = తీసుక పోవటం, స్థలం మార్పిడి.

తరల్పు ప్రే = విడిపించు, నదలించు. దూ. తర లుచు/తరలించు

తరిగొను అక. = యత్నించు.

తరించు నక. = తాటు, గడుచు; వి. తరి = ఓడ, మబ్బు. తరణం = తాటడం, తరణి = ఓడ. తరపణ్యం = ఓడకేపు.

తరిచుట్టు నక. = నైవేద్యంపెట్టు.

తరితీపుచేయు అక. = గర్వించు, నక. ఉపేక్షించు, నిర్లక్ష్యంచేయు; వి. తరితీపు = ఉపేక్ష, ఆపేక్ష. తరియు అక. = సమీపించు, నక. తాటు, అతిక్ర మించు.

తరుగు అక. = తగ్గు, క్షయించు, నక. వరుకు, ఎంచు; వి. తరుగరి = తరుగు చేరగాడు, తరుగు = తగ్గింపు.

తరుచు నక. = చిలుకు, మథించు; దూ. తరు తరి=చిలకటం, మథనం. తరికొడు = చిలకే వాడు, తరిగంబం= మంథరవర్చకం, తరిగడవ = పెరుగుచిలకేకుండ. తరితొడు= క్షుణ్ణతాడు, తరిదాల్పు = నిష్కపు (కచ్చపాపతారంతో).

తరుము అక. = ఎదుర్కొను, తొందరపడు, నక.
వెంటడించు, పరగెత్తించు, బలాత్కరించు, సావ
బట్టు; వి. తరమెస = సావ. తరి = ఒత్తిడి,
లాపిడి.

తరువు అక. = తగు, నక. నడుకు. చూ. తరుము
తర్కించు ■ = తర్కించేయు, వాదించు, చర్చించు;
వి. తర్కం = వాదం, వర్త.

తర్కించు సక. = (వేలితో) బెదిరించు, అదిలించు;
వి. తర్జనం = బెదిరింపు.

తలంటు అక. = తలమీద నూనెతో రాచు; రూ.
తలయంటు వి. తలంటు = అభ్యంగనం,
■ రాసి చేసిన స్నానం.

తలకడచు నక. = చాలు; వి. తల = చోటు,
స్థలం, రంగం, వైపు.

తలకించు అక. = చలించు; వి. తలకు = చలనం,
కదలిక, భయం.

తలకు అక. = చలించు, చూ. తలకించు

తలకూడు అక. = వెరవేడు, సిద్ధించు.

తలకొను అక. = యల్పించు, కలుగు, నక. ధరించు,
భరించు, మోయు; వి. తలపు = ఆలోచన, ఉపా,
భావం, అభిప్రాయం, కోరిక, చింత, గుర్తు,
హృదయం.

తలచూపు అక. = పొడచూపు, కనిపించు, పొట
మరించు.

తలడించు అక. = చలించు, కదలు. రూ. తల్ల
డించు/తలడిల్లు/తల్లడిల్లు

తలపడు అక. = మొదలుపెట్టు, ఏర్పడు, నక.
ఎదిరించు, లాకు; వి. తలపాటు = మొదలు,
ఎదిరింపు.

తలపు చేయు అక. = భావించు.

తలపెట్టు అక. = మొదలు పెట్టు, నక. ఎదు
ర్కొను, ప్రస్తావించు.

తలపోయు అక. = అలోచించు, భావించు,
చింతించు, విచారించు; వి. తలపోత = అలో
చన, చింత, విచారం.

తలమించు అక. = ముందుకు వచ్చు, గడచు,
అధిగమించు.

తలమిగులు అక. = ముందుకు వచ్చు.

తలముదప్పు అక. = అశక్యమగు, అసాధ్యమగు;
వి. తలం = శక్యం.

తలయెత్తు అక. = మొలకెత్తు, మొలుచు, పెరుగు.
తలరు అక. = చలించు, చింతించు, కలతపడు,
తొందరపడు, ఉండు, ఒప్పు.

తలొరించు అక. = మరలు, వెనుదిరుగు.

తలిర్పు అక. = ఎగిరించు, సంకోషించు, ■
యించు; వి. తలిరు = ఎగురు, తలిరుదిండి
= కోకిల, తలిరుపు/తలిర్పు=ఎగురించుట,
సంకోషం, తలిరువిల్పుడు = ముచ్చటగుడు.

తలుగు అక. = తొలగి పోవు. రూ. తల్లు/తలగు
చూ.

తల్లడపడు అక. = చలించు; వి. తల్లడపాటు
= చలనం.

తల్లడపెట్టు సక. = బాధపెట్టు, చలంపజేయు.
చూ. తల్లడిల్లు

తల్లడిల్లు ■ = తల్లవనడు, బాధపడు, కదలాడు;
వి. తల్లపాటు = కదలిక, బాధ.

తవులబడు చూ. తగులబడు.

తవులు చూ. తగులు

తవులుకొను. తొల్కొను చూ. తగులు
కొను.

తవులుచు అక. రూ. తవుల్లు/తగులుచు/
తగుల్లు చూ. తగుల్లు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

తగుకు అక. = ప్రేమ నచించు; వి. తగుకు = నటన, ఒక్క, వేస్త, తగుకులాడి = ఒక్కలాడి.

తస్కరించు నక. = దొంగిలించు; వి. తస్కరుడు = దొంగ, తస్కరణ = దొంగతనం.

తహతహపడు అక. = తొందరపడు, కుతూహల పడు, తమకపడు; వి. తహతహ = కుతూహలం, తమకం, వ్యసనం.

తహతహపెట్టు నక. = కుతూహలపెట్టు, తొందరపెట్టు.

తహతహలాడు అక. = తహతహపడు చూ.

తాకించు నక. = అలపటపెట్టు, శ్రమపెట్టు. చూ. తాకు

తాకు అక. = ఎదుర్కొను, మార్కొను; తగులు, నక. ముట్టుకొను వి. తాకు = చెబ్బ, తగలటం, తాకుట/తాకటం = స్పర్శ, తాకుదల = యుద్ధ రంభం.

తాగడించు నక. = నిర్బంధించు

తాగు నక. = పానంచేయు; చూ. త్రాగు వి. తాగుడు = సుదృఢపానం, తాగుబోతు = తాగేవాడు.

తాచు నక. = తన్ను, చెక్కు, తొలుచు, అనలం బించు; వి. తాపు = తన్ను, కాలిచెబ్బ.

తాండవించు అక. = వేగంగా నాట్యం చేయు; వి. తాండవం = ఉద్దత నృత్యం.

తాపించు నక. = వెలకొల్పు, నిలుపు, చెక్కు, మోడు; వి. తాపదం = దూర్చటం, ఇరికించటం, తాపదపుని = నగల్గో రాళ్లు కూర్చేమి. తాపికత్తియ/తాపికత్తె = కలిపేది, సంధాన కర్త, తాపి కాడు = కలిపేవాడు.

తామసించు అక. = ఆలపించు, అలస్యంచేయు; వి. తామసం = అలస్యం, తామసుడు = దుష్టుడు,

తమోగుణవంతుడు; విణ. తామసం = తమోగుణం గల.

తారకాణించు చూ. తార్కాణించు

తారసించు అక. = సమీపించు, వ్యాపించు; చూ.

తారసిల్లు/తారసిలు వి. తారసం = సమీపం, ఎదుర్కొనటం; విణ. తారసం = సమీపించిన.

తారసిల్లు చూ. తారసిలు, చూ. తారసించు

తారాడు అక. = తిరుగులాడు, జీరాడు. చూ. తారు

తారు అక. = తిరుగు, పోవు, సమీపించు, మరుగు

పడు, అణగారు; వి. తామపు/తార్పు = తార్చటం, చేర్చటం, కలపటం, తార్పుకాడు =

ప్రియమీ ప్రయులను కలిపేవాడు. తార్పుకత్తె =

తార్చేస్త్రీ.

తారుకొను నక. = ఎదుర్కొను, ఎదురుపడు;

చూ. తార్కొను వి. తారుకోలు/తార్కోలు

= కదియటం, ఎదుర్కోలు.

తారుచు ప్రే. = కలుపు, చేర్చు; వి. తారుపు/

తార్పు = కలపటం. చూ. తార్పు

తారుమారుపడు అక. = క్రమంతపు, వ్యత్యాస

మగు; వి. తారుమారు = వ్యత్యాసం, క్రమ

హీనత.

తార్కాణించు నక. = భృష్టాంతం చూపు, తార

కాణ/తార్కాణం(ం) = విదర్శన. చూ. తార

కాణించు

తాలించు నక. = వేయించు, తిరగమాతపెట్టు; వి.

తాలింపు = తిరగమాత, వేయించిన కూర.

తాలుచు ■ = ధరించు, నులపెట్టు, పేను, చేత్తో

తట్టి తిప్పు; వి. తాల్చు = ధరించేవస్త్రీ.

తావుకొను నక. = విలుచు; వి. తావు/తావలం

= స్థానం, అవకాశం, ఆధారం.

తాళగించు అక్ష. = తాళంవేయు; ఏ. తాళగిరి = తాళం వేసినాడు, తాళం = చేరినదవు, (పాటలో) వాలనరిమాణం, తాళంవేసే కంచుచిన్న; బీగం, తాళి = పతకం.

తాళించు సక్ష. = సాచికలు కదిలించు, గలగల లాడించు.

తాళు అక్ష. = వాలు, సరిపోవు, సహించు, నిదానించు; రూ. తాళుకొను ఏ. తాళిక = ఓర్పు, సహనం; ఏణ. తాళిక = వాలిన, సరిపోయిన.

తికమకగొను అక్ష. = కలతపడు, తొట్టుపడు; ఏ. తికమక = కలత, తొట్టుపాటు, అవయవాల అస్వస్థత.

తికమకలాడు చూ. తికమకగొను.

తిక్కగొను అక్ష. = వెల్రెత్తు; ఏ. తిక్క = పెచ్చి, తలతిరుగుడు, తిక్కట/ మక్కట = కలత, షోధ. తిగియు సక్ష. = తాగు, గుంజ, అర్థించు.

తిట్టు సక్ష. = నిందించు, శపించు; ఏ. తిట్టు = నింద, శాపం, తిట్లాట = తిట్టుకోవటం, తిట్టువాటు = నింద.

తిట్టుపడు అక్ష. = నిందపడు, శాపం, పాంచు; ఏ. తిట్టువాటు = నింద.

తిను సక్ష. = భుజించు; ఏ. తిండి = ఆహారం, భోజనం. తిండికత్తియ/ తిండికత్తి = తెగతనే శ్రు. తిండిడు/ తిండికాడు = తెగతనేవాడు. తిండిపోతు = విపరీతంగా దణేవ్వక.

తినుకు అక్ష. = ముక్కి, ముక్కి మలవిసజ్జన చేయు.

తిపురుకట్టు అక్ష. = వ్యాపించు.

తిమురు అక్ష. = తొందరపడు, ఉద్రేకపడు, ఒళ్లు నిరుసుకొను, గర్వించు; ఏ. తిమురు/ తిమ్మిరి = గర్వం.

తిమ్ము సక్ష. = దీపించు.

తిరపడు అక్ష. = ప్రియపడు; ఏ. తిరుడు = ప్రియపడు; ఏణ. తిరం = ప్రియం.

తిరస్కరించు సక్ష. = తిట్టు, తెగడు, అనాదరించు; ఏ. తిరస్కారం/ తిరస్కృతి/ తిరస్కాయ, తిరస్కరణ = అనాదరం, తెగడ్డ. తిరస్కరిణి = తెర. తిరస్కృతుడు = నింద/ తిట్టు పడిన వాడు.

తిరిగివచ్చు అక్ష. = సందర్శించు, సక్ష. మట్టు కొని ఉండు; ఏ. తిరి = మడి, జడ, తిరిక = మెలిక.

తిరితీపులాడు అక్ష. = పెనుగులాడు.

తిరియు సక్ష. = చిచ్చుమెత్తు; ఏ. తిరిపం = చిచ్చం. తిరిపరి/ తిరిపగాడు = చిచ్చగాడు.

తిరివడు అక్ష. = కలతపడు.

తిరుగబడు అక్ష. = విడిచించు, తిరుగు, మరలు, విపరీతముగు; ఏ. తిరుగుబాటు = ఎదురు తిరగటం.

తిరుగబోయు అక్ష. = తాలింపువేయు, పోపు పెట్టు; ఏ. తిరుగబోత = తాలింపు, పోపు.

తిరుగాడు అక్ష. = పంచరించు. చూ. తిరుగులాడు

తిరుగు అక్ష. = పంచరించు, గుండ్రంగా కడులు, తిరిగవచ్చు, భ్రమించు, సక్ష. మట్టిఉండు; ఏ. తిరుగు = తిరగటం, భ్రమణం, తిరుగుడు (నొక్క) = భ్రమణం, మారుపాటు, మర, వక్రం, తిరుగుదల = మరలటం, తిరుగుబోతు = దేశదిమ్మరి, వ్యభిచారి; ఏణ. తిరుగుముఖం = తగ్గు ముఖం.

తిరుగుడుపడు అక్ష. = పరిభ్రమించు.

తెలుగు భాషా న్యరూపం

తిరువు చూ. తిరుగు.

తిలకించు అక. = వెలుగు, ప్రస్ఫుటంగా ఉండు; వి.

తిలకం = చొట్ట, పుట్టుమచ్చ; విగ. తిలకం
= శ్రేష్ఠం.

తివియు చూ. తిగియు.

తివురు అక. = తొందపరుడు, కుతూహలపడు,
యత్నించు, కోపించు, మోగు, నక. కోరు; వి.

తివుట = కోరిక.

తీగలువారు అక. = న్యాపించు, విస్తరించు; వి.

తీగ/ తీగియు/ తీగె = లత, తీగయెలుగు
= హివస్వరం, తీగమోడి = గొలుసుకట్టు
(లత). తీగయిల్లు = పాదరిల్లు.

తీగసాగు అక. = పెరుగు, విస్తరించు. చూ. తీగలు
వారు

తీండ్రించు అక. = మండు, వెలుగు; చూ. తీడి
రించు వి. తీండ్రి = వెలుగు, ప్రకాశం, వేడి,
తేజస్సు, చొరన, చురుకు; విగ. తీండ్రిం =
శీఘ్రమయిన, ప్రచండమయిన.

తీడిరించు చూ. తీండ్రించు.

తీడు నక. = పదుమపెట్టు.

తీపారు అక. = తియ్యనగు, చక్కనగు; వి. తీపి
= మౌఢ్యం, కోరిక, తీపు = మౌఢ్యరత్నం,
బాధ, తియ్యన/ తీయన = తీపి, తియ్యం/
తీయం = తియ్యదనం, తీపి, శుభ్రం; విగ. తీపి
= మౌఢ్యరత్నం, తీపు = తియ్యవి.

తీయు అక. = చిక్కిపోవు, తగ్గిపోవు, తొలగి పోవు,
నక. శుభ్రం, తీసుకొను, డబ్బిచ్చికొను, వేయు,
వి. తీత = తీయటం.

తీరుపడు అక. = నశించు.

తీరు అక. = చక్కబడు, సాధ్యమగు, నశించు, ఎదరి
పోవు, అవకాశపడు; వి. తీరు = నంది, చక్కని,
నిధం, తీరుపు/ తీర్పు = న్యాయం, చక్క-
బాటు, తీరుపరి/ తీర్పరి = న్యాయాధికారి,
కార్యసాధకుడు, గూఢచారి, తీరిక/ తీరుబడి
= అపకాశం, తీరుచల/ తీరుగడ = ముగిసి
పోవటం, ముగింపు, తీరుపాటు/ తీర్పాటు
= తీరిక, అపకాశం, తీరమి = అక్కర.

తీరుచు అక. నే. = (చాకులు) బారకట్టు, నుభో-
గించు, తీర్చువేయు, చక్కబరచు; చూ. తీర్చు
వి. తీర్చు = న్యాయం, నిర్ణయం.

తీర్థమాడు అక. = స్నానం వేయు; చూ. తీర్థము
లాడు వి. తీర్థమాటు = స్నానం, తీర్థం =
పుణ్య జలం, పుణ్యనది, చేపు, తీర్థవాసి =
తీర్థసేవ వేసేవాడు, తీర్థసేవ = పుణ్యక్షేత్రాలకు
పోవటం.

తీలగు అక. = అణగిపోవు; చూ. తీలుపడు వి.
తీలు = అణగిపోక, అడకం.

తీవరపడు అక. = తొందరపడు; వి. తీవరం =
తొందర, తీవరపాటు = తొందరపాటు.

తీసివేయు నక. = తొలగించు, తక్కువ వేయు,
నరుకు; వి. తీసివేత = తొలగింపు, తగ్గింపు.

తుకతుకలాడు అక. = ఉడుకు, మరుగు, మండి
పడు, దుఃఖపడు; వి. తుకతుక = దుఃఖం,
కోపం, మంట, మరగటం.

తుటారిండు నక. = తియ్యరించు; వి. తుటారం
= దిట్టతనం, కఠినతనం, తుటారికత్తియ,
తుటారికత్తె = పొగరుబోతు స్త్రీ, తుటారి
కాడు = పొగరుబోతు.

తుట్టెగట్టు అక. = (పురుగులు పడి) ఊడగట్టు;

వి. తుట్టియ/తుట్టియ, తుట్టె = గుంపు,
తుట్టె పురుగు = సామాన్య నర్తం.

తుడుచు నక. = తడిలేకుండా తుడుచు, ఊడపు,

వి. తుడుపు = తుడుపు, దిద్దుబాటు, కొట్టేత.

తుండించు నక. = ఖండించు, నరుడు, పీల్చు;

వి. తుండం/తుండు/తుండె(ం) = ముట్టి,
ఖండం.

తుదిముట్టు అక. = చచ్చు, పూర్తి అగు; వి. తుద

= ఎవర, కడ, కొన, అంతం, తుదిరేయి =
ప్రణయంతం, తుదివాడు = అందరి కన్నా చిన్న
వాడు, కనిపించు.

తునియు అక. = ముట్టి, లగడ, రూ. తునుగు వి.

తునక/తునుక/తున్న/తునియ = ముట్టి.

తునుమోడు నక. = నరుకు, చంపు, ముట్టిలు
చేయు.

తునుము నక. = తునుమాడు రూ. తున్ను

తుప్పటిల్లు అక. = తృప్తిపడు.

తుప్పలుదూలు అక. = వివరీతంగా తూలిపోవు.

తుమ్ము అక. = ఖతంచేయు, అచ్చియును; వి.

తుమ్ము = ఖతం.

తుంపెసలాడు అక. = కదలు, చలించు, ఊగాడు,

నాట్యంచేయు; వి. తుంపెసలు బహు. = కదలిక.

తుంపెసలుగునియు మా. తుంపెసలాడు.

తురగలించు అక. = ప్రకాశించు, అలిశయించు;

వి. తురగలి = ప్రకాశం.

తురుగు నక. = బలవంతంగా కక్క.

తురుము నక. = చెక్క, పొడిచేయు, (కొచ్చులో)
పెట్టుకొను.

తులకించు అక. = ప్రకాశించు, కుయ్యాలపడు;

వి. తులకింపు = ప్రకాశం.

తూగు అక. = జోగు, కడలాడు, ఊగాడు, తూపి

అగు; మా. ఊగు. వి. తూకం/తూరు =

బయలు, ఎత్తు, పూనిక, తూనిక = తూవలం.

తూచు ప్రే. = తూనిక చేయు; వి. తూచటం/

తూచడం = తూనికచేయులం.

తూటాడు నక. = వేధించు, బాధించు, చొచ్చిలు

పెట్టు; మా. ఊటాడు వి. తూటు = పిల్లి,
రంధ్రం.

తూటుకట్టు/తూటుపడు/తూటుపోవు

అక. = చొచ్చిలుపడు, బాధపడు.

తూనికవేయు నక. = తూచు.

తూగొట్టు/తూపొడుచు నక. = ఉమ్మి

చేయు, అసహ్యించుకొను, అసమావించు; తూ
= ఉమ్మి, తూస్కారం.

తూరు అక. = సన్నతుపురపడు; వి. తూరు =

పాల్లు, పాల్లు, లాలు.

తూరుపారబట్టు = పాల్లుపాగొట్టు, గాలికిచెరుగడ

రూ. తూర్పారబట్టు వి. తూరు = పాల్లు,
పాల్లు.

తూరుపెత్తు నక. = గాలికి చిడుచు, పాల్లుపాగొట్టు,

తలవెండ్రుకలు పాయదీసి మీదికెత్తి పెట్టు; రూ.

తూర్పెత్తు వి. తూర్పిడి = తూర్పార అట్టడం.

తూరు రూ. దూరు అక. తూర్పు/దూర్పు

ప్రే. = చొచ్చు, ప్రవేశించు; వి. తూరుపు/
తూర్పు = మార్పుచేయునచే దిక్క.

తూలబారు అక. = కదలు, చలించు, తొలగు; వి.

తూలు = ఊపు, కదలిక.

తూలాడు అక. = కడలాడు, జోగు, ఊగు; మా.

తూలియాడు వి. తూలు = కదలిక, ఊపు.

తూలుచు/తూల్చు ప్రే. = కుటించు, తొలగించు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

తృణీకరించు నక. = తక్కువ చేయు, అలవ్వి
సరుకు, తేలిక చేయు; వి. తృణం = గడ్డి, పైదు,
తృణత = తేలికపనం, తృణీకరణ(ం) /
తృణీకారం = నిర్లక్ష్యం, అలవ్విం, తక్కువ
చేసం; విగ. తృణీకరణం = తక్కువగా చూపిన,
అలవ్వి పరచిన.

తెగగొట్టు నక. = నరుకు, ఖండించు; వి.
తెగుట / తెగడం / తెగుడు = తెగిపోవడం /
నరుకు, తెగుదల / తెగుబడి = అంఠం, శూన్య,
తెగిపోవడం.

తెగబడు అక. = తెగించు; వి. తెగబాటు = తెంపు.

తెగబారు అక. = తెంపుచేయు, తెగించు; వి. తెగువ
= తెంపు.

తెగటారు అక. = చచ్చు, నశించు; వి. తెగటు =
తుళ్లు, పొగడు

తెగటార్చు / తెగటారుచు ప్రే. = నశింపు
జేయు, చంపు.

తెగడు నక. అక. = ఉపేక్షించు, తిరస్కరించు,
నిందించు, ఉపేక్షకు లోనగు, తిట్లుపడు; వి.
తెగడు = ఉపేక్ష, నిర్లక్ష్యం, తిట్లు.

తెగవేయు నక. = నరుకు; వి. తెగడు / తెగవేత
= నరుకు, తెగిపోవడం.

తెగించు అక. = తెంపు చేయు, సాహసించు; వి.
తెగువ / తెగింపు = తెంపరితనం, సాహసం,
తెగుదారి = సాహస, తెంపరి.

తెగు అక. చూ. తెగు / తెంపు / తెంచు ప్రే. =
చచ్చు, ముక్కలగు, నరుకుడుపడు, తెగజేయు,
ముక్కలు చేయు, నరుకుపెట్టు; వి. తెంపరి =
సాహస, తెగువ / తెగింపు / తెంపు /
తెంపరితనం = సాహసం, తెగిపోవడం.

తెగులుకొను అక. = జబ్బుపడు; వి. తెగులు
= తోగం, జబ్బు, వ్యాధి, తెగులుగొంటు =
కోగి, జబ్బుపడిన వ్యక్తి.

తెగువడు అక. = వేరుపడు; వి. తెగుబడి /
తెగుదల / తెగుడు = తెగిపోవడం, వేరుపోడి
పడ, వేరు పడడం, విచ్చిన్నమవడం.

తెచ్చు సక. = రింకుపచ్చు; చూ. తే / తేరు వి.
తెచ్చుట / తేవటం / తేవడం = తిసుకురావ
డం. తెప్పించు ప్రే.

తెంచు ప్రే. చూ. తెంచు, తెంపు, తెంపు;
విగ. తెంపుడు / తెంపటం / తెంచటం =
తెగునెట్లు చేయుడం.

తెగు అక.; వి. తెంపి = విభవరాలు.

తెట్టగిలు / తెట్టగిలబడు అక. = విస్తారమగు.

తెట్టె(లు)గట్టు అక. = తేరు, (నీచపై)తేలు, (గడ్డి
గాదం) నీచి మోచివేడు; చూ. తెట్టువగట్టు /
తెట్టు పలుగొను వి. తెట్టువ, తెట్టియ.
తెట్టె = పైకి తలన వెత్త.

తెప్ప(ల)దేలు అక. తెప్ప(ల)దేల్చు సక. =
ఓలాడు, డిగాడు; వి. తెప్ప = కొయ్య, మాను,
పోగు; విగ. తెప్పన = తేగంగా, వెంటనే.

తెప్పిరిలు / తెప్పిరిల్లు / తెప్పిరు / తెప్పిర్లు
అక. = (చాధ / అపాయం నుంచి) తప్పించు
కొను, బయటపడు.

తెమలు అక. తెమలుచు / తెమల్చు ప్రే. =
తేలు, కడలు.

తెరకొను అక. = బయటపడు, పైకివచ్చు; వి.
తెరు = బయలు, నందు, అవకాశం; విగ. తెరప
= చాటుచేసి.

తెరగువడు అక. తెరగుపడు ప్రే. = సంధియగు;
వి. తెరకువ = వివేకం, ఉపాయం, తెరపు
మరపు = తప్పిట్లు.

తెరచు నక. తెరపించు (నీ. = తెరిపి చేయు; వి.

తెరపి = తెరచినచోటు, చాటులేనిచోటు.

తెరలు అక. తెరలుచు/తెరల్చు (నీ. = కడలు, తొలగు, బయలుదేరు.

తెరలబారు అక. = తొలగిపోవు; వి. తెరలుడు = ప్రయాణం, బయలుదేరటం.

తెరవారు అక. = జిడ్డుదేరు, తెరగట్టు; వి. తెర = అం, పేరుడు, గుంపు, అడ్డుగుడ్డ, తెరల = ముద్ద. తెరలిక = గుంపు.

తెలతెలబోవు అక. = వెలవెలబోవు, విచ్ఛమగు, తెల్లబడు, తెల్లగాతెల్లవారు; వి. తెల్లన/తెలుపు/తెల్లదనం = వెల్లదనం, నిర్మలత, శుభ్రత. తెలివి/తెలుపుడు/తెలివిడి = తెలుసుకోవడం, స్పష్టత, జ్ఞానం; విగ. తెలి/తెల్ల/తెల్లని/తెల్లతి = వెల్లబా రిన, తెల్లగా ఉన్న, రంగులేని, స్పష్టమైన, తెల్లం = స్పష్టమైన.

తెలతెలవారు అక. = బాగా తెల్లబడు, వెలుతురు వచ్చు, వెలవెలబోవు. చూ. తెలవారు

తెలవారు నక. = (సూర్యుడు) ఉదయించు, తెల్లబడు, నిస్సారమగు. చూ. తెల్లవారు

తెలియు అక. = స్పష్టమగు, అర్థమగు, మేల్కొను; వి. తెలుపుడు/తెలివి/తెలివిడి = జ్ఞానం, స్పష్టత, నిదర్శనం, ఎరుక; విగ. తెల్లమి/తెల్లం = స్పష్టమయ్యు.

తెలుపారు అక. = తెల్లబడు, స్పష్టమైన. చూ. తెల్పారు

తెలుపుడుచేయు నక. = తెలిపేట్లు చేయు, తెలియజెప్పు; వి. తెలుపుడు = ఎరుక, జ్ఞానం. తెలివిడి = తెలియ జెప్పుట; ధృష్టాంతం.

తెవులుపడు అక. = జల్పువడు; వి. తెవులు/తెగులు = జల్పు, రోగం; విగ. తెగులు గొంటు/తెవులుగొంటు = జల్పువడిన.

తేజరిల్లు అక. = ప్రకాశించు, వెలుగు, పరాక్రమించు; చూ. తేజరిలు వి. తేజ/తేజస్సు/తేజం = వెలుగు, ప్రకాశం, పరాక్రమం. తేజోవంతుడు/తేజస్వి = తేజస్సు కలవాడు, పరాక్రమవంతుడు; విగ. తేజితం = పరుసుగల, పరుసైన.

తేటపడు అక. = స్పష్టమగు, బాగా తెలియు, నక. తేటపరచు; వి. తేర = తేట, తేరుకొన్నవస్తువు. తేట = స్వచ్ఛత, తేరుకొన్న వస్తువు, తేరుగడ = ముగింపు, తెలివిడి; విగ. తేట = స్వచ్ఛమైన, నిర్మలమైన, బాగా తెలిసిన, బోధుడే. తేటతెల్లం = విస్పష్టం.

తేమగిలు అక. = చెమ్మగిల్లు; వి. తేమ = తడి. తేమం. తేమనం = తడియటం, తడవు; విగ. తేమ = తడిగల, చెమ్మగిలిన.

తేరకొను అక. = తేటవడు; చూ. తేరుకొను వి. తేర = తేట; విగ. తేరకు అవ్వ. = వ్యర్థంగా, వృథాగా, తేరకుతేర అవ్వ. = అరిసునాయా సంగా.

తేరు అక. = కలుగు.

తేరుకొను అక. తేరుచు/తేర్చు (నీ. = తేట వడు, ముగియు, తీరడు; వి. తేరుగడ = ముగింపు, తెలివిడి, తీరట.

తేలగిలు/తేలగిల్లు అక. = సైకిలేలు, పరవ శమగు, తేలగిలబడు.

తేలవేయు నక. = సైకిలేర్చు, పరవశించజేయు, తేలగిలు నల్లు చేయు; వి. తేలగింపు = తేల్చటం.

తెలుగు భాషా న్యరూపం

తేలాడు అక. మా. తేలు

తేలిపోవు అక. = (అదు) తొలగిపోవు. మా. తేలు

తేలు అక. తేలుచు/తేల్చు నక. ప్ర. = పైకివచ్చు,

తొలగిపోవు; వి. తేలికదనం/తేలిక = అఘు

త్వం, పైకి తేలికల గుణం/ఎగరగలగుటం.

తొంగలించు అక. = పుట్టు, విహించు, ప్రహించు,

కారు, వాలు; విగ. తొంగలి = కారే, ప్రహించే,

వారే.

తొంగు అక. = పడుకొను, వాలు; దూ. తొంగొను

విగ. తొంగలి = వాలిన, కారిన.

తొందాడు నక. = తొందరపెట్టు.

తొందరపేయు నక. = త్వరపెట్టు, బాధించు; వి.

తొందర = వేగం, త్వర; బాధ.

తొందరించు నక. = తొందరపెట్టు; వి. తొందర

పాటు = తొందర, త్వర.

తొందరపడు అక. తొందరపెట్టు నక. = వేగ

వడు, బాధవడు; వి. తొందరపాటు = త్వర,

బాధ.

తొక్కిటపడు అక. = ఇబ్బందివడు; దూ. తొక్కు

టపడు వి. తొక్కుట/తొక్కుట/తొక్కు

టం / తొక్కుటం / తొక్కిటపాటు =

ఇబ్బంది, కష్టం, సంకటం.

తొక్కు నక. = నూరు, ఎదుము, కలిపికొట్టు,

పచ్చడి చేయు; వి. తొక్కు/తొక్కుడు =

పచ్చడి.

తొగరుకొను అక. తొగరుకొలుపు ప్ర. =

ఎర్రబడు, ఎరుపెక్క; విగ. తొగరు = ఎర్రని,

ఎర్రటి, ఎరుపెక్కిన.

తొట్టగిలబడు అక. = తొట్టుపడు.

తొట్టగిల్లు అక. దూ. తొట్టగిలు మా. తొట్టు.

తొట్టు అక. = న్యాపించు, ఎగదన్ను, కరుగు,

నిండు, కారు, నక. తాకు, పుశించు, మొదలు

పెట్టు, అవలంబించు; విగ. తొట్టు = తాకు,

స్పర్శ, వెరువు తోపలి పాలం.

తొట్టగిలు/తొట్టగిల్లు అక. = కలుగు, పెరుగు.

తొట్టిల్లు అక. = తడబడు; దూ. తొట్టిలు వి.

తొట్టు/తొట్టుబాటు = తడబాటు.

తొట్టుకొను అక. ప్ర. తొట్టుకొలుపు మా.

తొట్టిల్లు

తొట్టుపడు అక. దూ. తొట్టిలబడు; వి.

తొట్టు/తొట్టుపాటు/తొట్టుబాటు =

తడబాటు.

తొడకు అక. మా. తొలరు/తొనరు.

తొడగు అక. = మొదలు పెట్టు, ఆరంభించు.

దూ. తొణగు

తొడయు నక. = తుడుచు, కడుగు.

తొడరు అక. = కలుగు, యత్నించు, తొట్టువడు,

■ అనుసరించు, ఎదిరించు; వి. తొడరువు

= యత్నం, తొడి = తొందర, తడబాటు,

తొడరిక = అనుసరణ; విగ. తొడరువు =

మొదటి.

తొడితెచ్చు మా. తొడితెచ్చు మా.

తొడిబడు అక. = కదలు, కదలాడు, వెదికిపోవు,

తడబడు, తొట్టువడు; వి. తొడి = తొందర,

■ బాటు.

తొడు నక. దూ. తొడుగు

తొడుకు నక. = పట్టు(కొను), (బాగు) ఏడుచు,

గ్రహించు.

తొడుకొను సక. దూ. తొడికొను. చూ.

తొడుకొను = తొడుగుకొను.

తొడుగు అక. = (నగులు) ధరించు, (బాణం)

విడుచు/ ఎక్కుపెట్టు, దూ. తొడ్డు/ తొడువు
చూ. తొడు/ తొడుకు, వి. తొడుపు/
తొడువు/ తొడ్డు/ తొడుగు = మగ, ముచం,
బాణం.

తొనకు = తడబాటు, తొట్టుపాటు. చూ.
తొలడు.

తొన్నుండు అక. = పెడుకొను. దూ. తెన్నుండు
తొప్పదోగు అక. (ప్ర. తొప్పగదోగు = బాగా
తడియు, మునుగు. తొప్పగదోగు చూ.
తొప్పదోగు

తొప్పరిల్లు అక. = ఒరిగిపోవు, నాలు, నలిపోవు.
దూ. తొప్పరిలు/ తొప్పరు

తొరుగు అక. = కారు, ప్రవహించు, పడు, విడుచు;
దూ. ఒరగు/ తొరుగు సక. వి. తొరగు =
విడిపోవటం.

తొరగుచొచ్చు/ తొరగువోవు అక. = (పశు
పులు) తప్పించుకొని పోవు.

తొరటులువారు అక. = విల్లువడు, వి. తొర్ర/
తొరటు = రంధ్రం, చిల్లి; విగ. తొర్రి = విల్లులు
వడ్డ, (పల్లు) పండులిచ్చిన.

తొరపడు అక. = తొంచరపడు, వేగిరపడు; దూ.
తల్లిరపడు వి. తొర/ తల్లిర = వేగిరం, తొందర.

తొరలించు సక. దూ. తొర్లించు/ తొర్లించు/
చూ. తొరలు.

తొరపు సక. = తొరలించు.

తొరలు అక. (ప్ర. తొరలుచు/ తొరల్లు =
మారు, కలుగు.

తొలకు అక. = కడులు, కడబాడు, పెడుగు, ప్రశా
శించు; దూ. తొనకు వి. తొలకు = కడలిక,
అల.

తొలగబారు అక. దూ. తొలగు.

తొలగు అక. (ప్ర. తొలగించు/ తొలచు =
ఒడుగు, వచ్చికు తప్పుకొను; వి. తొలగుడు =
తప్పుక పోవటం, ఒడిగిపోవటం.

తొలకరించు అక. దూ. తొల్కరించు = (వాన)
కురియు, జల్లుపడు; పుట్టు; వి. తొల్కరి,
తొలకరి = తొలికారు వాన, వర్షాలం, తొల
కరి సూడు = హంస.

తొలుచు సక. = చొక్కలుపెట్టు, తోడు; దూ.
తొల్చు వి. తొలుపు = తొలివిన రంధ్రం,
తొల్లిక = తవ్వబానికి వాడే పాద.

తొల్లించు చూ. తొరలించు.

తోగు అక. = మునుగు, తడియు.

తోచు అక. తోపించు సక. (ప్ర. = ఉదయించు,
పుట్టు, ప్రత్యక్షమగు, తట్టు; వి. తోపిక =
ఆరోచన, తలపు.

తోతెంచు అక. = పుట్టు, ఉదయించు, కనబడు,
ప్రత్యక్షమగు, వచ్చు. చూ. తోచు

తోడితెచ్చు సక. తోడి తెప్పించు (ప్ర. =
పెంబట్టుకొని తెచ్చు, పిలుచుకొని వచ్చు; దూ.
తోడెచ్చు వి. తోడు = సహాయం, తోబట్టువు,
సహాయకుడు, తోడునీడ = సహాయకుడు,
రగ్గరివాడు.

తోడు సక. = (నీళ్ళు) పైకితెచ్చు, కెల్లగించు.

తోడుకొను/ తొడికొను అక. = పెడుకొను
(పాలు మొ.), సక. పిలుచుకొను.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

తోడుపడు అక. = సహాయపడు; దూ. తోడ్చుడు

వి. తోడుపాటు, తోడ్పాటు = సహాయం.

తోడువోవు అక. = సమానముగ, పోలు, సరిలగు.

తోతెచ్చు నక. చూ. తోడితెచ్చు.

తోతెంచు అక. = పుట్టు, కనిపించు, ప్రత్యక్షమగు, వచ్చు.

తోము సరి. = రుద్దు; వి. తోముడు = రుద్దటం.

తోరించు ప్రే. = తోలునట్లుచేయు; వి. తోలకం = తోలటం, తోలుడు.

తోలు నక. = (గొడ్డు మొ॥) నడిపించు; వి.

తోలుడు/ తోలకం = నడవటం.

తోలబడు చూ. తగులబడు.

తెలు చూ. తగులు.

తెలుకొను చూ. తగులుకొను.

తెలుచు చూ. తగులుచు.

త్యజించు నక. = వదిలిపెట్టు, విడుచు; వి.

త్యజనం, త్యాగం = విడుపు, వదిలిపెట్టడం,

త్యాగి = దాత, శూరుడు. త్యాజ్యం = వర్జ్యం;

విగ. త్యక్తం = విడిచివది, వదిలిపెట్టివది, త్యాజ్యం = విడువ దగిన, వదిలిపెట్ట దగిన.

త్రచ్చు నక. = చిలుకు; దూ. తరుచు వి. త్రచ్చన

= చెక్కిటం, చిలకటం.

త్రమ్ము నక. = దుమ్ము చేయు, పొడిగొట్టు; వి.

త్రమ్ము = దుమ్ము, ఘోళ, పొడి.

త్రవ్వు నక. = గుంటరీయు, ముక్కిలు చేయు,

పుట్టు పురోత్తరాలు బయటికి రీయు, ప్రస్తా

పించు; దూ. తవ్వు, త్రవు వి. త్రవ్వుడు /

తవ్వాటం/ తవ్వాటం/ తవ్వకం/ తవ్వకం

= ఖననం, గుంటరీయుటం, బయటికి లాగటం,

త్రవ్వు కోల/ త్రవుకోల = గుడ్డలి, గునపం.

త్రస్తరించు అక. = ఎగతాళి చేయు, వెక్కిరించు,

వేలాకోళమాడు; వి. త్రస్తరి = సరిహాసం, వేలా కోళం, ఎగతాళి.

త్రాగు నక. చూ. త్రావు చూ. తాగు; వి. త్రాగు

డు/ త్రావుడు = తాగుడు, మద్యపానం.

త్రిమ్ము అక. = తప్పి, మిగులు; వి. త్రిమ్ము = ఎప్పి, బాధ.

త్రిప్పికొను అక. = తిరుగు, తిప్పించుకొను; దూ.

త్రిప్పికొను/ తిప్పుకొను వి. త్రిప్పట/

తిప్పట = తిరుగుడు, త్రిప్పరి = (దేశ) దిమ్మరి, తిరుగుబోతు.

త్రిప్పు ప్రే. = తిరుగునట్లు చేయు; దూ. తిప్పు వి.

త్రిప్పట/ తిప్పట = తిరుగుడు వి. త్రిమ్మట/

తిమ్మట = తిరగటం, త్రిమ్మరీడు/ త్రిమ్మర

కాడు = చేతదిమ్మరి, తిరుగుబోతు; విగ.

త్రిమ్మర = యథేచ్ఛగా తిరుగు.

త్రిమ్మరు అక. చూ. త్రిప్పుల.

తుంగు అక. ప్రే. తుంచు = ముక్కిలగు,

వశించు; దూ. తుంగు వి. తుంగుడు = నాశం,

ప్రళయం, తుంపు/ తుంపు/ తుంపుడు

= ముక్కి. తుంచు ప్రే. దూ. తుంచు చూ.

తుంగు.

తుళ్లగించు అక. = ఎగురు; దూ. తుళ్లగించు

వి. తుళ్లగింత/ తుళ్ళగింత = ఎగడటం,

ఎగురుడు. తుళ్ళింత/ తుళ్ళింత = ఎగిరి

పాటు, పాగడు, గర్వం. చూ. తుళ్ళు

తుళ్ళియాడు అక. = ఎగిరివెడు, గర్వించు. చూ.

తుళ్ళు/ తుళ్ళగించు

ద

తుళ్ళు అక. = ఎగిరినది, గర్వించు; రూ. తుళ్లు
వి. తుళ్ళింత/ తుళ్ళు/ తుళ్ళింత/ తుళ్ళు/
తుళ్ళగింత/ తుళ్ళగింత/ తుళ్ళమింత
= ఎగిరిపోటు, అదిరిపోటు, గర్వం, తుళ్లు
బోతు/ తుళ్లు బోతు = పొగుడుబోతు, గర్వ.

తెక్కొట్టు అక. = ఎగడట్టు.

తెక్కొను సక. = తెరుచు, చంపు, మింగు, తాగు,
కలచడెట్టు; వి. తెక్కోలు = తెరవటం, చంప
టం.

తెగు మా. తెగు.

తెంచు ప్ర. రూ. తెంచు/ తెంపు/ తెంపు =
తెగునట్లు చేయు. మా. తెంచు

తెంపు మా. తెంపు.

తేచు అక. = తేపువచ్చు, తేపు తెచ్చుకొను రూ.
తేచు/ తేనుచు/ తేన్పు వి. తేపు/
తేనుపు/ తేన్పు = తేపు.

తేనుచు అక. రూ. తేచు మా. తేచు.

తొక్కిటపడు అక. తొక్కిటపడు.

తొక్కు సక. రూ. తొక్కు

తొక్కుడువడు మా. తొక్కుబడు.

తొక్కువడు మా. తొక్కుడువడు.

తోచు అక. యీ. తోచు = పూను, నడచు,
ఎదుర్కొను, తొందరపడు, నెట్టుకొపోవు, సక.
తోచు, నెట్టు, ఉపేక్షించు, చంపు; వి.
తోపు/ తోపాటు/ తోపుడు =
తోయటం, నెట్టడం.

తోయు సక. = నెట్టు, గొంటు, తొలగించు; రూ.
తోయు వి. తోపు/ తోపుడు/ తోపాటు
= నెట్టు, గొంటు, తొలగింపు, తోపరి = తోస
వాడు.

తోలు మా. తోలు.

దక్కు అక. = మిగులు, అనుభవంలోకి వచ్చు,
పొంతముగ; వి. దక్కోలు = స్వార్థనం, దక్కుడు/
దక్కుదల = మిగిలినది, సొంత మైనది; విణ.
దక్కు = అనుభవ వానికి వచ్చిన, సొంతమైన.

దగదగమును అక. = వెలుగు, ప్రకాశించు; రూ.
ధగధమను వి. దగదగ/ ధగధగ = మెరుపు,
వెలుగు.

దగ్గరించు అక. = దగ్గరకు వచ్చు, సమీపించు; రూ.
డగ్గరించు/ దగ్గరు/ డగ్గరు వి. డగ్గర,
దగ్గర = సమీపం.

దగ్గరు అక. రూ. డగ్గరు మా. డగ్గరించు.

దగ్గు అక. = కాసం చేయు; వి. దగ్గు = కాసం(ం).
దంగు అక. ప్రే. దంచు = మెదుగు, మెత్తబడు; వి.
దంగుడు = దంచిన, మెదిగిన.

దంచు ప్రే. = మెదుగునట్లు చేయు, దంగునట్లు
చేయు; వి. దంచన/ దెంచనం/ దంచనం
= ఫిరంగి.

దఱాయించు సక. = కోవపడు, అదిరించు,
బెదిరించు; వి. దఱాయంపు = కోవం, బెదిరింపు.
దట్టించు సక. = బెదిరించు, అదిరించు; వి.
దట్టింపు = బెదురు, అదురు.

దడదడమను అక. = తొందరించు, దడదడ
(గుండె) కొట్టుకొను, అదిరిపోవు; విణ. దడ
దడ అవ్య. = వేగంగా

దడిబడు అక. = భయపడు, జడయు. రూ.
దడియగబడు మా. దడియు

దడియు అక. రూ. జడియు ప్రే. దడిపించు/
జడిపించు = నలుకు, భయపడు, దడుచు

తెలుగు భాషా వ్యుత్పత్తి

కొను, బెడురు; వి. దడ = వణుకు, గుండెకొట్టు
 కోవటం; బెడురు; బడుపు/ దడుపు =
 భయం, వణుకు. చూ. జడియు
 దండపడు అక. = సమీపించు, దగ్గరవడు; వి.
 దండ = సమీపం, దగ్గర, దండపాటు = దగ్గర
 పడుట.
 దండించు నక. = శిక్షించు; వి. దండన(ం) =
 శిక్ష.
 దండసిల్లు అక. = అణిగిపోవు, అడుముడు పడు,
 ఇరుక్కొను. చూ. దందసిలు
 దండెత్తు అక. = యుద్ధానికి బయలుదేరు, దాడి
 చేయు; వి. దండు = సేన, గుంపు.
 దద్దరిల్లు అక. = మోగిపోవు, తబ్బిబ్బిగు. చూ.
 దద్దరిలు/ దద్దిర్లు/ దద్దరు
 దనియు నక. = కూడు, సంభోగించు; వి.
 దనివు = కూడిక, సంగమం.
 దనుకు నక. = లాకు, ఎరుక్కొను, పొందు. చూ.
 దన్సు
 దందడివెట్టు నక. = రాపిడి పెట్టు, తొందరపెట్టు.
 చూ. దందడించు
 దందడించు అక. = ఎక్కువగు; వి. దందడి =
 తరచు, ఎక్కువ.
 దబకాయించు నక. = గదమాయించు, అది
 మిపెట్టు.
 దబాయించు నక. = అదిమిపెట్టు, వెట్టు, బూక
 రించు; చూ. దబాయించు వి. దబాయంపు
 = బూకరింపు.
 దబ్బడించు నక. = మూకుట్లమూయు/ రాసు,
 చుట్టుకొట్టు, దెబ్బకొట్టు; చూ. దబ్బరించు.

వి. దబ్బె = బట్ట, తట్టుడు = మూకుడు, సరుపు,
 దబ్బనాడు = మేచరి, దబ్బుడు = మూత.
 దబ్బుర/ దబ్బుర = గిన్నె.
 దబ్బు నక. = చెప్పు; వి. దబ్బు = మాట.
 దబ్బుపెట్టు నక. = మూత పెట్టు, మూసేయు.
 చూ. దబ్బడించు
 దమించు/ దమియించు నక. = అణగ
 దొక్క, అణిచిపెట్టు; వి. దమం. వమనం =
 అణచుట. దమి/ దమనుడు = అణిచేవాడు,
 దమితుడు = అణగారినవాడు, సహనంగం
 పాడు.
 దమ్ముకొను అక. = మెత్తబడు, చల్లబడు,
 అడుపగు, చెమ్మ ఎక్కు, నెమ్మెక్కు, దమ్మెక్కు;
 వి. దమ్ము = బురద, చెమ్మ, నెమ్ము, తడి.
 దంపు చూ. దండు.
 దయచేయు అక. = కరుగించు, ఇచ్చు, వెళ్ళు,
 (గౌరవంగా) వచ్చు; చూ. దయసేయు వి.
 దయ = కనికరం, కృప.
 దరికొను అక. ప్రే. దరికోలు = ముట్టుకొను,
 తగలబడు, కాలు, మండు.
 దరిసించు నక. = చూచు, బహుముతి ఇచ్చు; చూ.
 దర్శించు వి. దర్శనం/ దర్శనం = కానుక
 దర్శనం.
 దరువుచేయు ■■■ = ■■■ వేయు, దెబ్బలు
 వేయు; చూ. దరువుచేయు వి. దరువు =
 తాళం, దెబ్బ.
 దర్శించు అక. = గర్వించు, మిట్టపడు, మిడిపిడు;
 వి. దర్శం = గర్వం, మిడిపిటు.
 దర్శించు నక. = చూచు; చూ. దరిసించు వి.
 దృక్కు/ దృశ/ దృష్టి = చూపు.

దహించు నక. = తగలబెట్టు, కాల్చు; రూ.

దహించు వి. దగ్ధ = సూర్యుడున్నదిక్క,

దహనం = కాల్చటం, కాల్చు, దహనుడు =

అగ్ని, దర్శిక = మాడినపంట, మాడు; విణ.

దగ్ధం = తగలబడిన.

దశకొను అక. = ఎక్కువగు, చట్టమగు; రూ.

దశముకొను వి. దశం = ఎక్కువ దనం; విణ.

దశం = చట్టమైన, దశసరి = మందమైన,

చట్టమైన, చట్ట మైన.

దశగించు అక. = చట్టమగు. మా. దశకొను

దాకొను అక. / దాక్కొను = దాగి ఉండు;

రూ. దాగు(కొను) వి. దాగురుమూతలు/

దాగనముచ్చులు/ దాగిలి(ముచ్చులు,

దాగురింత/ దాగిలింత/ దాగులింత/

దాగిలి మూత/ దాగుడు మూత =

పిల్లలు దాక్కొని అడే అట, దాపరికం/ దాప

రికం = దాపిష్టదం.

దాగు అక. రూ. దాగికొను/ దాక్కొను/

దాకొను (ప్ర. దాచు/ దాచిపెట్టు మా.

దాకొను.

దాగురించు నక. = దాపిష్ట, మోసగించు; రూ.

దాగురించు వి. దాగురింత/ దాగురింత

= దాపరికం, దాపిష్టదం, మోసగించటం. మా.

దాచు

దాచు ప్ర. = దాపిష్ట, దాక్కొనునట్లు చేయు;

రూ. దాచు/ దాపు; వి. దాపన = దాపిష్ట

దం, దాపరం = దొంగిలించటం, దాపరి

కం/ దాపుడు/ దాపురం = దాపిష్టదం,

దాపరిడు = దొంగ.

దాటు అక. = రూకు, ఎగురు, (పశువులు)

సంభోగం, నక. మీరు, ఉల్లంఘించు; వి. దాటు

= రూకు, గెంతు, ఎగురు.

దాటుకట్టు అక. = (వృగ్ధాలు) సంభోగించు,

మందకట్టు, గుమిగూడు.

దాటుకొను అక. = దండెత్తు; వి. దాడి =

దండెత్తటం, దాడికొడు = గూఢచారి.

దాడియాడు అక. మా. దాడిచేయు = ఎదు

క్కొను.

దాపరించు అక. = కలుగు, ప్రాప్తించు; వి.

దాపరం/ దాపురం/ దాపరింత = ప్రాప్తి.

దాపరించు అక. = ప్రరక్షించు, ఎడమకు

తిరుగు; రూ. దాపరించు వి. దాపల/ దాపల

= ఎడమవైపు.

దాపించు నక. = సమీపించు, దగ్గరకు చేరు/

వచ్చు; వి. దాపు = సమీపం, దగ్గర.

దాపురమగు మా. దాపరించు.

దాయగట్టు నక. = (పాటు పోతెలుపుడు) నశువు

కాళ్లకు బందెం కట్టు.

దాయు అక. = దగ్గరకు చేరు, సమీపించు.

మా. దాయు/ దాపించు.

దారిండు నక. = పిల్చు; వి. దారిణం = పిల్చడం;

విణ. దారితం = పిల్చిన.

దిగదీయు నక. మా. దిగదుడుచు.

దిగదుడుచు అక. = (తలచుట్టూ) చుట్టిపార

చేయు; వి. దిగదుడుపు = దిగ దుడవటం.

మా. దిగు

దిగద్రావు అక. నక. దిగు = విడుచు, వదలి

పెట్టు. మా. దిగు

తెలుగు భాషా స్వరూపం

దిగబడు అక. = దిగిపోవు, కూరుకు పోవు,
అణగిపోవు, జారిపోవు. చూ. దిగు

దిగనాడు సక. = వదిలిపెట్టు, విడుచు. చూ. దిగు

దిగవిడుచు సక. = వదిలిపెట్టు, విడిచిపెట్టు.
చూ. దిగు

దిగు అక. = సైనుండి కిందికి వచ్చు, దిగుమతి అగు.

ప్రయాణమగు, దిగుడు; చూ. దిగ్గు/ దివు వి.

దిగువ = కింద, కిందిభాగం; విణ. దిగసున =

కిందన, దిగువన, దిగుడు = వాలిన, వంగిన,

తక్కువైన. వి. దిగుదల = కిందిభాగం. దిగు

మతి = (సరుకును) దించుకోవటం. దిగు

వాటు = దిగువ దిగ్గియ/ దిగ్గియ = దిగుడు

బావి; విణ. దిగువా యి = తక్కువ. చూ. దిగ

దీయు, దిగదుడుచు. చూ. దిగబడు చూ.

దిగవిడుచు చూ. దిగుచు చూ. దిగుచు, దించు

దిగుచు ప్రే. = దించు. చూ. దిగు

దిగులుపడు అక. = బెంగపడు; వి. దిగులు =

విచారం, బెంగ, దిగులుపాటు = బెంగ.

దిగువారు అక. = కిందికి జాలువారు/ ప్రమాంచు,

కారు. చూ. దిగు

దిగ్గురను అక. = భయంపుట్టు, (గుండె) రడపుట్టు.

దించు ప్రే. = దిగునట్లు చేయు, దిగబెట్టు. చూ.

దిగు

దిద్దు సక. = సరిచేయు, నవరించు, (వదువు)

నేర్పు. వి. దిద్దుగడ/ దిద్దుడు/ దిద్దుపాటు/

దిద్దుబడి = దిద్దుటం, నవరించటం, నేర్పుటం.

దింపు ప్రే. చూ. దిగు.

దింపులువోపు అక. = నేలాడు; వి. దింపు =

నేలాడటం.

దిమ్మువట్టు అక. = బండబారు, మొచ్చుబారు,

దిమ్మెక్క, మత్తెక్క; వి. దిమ్ము = మత్తు,

మొద్దు తనం, బండతనం.

దిమ్మెక్కు అక. చూ. దిమ్మువట్టు.

దిసంతడచు సక. = తిట్టు, చూషించు; వి.

దిసంతు = తిట్లు, చూషణ.

దిసంతు(లు) కొట్టు సక. = తిట్లు, చూషించు,

నిందించు.

దీకొను అక. = దీకొట్టు, ఎదిరించు; చూ. దీకొను

వి. దీకు/ దీకు = ప్రేరేపణ, దీకోలు/ దీకోలు

= ఎదిరింపు; విణ. దీ/ దీ అవ్య. = తలతో

గుడ్డు, పొడుచు.

దీక్షించు అక. = దీక్షపట్టు, (ఒకవిషయమేర్పాటుచేసి)

పట్టుదలపట్టు; వి. దీక్ష = పట్టు(దల),

దీక్షితుడు = (యజ్ఞాదులు చేయరానిది) పట్టు

పట్టినవాడు.

దీక్షు సక. = సరిచేయు, సమానం చేయు; విణ.

దీక్షు = సరి సమానం.

దీక్షుకట్టు అక. = నిండు, నిండిపోవు.

దీక్షుకొను అక. = నిండిపోవు, సక. నవరించు,

సరిపోలు, ప్రే. దీక్షుకొలుపు.

దీలు అక. = దీలాపడు; చూ. దీలు వి. దీల్లపాటు

= దీలాపడటం; విణ. దీల్ల = దీలాపడిన. దీలు

= దీలాపడిన. చూ. దీల్లపడు/ దీల్లపోవు/

దీలు పడు

దీవించు సక. = ఆశీర్వదించు; వి. దీవెన/ దీవన

= ఆశీర్వాదం.

దుఃఖపడు అక. = విచారపడు, ఏడ్చు; వి. దుఃఖం

= విచారం, బాధ, వ్యధ, దుఃఖపాటు = దుఃఖ

పడటం, దుఃఖితుడు = విచారంలో ఉన్నవాడు.

దుఃఖపెట్టు నక. = బాధించు, వ్యథపెట్టు.
 దుద్దైక్కు అక. = గర్వించు, అతిశయించు; వి.
 దుద్దు = దివ్యు, గర్వ.
 దున్ను నక. = దుష్టి, వేయు. రూ. దును
 దుముకు అక. = ఎగురు, గంతు వేయు; వి.
 దుముకు/దూకు = గంతు. రూ. దూకు
 దుముకులాడు అక. = గంతులుపెట్టు, చెంగ
 నాలు వేయు.
 దుముదుములాడు అక. = మండిపడు, చిట
 మటమను, నిప్పులు చెరుగు, మటమటలాడు.
 రూ. ధుమధుమలాడు
 దుయ్య అక. చూ. దూయు
 దురపిల్లు అక. = ఏడ్చు, బాధపడు, కలతపడు,
 కలవరపడు.
 దులుపు నక. = (గంజాలు) రాల్చు, నిదిలించు,
 (దుమ్ము)పోగొట్టు.
 దువ్వు నక. = చిక్కదీయు, ఎమురు, వవరించు;
 వి. దువ్వెన = దువ్వే సాధనం.
 దుసికిల్లు అక. = జారు, జారిపోవు, తప్పించు
 కొను.
 దూకు అక. రూ. దుముకు; వి. దూకుడు =
 తొందరపాటు; విణ. దూకుడు = ఎగుడు,
 దిగుడు.
 దూకొను నక. = పొందు, తాగు, ఆస్వాదించు.
 దూటు నక. = పొడుచు.
 దూటుకొను అక. = ఎగురు.
 దూపటిల్లు అక. = దుప్పగొను, బాధపడు; రూ.
 దూపటిలు వి. దూప = దుప్ప(క).
 దూపించు అక. = దప్పకగొను, బాధపడు. రూ.
 దూపిల్లు

దూపిల్లు అక. చూ. దూపించు.
 దూయు అక. = (బాణం) దూసుకొనిపోవు,
 ప్రవహించు, (ఆకులు మొగ్గ) పడికిచిత్ తీసి
 వేయు/తొలగించు/ఊడగొట్టు, తీయు; రూ.
 దుయ్య వి. దూ(యు)ముడి = సులభంగా
 ఊడదీయు గంముడి.
 దూరు నక. = తిట్టు, నిందించు; వి. దూరు =
 సింధ, తిట్టు.
 దూరుపడు అక. = తిట్లనడు, నిందపడు.
 దూషించు నక. = తిట్టు, నిందించు; వి. దూష
 ణ(ం) = తిట్టు, నింద; విణ. దూషణం =
 నిందించదిగిన, దూషితం = నిందపడిన; చెడ్డ.
 కలువమైన.
 దృష్టాంతీకరించు నక. = ఉదాహరించు, నిదర్శన
 చూపు; వి. దృష్టాంతం = ఉదాహరణ, శాస్త్రం,
 నిదర్శన, దృష్టాంతీకరణం = నిదర్శన, సాక్ష్యం
 చూపటం.
 దృషించు నక. = చూచు; వి. దృష్టి = చూపు.
 దృష్టించు అక. = చూచు; వి. దృశ్యం = కనిపించేది,
 దర్శనం = చూపు, కన్ను, కల, శాస్త్రం
 దర్శకుడు = చూపేవాడు, నేర్పరి, ద్వారా పాల
 కుడు. దర్శం = చూపు, దర్శయిత = చూపే
 వాడు, ద్రష్ట = పారచూపేవాడు, ముందు చూపు
 గలవాడు; విణ. దృశ్యం = చూడదగ్గది. దృష్టం
 = చూసినది. దర్శనీయం = చూడదగినది.
 ద్రష్టం = చూసినది. ద్రష్టవ్యం = చూడవలసినది.
 దెప్పరిల్లు = బాధపడు, అవదలోనడు; రూ.
 దెప్పరిలు వి. దెప్పరం/దెప్పరం = అవద,
 బాధ. దెప్పరికం = నూటిపాటు నూటలనటం.

తెలుగు భాషా న్యరూపం

దెప్పు నక. = (గుర్తుకు తెచ్చి) అజేపించు; వి.
దెప్పుడు = అజేపం.

దేకు నక. = ముక్తితో కదలు/ళుడుపు. దేకినలు
పెట్టు; వి. దేకుడు/దేకిన = ముక్తి నేలమీద
ళుడున్న కరులబం.

దేవు నక. = సైకితోడు, తడినితీయు, వెచకు.

దేవురించు అక. దూ. దేవెరించు; వి. దేవె/
దేవురు గొట్టు = దీనుడు, ఏడ్చుగొట్టు.
దేమరు/దేవురింపు = దీనత్వం.

దేవులాడు నక. = వెతుకులాడు; వి. దేవులాట
= వెతకటం.

దైన్యపడు అక. = దీనత్వమొందు; వి. దీనత్వం/
దీనత/దైన్యం = విచారంలో/దుఃఖంలో
ఉండటం, దురవస్థ; వి. దైన్యపాటు = దీన
త్వం, దురవస్థ.

దైవారు అక. = పారలిపారు, ఎక్కువగు. దూ.
దయివారు

దొంగిలించు నక. = కాజేయు, అవహరించు; వి.
దొంగ = కోరుడు. దొంగపని/దొంగ
తనం/దొంగరికం = చాటుపని, మోసం;
విగ. దొంగ = మోసం తో కూడిన, రహస్య
మైన. మా. దొంగు/దొంగు/దొంగిలు
దొంగిలు నక. మా. దొంగిలించు.

దొడ్డువారు అక. = ఎక్కువగు; విగ. దొడ్డు,
దొడ్డ = గొప్ప, ఎక్కువ.

దొడ్డగొను నక. = కొల్లగొట్టు, చోచుకొను; వి.
దొడ్డ = కొల్ల, దొడ్డకాడు/దొడ్డకత్తె =
కొల్లలాడే వ్యక్తి.

దొడ్డవోపు అక. = కొల్లచోపు. మా. దొడ్డగొను
దొనదొనమను అక. = జలజలము; దూ.

దొణదొణమను వి. దొన/దొణ =
కొండ మీది వీచివల్లం, ప్రవాహధ్వని.

దొందడించు అక. = విండియుండు, వట్లంగా
ఉండు, సందడిగా ఉండు; వి. దొందడి =
సందడి, నమ్మర్థం.

దొమ్ములాడు అక. = దొమ్మారేయు, కలగ
లుపుగా పోరాడు; వి. దొమ్మ = సాహసం,
ధైర్యం, దొమ్మి/దొమ్మి = సందడి, గుంపు
కట్టి కలియ బడటం.

దొరకు అక. (ప్ర. దొరకించు(కొను) =
ఎక్కు, లభించు; దూ. దొరుకు వి. దొర
కోలు = యత్నం, లాభం, దొరకోలు
సన్నాసి = మోసగాడు, నమ్మించి మోసగించే
దొంగ.

దొరకొను అక. = యత్నించు, లభించు, సంభ
వించు, ఫలించు, దూ. దొరంకొను నక. =
మొదలు పెట్టు. మా. దొరకు.

దొరకువడు అక. = ఎక్కువడు, దొరకిపోవు.
మా. దొరకు

దొరయు అక. = సమానముగు, కలుగు, జరుగు,
నక. పోలు; విగ. దొర = గొప్ప, సమానమైన,
సరిపోలిన.

దొరలు అక. = జారు, పడు, ప్రవహించు, కలయు,
ఎదుర్కొను, నక. అనుభవించు. దూ. దొర్లు
ప్ర. దొర్లించు/దొరలించు

దొలుపు (ప్ర. = దొర్లించు. మా. దొరలు/
దొర్లు

దోకు నక. = (వేల, గడ్డి మొ॥) వెక్కు; వి.
దోరుడు/దోకిన = దోకటం, దోకుడు
పార = గడ్డి/వేల తత్వ, ఎప్పుడూ.

దోగాడు అక. = పాఠాడు. య. దోగియాడు
దోగు అక. = దోగాడు, వర్ణం వలుచు.

దోచు నక. = దోచుకొను, కొల్లగొట్టు; వి.
దోగురు = దొంగ తనం, దోపరి = దొంగ,
బందిపోటు. దోపిడి/దోపిడి = దోచుకోవ
టం, కొల్లగొట్టడం, దోపిడికాడు = దొంగ,
బందిపోటు, దోపు = దోచుకోవటం, కొల్ల.
దోయికట్టు అక. = జరకట్టు, జంటకట్టు; వి.
దోయి = జత, జంట, దోసిలి = చేరల జత,
అంజలి.

దోయిలించు నక. = సమన్వరించు; య. దోసి
లించు వి. దోయిలి/దోసిలి = రెండు
చేరలు.

దోరగల్లువడు అక. = ఒకటైపు ఒరిగి రెండోనైపు
పైకి తేలు, వాలువడు; య. దోరగలువడు వి.
దోరగల్లు = ఒడ్డుగడవు.

దోరగించు ప్ర. = ఎర్రబడు, వాలు.

దోరగిల్లు అక. య. దోరగిలు ప్ర. దోరగించు;
విగ. దోరపాక = మోరపాక, వారపాక, ఒకటైపు
వాలిన పాక; విగ. దోర = ఎర్రబారిన, పండు
మొహం పట్టిన, పండిపండని. చూ. దోరు

దోరు అక. = వచ్చు, వారిపోవు. చూ. దోరగిల్లు
దోరుచు ప్ర. = చంపు, వాల్చు. య. దోర్పు
చూ. దోరగిల్లు

దోషించు అక. = దోషం పుట్టు; వి. దోషం,
దోషం = తప్పు, దోషకారి = తప్పులు చేసే
వాడు. దోషిజ్ఞాడు = పండితుడు, జోష్యుడు.
దోసి, దోషి = తప్పు చేసినవాడు.

దోసిలించు నక. చూ. దోయిలించు

ద్యోతించు అక. = ప్రకాశించు; వి. ద్యుతి =
నెలుగు, కాంతి, ద్యోతం = ప్రకాశించటం;
విగ. ద్యోతకం = ప్రకాశింపజేసింది, ద్యోతితం
= ప్రకాశించిన. ద్యోతమానం = ప్రకాశిస్తున్న.
ద్రవించు అక. = కారు నీరగు; వి. ద్రవం = తడి,
చారేది, ద్రావకం = రసం, మందు, ద్రావణం
= ద్రవరూపం గలది, ద్రవిణం = సాము,
దబ్బు, చేతులు మారేది, ద్రవ్యం = సాము,
మందు, ప్రవహించే; విగ. ద్రావకం = నేర్పుగల,
మోసగించే.

ద్రొబ్బు నక. = పడగొట్టు; య. ద్రొబ్బు వి.
ద్రొబ్బుడు/ద్రొబ్బుడు = పడవేత.

ద్వేషించు అక. = విరోధించు, పగగొను; వి.
ద్వేషం = పగ, శత్రుత్వం, విరోధం, ద్వేషి =
విరోధి, శత్రువు, పగవాడు, ద్వేషణుడు =
శత్రువు, ద్వేష్ట = ద్వేషించేవాడు, ద్వేష్టుడు
= పగబ్బు దగినవాడు, విరోధి.

ధరించు నక. = తాల్చు; వి. ధరిత్రి/ధాత్రి/
ధర/ధరణి = భూమి, కొండ, ధారణి/
ధారుణి = ధరించేది, ధరింపజేసింది, ధరణం
= ధరించటం, ధారణ = ధరించటం, గుర్తుంచు
కోవటం, ధర్త = ధరించేవాడు; విగ. ధర్తవ్యం
= ధరించదగిన, ధార్య = ధరించదగిన.

ధారపోయు నక. = ఇచ్చు, (వీటిధారతో కలిపి)
రత్నం చేయు; వి. ధార = వీటివాలు, ప్రవాహం;
విగ. ధారాళం = అద్భుతం.

ధిక్కరించు నక. = ఎదురు తిరుగు, తిరస్కరించు;
వి. ధిక్కారం/ధిక్క్రియ = తిరస్కారం,
ధిక్కు తుడు = తిరస్కరించు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

ధ్యానించు నక. = తలచుకొను, జపం చేయు; వి.

ధ్యాత = ధ్యానించేవాడు, ధ్యానం = తలపు,

జపం; విగ. ధ్యాతం = ధ్యానించిన, ధ్యేయం/

ధ్యాతవ్యం = ధ్యానింపదగిన.

ధ్వనించు అక. = మోగు; వి. ధ్వనం/ ధ్వని

= చప్పుడు, మోత; విగ. ధ్వనితం = మోగే.

ధ్వంసించు నక. = ధ్వంసం చేయు, నాశం చేయు;

వి. ధ్వంసం = నాశం; విగ. ధ్వంసం = పరిచిన,

జాదిన, ధ్వంసీతం = ధ్వంసమయిన.

న

నకనకబడు అక. = నాడిపోవు, చిక్కిపోవు; వి.

నకనకలు = చిక్కిపోవటం.

నకనకలాడు అక. = (అకలితో) బాధపడు,

చిక్కి పోవు, నాడిపోవు.

నక్కు అక. = రాక్కొను, మాటున నిలుచు,

పొంచుండు.

నగు అక. = నవ్వు చెక్కిరించు; వి. నగవు/ నవ్వు

= హాసం, నగుటాటు = చెక్కిరింత; వేలా

కోళం.

నంకు నక. = నేలను కోరాడు, కుళ్లగించు.

నంగు అక. = ముక్కలో మాట్లాడు; విగ. నంగి=

ముక్కలో మాట్లాడిన.

నచ్చు అక. = శ్వామగు, నక. నమ్ము; వి. నచ్చిక

= నమ్మిక, నమ్మకం, నచ్చు = ఆలవ్యం, బాధ,

నచ్చుకాడు/ నచ్చుగొట్టు/ నచ్చుకుప్పు

= బాధించేవాడు.

నచ్చుపెట్టు నక. = తొందరపెట్టు, బాధించు; వి.

నచ్చు = ఆలవ్యం, బాధ.

నంజు నక. = కొద్దిగాలిను, నంచుకొను; రూ.

నంచు(కొను) వి. నంజు = నంచుకొనేది,

నంజుడు = నూనెం, నంజుడుదిండి = రాక్ష

సుడు; విగ. నంజు = బాగా నలిగిన, మెత్తబడిన.

నంజువారు అక. = తెల్లబడు, పారిపోవు; వి.

నంజు = పారిపోవటం.

నటించు అక. = నర్తించు, వేషంకట్టు, అభిన

యించు, మోసంగా ప్రవర్తించు; వి. నటన(ం)

= నాట్యం, నర్తనం, వేషధారణం, మోసం, నటీ

= నాట్యకత్తె, వేషధారిణి, వేశ్య, సటుడి భార్య,

నటుడు = నాట్యగాడు, నర్తకుడు, మోసగాడు,

నట్టువాడు/ నట్టు/ నటకుడు/ నట్టు

వుడు/ నట్టుగుడు = నటుడు, నర్తకుడు,

నట్టువురాలు, నట్టుపకత్తె = సటి, నట్టు

(ప) పులుగు = మెమలి, నాటకం = నాట్య

ప్రదానమైన దూపకం, నాట్యం = నృత్యం. చూ.

నట్టాడు

నట్టాడు పక. = నాట్యమాడు. చూ. నటించు

నట్టుపడు అక. = అడ్డుపడు; రూ. నట్టుపడు వి.

నట్టు = అడ్డంకి, అటంకం.

నడగొట్టు అక. = నిలుచు, నిలబడిపోవు, ఉండు;

వి. నడ. నడక = గమనం, కదిలిక.

నడచు అక. ప్ర. నడపు/ నడుపు = ప్రవర్తించు,

వడకలో ఉండు; రూ. నడుచు వి. నడ/ నడక

= గమనం, నడకలోడు = కాలిబంటు, పదాతి,

నడవడి/ నడక/ నడితి = ప్రవర్తన.

నడతెంచు అక. = నడుచు, పోవు.

నడయాడు అక. = రిడుగాడు, కడలు, పరించు.

నడుకు అక. = పగలు, కంపించు.

నడుకొను అక. = పగలు. చూ. నడుకు

నడుచొచ్చు అక. = మధ్యలో ప్రవేశించు; వి.

నడు మంతరం/నడుమంత్రం/నడ

మంత్రం = మధ్యకాలికం, మధ్యవచ్చినది.

నడుముకట్టుకొను అక. = సిద్ధపడు.

నత్తు అక. = తడబడతూ చూడ్తూ; వి. నత్తి = తడబాటు నూలు, నత్తివాడు = తడబడతూ చూడ్తూ వాడు.

ననయు అక. = పూచు, చిగురించు; వి. నన = పువ్వు, ననకారు = వసంతకాలం, నననీరు = మకరందం, పూదేనె.

ననుచు అక. (నీ. ననుపు = పూచు, చిగురించు, మొగ్గదొడుగు, ప్రేమకలుగు, పెరుగు, నచ్చు; వి. ననుపు = అనురాగం, ప్రేమ, ఇష్టం, అలెకయం, ననుపుకత్తి = ప్రేయసీ, విటురాలు. ననుపు కాడు/నన్నుకాడు = విటుడు, ప్రేయుడు. చూ. ననుపువడు

ననుపుపడు అక. = స్నేహపడు. చూ. ననచు నమలు నక. చూ. నములు = తిను; వి. నములుడు = నమలటం.

నమస్కరించు నక. = దండం పెట్టు, దణ్ణం పెట్టు; వి. నమనం = వంగటం, నమసితుడు = ముప్పారం పొందిన, నమస్క = ముప్పారం, నమస్కారం/నమస్కృతి = దండం, దణ్ణం, నమ్రత = చివయం, వంగి ఉండటం; విగ. నమ స్థితుడు = నమస్సు పొందినవాడు. నమ్రం/నమితం = వంగిన చూ. నమించు నమ్ము నక. = విశ్వసించు; వి. నమ్మకం/నమ్మిక = విశ్వాసం.

నయించు ■ = పొందించు; వి. నయనం = పొందించటం, నయం(ం) = నమస్సు, మెత్త

దనం; విగ. నయం(ం) = మెత్తని, మువ్వుని, అందమైన.

నరకు నక. = ముక్కిలు చేయు, ఖండించు; చూ.

నరుకు వి. నరకుడు/నరుకుడు = గాటు.

నరయు అక. = వెంట్రుకలు తెల్లబడు; చూ. నెరియు వి. నర = తెల్లవెంట్రుక, నరపు/నరుపు/నెరుపు = వెంట్రుకలు తెల్ల బడటం.

నరకుడువడు అక. నరుకు = తెగు, ముక్కిలగు. చూ. నరుకుడువడు

నరుమాడు నక. = పొడిచేయు.

నరుము నక. = పొడి చేయు.

నర్తించు అక. = ఆడు, వాట్యం చేయు; వి. నర్తకి = అటకత్తె. నర్తకుడు = అటగాడు, నట్టుపుడు. నర్తనం = వాట్యం.

నర్తిల్లు అక. = ఆడు, చూ. నర్తిలు చూ. నర్తించు.

నలగు అక. (నీ. నలచు, నలుచు, నలిగించు.

నలగగొట్టు = నలిగిపోవు, పొడి యగు; చూ.

నలుగు వి. నలగుడు/నలుగుడు/నలి = పొడియైనది, నలికం = నువ్వుదనం, నలితిండి = చిరులిండి విగ. నలిగులి = తెగులిగిన, నలి గొట్టు = నువ్వుటి.

నలగుడువడు అక. = పొడిఅగు, అలవాటుపడు.

చూ. నలుగుడుపడు చూ. నలగు

నలగుడుపెట్టు నక. = పొడిగొట్టు, బాధించు, పీడించు. చూ. నలుగుడుపెట్టు చూ. నలగు

నలచు నక. = నలత పెట్టు, పిండి చేయు, బాధించు, వంగగొట్టు; చూ. నలుచు వి. నలక/నలత/నలకువ = బాధ, నలగుడు/నలుగుడు = పీడనం, బాధ.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

నలుగు అక. = నలగునట్లు చేయు చూ. నలగు
 నవయు అక. = రోగాదులవల్ల చిక్కిపోవు.
 నవీకరించు సక. = కొత్తదనం కలిగించు, మార్పు;
 వి. నవ్యత = కొత్తదనం; విణ. నవ్యం, నవం
 = కొత్తదన.
 నవ్వు అక. = హాసించు, సక. వెళ్ళిరించు, హేళ
 కోళం చేయు; చూ. నవు/ నగు వి. నగవు/
 నవ్వు = హాసం, వికాసం, పరిహాసం, నవ్వు
 బాటు. నగు బాటు = వెళ్ళిరింత, హేళకోళం,
 నవ్వులాట/ నవ్వులాట = ఎగతాళి,
 పరిహాసం; విణ. నవ్వుల బండీ = నవ్వే.
 నశించు అక. = ధ్వంసమగు, నాశనమగు; వి.
 నష్టం/ నష్టి = నష్టం, నాశ(న)ం = ధ్వంసం;
 విణ. నశ్యరం = నశించే.
 నసుకు సక. = వెళ్ళిరించు, పలుగు, అబద్ధమౌదు;
 వి. నసుకు = అసత్యం.
 నాకు సక. = నాలుకతో తుడుచు.
 నాచు సక. = నాచికొలు = అవహరణ, దొంగతనం.
 చూ. నాచికొను
 నాటు అక. = పాతు, గుచ్చ (కొను); చూ. నాడు
 వి. నాటు/ నాట్లు = చేత్ నాటువేయు.
 నాటుకొను అక. = పాడుకొను, నెలకొను,
 అమరు, విలించిపోవు; విణ. నాటు = పాతు.
 నాదించు అక. = మోగు, మోతపుట్టు; వి.
 నాడు/ నాదం = ధ్వని, ■■■
 నాను అక. (ప్ర. నాన్ను/ నానుచు = ఏదో
 తారాకాంక్షుండు; వి. నానవియ్యం = తడిపి
 నానబియ్యం, నానుడు వాన = ■■■
 వాన; విణ. నానుడు = తడిపి, తెగు.

నానుచు (ప్ర. = నానబెట్టు, ఎటా తెల్చుకుండు.
 చూ. నాన్ను చూ. నాను
 నామమడచు సక. = చంపు; వి. నామం =
 పేరు.
 నారుచు (ప్ర. = నాటబెట్టు. చూ. నార్చు చూ.
 నాటు
 నాశిల్లు అక. = నశించిపోవు; చూ. నాశిలు; వి.
 నాశ(న)ం = ధ్వంసం.
 నిక్కవొడుచు అక. = నిలుపున నిలుచు. చూ.
 నిక్కు
 నిక్కు అక. = పెరుగు, ఎత్తగు, ఉన్నతమగు,
 గర్వించు, విలసిల్లు; వి. నిక్కు/ నిక్కుడు =
 ఉన్నతి, గర్వం
 నిక్షేపించు సక. = దాచిపెట్టు, పాతిపెట్టు, పూడ్చి
 పెట్టు; వి. నిక్షేపం = దాచిన సొమ్ము, నిధి.
 నిగదించు సక. = స్పష్టంగా చెప్పు; వి. నిగదనం
 = స్పష్టంగా చెప్పటం.
 నిగిడారు అక. = వ్యాపించు. చూ. నిగుడు
 నిగుడు అక. (ప్ర. నిగుడుచు/ నిగుడ్చు =
 ఎక్కు, వ్యాపించు, పాగు, విజృంభించు, తొందర
 పడు, ఎదుర్కొను, చక్కిలడు. చూ. నివుడు
 నిగ్గు అక. = పరిపడు, పరిష్కామకొను, నిర్వహిల్లు
 చూ. నెగ్గు
 నిగ్రహించు సక. = జయించు, తోసివేయు, పెట్టు;
 వి. నిగ్రహం = బెదురుమాట, తోసివేయటం
 నింగివడు అక. = అప్రమించు; వి. నింగి =
 అకాళం.
 నించు (ప్ర. = నిండజేయు. చూ. నినుచు/ నింపు
 చూ. నిండు

నిట్టనిలుచు = ఎలాగుగా నిలుచు; య. నిట్టుక
నిలుచు వి. నిట్టనిలుపు = ఎలాగైనా నిలుపు
నిటురాడు/నిత్రాడు = నిలుపు కొయ్య/
స్తంభం.

నిట్టూరుచు అక. = నిట్టూర్పు విడుచు; య.
నిట్టూర్పు వి. నిట్టూరుపు/నిట్టూర్పు
= దీర్ఘ శాస్త్ర.

నిత్రించు నక. = నిలుపుగా ఉంచు.

నిత్రిల్లు అక. = ఉపవాసముంచు; వి. నిత్రు =
ఉపవాసం, నిత్రుపవాసం = కటిక ఉపవాసం.

నిండబడు అక. = నిండిపోవు. య. నిండు

నిండారు అక. = నిండిపోవు, వ్యాపించు. య.
నిండు

నిండు అక. = నిండిపోవు, పూర్ణముగు; వి.
నిండు = పూర్ణమైన

నిండుకొను అక. ద్ర. నిండుకొలుపు. య.
నిండు

నిదానించు అక. = తొందరపడక, విచారించు; వి.
నిదానం = మెల్లన, తొందరలేమి.

నిదురవోవు అక. = నిద్రించు; య. నిద్దుర
పోవు వి. నిద్దుర/నిదుర = నిద్ర

నిదురించు అక. = నిద్రపోవు

నిద్రపోవు అక. = నిద్రించు

నిద్రించు అక. = నిద్రపోవు; వి. నిద్ర = నిదుర,

నిద్రాణుడు/నిద్రాణువు = నిద్రపోయినది.

నిద్రాణం = నిద్రనున్నది ఉన్న, పైకి కుప్పించినది.

నిద్రిల్లు అక. = నిద్రించు. య. నిద్రలు

నినుచు ద్ర. య. నిను

నిపతించు నక. = విపాతసూత్రం చెప్పు, పడ
వేయు; వి. నిపాతం = పడటం, నిపాతనం
= పడ వేయటం.

నిందించు నక. = తిట్లు, దూషించు; వి. నింది
తుడు = నేరంచేశాడన్న ఆరోపణకు గురైనవాడు,
నిందుడు = తిట్టబడినవాడు, నింద = తిట్లు,
అపవాదు.

నిబద్ధించు నక. = నిబంధించు; య. నిబద్ధించు/
నిబద్ధించు వి. నిబద్ధి/నిబద్ధి/నిబద్ధి =
సత్యం.

నిబంధించు నక. = కట్టవేయు, అడ్డగించు; వి.
నిబంధం = కట్టుబాటు, నిబంధనం = ఏర్పాటు,

నిబంధన = వియమం; వి. నిబంధనం = కూర్చిన,
నిబద్ధ = బంధించిన, కట్టవేసిన, అడ్డ గించిన

నిబిడీకరించు అక. = గట్టిపరచు, దట్టంచేయు;
వి. నిబిరీసం = సాంద్రమైనది; వి. నిబిడీకృతం
= దట్టంచేసిన, నిబిడ = సాంద్రం, దట్టమైన.

నిబ్బరించు అక. = నిదానించు, అతిశయించు;
వి. నిబ్బరం = ఎక్కువ, అధికం

నిబ్బరికించు అక. = కరుణించు, దయపలచు,
ఉప్పొంగు; వి. నిబ్బరికం = దయ, కరుణ.

నిభాయించు అక. = ఓర్పు, తాను, పహించు;
వి. నిభాయింపు = పహనం.

నిమంతించు నక. = (శ్రాద్ధదులకు) ఆహ్వా
నించు, నియమించు; వి. నిమంత్రణ(ం) =

సహజము, నిమంత్రితుడు = పిలుపు
పెచ్చన వాడు

నిముకు నక. = వెదకు. య. నెమకు

నిమురు నక. = మెల్లగా తడుచు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

నిమ్మళించు అక్ష. = తగ్గు, (ఆరోగ్యం) కుదురు;

వి. నిమ్మళం = స్వల్పత, ఆరోగ్యం.

నియంత్రించు నక్ష. = అదుపులో ఉంచు/పెట్టు;

వి. నియంత్రణ = అదుపు, అడ్డు, అడ్డగించు;

విగ. నియంత్రితం = అదుపులో ఉంచెన/ఉన్న.

నింపారు అక్ష. దూ. నినుపారు మా. నినుపు.

నింపు ప్రే. = నిండించు, నిండజేయు. మా. నిండు

నియమించు నక్ష. = (ఉద్యోగంలో) పెట్టు,

పంపు, అజ్ఞాపించు; వి. నియతి = నియమం,

నియమం = ఏర్పాటు, కట్టడి, పనుపు, ప్రతిష్ఠ,

నియమనం = ఏర్పాటు, నియమించటం, నియా

మకుడు = నియమించేవాడు; విగ. నియతం

= నియమంగల, నిత్యమైన, నియమితం

= ఏయిక్తమయిన, కట్టుబడిన, నియమ్యం =

నియమించ దగిన.

నియోగించు నక్ష. = అజ్ఞాపించు, పంపు, నియ

మించు; వి. నియుక్తుడు = నియమించినవాడు,

నియోగం = ఆజ్ఞ, ఉద్యోగం, నియోగి =

ఉద్యోగి, ఉద్యోగం కలవాడు, నియోగ్యుడు

= నియోగించదగినవాడు, నియోజనం = నియ

మించటం, నియోజ్యుడు = నమివాడు, ఉద్యోగి,

భ్యుక్యుడు. విగ. నియోక్తవ్యం = నియోగించ

దగిన

నిరసించు నక్ష. = తిరస్కరించు, నడలిపెట్టు,

విడిచిపెట్టు; వి. నిరసన(ం) / నిరాస(న)ం

= తిరస్కారం, అవేదం, ఉమ్మివేయటం; విగ.

నిరస్తం = తిరస్కరించినది, తొందరగా చెప్పిన,

తిరస్కృతమైన, నిరాసకం = నిరసించేది.

నిరాకరించు నక్ష. = తిరస్కరించు, వద్దను; వి.

నిరాకరణ(ం) / నిరాకృతి / నిరాకారం

= తిరస్కారం. విగ. నిరాకృతం = తోసివేసి,

వాచిపించుకున్న

నిరీక్షించు నక్ష. = ఎదురుచూచు; వి. నిరీక్ష

(ణం) = ఎదురుచూపు; విగ. నిరీక్షితం =

ఎదురు చూసిన

నిరూపించు నక్ష. = రుజువు చేయు, నిదర్శన

చూపు; వి. నిరూపణ(ం) = రుజువు, నిదర్శన,

ప్రస్తావన, తార్కాణం; విగ. నిరూపితం =

రుజువుచేసిన, నిరూప్యం = రుజువు చేయదగిన.

నిరోధించు నక్ష. = అడ్డగించు, అడ్డుపెట్టు; వి.

నిరోధం = అడ్డు, వేటు, ప్రమాదం.

నిర్ణయించు అక్ష. = బయటికి వెళ్ళు, వెళ్ళిపోవు;

వి. నిర్ణతి / నిర్ణమనం = బయటికి వెళ్ళటం;

విగ. నిర్ణత = బయటకు పోయిన

నిర్ణించు నక్ష. = గెలుచు, జయించు; వి. నిర్ణితుడు

= గెలిచినవాడు, జేత.

నిర్ణయించు నక్ష. = నిశ్చయించు, ఏర్పాటు చేయు;

వి. నిర్ణయం = ఏర్పాటు, నిశ్చయం, నిర్ణాయ

కుడు = నిర్ణయించేవాడు, నిర్ణేత = నిర్ణయించే

వాడు; విగ. నిర్ణీతం = నిర్ణయమైన నిర్ణయం

= నిర్ణయించదగిన.

నిర్ణహించు నక్ష. = బాగాకాల్చు, పూర్తిగా తగల

బెట్టు. వి. నిర్ణహనం = పూర్తికాల్చు.

నిర్దేశించు నక్ష. = చూపు, చెప్పు, అజ్ఞాపించు,

పంపు

నిర్దరించు అక్ష. = తేల్చిచెప్పు, వున్నట్లుగా చెప్పు,

విశ్లేషణగా చెప్పు; వి. నిర్దారణ = విశ్లేషణ,

నిర్దార్యుడు = పట్టుదలతో నవ్వేసే వాడు;

విణ. నిర్ధార్యం/నిర్ధారణీయం = నిర్ధరించ
దగిన, నిర్ధారితం = నిర్ధరించిన.

నిర్బంధించు నక. = కట్టుబాటులో అదుపులో
ఉంచు, కట్టివేయు, బలాత్కరించు; వి.
నిర్బంధం = బలాత్కారం, కట్టు, అదుపు.

నిర్బర్హించు నక. = అదిలించు, బెడరించు వి.
నిర్బర్హనం = అదిలించు; విణ. నిర్బర్హిత =
అదిరించిన, బెడరించిన.

నిర్మించు నక. = కట్టు; వి. నిర్మాణం, నిర్మితి
= కట్టడం. నిర్మాత/నిర్మాయి = కట్టేవాడు;
విణ. నిర్మిత = కట్టిన

నిర్మూలించు నక. = నాశనం చేయు, మొదలంట
ధ్వంసం చేయు; వి. నిర్మూలన = విధ్వంసం,
వినాశం; విణ. నిర్మూలం = నేరులేని, ఆధారం

నిర్వచించు నక. = వివరించు, విశదీకరించు; వి.
నిర్వచన(ం) = వివరణ, విశదీకరణ; విణ.
నిర్వచనీయం = వివరించదగిన.

నిర్వర్తించు నక. = వెరవేర్పు

నిర్వర్తిల్లు అక. = వెరవేరు

నిర్వహించు ■ = వెరవేర్పు; వి. నిర్వాహం
= జరుగుబాటు, నిర్వాహకుడు = వెరవేర్ప
వాడు, నిర్వహణ = వెరవేర్పులు.

నిర్వహిల్లు ■ = వెరవేరు.

నిర్వేదించు అక. = దుఃఖపడు, ఏచారించు వి.
నిర్వేదం = ఏచారం, దుఃఖం.

నిర్లసీలుగు అక. = తెగవిల్లు, గర్వించు. చూ.
నీలుగు

నిలబడు అక. = నిలుచు, నిల్చి ఉండు; చూ.

నిలువబడు; వి. నిలక/నిలుపు = నిల్చి
ఉండటం, నిలుకడ/నిలకడ = ఉనికి, స్థిరత్వం,
విశ్రాంతి.

నిలుగు అక. చూ. నీలుగు

నిలుచు అక. ప్రే. నిలుపు = నిలబడు, ఉండు,
మిగులు, అడ్డుపడు; చూ. నిల్చు వి. నిలువ/
నిల్వ = మిగిలినది. నిలుపు = నిలిపిఉన్న,
నిలకడ/నిల్కడ = ఉనికి, స్థిరత్వం,
విశ్రాంతి.

నిలుచుండు అక. = నిలిచి ఉండు, నిలవబడు.
చూ. నిలుచు

నిలుపు అక. ప్రే. = నిలుచునట్లుచేయు, నిలనట్లు
నిలువరించు అక. = కదలకుండా నిలుపు, అడ్డం
పడు; చూ. నిల్వరించు వి. నిల్వరం/నిలువరం
= అడ్డు

నివర్తించు ప్రే. = మరల్చు; వి. నివర్తన(ం) =
మరల్పు.

నివర్తిల్లు అక. = మరలు, వెనుదిరుగు; వి.
నివర్తన(ం) = మరలటం.

నివసించు అక. = (కాపురం) ఉండు; వి.

నివాసం/నివసతి/నివసనం = ఇల్లు,
గృహం, ఉండేచోటు, నివాసి = వాస్తవ్యుడు.

నివారించు నక. = ఆపు, అడ్డు. అడ్డుపడు,
అడ్డగించు; వి. నివారణ = ఆపు, అడ్డగింపు;
విణ. నివారితం = అడ్డుకు గురి అయిన,
నివారణీయం = అనదగిన, అడ్డగించదగిన.

నివాళించు అక. = హారతిమట్టు, గౌరవించు; వి.
నివాళి/నివాళి/నివాళిక = హారతి; విణ.
నివాళితం = మట్టిన.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

నివుడు అక. చూ. నిగుడు

నివుడుచు ప్ర. = విగడించు. చూ. నివుడ్చు చూ.

నిగుడు

నివురు నక. చూ. నిమురు చూ.

నివేదించు నక. = విన్నవించు, తెలియజెప్పు

సమర్పించు; వి. నివేదన/నివేదనం = సమ

ర్పణ, విన్నవం; విగ. నివేదిత = సమర్పించిన,

నివేద్యం = సమర్పించ దగిన, చెప్ప దగిన, విన్న

వింపవలసిన.

నివ్వబించు నక. = నెరవేర్చు, కలిగించు, వ్యాపింప
జేయు.

నివ్వబీల్లు అక. = నెరవేరు, వ్యాపించు, కలుగు.

చూ. నివ్వబీలు

నివ్వెరపడు అక. = ఆశ్చర్యపడు, దాగ్రాంతి

వెండు, పారవశ్యం పొందు; వి. నివ్వెర/నివ్వెర

పొటు/నివ్వెరగు = ఆశ్చర్యం, దాగ్రాంతి,

పారవశ్యం, ఎక్స్ట్రా.

నిశ్చయించు నక. = నిర్ణయించు; వి. నిశ్చయం

= నిర్ణయం, నిశ్చాయకుడు = నిర్ణయించే

వాడు; విగ. నిశ్చితం = నిర్ణయించిన

నిశ్చయించు అక. = ఎట్టాడవు; చూ. నిశ్చా

సించు వి. నిశ్చయనం/నిశ్చాసం = ఎట్టాడవు.

నిశ్చాసించు అక. చూ. నిశ్చయించు.

నోషిదించు నక. = విరాకరించు, వద్దను, తిరస్క

రించు, కూడదను, అడ్డుపడు, అడ్డగించు; వి.

నోషిధం = విరాకరణ, విరాక్తి, తోపుడు

నోషివించు నక. = బాగాపించు, తాగు. వి. నోషి

■ = బాగాతాగడం, మందు కొట్టడం; విగ.

నోషివితం = బాగాతాగిన, నోషివ్యం = బాగా

తాగదగిన.

నిష్కర్తించు నక. = విశ్రయించు; వి. నిష్కర్త
= విశ్రయం.

నిష్కాసించు నక. = వెళ్ళిపోవు, తోలిపోవు;

వి. నిష్కాసనం = వెళ్ళిపోవడం; విగ. నిష్కా

సీతం = వెళ్ళిపోవడం.

నిష్కామించు అక. = బయటికి వెళ్ళిపోవు; వి.

నిష్కాంతి/నిష్కామం/నిష్కామణ =

బయటికి వెళ్ళడం; విగ. నిష్కాంత = బయటికి

వెళ్ళిన.

నిష్ఠించు అక. = స్థిరమగు; వి. నిష్ఠ = ఉపకి;

విగ. నిష్ఠత = ఉంచిన.

నిష్పాదించు నక. = పుట్టించు, పొందించు; వి.

నిష్పాదనం/నిష్పత్తి/నిష్పాదన = సిద్ధి,

పుట్టుక, పొంద; విగ. నిష్పన్న = పుట్టిన,

నిష్పాదిత = పుట్టించిన, నిష్పాద్య = పుట్టించ

దగిన

నిస్తరించు నక. = జాగ్రత్తగా రాటు, అధిగమించు;

వి. నిస్తారం, నిస్తరణం = రాటడం, వెళ్ళడం,

ఉపాయం, నిస్తారకం = మురింపజేసింది, రాటించింది.

నిహ్నావించు నక. = రాచిపెట్టు, మరుగుపుచ్చు;

వి. నిహ్నావం/నిహ్నాతి = రాచరికం, రాచిన

మాట.

నీగు నక. = మరల్చు, వివర్తించు

నీరాడు అక. ప్ర. నీరాడుచు/నీరాడ్చు =

స్నానం చేయు, పిల్లలో ఆడు; వి. నీరాట =

జలక్రీడ, స్నానం; నీరాటం = నీటిబంటుపు.

నీరాడుచు ప్ర. చూ. నీరాడ్చు చూ. నీరాడు.

నీరుముట్టు అక. = తాగు

నీరువట్టు అక. = దప్పకొను, దావాముగు. చూ.

నీర్వట్టు

నీలుగు అక. = ఒళ్లు విరుచుకొను, చచ్చు రూ.

ఈలుగు/ నీలు

నీళ్ళాడు అక. = ప్రసవించు; ప్లావమాడు

నుగ్గాడు నక. = ముక్కిలుచేయు, ఖండించు; వి.

నుగ్గు = పాడి, ముక్కి.

నుగ్గు అక. = నలిగిపోవు; వి. నుగ్గు = పాడి,

ముక్కి.

నుగ్గులువారు అక. = నుగ్గయిపోవు, పాడిఅగు,

ముక్కిలగు; వి. నుగ్గు = పాడి, ముక్కి.

నుచ్చు నక. = పాతగుడ్డలు(మేకమెడ చమ్మలకు)

చుట్ట; వి. నుచ్చుపాత = (మెడ చమ్మలకు

ఁజేత్రే) చుట్టేపాతగుడ్డ.

నుడుగు నక. = చెప్పు; రూ. నుడువు/ నొడుగు/

నొడువు వి. నుడి/ నుడువు/ నుడుగు

= మాట, నుడికారం/ నొడికారం = మాట

నేర్పు, నుడువరి = మాటకారి, వాగుడుకాయ,

నుడుగురేడు = బ్రహ్మపురి, నొడికాడు/

నొడికారి = చమత్కారి, మాట కారి.

నుడువు నక. = చెప్పు. రూ. నొడువు/ నొడుగు /

నుడుగు. చూ. నుడుగు

నుతించు నక. = పొగడు; నక. నుతి = పొగడ్త

నురిబియాడు నక. = నాశంచేయు చూ. నురుపు

నురుచు నక. = (ధన్యం) కాళ్లతో నంగదొక్క;

రూ. నూరుచు/ నూర్చు వి. నురుము/

నురిపిడి/ నుప్పిడి/ నూరుపిడి/ నూర్పిడి

= ముగ్గు, పాడి, కాలిత్ ధన్యబ్ధి తొక్కిటం.

నురుపు ■ = నూర్చు, చంపు.

నురుమారు నక. = పాడినేయు, చంపు.

నురుము నక. = పాడినేయు, చంపు; వి. నురుము

= పాడి.

నులించు ప్రే. = నులుచు, నులియబెట్టు; వి. నులి

= చిక్క, మెలిక, పేగుల్లో వొప్పు; వి. నులి =

కొద్ది(పాటు)

నులిగొను అక. = పాడియగు, పట్టుతప్పు, ■

భ్రంశిత పొందు; వి. నులిపు = నులియుటం.

నులివెట్టు నక. చూ. నులుచు

నులుచు ప్రే. = నులియబెట్టు. రూ. నులుపు

చూ. నులియు

నులుము నక. = నలుపు, బుగ్గలుపేనుకు, పెళ్లగించు.

నుసులు అక. = మనలు, అలవ్యం చేయు. సక.

(ఒళ్లు) విరుచుకొను.

నుసుగు సక. = తిరస్కరించు

నుసుము నక. = ఆకర్షించు

నుసులు సక. = మెదలు; వి. నుసులు = నేర్పు,

పీలు.

నూతు నక. = కొట్టు, తోపిచేయు, తోలు; వి.

నూకుడు = తోపుడు, దెబ్బ.

నూరు నక. = పదుముట్టు.

నూరుచు నక. చూ. నూర్చు

నూర్చు నక. రూ. నూరుచు; వి. నూర్చు/

నూర్పిడి/ నూరుపిడి/ నురిపిడి/ నుర్పిడి

= ధన్యం తొక్కిటం.

నూలుకొను అక. ప్రే. నూలుకొలుపు/

నూల్కొల్పు = ■■■ కొను, ఒప్పుకొను,

చక్కిలడు; రూ. నూల్కొను వి. నూలు

కోలు / నూల్కొలు = మార్కెషుటం.

నూల్కొను చూ. నూలుకొను

నెక్కొను ఆక. ప్రే. నెక్కొలుపు/ నెక్కొల్పు

= పాడుకొను; రూ. నెలకొను వి. నెక్కొలు

= పాడుక పోవటం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

నెగడు అక. = వర్తిల్లు, పెరుగు, ఉండు.

నెగయు అక. = పైకి ఎగురు/ లేచు. చూ. ఎగయు

నెగయుదెంచు అక. = పైకెగురు. చూ. ఎగయు

నెగ్గు అక. = గలుచు, బయటపడు, నిర్వహిల్లు.

చూ. నిగ్గు

నెట్టు నక. = తోయు, ప్రయత్నించు; వి. నెట్టు =

పూచిక, ప్రయత్నం, త్రోపు; విగ. నెట్టన(ం)

(అవ్య) = త్వరగా, తప్తక.

నెట్టుకొను అక. = పూనుకొను, ప్రయత్నించు,

ఉండు, పెరుగు. నక. బలాత్కరించు

నెప్పరించు నక. = విరూపించు; వి. నెప్పరం =

వేగం, తొందర, నెప్పలి = ఉపాయశీలి.

నెప్పొకొను అక. = పొదుకొను, పాతుకపోవు; వి.

నెప్పొ = స్థానం.

నెమకు నక. = వెతుకు; వి. నెమకుడు =

వెతకటం.

నెమరుచు నక. = నెమరువేయు; వి. నెమరు =

(మళ్ళీ) నమిలితను.

నెమ్ముకొను అక. = చెమ్ముగిల్లు; వి. నెమ్ము =

తడి, చెమ్మ.

నెయ్యమాడు ■ = స్వేహించేయు. వి. నెయ్యం/

నెయ్యమి = స్వేహం, మైత్రి, నెయ్యరి = స్వేహి

తుడు, స్వేహితురాలు, నెయ్యుడు = మిత్రుడు,

నెయ్యురాలు = స్వేహితురాలు.

నెరపు ప్ర. = వెరవేర్చు, వింపు, వ్యాపింపజేయు; వి.

నెరయుక = వింపు, విండుటం, నెరవు = వ్యాప్తి,

పూర్తి; విగ. నెరవు = విండిన, ఎక్కనైన, విశాల

మైన, వ్యాపించిన.

నెరయు అక. = వ్యాపించు, విండు, వెరవేడు. చూ.

నెరపు

నెత్తురువారు అక. = ఎర్రబడు; వి. నెత్తురు,

నెత్తు = రక్తం.

నెరపు ప్ర. = వింపు, వెరవేర్చు, వ్యాపింపజేయు;

వి. నెరవు = వ్యాప్తి; విగ. నెరవు = ఎక్కన.

నెరయు అక. = విండు, వెరవేరు; వి. నెరవు =

వ్యాప్తి; విగ. నెరవు = ఎక్కన.

నెరయు అక. = విండు, వెరవేరు; వి. నెరవు =

పూర్తి, వ్యాప్తి; నెరవు = పూర్ణమయిన, ఎక్కన,

తగిన, విశాలమైన.

నెరవేరు అక. = ముగియు, సిద్ధించు.

నెరిపడు అక. = అగు, సిద్ధించు; వి. నెరి = పూర్తి;

విగ. నెర = పూర్తి అయిన, విండయిన.

నెలకొను అక. = నిలుచుండు, నిలకడగా ఉండు;

చూ. నెలకొను వి. నెలవు = (నివాస)స్థలం,

నెలకువ = సాధనం.

నెలవుకొను అక. చూ. నెలకొను

నేటించు అక. = గట్టిపడు; వి. నేటు = నిశ్చయం;

విగ. నేటు = గట్టి.

నేటుసేయు నక. = గట్టిపరచు చూ. నేటించు.

నేమించు నక. = వియమించు; వి. నేమం/

నేమకం = వియమం.

నేము నక. = (వేటతో) వెరుగు

నేయు నక. = అల్లు, వేతనవి చేయు; వి. నేత =

అల్లకం, వేయటం.

నేరుచు అక. = భరించు, ఓపు, నక. అభ్యసించు;

వి. నేరిమి/నేర్చు/నేర్చు = నైపుణ్యం, ■

తనం, నేరుపరి, నేర్పరి, నేరుపుకొడు,

నేరుపు లాడు = చెమర్చుడు.

నేలగలుపు నక. = చంపు, మమ్మ గరిపించు; వి.

నేల = మమ్మ, భూమి

నొక్కు నక. = అడుము; వి. నొక్కు/నొక్కుడు = ముడత.

నొగులు అక. ప్రే. నొగులుచు/నొగుల్లు = బాధపడు, నొచ్చుకొను; వి. నొగులు = వైకల్యం, నొప్పి.

నొగులుచు ప్రే. రూ. నొగుల్లు చూ. నొగులు నొచ్చు అక. = నొప్పిచెందు, బాధపడు; వి. నొప్పి = బాధ, కష్టం, అనైస్థం.

నొచ్చుకొను అక. = బాధపడు, హస్తాంతరము; వి. నొచ్చుకోలు = బాధ, హస్తాంతరం

నొంచు ప్రే. = నొప్పించు; వి. నొప్పి = బాధ, ఆవద; విణ. నొప్పిగుంటి = బట్టపడ్డ.

నొడుగు నక. చూ. నుడుగు.

నొడుగు నక. = తప్పులుపట్టు; వి. నొడుపు = తప్పులుపట్టడం.

నొల్లు నక. = చప్పరించు.

నొల్లుకొను అక. = దొరికినంత రాబట్టుకొను నోచు నక. = ప్రతం చేయు; వి. నోత/నోము = ప్రతం.

నోచుకొను అక. = పొందగలుగు

నోము నక. = ప్రతం చేయు, పొగట్టు; వి. నోము/నోత = ప్రతం.

నోయు అక. చూ. నొచ్చు.

నోరూరు అక. = నోటపిస్తూ, కోరు, అపేక్షించు.

నోరెత్తు అక. = మాట్లాడటానికి ప్రయత్నించు.

నోడకొట్టు అక. = మిటుకరించు. రూ. నవ్వుకొట్టు

ప

పగగొను అక. = విరోధపడు. చూ. పగబిట్టు

పగబిట్టు అక. = విరోధపడు, శత్రుత్వం, (మమూర్)

పెట్టుకొను, వి. పగ = విరోధం, విరోధి, పగతుడు

= శత్రువు, పగతురాలు = శత్రురాలు, పగ వాడు = శత్రువు, విణ. పగదారి = శత్రువైన, విరోధియైన.

పగులగొట్టు నక. రూ. పగులగొట్టు చూ. పగులు పగులబారు అక. రూ. పగులబారు/పగుళ్లు వారు చూ. పగులు

పగులు అక. ప్రే. పగుల్లు/పగులుచు = చీలు, పగిలిపోవు; వి. పగులు = చీలిక.

పగులుచు ప్రే. = పగలచీల్చు, పగులగొట్టు. రూ. పగుల్లు

పగ్గించు అక. = ప్రజ్ఞలువలుకు, బడాయికొట్టు; పగ్గియ/పగ్గె = బడాయి నూలు, సామర్థ్యం.

పంకించు అక. = చలించు నక. (బురద) పట్టించు.

పంగటించు నక. = దూరంగానాచు, పంగనాచు; వి. పంగ = దూరంగా సాగినశాఖ/కాలు; పంగటి

కొట్లు = దొడ్డికొట్లు, విణ. పంగటి = ఎడమైన, ఎడంగా ఉన్న.

పచరించు అక. = ప్రసరించు, నక. ప్రసరించ జేయు, ప్రయోగించు, వసరించు, ప్రకటించు, అమర్చు; వి. పచరింపు = ప్రసరణ, పచారం = అంగడి, పచారి = చిల్లర కొట్టువాడు. చూ. పచారించు నక. = నడుపు, నడిపించు. చూ. పచరించు

పచారించు అక. = వ్యాపించు; వి. పచారం = వ్యాప్తి, అరికాయం.

పచ్చిదేరు అక. = పెచ్చిగా ఉండు, పెచ్చిఅగు; విణ. పచ్చి = తడిగల, ఎండవి, కాంచి, ముడరవి, మరుగుజేని.

పంచితెల్లు అక. = (ఆవు) మూత్రంవిడుచు; రూ.

పంచితెలు వి. పంచితం = గోమూత్రం.

తెలుగు భాషా వ్యుత్పత్తి

పండు నక. = అశ్వాపింను, సంపు; డూ. పనుచు

- వి. పని = కార్యం, పనిముట్టు = పాదనం, కొరముట్టు, పనితనం = నేర్పు, నైపుణ్యం, పనివాడు = వేర్పరి, నేవకుడు.

పట్టిండు (ప్రే. = (చదువు) మొదలు పెట్టు, తేల్చు; -వి. పట్టింపు = అక్కర, ఆవసరం, పట్టుదల, మొదలు

పట్టు అక. = తెల్లు, పట్టుకొను, మొదలుపెట్టు, అవసరపడు, అంటుకొను, నచ్చు; నక. గ్రహించు, అవలంబించు, ఊడు, ఎదుర్కొను, వి. పట్టు = గ్రహణం, వడ్డు, పూత, నివాసస్థలం, స్థానం, అనూకం, వెడల్పు, దైర్ఘ్యం, విషయం, కొరణం, ఆధారం, అవసరం, పట్టుదల, బంధుత్వం, నన్నమాలు, పట్టుదల/పట్టుడు = వదలని పట్టు, పట్టుగొమ్మ = ఆధారం, పట్టుబడి = బద్ధమైన సామ్యం.

పట్టుకొను అక. (ప్రే. = ఉండు, నిలుచు, అంటి పెట్టుకొని, లిగిసిపోవు; వి. పట్టుకోలు = నిలుపు.

పట్టువడు అక. = చిక్క, అంపడు, తెలియవచ్చు. చూ. పట్టు

పఠించు నక. = చదువు; వి. పఠిత = చదివేవ్యక్తి, పాఠ = చదవటం, పదనం = చదువు, చదువం, పాఠనం = చదువుచేర్చటం, పాఠి/పాఠకుడు = చదివేవాడు, పాఠశాల = బడి; విగ. పఠితం = చదివెనది, పఠితవ్యం = చదవ రగినది, పాఠ్యం = చదవదగినది.

పడుచు ■■ డూ. పడయు = సంపాదించు, పొందు; వి. పడపు = సంపాదన, గడన.

పడయు నక. = పొందు, సంపాదించు (చిత్తము)

కము; డూ. పడచు వి. పడపు = సంపాదన, సంపాదించిన సామ్యం.

పడు ■■ = రాలు, వడిపోవు, కష్టమొందు, చచ్చు, పూడు, అస్తమించు, పొందు; వి. పడుక/పడక = శయ్య, వరుపు, పడకటిల్లు/పడుకటిల్లు = శయ్యగృహం.

పండించు నక. = సైరుచేయు, పెంచు, సేద్యం చేయు; వి. పంట = పెంచటం, ఫలితం, ఫల పాయం, పంటవలతి = భూమి, పంటసాల = ఉగ్రాణం, ధాన్యంకొట్టు.

పండు అక. = సైరగు, ఫలితమిచ్చు, వండిపోవు; వి. పండు = ఫలం, వండినాము. విగ. పండు = వండిన.

పండుకొను అక. = శయించు, నిద్రించు. డూ. పడుకొను

పదనుకొను అక. = వడియు; వి. పదను/పదును = తడుపు.

పదరు అక. నక. = తొందరపడు, కోపించు, చలించు, అశోభించు, దూషించు; వి. పదరు = తొందర మాట.

పదిలపడు అక. (ప్రే. = గట్టిపడు, స్థిరపడు, ■■■ పరచు, వదిలెనరును; వి. పదిలం = స్థిరత్వం, దృఢత్వం, పదిలుడు = జాగ్రత్త గలవాడు, స్థిరుడు; విగ. వదిలం = గట్టి, జాగ్రత్తగల.

పదిలించు నక. = వదిలెనరును, భద్రపరచు, దృఢ పరచు, స్థిరపరచు. చూ. పదిలపడు

పదురు అక. (ప్రే. పదురుచు/పద్రుచు = తొందరపడు; వి. పదురు = వద్దలి, విధం.

పనవు నక. = తలచుకొని ఏడ్చు.

పనిగొను ■■ = నియోగించు, అశ్వాపింను.

పనివంచు నక. = పనిచేయుచు, నియోగించు.
 పనివడు అక. = అవసరపడు, అభ్యుపపడు.
 పనివిను అక. = చెప్పివట్టు చేయు.
 పనుకు అక. = కోపించు.
 పనుగొను అక. = గట్టిపడు, కలుగు.
 పనుము నక. = పంపు, నియోగించు, నియమించు;
 రూ. పంచు, పంపు వి. పనుపరి = అట్లా బద్దపడు,
 పనుపు = అట్లా.
 పనుపడు అక. = వాలు, కలుగు. రూ. పన్ను
 పడు
 పంతగించు అక. = పంతంపెట్టు, పోటీ చేయు,
 ప్రతిష్ఠ పట్టు, విధించు.
 పన్ను అక. = (యుద్ధానికి) పిదపడు, కలుగు, ప్రే.
 పిదపరచు, నక. ఏర్పరచు, చేయు; వి. పన్ను =
 కప్పం, అరి, పన్నుగడ = వ్యూహం.
 పన్నుండు అక. = పడుకొను, వరుండు.
 పన్నుపడు అక. ప్రే. పన్నుపరచు = అలవాటు
 పెడు, కలుగు, వాలు.
 పప్పుచేయు నక. = మరుమాడు, బద్దలు కొట్టు;
 వి. వప్పు = బద్ద, బేడ, నూనం.
 పంపించు నక. = పోవునట్లు చేయు; వి. పంపితే
 = పంపియ్యడం.
 పరపు నక. = అట్లాపించు, పంపించు; వి. పంపు,
 పనుపు = అట్లా, పంపకం, వరిమళ్లవరస ,
 పంపకం = పంపియ్యడం, పంచుట, పంపిం.
 పంపువడు అక. = అట్లాపించు. చూ. పంపు
 పంపువెట్టు నక. = అరికాయించు, అంచులు
 మడిచికుట్టు; చూ. పంపు వి. పమ్మకం =
 అంచులు మడిచికుట్టిన కుట్టు.

పయనించు అక. = ప్రయాణముగు; వి. పయనం
 = ప్రయాణం.
 పరగు అక. = ప్రవర్తిల్లు, ఉండు, ప్రయుక్తముగు,
 ప్రసరించు, ప్రసక్తముగు, ప్రయాణముగు, విహరించు;
 పరచు అక. ప్రే. = పోరు, పడగొట్టు, (దుప్పటి
 మొ) పరచేయు. వి. పరత/పరతి/పరద/
 పరవ = ప్రవాహం.
 పరితెంచు అక. = పారిపోయివచ్చు.
 పరపు ప్రే. = (బాణం) వేయు, ప్రహేంస జేయు,
 పోగొట్టు, తోలు, ప్రయోగించు, వ్రాయు; వి.
 పరపు = విరివి, పడక, వేగం. వి. పరపు =
 విరివియైనది. చూ. పరచు
 పరమువడు అక. = ప్రాణాచారంపడు
 పరపు అక. = వ్యాపించు; రూ. పరగు వి. పరపు =
 వ్యాప్తి, వ్యాపనం.
 పరాకుపడు అక. = పారపాటుపడు, ప్రమాద
 పడు, సరస్వతనంరో ఉండు; వి. పరాకు =
 తర్జురత, ప్రమాదం, పారపాటు.
 పరాక్రమించు నక. = తిరుగుడు, శౌర్యం చూపు;
 వి. పరాక్రమం, పరాక్రాంతి = వీర్యం, శౌర్యం,
 సామర్థ్యం.
 పరాభవించు నక. = అవమానించు; వి. పరా
 భవం/పరాభూతి = అవమానం, పరాభూ
 తుడు = అవమానంపొందినవాడు.
 పరామరిసించు ■ = వలకరించు, ఓదార్చు,
 విచారించు; రూ. పరామర్శించు వి. పరామ
 రిక/పరామరేప = వలకరింపు, పరామర్శ
 (ం) = ఓదార్చు.
 పరామర్శించు నక. చూ. పరామరిసించు
 పరికరించు నక. = వరికించు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

పరికించు సక. = చూచు, పరీక్షించు, విచారించు.
 పరిక్రమించు సక. = విచారించు, అటువిటు
 తిరుగు; వి. పరిక్రమ(ం) = నిహారం, తిరుగుట.
 పరిగణించు సక. = లెక్కించు, ఎంచు; వి. పరి
 గణన(ం) = లెక్క, ఎంపిక; విగ. పరిగణితం
 = ఎంచినది, లెక్కించినది
 పరిగొను అక. = బారులుతీరు సక. చుట్టుకొను,
 అవహరించు; వి. పరి = సేవ, గుంపు, పంక్తి,
 ముట్ట.
 పరిగ్రహించు సక. = (ఇష్టంగా) తీసుకొను,
 స్వీకరించు; వి. పరిగ్రహం/పరిగ్రహణం
 = స్వీకారం, తీసుకోవటం, పుచ్చుకోవటం.
 పరిఘాటించు అక. = ఎదురుచెప్పు/వలుకు.
 పరిచయించు అక. = స్నేహించేయు, తెలుసు
 కొను; వి. పరిచితి, పరిచయం = ఎరుక,
 స్నేహం. విగ. పరిచితం = తెలిసిన, ఎరిగిన.
 పరిచరించు అక. = సేవచేయు; వి. పరిచర్య/
 పరిచారం = సేవ, కొలుపు, పరిచారకుడు
 = సేవకుడు, పరిచారిక = సేవకురాలు, దాసి.
 పరిచరుడు = భటుడు
 పరిజించు సక. = కల్తసిడితో కొట్టు; వి. పరుణా
 = కల్తసిడి.
 పరిధవించు (నీ. = నడుచు, జరుగు, ప్రవర్తించు,
 'మించు, ఎక్కువగు, అతిక్రమించు; పరిధవం
 = అతిశయం, పోషణ.
 పరిధవిల్లు అక. = ప్రవర్తిల్లు, జరుగు, నడుచు;
 దూ. పరిధవిలు వి. పరిధవం = అతిశయం,
 విశ్లేషణ.
 పరిణమించు అక. = మారు, మారురూపం
 ధరించు; వి. పరిణామం/పరిణాతి = మార్పు,

పర్యవసానం, మారురూపం; విగ. పరిణతం =
 మారిన, మార్పుపొందిన.
 పరితపించు అక. = దుఃఖించు, బాధపడు; వి.
 పరితాపం/పరితాపం = సంతాపం, దుఃఖం.
 పరితోషించు అక. = నాలాసంతోషించు; వి.
 పరితుష్టి/పరితోసం = ఎక్కువ సంతోషం.
 పరిత్యజించు సక. = వదిలిపెట్టు, పూర్తిగా వదులు
 కొను; వి. పరిత్యాగం/పరిత్యజనం =
 విడుపు; విగ. పరిత్యక్త = వదిలిన, వదిలిన,
 పరిత్యాజ్య = విడువ దగ్గి.
 పరిపాలించు సక. = ఏలు, కాపాడు; వి. పరి
 పాలన(ం) = ఏలుబడి, రక్షణ, పరిపాలితం
 = కాపుపొందినది, రక్షితం.
 పరిపూరించు సక. = నింపు, నెరవేర్చు, వి. పరి
 పూరణ/పరిపూర్తి = నింపడం, నెరవేరటం.
 పరిపోషించు సక. = చక్కగా పోషించు. వి. పరి
 పోషణ(ం) = మంచి పోషణ, పరిపోషి
 తుడు = మంచి పోషణ పొందిన వాడు; విగ.
 పరిపోషిత = బాగా పోషించిన.
 పరిభవించు ■ = అవమానించు. వి. పరిభావం/
 పరిభవం/పరిభావం = అవమానం.
 పరిభ్రమించు అక. = తిరుగు, అంతటా తిరుగు,
 చుట్టూ తిరుగు; వి. పరిభ్రమణం/పరిభ్రమం =
 చుట్టూ తిరుగుటం.
 పరిమళించు అక. = మువాసన యిచ్చు; వి.
 పరిమళం = మువాసన.
 పరిమార్చించు సక. = బాగాతుడుము; వి. పరి
 మార్గన = శుద్ధపటం, శుద్ధు.
 పరిమారుచు సక. = వంపు, వరుకు దూ.
 పరిమార్పు

పరియవాయు అక. = చీలు; వి. పరియ =
చీలిక, బద్ద.

పరియచముసీయు నక. = వెక్కిరించు,
మోకోళమాడు; వి. పరియచకం = వెక్కి-
రింత, మోకోళం.

పరియు అక. = చెడు, తప్పు, (పైభాగం) రాలిపోవు.
పరిరంభించు నక. = కాగిలించు వి. పరిరంభం/
పరిరంభం = కాగిలింత.

పరిమార్చించు అక. = చంపు, పూర్తిగా విడిచి
పెట్టు; వి. పరివర్ధనం = పూర్తిగా విడిచిపెట్టు-
డం, చంపటం; విణ. పరివర్ధితం = పదిలిపేసు.
పరివర్తించు అక. = తిరుగు, ముట్టివచ్చు; వి. పరి-
వర్తం/పరివర్తన(ం) = మెక్కుతిరుగు, ముట్టి-
వచ్చు, ముప్పల మార్చిడి.

పరివేష్టించు నక. = ముట్టవచ్చు, ముట్టా ఉండు
వి. పరివేష్టనం/పరివేషం/పరివేశం =
ముట్టరా వటం, గాలిగుడి/ వరదగుడి.

పరివోవు అక. = కొల్లబోవు, వశించు చూ. పరిగొను
పరిశీలించు నక. = కోధించు, వెతుకు, విచారించు;
వి. పరిశీలన(ం) = కోధనం, వెతుకటం, విచారణ.
పరిశోధించు నక. = బాగావెతుకు/తెలుసు
కొను; వి. పరిశోధన(ం) = చక్కని పరిశీలన,
పరిశుద్ధి = మంచికోధన విణ. పరిశుద్ధ = బాగా
శుభ్రమయిన.

పరిశ్రమించు అక. = కష్టపడు, అవిసిపోవు; వి.
పరిశ్రమ = అలపు, కష్టం, అలవాటు, ■■■
శ్రాంతి = ఎక్కువ శీఠల, విశ్రాంతి. విణ.
పరిశ్రాంతం = బాగావిశ్రాంతి పొందిన
పరిషేదించు ■■■ = (నిగ్గమ) చుట్టాచుట్టు; వి.
పరిషేవనం = నిగ్గ చుట్టటం.

పరిష్కరించు ■■■ = చక్కపెట్టు. బాగుచేయు.

సరిదిద్దు, అలంకరించు, సరిపెట్టు; వి. పరిష్కృతి
/ పరిష్కారం = చక్కపెట్టడం, సరిపెట్టడం,
సరిదిద్దటం. విణ. పరిష్కృతం = బాగుచరిచిన,
అలంకరించిన.

పరిస్ఫోటించు నక. = చీల్చు, ప్రకాశించు జేయు;
వి. పరిస్ఫోటనం = చీల్చటం, ప్రకాశింపజేయుటం.
పరిహరించు నక. = తొలగించు, విడుచు, విస-
ర్జించు; వి. పరిహారం/పరిహృతి = విడుపు,
ప్రతి ఫలం, పరిహారి = విడిచేవాడు. విణ.
పరిహార్యం = విడువదగిన, పరిహృతం =
విడిచిన.

పరిహసించు నక. = వెక్కిరించు; వి. పరిహాసం/
పరిహాసం/పరిహాసనం = వెక్కిరింత
పరిక్షించు నక. = పరిశీలించు, పరిక్షకుడు =
పరిశీలించేవాడు; విణ. పరిక్షితం = పరిశీలించి-
నది.

పరుచు (ప్రే. = పడజేయు, (గుడ్డలను) విశాలంగా
ఉంచు, పొలుపట్టేట్లు చేయు.

పరుండు అక. = పడుకొను, శయనించు.
పరుగెత్తు అక. = పరుగుతీయు; రూ. పరుగెత్తు/
పరువెత్తు వి. పరుగు/పరువు = త్వర
త్వరగా పొగుం/పడవటం.

పరుపు (ప్రే. = పడజేయు; వి. పరుపు = పడక.
పరువిడు అక. = పరుగెత్తు. రూ. పరుగిడు
పరువుగొను అక. = పరుగెత్తు రూ. పరుగుగొను
పరువువారు అక. = పరుగెత్తు రూ. పరుగువారు
పరువువెట్టు ■■■ = పరుగెత్తు. రూ. పరుగువెట్టు
పర్యటించు అక. = తిరుగు వి. పర్యటన(ం)
= తిరుగుడు.

తెలుగు భాషా న్యూనము

పర్యవసించు అక. = ముగియు, పూర్తిఅగు; వి.
పర్యవసానం = ఫలితం. విణ. పర్యవసీతం =
ముగిసిన.

పర్యాలోచించు నక. = బాగా ఆలోచించు; వి.
పర్యాలోచన(ం) = జాగ్రత్తగా ఆలోచించు
టం; విణ. పర్యాలోచితం = బాగా ఆలోచించిన.
పర్యుదాసించు నక. = తోసివేయు; వి. పర్యు
దాసం = తోపుడు, పర్యుదస్తం = తోసివేసి
నది.

పర్వు అక. = వ్యాపించు; దూ. పరపు వి. పర్వు
= పరుగు.

పలకరించు చూ. పలుకరించు

పలవరించు అక. = అనందభ్రంగా మాట్లాడు,
ప్రలాపించు; దూ. పలవించు / పల్వరించు వి.
పలవరింక / పలవరం / పలవరింపు = ప్రలాపం.
పలవించు చూ. పలవరించు.

పలాములుచేయు నక. = సాడుచేయు, దోపిడి
చేయు.

పలుకబారు అక. = తెల్లబడు, విషమగు; వి.
పలుక, పలుకన = తెల్లన.

పలుకరించు అక. (నీ. మాట్లాడించు = మాట్లాడు,
ఓదార్చు. దూ. పలకరించు / పల్కరించు
పలుకు అక. నక. = మాట్లాడు, నిందించు; వి.
పలుకు = మాట, నింద, ముక్తి, పలుకుజెలి
= నరస్వరి, పల్కుబడి / పలుకుబడి =
మాట్లాడి తీరు, ఉచ్చారణ, మాటచెల్లటం.

పలుచపడు అక. = నలనగు, నెరిగినడు, మలమ
అగు; వి. పలుచన = తెలితి, తేలికదనం,
చురుకె.

పలుము అక. = ప్రలాపించు, వెలవరించు; వి.
పలుము = ప్రలాపం, వెలవరింత.

పల్కరించు అక. చూ. పలుకరించు

పల్లగించు నక. చూ. పల్లించు

పల్లబీల్లు అక. = చలించు, తలకిందులగు, తెల్ల
బోపు, ఎడబాటు; దూ. పల్లబీలు వి. పల్లట /
పల్లటం = వ్యత్యాసం, కదలిక.

పల్లబీల్గొను అక. = పట్టలు కొట్టు.

పల్లబీల్దాటు అక. = పట్టలు కొట్టు.

పల్లబీల్వైచు అక. = ఎగురు, వట్టివేయు; వి. పల్లబీ
= ఎగురు, గెంతు, పట్టి.

పల్లవించు అక. = చిగురించు, చిగురెత్తు; వి.

పల్లవం = చిగురు; విణ. పల్లవితం = చిగురించిన.

పల్లించు నక. = జీమవేయు; వి. పల్లం = జీమ, మెత్త.

పల్వరించు చూ. పలవరించు

పవడించు అక. దూ. పవ్వడించు / పవళించు /
పవ్వళించు = పడుకోను; వి. పవళింక / పవ
ళింపు =

పవళించు చూ. పవడించు

పవ్వడించు చూ. పవడించు

పవ్వళించు చూ. పవడించు

పసగు అక. = తెలియనచ్చు.

పసగరగొను నక. = పీడించు, బాధించు.

పసరించు అక. = వ్యాపించు, ప్రసరించు వి.

పసరింపు = వ్యామనం, వ్యాప్తి.

పసాపడు అక. = తిను, భుజించు.

పసిపట్టు అక. = నామయాన్ని వి. పసి = గాలి, వామ

పసుపాడు అక. = నమపు విగ్గతో ప్లావనాడు.

పస్తాయింపు అక. = పస్తానమడు, (అలోచన) అలవ్యం చేయు; వి. పస్తాయింపు = అలవ్యం, పస్తానం.

పాచు ప్రే. = తొంగించు, చిక్కఱియు. చా. పాయజేయు

పాటించు నక. = అదరించు, మన్నించు, విచారించు, ఎదురుచూచు, ధరించు, పొందు; వి. పాటన = అదరణ.

పాటిగొను నక. = సరిచేయు విణ. పాటి = పోలిక, సామ్యం.

పాటిల్లు అక. = కలుగు. చా. పాటిలు

పాటునబడు అక. = మామూలు/మొదటిస్థితికి వచ్చు. వి. పాటు = తగ్గుదల, శమనం.

పాటుపడు అక. = శ్రమపడు, కష్టపడు; వి. పాటు మానిసి = కష్టజీవి; పాట్లమారి = కష్టపడే

పాడు అక. = గానంచేయు, పాటవలుకు వి. పాటు = గానం.

పాడరు అక. చా. పాడుపడు

పాడువడు అక. = వెడిపోవు, పాటబడు, శూన్య మగు; విణ. పాడు = శూన్యం, వెడిన, పాతగిల్లిన.

పాడువారు అక. = పాడుపడు

పాతగిల్లు అక. చా. పాతగిలు/ప్రాతగిల్లు/ప్రాతగిలు = పాతబడు; వి. ప్రాత/పాత = గుడ్డ, పాతగుడ్డ; విణ. ప్రాత/పాత = పూర్వపు, చినిగిన, చీకిన.

పాతరలాడు అక. = వర్తించు, వాట్యం చేయు. చా. పాతరలాడు

పాతు నక. = పూడ్చు, నాటు; వి. పాతర = (తావ్యం తావూనికి) తప్పినగుంట; విధి.

పాతరలాడు చా. పాతరలాడు

పాడుకొను అక. ప్రే. పాడుకొలుపు/ పాడు కొల్పు = నిలుచు, నిలకొను.

పాడునిలుచు అక. = పాడుకొను, నిలకడగా ఉండు.

పాపటపుచ్చు ప్రే. = దారివిడిచి తొంగించు; వి.

పాపట = తలవెంట్రుకల పాయ

పాపట వోవు అక. = దారివిడిచి తొంగిపోవు.

పాపు ప్రే. చా. పాయజేయు

పొము నక. = రుద్దు, రాజు, పులుము; వి. ప్రాముడు = పులుముడు.

పాయబారు అక. = (అన్నం మొల) పాసిపోవు

పాయగిల్లు అక. = తొంగిపోవు; చా. పాయ గిలు వి. పాయ = చీలిక, ముక్క, ముసుము.

పాయవడు అక. = చీలు, తొలగు, బయటపడు.

పాయవారు అక. = చీలిపోవు, తొంగిపోవు.

పాయు అక. = తొలగు, చిక్కవడిపోవు, (వంట) పాసిపోవు నక. ఎడుచు.

పారకాడు అక. = దోగాడు.

పారజాచు నక. = దూరంగా చూచు, చూపుచిలిపి చూచు.

పారదోలు నక. = తరిమిచేయు.

పారబోయు నక. = కుమ్మరించు; వి. పారబోత = పారబోయ్యటం.

పారవేయు నక. = విసిరి వేయు, పొగొట్టు.

పారాడు అక. = పారిపోవు, పారకాడు. చా. పారి యాడు

పారదైచు నక. = వివరణ.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

పొరాణించు నక. = పొరాణితో అలంకరించు
వి. పొరాణి = కంకుమారులతో కాళ్ళకు చేసే
అలంకారం.

పొరు అక. = పరిగెత్తు, పానం చేయు, ప్రవహించు,
ప్రసరించు; వి. పొరుడు = పానం, పొరుదల
= ప్రవాహం, ప్రవహించటం.

పొరుకాడు అక. = పరిగెత్తు, పాకు. దూ. పొరకాడు
పొరుతెంచు అక. = పరిగెత్తివచ్చు దూ. పొరైంచు
పొలాడు నక. = నరుకు, ఖండించు.

పొలారుచు నక. = చంపు. దూ. పొలార్చు
పొలించు నక. = కాపాడు, రక్షించు; వి. పొల
న(ం) = రక్ష(ణ); విణ. పొలితం = రక్షణ
పొందిన, పొలిని = రక్షించేది.

పొలు అక. = తెల్లబడు; వి. పాలు = తెల్లబరసం.
పొలుగొను అక. = చంచుకొను; దూ. పొల్గొను
వి. పాలు = భాగం, వంతు.

పొలుపడు అక. = సిద్ధపడు, పూను, స్వాధీనముగు;
దూ. పొల్పడు వి. పాలు = నశం.

పొలుపుచ్చు (నే. = విభజించు, నిర్ణయించు; వి.
పాలు = భాగం, వంతు.

పొలుపోవు అక. = తోచు, భాగాలగు, నిర్ణీత
మగు; వి. పాలు = వంతు, భాగం.

పొలుమాలు అక. = సోమరిగా ఉండు, బద్ధ
కించు; దూ. ప్రాలుమాలు/పొల్మాలు విణ.
పొల్మారిక/పొలుమారిక/ప్రాలుమారిక
= సోమరితనం.

పొలువెట్టు నక. = భాగమిచ్చు, భాగించు, నిర్ణ
యించు; వి. పాలు = వంతు, భాగం.

పొల్గొను దూ. పొలుగొను
పొల్పడు దూ. పొల్పడు

పొల్మాలు దూ. పొలుమాలు

పొలెందిగు అక. (నే. పొలెందించు = దండు
నిడియు, సేవలు దించు. వి. పొళియం/పొలెం
= కావలి, సేన, సేవలుదిగే వోటు, నరిహద్దులోని
కోట/గడి. పొలెగాడు = సామంతుడు, నరి
హద్దు కావలి సేనానది, పొలెముపట్టు = సామంతుడి
రాజ్యం.

పిక్కటిల్లు = నిండు, వ్యాపించు, పిగులు, పెరుగు.
దూ. పిక్కటిలు

పిక్కు అక. నక. = వెనుదీయు, మోసగించు; వి.
పిక్కు = మోసం, మర్కం.

పిగులు అక. = (గుడ్డలు మొగ్గ) చినుగు.

పింగటించు అక. = బడాయిగా మాట్లాడు. దూ.
పింగళించు

పిచ్చిల్లు అక. = సైకి ఉండు. దూ. పిచ్చిలు/
చిప్పిలు/చిప్పిల్లు

పిచ్చలించు అక. = పెరుగు, అతిశయించు, భయ
పడు, నక. పొగడు.

పిండించు నక. = నీళ్లు చిలకరించు/ చిరచిమ్ము,
పింజెపోయు; వి. పిండి = కొంగు, కుచ్చె.

పిడికిలించు నక. = పిడికిలవట్టు; వి. పిడి/
పిడికిలి = నేళ్లు ముడిచిన అరచేయి.

పిడిగొట్టు నక. = (ఎడ్లకు) వట్టలకొట్టు.

పిడుచు నక. = (రసం) పిండు; వి. పిడుచ =
ముద్ద, పిడుచపాత = అణుగొద్ద.

పిండు నక. = పాలుపిరుకు, నీళ్లుపిడుచు.

పిడుకు నక. = (పాలు) పిండు. దూ. పిడుకు

పిత్తు అక. = అపాననాయువు నిడుచు; వి. పిత్తు =
అపాననాయువు.

పిదుకు దూ. మా. పితుకు
 పింపిసులాడు అక. = పోటితో ధ్వనించునాట్యం
 చేయు; వి. పింపిసులు = పింపిష్ట.
 పింపిళ్లాడు అక. = పోటితో ఊదుతూ అడు;
 వి. పింపిళ్లు = ఊదాల
 పింపిళ్లు గూయు అక. = వర్తించు, అడు; వి.
 పింపిళ్లు = ఊదాల.
 పిరిగొను అక. = పెనుగొను, నక. మెలికపడు,
 మెలిపెట్టు; వి. పిరి = వెంటి, మెలి(క).
 పిరుతివియు అక. = వెనుదీయు; వి. పిరుదు =
 వెనుక.
 పిరుతివుచు అక. = వెనుదీయు.
 పిరుదీయు అక. = వెనుదీయు; వి. పిరుదు =
 వెనుక
 పిరుదుకొను నక. = వెంటడించు; వి. పిరుదు =
 వెనుక.
 పిరువడు అక. = వెనుదీయు, భయపడు; వి.
 పిరుదు = వెనుక.
 పిరువీకులాడు అక. = పెనుగులాడు; పిరు
 వీకు/ పిర్వికు = పీకులాట, బాధ.
 పిరివీకుసేయు ■ = పీకులాడు, బాధించు;
 వి. పిర్వికు/ పిరువీకు = పీకులాట, బాధ.
 పిరువెట్టు నక. = అనాదరించు, నిర్లక్ష్యంచేయు.
 పిరువోవు ■ = వెనుదీయు; వి. పిరుదు =
 వెనుక.
 పిరుసను ■ = వెనుదీయు, వెనక్కుపోవు; వి.
 పిరుదు = వెనుక.
 పిలుకుమారు ■ = చచ్చి, నాశనముగ; దూ.
 పిలుకుమారు | పిల్కుమారు | పిల్కు
 మారు వి. పిలుకు = గర్భం.

పిలుకుమార్లు (పీ. = చంపు, నాశనం చేయు.
 పిలుచు నక. = అహోహించు; దూ. పిల్చు వి.
 పిలుపు/ పిలుపుడు = అహోహం.
 పిసొళించు అక. = మెరయు, వ్యాపించు, వెలుగు,
 దొంగ ఎత్తులు వేయు, వెక్కిరించు, హేళికోళ
 మాడు; వి. పిసొళం = వికాసం, వెలుగు,
 ఎగతాళి, వ్యాప్తి, దొంగ ఎత్తు; విగ. పిసొళి =
 మెరిసే, వ్యాపించే, దొంగ ఎత్తులువేసే.
 పిసుకు నక. = తేల్చేమర్దించు/ ఒత్తు; వి.
 పిసుకుడు/ పిసుకులాట = పినుకం.
 పీకు నక. = పెరకు, లాగు, తీపిచేయు.
 పీకులాడు అక. = పెనుగులాడు; వి. పీకులాట
 = పెనుగుం, పెనుగులాట.
 పీకువీకాడు నక. = తెగపెనుగులాడు.
 పీకెవారు నక. = చచ్చుటకు, చిక్కిపోవు; వి. పీకె =
 పంచపిచ్చు, అకు చుట్టు.
 పీకువెట్టు నక. = కదలకుండా ఉన్నచోటనే ఉండు;
 వి. పీట = గడ్డ, అనవం, పీకం.
 పీడించు నక. = బాధపెట్టు; వి. పీడ = బాధ,
 పీడనం = రాపిడి; విగ. పీడితం = బాధకు
 గురైన. పీడ్యమానం = బాధతోమెచ్చు.
 పీరు ■ = జాడ్రు, బలహీనమయ; దూ. పీలు/
 పిగులు వి. పీలెక = చీలిక, ముక్క, పీరు =
 పొందార, గుమ్మ విగ. పీల = బక్కచిక్కిన.
 పీరుచు నక. = జాడ్రు. దూ. పీర్చు/ పీలుచు/
 పీల్చు చూ. పీరు
 పీలుచు నక. = తోవలికి లాక్కోను, జాడ్రు. దూ.
 పీల్చు/ పీర్చుచూ. పీరు
 పుకిలించు నక. దూ. పుక్కిలించు

తెలుగు భాషా స్వరూపం

పుక్కిలించు అక. రూ. పుకిలించు = (విల్లు)

పుక్కిలబట్టు, వి. పుకిలింత/పుక్కిలింత =

పుక్కిటితో ఉంచటం, పుకిలి/పుక్కిలి =
బుగ్గ రోపలి భాగం.

పుచ్చు అక. = పుప్పిపట్టు, పురుగులుబడు, నక.
గ్రహించు, పీకు.

పుచ్చుకొను నక. = తీసికొను, గ్రహించు, స్వీక-
రించు; వి. పుచ్చుకోలు = తీసుకోవటం, స్వీక-
రించటం.

పుంజికొను అక. రూ. పుంజుకొను = బలపడు,
గట్టిపడు, గుఱురుగట్టు; వి. పుంజం = పోగు,
గుట్ట, రాశి, పుంజి = సమృద్ధి; విగ. పుంజి =
సమృద్ధం.

పుంజీభవించు అక. = గుట్టపడు, రాశిపడు, ఒక
చోట చేరు. చూ. పుంజికొను

పుంజుకొను అక. చూ. పుంజికొను

పుటపుటనగు అక. = పెరుగు; విగ. పుటపుటన
= ఎక్కువ.

పుటముట్టు అక. = పైకి ఉబ్బు/ పెరుగు; వి.
పుటం = దొప్ప, బుట్ట.

పుటమెగయు అక. = పైకితేలు, రాటు; వి.
పుటం = గుర్రపువడక, బుట్ట, దొప్ప.

పుట్టు అక. = జన్మించు, మొలకెత్తు; వి. పుట్టు/
పుట్టుగు/పుట్టుక/పుట్టువు = జన్మ.

పుడికిరించు నక. = కొద్దిగా ఇచ్చి, వేళ్లతో తీసు
కొను; వి. పుడికిరింత/పుణికిరింత = కొద్దిగా
ఇవ్వటం, కొంచెమివ్వటం. రూ. పుణికిరించు
చూ. పుడుకు

పుడిసిలించు నక. = వుడిపిటచుట్టు; వి. పుడిసిలి

= మూసినచేరతో సగం, పుడిసిలింత = అయిదో
గుంటలో ఉంచటం.

పుడుకు నక. = కొంచెంగా ఇచ్చి, ఇచ్చి, అయిదు
వేళ్లతో తీసుకొను; రూ. పుడుకు వి. పుడుకు
గల్లు = చింతామణి, పుడుకు చొడుకు =
కామధేనువు, పుడుకుమూసు = నిల్వపెట్టె.

పుణికిరించు చూ. పుడికిరించు.

పుణుకు చూ. పుడుకు

పుండలించు అక. = తేసిపోవడం చెప్పించు.

పుతపుతపోవు అక. = వివరమగు, పెరిగిపోవు,
కలకబాదు; వి. పుతపుత = పెరిగి, పెరిగి.

పుత్తించు ద్ర. చూ. పుచ్చు = పంపు.

పుప్పించు ద్ర. = పంపు చూ. పుచ్చు

పుయిలోడు అక. = వెనుదీయు, సరికోవించు;
వి. పుయిలోడు(ం) = సరికోవం.

పురడించు అక. = పెరుగు, విజృంభించు; రూ.
పురుడించు/పురణించు/పురుణించు;
విగ. పురుడి = సమానమైన.

పురణించు చూ. పురడించు.

పురపురలాడు అక. = చాలా అశెలించు, వెలవర
లాడు, అనేకమి; వి. పురపుర = అత్యాశ, కోరిక.

పురమాయిండు నక. = అజ్ఞాపించు, ఒప్ప
వెచ్చు, నియమించు; వి. పుర్రానా = అదేశం.

పురస్కరించు నక. = ముందుంచు, ప్రాజించు;
వి. పురస్కరయ/పురస్కారం/పురస్కృతి
= గౌరవం, ప్రాజ, సత్కారం; విగ. పురస్కార్యం
= గౌరవించదగిన, ప్రాజనీయ, పురస్కృతం
= ముందుంచిన, ప్రాజించిన, గౌరవించిన.

పురణించు అక. = పెరుగు, వర్ధిల్లు, విజృంభించు;
వి. పురాణం = పాతకథ. విగ. పురాణం =
ప్రాచీనమైన, పాతకాలపు.

పురాయిించు అక. = పెరుగు, వర్ధిల్లు.
 పురికొను అక. ప్రే. పురికొలుపు/పురికొల్పు
 = కమ్ముకొను, ఎదుర్కొను, ఆక్రమించు.
 పురికొలుపు ప్రే. = ప్రోత్సహ పెట్టు, రెచ్చగొట్టు.
 చూ. పురికొను
 పురివిచ్చు అక. = వేరుపడు, పీలిపోవు; వి. పురి
 = మెలి(క).
 పురిలోము అక. = పొరుషం చూపు
 పులకరించు అక. = గగుర్పొడుము; చూ. పుల్కరించు వి. పులకలు = గగుర్పాలు, పులకరింత/పులకరం/పులకరింపు = గగుర్పాలు, జ్వరం.
 పులకించు అక. = గగుర్పడు; వి. పులకింత = గగుర్పాలు.
 పులవొడుచు అక. = రెప్పలాల్చుకుండా చూచు.
 చూ. పుల్పొడుచు
 పులిమిపుచ్చు నక. = (విషయాన్ని) తేలికగా పోషిస్తు.
 పులియబారు నక. = పులిపిపోవు చూ. పులియు
 పులియు అక. = పులిపిపోవు, పుల్లబడు; వి. పులుప = పుల్లని పిరుచింది. విణ. పులుపు/పులుసు = పుల్లదనం, పుల్లన, పుల్ల/పుల్లని = పులు పెక్కిన, పులిపిన.
 పులుము నక. = రుద్దు, నలుపు, కొట్టు, చూయు; వి. పులుము = కుమ్మరోగం, పులుముడు = రుద్దుడు, చూత.
 పుల్లగిల్లు అక. = భయపడు; చూ. పుల్లగిలు వి. పుల్ల = పుడక, కట్టె, నమిధ.
 పుల్లవడు అక. = న్తంభించు, చూపుడు, కట్టెవారు; వి. పుల్ల = పుడక, కట్టె, నమిధ.

పుల్లసిల్లు అక. = తెల్లబడు, రంగుమారు, కలత బడు, కలపరపడు. చూ. పుల్లసిలు
 పుష్పించు అక. = పూచు, వికసించు; వి. పుష్పం = పువ్వు; విణ. పుష్పితం = పూచినది.
 పుసలాయించు నక. = బుజ్జగించు; వి. పుసలాయింపు = బుజ్జగింపు.
 పూచు అక. = పూను, ప్రయత్నించు, ఉద్యమించు, పుష్పించు, విప్పేముగ; చూ. పూను వి. పూ(పు)/పువ్వు = పువ్వుం, పూత = పూచటం, పువ్వు తొడగటం.
 పూజించు నక. = పూజచేయు, గౌరవించు; వి. పూజ = అర్చన, పూజారి, పూజకుడు = అర్చకుడు, పూజనం=అర్చించటం, పూజనీయుడు/పూజితవ్యుడు = గౌరవించదగినవాడు, పూజితుడు = గౌరవం పొందినవాడు, అర్చితుడు, పూజ్యుడు = గౌరవించదగినవాడు.
 పూజెసేయు నక. = అలంకరించు, చొమ్మలు వేయు. వి. పూజె = చొమ్మ, అలంకారం, పూజె కుండలు, పూజెగులు = అయిదేసికుండలు
 పూంచు ప్రే. = కట్టు. చూ. పూనుచు
 పూటపడు అక. = మరొకరి బాధ్యతను నెత్తిన వేసుకొను; వి. పూటకాపు/పూట = ఇతరుల ననికి బాధ్యుడైనవ్యక్తి, పూటవాటు = బాధ్యుడు కావటం. విణ. పూట = బాధ్యుడైన
 పూటవెట్టు నక. = మరొకరిని తనకు బదులుగా బాధ్యుని చేయు/ ఇరికించు. చూ. పూటపడు
 పూడు అక. = ముట్టచోరించు, పూడిపోవు; వి. పూడు/పూడిక = అడుగున విడిచిన మట్టి/మన్ను, పూడుపు/పూడ్చు = పూడ్చటం, వికసనం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

పూడుచు నక. = మట్టతోనింపు. డా. పూడ్చు
చూ. పూడు

పూదెగట్టు అక. = బంగారపు పూచా ఏర్పడు; వి.
పూదె/పుదియ = బంగారు పూస.

పూను అక. = మొదలుపెట్టు, ఉద్యమించు, పట్టు
మట్టు నక ధరించు, మోంచు, వి. పూని/పూనికీ/
పూనిక = పట్టుదల.

పూనుచు నక. = (బండికి) పట్టు, పూసజేయు.
డా. పూన్చు/పూంచు చూ. పూను

పూయు నక. = మెత్తు, అడ్డు, రాయు; వి. పూత
= గచ్చ, మెత్తు.

పూరగించు నక. = నెరవేర్చు, నడుపు

పూరించు నక. = నింపు; వి. పూరణం = నింప
టం; విగ. పూరకం = నింపేది, పూర్తి చేసేది,
పూర్ణ = నిండిన, పూరిత = నింపిన. చూ.
పూరగించు

పూర్ణిభవించు అక. = నిండు. చూ. పూరించు
పూవుగట్టు అక. = పూలుపూయు.

పృచ్చించు నక. = ప్రశ్నించు, అడుగు; వి. పృచ్చ
= ప్రశ్న, అడగటం.

పెకలు అక. ప్రే. పెకలించు = పెళ్ళిగిల్లు; ప్రయాణ
మగు. డా. పెగలు

పెకలుచు నక. డా. పెకల్చు, పెగలుచు =
పెళ్ళిగించు.

పెంచు ప్రే. = అభివృద్ధి చేయు, పెరగజేయు; డా.
పెనుచు వి. పెంపు/పెనుపు/పెంపుదల
= అభివృద్ధి, అతిశయం. విగ. పెంపుడు =
పెంచిన. చూ. పెరుగు

పెంచుకొను నక. = దత్తుకొనుకొను.

పెతుపెతుమను అక. = కొరుకు, ఉరుము, మోగు,
పేలు; వి. పెడుపెతు = చచ్చుచు.

పెతుపెతులాడు అక. చూ. పేతుపేతులాడు =
(రొమ్మలు) పిచిలాడు చిగువుగా నుండు.

పెదేలు అక. = పెల్లెపోపు, మోతతో పేలిపోపు. చూ.
పెదులు/పెట్టు

పెదులు అక. = పేలు, పేలిపోపు. చూ. పెదేలు/
పెట్టు

పెట్టు అక. = తెలుగు, నక. ఉంచు, (పెట్టులు) కను,
ధరించు, ఇచ్చు, మోపు, నాలు, కొట్టు; వి.
పెట్టు = తెల్పు, పెట్టుడు = త్యాగం, దానం,
పెట్టుబడి = మొదలపెట్టిన సామగ్రి.

పెట్టుకొను నక. = ఉంచుకొను; వి. పెట్టుకోలు
= ఉంచుకోపటం, పెట్టుకోపటం.

పెట్టువడు అక. = తెల్పులుతను; వి. పెట్టు =
తెల్పు, వేటు.

పెట్టెపెట్టు అక. = మట్టచుట్టుకొను.

పెట్టు అక. = పేలు, పేలిపోపు. డా. పెదేలు/
పెటుం

పెడబాయు నక. = వదిలిపోపు, వదిలిపెట్టు. డా.
పెడబాయు

పెడమరలు అక. = మెనుచిరుగు; డా. పెడమర్లు/
పెడమరు వి. పెడమరలు/పెడమర్లు =
వెనకకు తిరగటం.

పెడమోమువడు అక. = ముఖం తిప్పుకొను;
వి. పెడం/పెడమోము = పెడముహం.

పెడరేచు ప్రే. = వురికొల్పు.

పెండిలియగు నక. = పెల్లాడు, పెళ్ళిముకొను డా.
పెండ్లియగు ; వి. పెండ్లం/పెండ్లాం/
పెళ్ళాం = భార్య, పెండిల, పెండ్ల. పెళ్ళి =
పినాహం.

పెండిలియాడు సక. = వివాహముగు. దూ.

పెండ్లాడు/పెళ్ళియాడు

పెండిలిసేయు సక. పెళ్ళిచేయు ప్ర. =

పెళ్ళాడు, వివాహముగు, పెల్లిచేయు, బాధించు.

దూ. పెండ్లిసేయు

పెండ్లాడు అక. = వివాహముగు, పెండ్లిచేయుకొను.

దూ. పెళ్ళాడు

పెద్దనిదురపోవు అక. = చచ్చు; దూ. పెద్దనిద్దుర

పోవు/పెద్దనిద్రపోవు వి. పెద్దనిద్ర =

చావు.

పెనగబడు అక. = పెనవేసుకొనిపోవు; వి. పెన

= మెరి(క), కట్టు.

పెనగాడు అక. = మెలితిరుగు, చుట్టుకొను,

కలియు, యుద్ధం చేయు, మారుమాట్లాడు; వి.

పెన = మెరి(క), కట్టు. పెనకువ =

పెనగులాట, చుట్టుకొనడం, యుద్ధం, తగాదా,

కలయిక.

పెనగులాడు అక. = పోరాడు, కలియబడు; వి.

పెనగులాట = పోరు, కలియబడటం.

పెనగొను అక. = మెలిదిరుగు, కలియబడు, చేరు.

పెనచు సక. = పెనవేయు, మెలిదిప్పు.

పెనయు అక. = పెనగులాడు, కలియబడు.

పెనవెట్టు సక. = మెలిదిప్పు.

పెనవేయు సక. = మెలిదిప్పు, (గొడ్లను) కలిపి

కట్టు; వి. పెనవేత = కలిపి కట్టడం.

పెనుచు ప్ర. దూ. = వర్షిల్లజేయు.

పెనుపడు అక. = అతిశయిల్లు, పెరుగు, పెంపొందు.

పెనుపారు అక. దూ. పెంపారు; వి. పెనుపు/

పెంపు = అభివృద్ధి, పెంచటం, గొప్పదనం,

పెను పరి = వృద్ధికిరేవువాడు.

పెంపగు అక. = పెరుగు, వర్ధిల్లు; వి. పెంపు =

సమృద్ధి, అతిశయం, గౌరవం, గొప్పతనం.

పెంపారు అక. = గొప్పయుగు, వర్ధిల్లు. దూ. పెను

పారు

పెంపు మీరు అక. = అతిశయించు.

పెరుకు సక. = పీకు, పెళ్లగించు, మోయు. దూ.

పెర్కు

పెరుగు అక. = ఎదుగు, వర్ధిల్లు, తెగు, ప్రాను,

ముదలిడు, విజృంభించు, ఉద్యమించు. దూ.

పెర్గు/పెరువు/పెర్వు

పెరువు అక. దూ. పెర్వు, పెరుగు చూ.

పెర్కు చూ. పెరుకు

పెర్గు చూ. పెరుగు

పెర్వు చూ. పెరువు

పెలుకురు అక. = (భయాదుల వల్ల) విలవిల

లాడు. దూ. పెల్కురు

పెల్లగించు ప్ర. = పొదుకదిలి సైకిలేను, ఊడివడు,

పారిపోవు. దూ. పెళ్లగిలు/పెళ్లగిల్లు/పెల్లగిలు

పెల్లుకొను అక. = పెరుగు, ఎక్కువగు, అతిశ

యిల్లు; వి. పెల్లు = అతిశయం; విణ. పెల్లు =

ఎక్కువ.

పెళ పెళయను అక. = చప్పుడుతో ఎరుగు,

మోగు; దూ. పెళపెళమను వి. పెళపెళ = మోలి.

పెళ్లగించు చూ. పెల్లగించు

పెళ్లగిలు దూ. పెళ్లగిల్లు/పెల్లగిలు/పెల్లగిల్లు

పేకాడు సక. = అదరగొట్టు.

పేడు సక. = దారం పేను/ పెనవేయు.

పేతునబెట్టు అక. = యల్పించు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

పేతూడు అక. = భేదించు, ఏల్పు.

పేదవడు అక. = దరిద్రంలో మునుగు, దీనమగు,
దుర్బలమగు; వి. పేదరికం/పేదరికి/పేద
రిమి = దారిద్ర్యం, పేదతనం.

పేను నక. = (దారం) మెలివేయు, మెలిదిప్పు,
పురిబెట్టు.

పేరు అక. = గట్టిపడు, గడ్డకట్టు, పెరుగు; వి. పేరు
= నామధేయం, కీర్తి, దండ, పేరుడు = గడ్డకట్టు
డం; విగ. పేరు = పెళ్ల, ఎక్కపమున.

పేరుకొను నక. = పేరుబెట్టి పలుచు, పలుచు,
పలుకు, చెప్పు, పాగడు; రూ. పేర్కొను వి.
పేరుకోలు = పేర్కొనటం.

పేరుగ్రుచ్చు నక. = పేరెత్తి పలుచు, చెప్పు.

పేరుచు అక. = అలిశించు, విజృంభించు, నక.
ఒకదానిపై మరొకటి ఉంచు/ అమర్చు; రూ.
పేర్చు వి. పేరుపు/పేర్చు = ఒకదానిపై
మరొకటి అమర్చటం. విగ. పేర్కొలు/
పేరుకోలు

పేర్కొను నక. = పేర్కొనటం. రూ. పేరుకొను

పేలు అక. = పేలిపోవు, వాగు. రూ. పేలు

పేలుచు ప్ర. = పేలునట్లు చేయు, వాగించు. రూ.

పేల్చు/పేలుచు/పేల్చు

దుర్కొను, కలియబడు, మించిపోవు, యల్పించు,
కలుగు; రూ. పయికొను వి. పయి/పై =

మీరు, పైభాగం/పయతి/పైటు = సైబద్ధ.

పైపడు అక. = మీరుడు, కలియబడు, మీరు; రూ.

పయిపడు వి. పైపాటు = కలియటం, తాకు,
సోకు.

పొకారు అక. = రూ. పోకారు

పొకారుచు ప్ర. = వానంచేయు. రూ. పొకార్చు/
పోకారుచు/పోకార్చు

పొకాలు అక. = పోవు, ఇల్లువలు రూ. పోకాలు

పొక్కు అక. = చుఃఖించు, చొచ్చులులేచు, ఉలికి
పడు; వి. పొక్కు = చుఃఖం, చొచ్చు, ఎంచిన
పెళ్ల, పొక్కుడు = బెడ్.

పొగచు ప్ర. = పొగచూపునట్లు చేయు, సాతించు;
వి. పొగ = ఘాటం.

పొగచూరు అక. = పొగబెట్టు. పొగబల్ల రంగు
మారు, నల్లబడు.

పొగడు నక. = మెచ్చు, స్తుతించు; వి. పొగడిక/
పొగడ్త/పొగడిత = స్తుతి, మెచ్చు, పొగడి
తోలు = పొగుడు కొనటం.

పొగడ్తవడు అక. = పొగడి పొందు, స్తుతించు.

పొగపు ప్ర. = సాతించు, వేయించు.

పొగయు అక. = పొగకందగు, పుములు, పొగలు
గక్క.

పొగులు అక. = విచారపడు, కుమిలిపోవు.

పొంకపడు అక. ప్ర. పొంకపరచు = పొందికగా
ఉండు; వి. పొంకం = పొందిక.

పొంకించు నక. = పొంకురచు. రూ. పొంకపడు

పొంగలించు అక. = ఎక్కు.

పొంగారు అక. = ఉబుకు, పెరుగు, విజృంభించు,
ఎక్కు, ఎగుడు; వి. పొంగు = గర్వం, సంతోషం,
పెరుగుదల.

పొంగు అక. = పెరుగు, సంతోషించు, గర్వించు;
వి. పొంగు = పెరుగుదల, గర్వం, సంతోషం.

పొంచు అక. = చాటున ఉండికనిపెట్టి ఉండు,
పొంచి ఉండు, వి. పొంచిక = చాటున ఉండి
కనిపెట్టడం.

పొంజు నక. = (నర) చెక్కరియు. దూ. పోజా/ ప్రోజా

పొటకరించు అక. = అతిశయించు, వర్ధిల్లు, ఎన్ను

నేయు; వి. పొటకర. పొట్టికర = (చరి) ఎన్ను.

పొటమరించు అక. = పుట్టు, మొలకెత్తు; దూ.

పొటమరిల్లు/ పొటమరిలు వి. పొట = చొప్పు.

పొటము అక. = పుట్టు, మొలకెత్తు. చూ. పొడము

పొట్టపోసికొను అక. = ఏదోవిధంగా బతుకు/ కడుపు వింపుకొను.

పొట్టుపొరలగు అక. = బాధితమగు; వి. పొట్టు = చీక, తోలు.

పొడకట్టు అక. = కనబడు, కనిపించు, ప్రత్యక్షమగు

వి. పొడ = రూపు, రూపం, ఆకారం, చూపు (వర్ణం మీది) మచ్చ.

పొడగను నక. ప్ర. పొడగనిపించు = చూచు; వి.

పొడ = చూపు, రూపు, మచ్చ.

పొడగాంచు నక. = చూచు; వి. పొడగాన్పు/

పొడగానుపు = దర్శనం.

పొడగాంచు నక. = చూచు; వి. పొడగాన్పు/

పొడచూచు నక. = చూచు, గుర్తుపట్టు.

పొడచూపు అక. = కనబడు, కనిపించు, ప్రత్యక్షమగు.

పొడతెంచు అక. = పుట్టు, ఉదయించు.

పొడము అక. = పుట్టు.

పొడవడగు అక. = చెడిపోవు, చచ్చు.

పొడవడచు అక. = చెరుచు, చంపు.

పొడవడు అక. = కనబడు, కనిపించు.

పొడవు సూపు అక. = కనబడు, ప్రత్యక్షమగు

పొడిగొట్టు నక. = పొడిపాడి చేయు, (చేకోవి)

చెట్టుకొట్టు; వి. పొడి = చూర్ణం, పొడుము

= చూర్ణం; విగ. పొడి = ఎండిన, తడిలేని.

పొడిసేయు నక. = చూర్ణం చేయు.

పొడుగు అక. = ఉన్నతమగు, పెరుగు; దూ.

పొడవు వి. పొడుగు = ఎత్తయిన, మేలయిన

పొడుచు అక. = పోల్చాడు, పుట్టు నక. పిడికిలితో గుర్తు/ కున్ను, కుట్టు, (ఒట్టు) పెట్టు; వి.

పొడుపు = పుట్టడం, ఉదయం, పోటు.

పొత్తుసేయు అక. = స్నేహించేయు; వి. పొత్తు = స్నేహం, మైత్రి.

పొదలాడు అక. = పెరుగు; దూ. పొదలియాడు చూ. పొదలు.

పొదలు అక. = పెరుగు, వర్ధిల్లు; వి. పొదలిక = పెంపు, పెరుగుదల.

పొదలుకొను అక. = పెరుగు, బలియు. చూ. పొదలు

పొదవెట్టు నక. = సూచించు, ఆరోపించు.

పొదుగు నక. = కమ్ము, వ్యాపించు, చెక్క, కప్పు;

వి. పొది = పొడుగు, పెట్టె, తోలునంచి, అడపం, పొదుగు = (జంతువుల) స్తనం, పొదుక = పొది, భారం, పొదుగుడు = కప్పు(డు)

పొదురు అక. ప్ర. పొదించు = పూచు.

పొదువు అక. = కవియు, నక. కమ్ము, చెక్క, కప్పు; వి. పొదువు/ పొదుగు = కప్పు(డు).

పొనరారు అక. = ఒప్పు, దూ. ఒనరారు చూ. పొనరు

పొనరు అక. = అగు, పావగు; దూ. ఒనరు వి.

పొనరు/ ఒనరు = పొందిక, ఇంపు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

పొనరుచు ప్రే. = కాపించు, వేయు, పాపగించు.

రూ. పొనర్చు/ ఒనర్చు/ ఒనరుచు చూ.

పొనరు

పొనరువడు అక. = పొందువడు, పీలగు.

పొనలు అక. = ధనధగమందు.

పొనుగువడు అక. ప్రే. పొనుగుపరచు =

వెలవెలపోవు, నిస్తేజముగు, నశించు, శూన్యముగు;

రూ. పొనుపడు విణ. పొనుగు = నిస్తేజమైన,

వెలవెల బోయే, పొట్టి.

పొనుపడు అక. = వెలవెలపోవు, వ్యర్థముగు,

ఉడుగు. రూ. పొన్పడు/ పొనుగుపడు

చూ.

పొందు అక. = (కన్ను) వాలు, నక. ప్రాప్తించు,

కలియు; వి. పొందిక = పొంకం, వేరిక, కల

యిక. విణ. పొందు = ప్లహితుడు.

పొరడువోవు అక. = గూనిలగు, గూనుపడు; వి.

పొరడు = గూను.

పొరపడు అక. = పొరపాటుపడు ; వి. పొర =

కుబుసం, స్తరం, మడత, తప్పు, పొరపు =

భేదం; విణ. పొరపు = ఓన్నం.

పొరపోవు అక. = (సిగ్గు, అవ్వం)వేరదారిలోనికి

పోవు. రూ. కొరపోవు

పొరయు అక. కలుగు, పొంచుండు, నక.

పొందు చూ.

పొరలబడు అక. = తలకిందులగు, దొడ్లు.

పొరలాడు అక. = దొడ్లడు; వి. పొరలిక/

పొరలాట/ పొర్లాట = దొడ్లటం.

పొరలు అక. = దొడ్లు, ప్రవర్తిల్లు; రూ. పొర్లు వి.

పొరలు/ పొరలిక = దొడ్లటం.

పొరలుచు ప్రే. = పొర్లించు, దొర్లించు, రూ. పొరల్చు

పొరిగొను నక. = చంపు; విణ. పొరి/ పొలి

(అవ్య.) = అత్యంతం, ద్రఢంగా, మాటిమాటి.

పొరిమారుచు ప్రే. రూ. పొరిమార్చు/

పొరి మాలుచు = చంపు.

పొరిమాలు అక. = చచ్చు.

పొరిమాలుచు ప్రే. = చంపు. రూ. పొరిమాల్చు

పొరిపుచ్చు ప్రే. = కలతపెట్టు.

పొరివోవు అక. = చచ్చు, కలతపెడు.

పొర్లాడు అక. చూ. పొరలాడు

పొర్లు అక. = (జంతువులు) సంకోగించు; చూ.

పొరలు వి. పొర్లిక/ పొరలిక = దొడ్లటం.

పొలమారు అక. = పొరపాటుపడు, ప్రమాదపడు;

వి. పొలకువ = చాడ, పోలడి, పొలపరి =

చాడ తెలిసిన వ్యక్తి.

పొలమార్చు ప్రే. = ప్రమోదపెట్టు, పొరపాటుపడ

జేయు.

పొలయు అక. = తిరుగు, వ్యాపించు, నవీపించు,

ప్రవేశించు; వి. పొలయిక = సంవారం,

వ్యావరం, తిరుగుడు.

పొలసాడు అక. = తిరుగు, సంవరించు. చూ.

పొలయు

పొలియు అక. = వెడు, చచ్చు; వి. పొలి = బలి,

పొలియిక = చాపు, నాశనం.

పొలిపుచ్చు ప్రే. = చచ్చు, వెడు, వ్యర్థముగు,

భంగపడు, ఉడుగు. చూ. పొలియు

పొలుచు అక. = ప్రత్యక్షముగు, కనిపించు, స్థిర

ముగు; వి. పొలుపు = ఒప్పు, నిధం, స్థిరత్యం;

విణ. పొలుపు = స్థిరమైన. రూ. పొడుచు

చూ.

పొలుపారు అక. = ఒప్పురు, దూ. పొల్పారు
 పొలువడు అక. = తరిగిపోవు, ఊరించు; వి. పొల్లు
 / పొల్లు = నిరర్థకమైన మాట, గింజపట్టని
 ధాన్యం. విగ. పొల్ల/ పొల్లు = వ్యర్థమైన. దూ.
 పొల్లువడు

పొల్లపుచ్చు (న. = పుంజుచేయు, వ్యర్థంచేయు.
 పొల్లపోవు అక. = వ్యర్థమగు, పొల్లపడు. చూ.
 పొల్లవడు

పొల్లువడు అక. = ఊరించు, వ్యర్థమగు; దూ.
 పొలువడు వి. పొల్లు/ పొల్లు = గింజపట్టని
 ధాన్యం, వ్యర్థపడం, పొల్లుదనం = పొరుషహీ
 నత; విగ. పొల్లు/ పొల్లు = వ్యర్థమైన.

పొవడు సక. చూ. పొగడు

పొవయు అక. చూ. పొగయు

పొవులు అక. చూ. పొగులు

పొసగు అక. = అనుకూలించు, చక్కబడు, తగు,
 ఒప్పు, ఏర్పడు; వి. పొసగుడు = అనుకూలత,
 ప్రాప్తి.

పోకడపెట్టు సక. = పోగొట్టు, అమ్ము; వి. పోక
 = నడత, ప్రవర్తనం, గమనం, మోసం, పోకు
 = ప్రవర్తన, పోకడ = పోవటం, గతిగమనం,
 నడత, నానం, పోకలాడి = మోసగ్రా, పోక
 లాడు = మోసగాడు.

పోకాడు అక. = పోవు, నశించు; వి. పోక =
 పోవటం, గమనం.

పోకారుచు (న. = పోగొట్టు (కొను) దూ. పోకార్చు

పోకాలు అక. చూ. పొకాలు

పోగుపోయు సక. = పోగుపోసి కుట్టు; వి.
 పోగు = తాడు, తీగ, పోగుపోత = పోగు
 పోయటం.

పోగువారు సక. = ఆపరించుకొను, పోగులు
 పారించు. చూ. పోగుపోయు

పోగొట్టు సక. = పోవునట్లు చేయు.

పోజు సక. = నారలోని నలుసులు పోగొట్టు,
 చిక్కుదీయు. దూ. (పోజు

పోటులాడు అక. = పోరాడు, యుద్ధంచేయు;
 దూ. పోట్లాడు వి. పోటరి = ఏరుడు, పోటి
 = స్పర్థ, పోటిగాడు = పోటీపడేవాడు, పోటు
 = పాడుపు, యుద్ధం, శౌర్యం, పోటుకాడు/
 పోటు బంటు/ పోటు మగడు/ పోటు
 మనిసి = ఏరుడు, పోటుముట్టు = యుద్ధ
 సాధనం, ఆయుధం, పోట్లాట = యుద్ధం,
 పోట్లాడటం.

పోటొగ్గు అక. = యుద్ధ ప్రయత్నం చేయు. చూ.
 పోటులాడు

పోటొడ్డు అక. = యుద్ధానికి సిద్ధపడు. చూ.
 పోటులాడు

పోట్లాడు అక. దూ. పోటులాడు

పోతరించు అక. = కొవ్వెక్క, మడించు; దూ.

పోసరించు వి. పోతరం = మదం, కొవ్వు.

పోనాడు సక. = పోగొట్టు, దూషించు, తిట్టు.

పోవడు అక. = పోవు.

పోయు అక. = పుట్టు, సక. విడిచిపెట్టు,
 తగిలించు, ఎక్కపెట్టు; వి. పోత = పోయటం.

పోరాడు అక. = యుద్ధం చేయు, రెచ్చలాడు,
 కలియబడు; వి. పోరాటం (ం) = యుద్ధం,
 రెచ్చలాట.

పోరితమాడు అక. = కలహించు, యుద్ధం
 చేయు, పోటీపడు; వి. పోరితం = వ్యర్థ, పోటీ,
 కలహం.

తెలుగు భాషా న్యూనం

పోరు అక. = కలహించు, యుద్ధం చేయు; వి.

పోరు = యుద్ధం, కలహం.

పోరుపెట్టు అక. = (పసిపిల్లలు) గట్టిగా ఏడ్చు.

పోలు అక. = తగు, ఒప్పు, శక్యమగు, సక. పరి
తూగు; వి. పోలు = ఒప్పు, పోలిక, పోలిక
= సామ్యం.

పోలుచు ప్రే. = సామ్యం చెప్పు/చూచు. చూ.

పోల్చు

పోవు అక. = దగ్గరనుంచి దూరానికి కదులు, వచ్చు,

మొదలు పెట్టు, రాటు, కెడు, కలియు, అగు;

వి. పోక = పోవటం, పోబడి/పోవడి =
పోవటం

పోవు దెంచు అక. = పోవు, రాటు. చూ. పోవు

పోషించు సక. = కాపాడు, భరించు, తిండిపెట్టు;

వి. పోషకుడు = పోషించేవాడు, పోషణ(ం)
= పోషించటం; విగ. పోష్ట = పోషించే,
పోష్టం = పోషించదగ్గ.

పోసరించు అక. = కూర్చు, అనుచు, గుచ్చు;

చూ. పోతరించు చూ. పోహణించు విగ.

పోహణ = కూర్చు, వేర్చు.

పోహళించు సక. చూ. పోహణించు

పొజుతీరు అక. = బారుకట్టు, బారులుతీరు. చూ.

పవుజు తీరు, పవుజులుతీరు

పొజులుతీరు అక. = బారులుతీరు; చూ. పొజు

తీరు/పవుజుతీరు వి. పవుజు/పొజు = బారు,
వదన, పేన, దండు.

పొజులు తీరుచు సక. = బారులుకట్టించు, (పేన
ను) బంతి కట్టించు. చూ. పవుజులు తీరుచు/
తీర్చు.

పొజులు సేయు సక. చూ. పొజులు తీర్చు

పొలు అక. చూ. పవులు/పగులు చూ.

ప్రకటించు సక. = వెల్లడిచేయు, తెలియబరచు;

వి. ప్రకటన(ం) = వెల్లడిచేయటం; విగ. ప్రకటం
= ప్రసిద్ధం, వెల్లడి, ప్రకటితం = వెల్లడిచేసిన,
వెల్లడి అయిన.

ప్రకాశించు అక. = వెలుగు, మెరయు; వి.

ప్రకాశం = వెలుగు, వెలుతురు, వాంతి, విగ.

ప్రకాశం = ప్రసిద్ధమైన, బయటపడిన, సమాన
మైన.

ప్రకోపించు అక. = ముమ్మరమగు, ఎక్కువగు

తీవ్రమగు; వి. ప్రకోపం = ముమ్మరం,

ప్రకోపనం = తీవ్రమవటం.

ప్రజ్ఞాళించు సక. = కడుగు, తుడుచు; వి. ప్రజ్ఞాళ

న(ం) = తుడుపు, కడగటం, ప్రజ్ఞాళకుడు =
కడిగేవాడు; విగ. ప్రజ్ఞాళితం = బాగా కడిగిన/
తుడిచిన.

ప్రక్షేపించు సక. = బాగా విసురు; వి. ప్రక్షేప

(ణ)ం = బాగా విసురటం.

ప్రక్షోభించు అక. = చాలాకలతపడు, కలగుండు

పడు; ప్రక్షోభన(ం) = కలత.

ప్రచ్ఛాదించు సక. = కప్పు; వి. ప్రచ్ఛాదనం

= ఉత్తరీయం, అచ్ఛాదన ; విగ. ప్రచ్ఛాదిత
= బాగా కప్పిన.

ప్రజ్వలించు అక. = మండు, వెలుగు; వి. ప్రజ్వలనం

= మంట, ప్రకాశం. విగ. ప్రజ్వలిత(ం) =
మండిన, ప్రకాశించిన.

ప్రణమిల్లు అక. = నమస్కరించు, వంగు; వి. ప్రణామం/

ప్రణాతి = నమస్కారం, ప్రణాతుడు = నమ
స్కారాలందుకొన్నవాడు, నమస్కరించిన వాడు,
శిష్యుడవాడు.

ప్రణయించు నక. = ముందించు.

ప్రణుతించు నక. = తెగపాగుడు; వి. ప్రణుతి

= మంచి పాగడ్డ; విణ. ప్రణుత = పాగడ్డలందివ.

ప్రతాపించు అక. = పరాక్రమించు; వి. ప్రతాప(ం)

= వేడిమి, పరాక్రమం, ధనశక్తి.

ప్రతారించు నక. = మోసగించు; వి. ప్రతారణ

= మోసం, ప్రతారకుడు = మోసగాడు, ప్రతా

రికుడు = మోసపోయినవాడు.

ప్రతికూలించు అక. = వ్యతిరేకముగు; వి. ప్రతి

కూలం = వ్యతిరేకం.

ప్రతిగ్రహించు నక. = రానం పుచ్చుకొను; వి.

ప్రతిగ్రహీతుడు = ■■■ పట్టినవాడు, ప్రతి

గ్రహం = (రానం) పుచ్చుకోవటం, రానంగా

వచ్చిన ద్రవ్యం; విణ. ప్రతిగ్రాహ్యం = తీసుకో

దగిన.

ప్రతిఘటించు అక. = ఎదుర్కోను; వి. ప్రతిఘ

టన(ం) = ఎదుర్కోవటం.

ప్రతిపాదించు నక. = తెలుపు, విరూపించు,

కలిగించు, ఇచ్చు; వి. ప్రతిపాదన(ం) =

తెలిపిది, చెప్పినది, ఇచ్చినది, విరూపించినది,

ప్రతిపాద్యం = చెప్పదగినది, ఇవ్వదగినది,

విరూపించదగినది, ప్రతిపాదకం = ఇచ్చేది,

కలిగించేది, తెలిపేది, విరూపించేది; విణ. ప్రతి

పాదిత = చెప్పిన, ఇచ్చిన, విరూపించిన,

తెలిపిన.

ప్రతిపాలించు నక. = రక్షించు, కాపాడు; వి.

ప్రతి పాలన(ం) = రక్షణ, కాపు(దం),

ప్రతిపాల కుడు = రక్షకుడు.

ప్రతిఫలించు నక. = ప్రతిబింబించు; వి. ప్రతి

ఫలనం = మారుమూసం, కనిపించటం; ప్రతి

ఫలితం = ప్రతిబింబించినది.

ప్రతిబంధించు నక. = అడ్డగించు; వి. ప్రతి

బంధం = అడ్డు, అడ్డగించ, ప్రతిబంధకం =

అడ్డగించేది; విణ. ప్రతిబద్ధ = అడ్డగించకు

గురైన, మనసు తెచ్చిన.

ప్రతిబింబించు అక. = ప్రతిఫలించు, నీడవడు;

వి. ప్రతిబింబం = నీడ, ప్రతిఫలనం, ప్రతి

బింబితం = ప్రతిఫలితం.

ప్రతిరోధించు నక. = అడ్డువడు, అపు, నిరో

ధించు; వి. ప్రతిరోధం = నిరోధం, ఎదిరింపు.

ప్రతివసించు అక. = శాశ్వరముండు, ఉండు,

వివసించు; వి. ప్రతివసథం = ఊరు, గ్రామం.

ప్రతివాదించు అక. = ఎదురువాదించు; వి. ప్రతి

వాక్యం = ఎదురుమాట, ప్రతివాదం =

ఎదురు వాదం, ప్రతివాది = ఎదురువాదించే

వాడు, ప్రతిపక్షి.

ప్రతిషేధించు నక. = నిషేధించు, అడ్డగించు; వి.

ప్రతిషేధం/ప్రతిష్ఠంభం = అడ్డగించ, నిషేధం,

ప్రతిష్ఠాంభం = నిషేధం.

ప్రతిష్ఠించు నక. = శాశ్వతంగా నిలుపు; వి.

ప్రతిష్ఠ/ప్రతిష్ఠాపన = శాశ్వతంగా నిలుపుటం;

విణ. ప్రతిష్ఠితం = శాశ్వతంగా నిలిపిన.

ప్రతిస్పర్ధించు అక. = పోటీవడు; వి. ప్రతిస్పర్ధ

= పోటీ.

ప్రతిక్షించు ■■■ = ఎదురుచూచు; వి. ప్రతిక్ష

ప్రతిక్షణం = ఎదురుచూపు

ప్రత్యుద్గమించు అక. = ఎదురుచూచు; వి.

ప్రత్యుద్గమం = ఎదురుకోలు, ప్రత్యుద్గతుడు =

ఎదురుకోలు వేసినవాడు.

ప్రత్యేకించు అక. = వేరు వేరుగు, నక. వేరువరచు,

ప్రత్యేకంగా చెప్పు; వి. ప్రత్యేకం = వేరు, వేరున.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

ప్రదక్షిణించు సక. = (ఎడమనుంచి కుడికి) చుట్టు, వెలిగొను; వి. ప్రదక్షిణ(ం) = చుట్టు తిరగటం.

ప్రదర్శించు సక. = బహిరంగ వరచు, స్పష్టంగా చూపు; వి. ప్రదర్శన = బహిరంగంగా చూపటం, విశదపరచటం, ప్రదర్శకుడు = విశదంగా చూపేవాడు; విణ. ప్రదర్శితం = స్పష్టంగా చూపిన

ప్రధానించు అక. = వరగెత్తు; వి. ప్రధాననం = వరుగు.

ప్రధ్వంసించు సక. = పూర్తిగా ధ్వంసం చేయు; వి. ప్రధ్వంసం = నాశనం.

ప్రపంచించు సక. = పెంచివెప్పు, విస్తరించు, విరివి చేయు; వి. ప్రపంచం = విరివి, విస్తరం; విణ. ప్రపంచితం = పెంచి చెప్పిన.

ప్రబలు అక. = పెరుగు, అతిశయిల్లు, వర్ధిల్లు; విణ. ప్రబల = బలంగల.

ప్రబోధించు సక. = మేలుకొలుపు, బాగా తెలుపు; వి. ప్రబోధం = మేలుకొల్పు, ప్రబోధనం = గొప్పతెలివి, ప్రబుద్ధుడు = మేలుకొన్న వాడు; విణ. ప్రబుద్ధం = వికసించిన.

ప్రబు అక. = వ్యాపించు, వర్ధిల్లు, వర్ధిల్లు, అతిశయించు, సక. కలియు, నిందించు; వి. ప్రబు = నింద.

ప్రభవించు అక. = పుట్టు, కలుగు; వి. ప్రభవ = పుట్టుక, జన్మకారణం.

ప్రమాణీకరించు ■ = దృష్టాంతీకరించు, నిజ మనిధానించు; వి. ప్రమాణం = శ్వాసకారణం, సత్యం, శాస్త్రం, ప్రామాణ్యం = సాక్ష్యం, దృష్టాంతం, ప్రామాణీకుడు = సత్యం తప్పని వాడు, మేల మీరని వాడు, శాస్త్రం తెలిసిన వాడు.

ప్రమోదించు అక. = సంకోషించు; వి. ప్రమోదం = సంకోషం.

ప్రయత్నించు అక. = బాగాయత్నంచు; వి. ప్రయత్నం = ఎక్కువయత్నం.

ప్రయాణించు అక. = బయలుదేరు, ప్రయాణం చేయు; వి. ప్రయాణం = పయనం, బయలుదేరం; విణ. ప్రయాత = ప్రయాణమైపోయిన.

ప్రయాసపడు అక. = శ్రమపడు, అలసటపడు, పాటుపడు; వి. ప్రయాస (ం) = అలసట, శ్రమ, పాటు.

ప్రయోగించు అక. = వాడు, నడపు, గించు; వి. ప్రయోగం/ప్రయక్తి = నడుపుట, వాడుక, తత్కాణం, ప్రయోక్త = ప్రయోగించేవాడు, ప్రయోజకుడు = ప్రయోగించేవాడు, నెరవేర్చే వాడు, ప్రయోజనం = పని, కారణం.

ప్రలాపించు అక. = పలవరించు, అర్థం లేని మాటలాడు; వి. ప్రలాపన/ప్రలాపం = పలవరింపు, అర్థంలేని వాగుడు.

ప్రలోభించు సక. = అశిష్టు; వి. ప్రలోభం = పేరాన, దురాశ.

ప్రవచించు సక. = గొప్పగా చెప్పు; వి. ప్రవచనం = గొప్పమాట, వేదం; విణ. ప్రవచనీయం = చక్కగా చెప్పదగినది.

ప్రవర్తించు అక. = బాగా వృద్ధిపాంచు; తూ. ప్రవర్తిల్లు; వి. ప్రవర్తనం = పెరుగుదల, వృద్ధి.

ప్రవహించు అక. = పారు; వి. ప్రవహణం = వడన, యావచ్ఛత్ర, ప్రవహం = బయటికి పోవటం, ప్రవాహం = విరు.

ప్రవేశించు సక. = చొచ్చు, చొరలుడు; వి. ప్రవేశం = చొరవ, చొచ్చటం.

ప్రశంసించు నక. = పొగడు : వి. ప్రశంస/ ప్రశంసనం = పొగడ్త.

ప్రసంగించు నక. = చూడ్డాడు, వివరంగా చెప్పు, ప్రస్తావించు; వి. ప్రసంగం/ ప్రసక్తి = విస్తరం, ప్రస్తావన.

ప్రసక్తించు అక. = ప్రస్తావనకు తెచ్చు; వి. ప్రసక్తి = ప్రస్తావన.

ప్రసరించు అక. = వ్యాపించు; రూ. ప్రసరిల్లు వి. ప్రసరణ/ ప్రసరణి = వ్యాపనం, వ్యాప్తి, ప్రసరం / ప్రసర్పణం = వ్యాపనం, వేగం, విషయం, ప్రసారం = వ్యాపనం, ప్రసారణం = ప్రసారం చేయుట; విగ. ప్రసూత = పుట్టినది, ప్రసూనం = పుట్టినది.

ప్రసవించు నక. = (చిడ్డను) కను; వి. ప్రసవపు = తల్లి, ప్రసవం = కాన్పు, ప్రసూత = బాలెంతరాలు, ప్రసూతి = కాన్పు, పుట్టుక, చిడ్డ, ప్రసూతిక = బాలెంతరాలు, ప్రసూనం = పుట్టు. విగ. ప్రసూత = పుట్టింది. ప్రసూనం = పుట్టింది.

ప్రసాదించు నక. = దయతో ఇచ్చు; వి. ప్రసాదం = అనుగ్రహం, ప్రసాదనం = బహుమానం, అన్నం.

ప్రస్తరించు నక. = పెంచు, విస్తరించు; వి. ప్రస్తారం = విస్తారం, పెంపుదల.

ప్రస్తావించు నక. = చెప్పు, ప్రస్తావనకు తెచ్చు; వి. ప్రస్తావన = ప్రసంగం, ప్రస్తావనం = చెప్పటం, అవసరం, విగ. ప్రస్తుత = చెప్పిన.

ప్రస్తుతించు నక. = పొగుడు, స్తోత్రం చేయు; వి. ప్రస్తుతి = పొగడ్త.

ప్రస్థానించు నక. = ప్రయాణంచేయు; వి. ప్రస్థానం = ప్రయాణం. విగ. ప్రస్థితం = ప్రయాణమై పోయినది.

ప్రస్థాపించు నక. = బాగా నిరూపించు; వి. ప్రస్థాపితం = చక్కగా నిరూపించినది.

ప్రహరించు నక. = కొట్టు, దెబ్బతీయు; వి. ప్రహరణ/ ప్రహారం = దెబ్బ, తాకు, ప్రహరణం = ఆయుధం.

ప్రహరిచరించు అక. = (ప్రకారం చుట్టూ) తిరుగు, కాపలాకాయు; వి. ప్రహరి = ప్రకారం. ప్రహరిదిరుగు అక. = చుట్టూ తిరుగు, కాపలా కాయు. చూ. ప్రహరిచరించు

ప్రహసించు అక. = పెద్దగా నవ్వు; వి. ప్రహసనం = పెద్దనవ్వు, వెక్కిరింప, ఒకరకం నాటకం, ప్రహసితం = తలవూపుతూ నవ్విన నవ్వు.

ప్రాకు అక. = రొమ్ముతో జరుగు, ఎక్కు; రూ. ప్రాకు వి. ప్రాకు/ ప్రాకు = అల్లు పెట్టిన కొయ్య, పాచి/ ప్రాకుడు/ ప్రాకుడు = పాకటం, పాచి.

ప్రాకుదెంచు అక. = పాకు చూ. ప్రాకు ప్రాకులాడు అక. = పాకియెక్కు, మథనపడు; రూ. ప్రాకులాడు వి. ప్రాకులాట/ ప్రాకులాట = పాకి ఎక్కిటం, మథనపడటం.

ప్రాకొను అక. = పొదిపెట్టు

ప్రాణాచారం(ము) పడు అక. = ప్రాయోమేళం చేయు; వి. ప్రాణాచారం = ప్రాయోమేళం.

ప్రాతగిల్లు అక. = పాతపడు, పాతదిఅగు; రూ. ప్రాతగిల్లు/ ప్రాతగిలు/ ప్రాతగిల్లు వి. ప్రాత = గుడ్డ, చివికిన గుడ్డ, చివిగిన గుడ్డ; విగ. ప్రాత = పాతకాలపుది, పూర్వకాలపుది.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

ప్రాతవడు అక. = పాతరిటగు. రూ. ప్రాతవడు/
ప్రాతడు
ప్రాథేయపడు(ట) అక. = వేడుకొను, కాల్చా
వేల్చువడు
ప్రాదుర్భవించు అక. = పుట్టు; వి. ప్రాదు
ర్భావం = పుట్టుక; విణ. ప్రాదుర్భావతం
= పుట్టినది.
ప్రాపించు నక. = పొందు వి. ప్రాపణం = పొంద
టం, ప్రాపణీయం = పొందదగినది, ప్రాపు
= ఆశ్రయం, ప్రాప్తి = పొందిక, పొందు, లాభం.
విణ. ప్రాప్తం = పొందినది, ప్రాప్యం =
పొందదగిన.
ప్రాప్తించు అక. = కలుగు, చొరుకు; వి. ప్రాప్తి/
ప్రాప్తం = దొరికినది, పొందు, లాభం, శుభోదయం.
ప్రాబుడు అక. = పాతవడు, పాతవగు.
ప్రాము నక. = రాయు, వూయు, రుద్దు, అలడు,
పులుము, మూయు, పేడించు, ఖండించు; రూ.
పాము వి. ప్రాముడు = పులుముడు, ప్రామిడి
= క్రూర్యం; విణ. ప్రామిడి = క్రూరమైన.
ప్రారంభించు అక. = మొదలుపెట్టు, ప్రయ
త్నించు; వి. ప్రారంభం = మొదలు.
ప్రార్థించు నక. = వేడు, అడుగు; వి. ప్రార్థనం
= అడుగుట, వేడుట, వేడుకోలు, ప్రార్థకుడు
= వేడుకొనేవాడు; విణ. ప్రార్థనీయం =
వేడదగిన, ప్రార్థితం = వేడన, అడిగిన.
ప్రాలుమాలు అక. = అశ్రద్ధవేయు, బద్ధకించు; రూ.
పాల్మాలు/ప్రాల్మాలు వి. పాల్మాలిక/
ప్రాలుమాలిక = బద్ధకం, అశ్రద్ధ, నోమరితం.
ప్రాల్మాలు అక. = అశ్రద్ధవేయు, నోమరిగొడు,
బద్ధకించు. రూ. ప్రాల్మాలు/ప్రాలుమాలు.

ప్రాశించు నక. = ఉను, భుజించు; వి. ప్రాశనం
= భోజనం; విణ. ప్రాశితం = భుజించిన,
తాగిన.

ప్రేదులు అక. = విరిసిపోవు, పదిలిపోవు, తగ్గు,
డిచు, జారు, తొలగు.

ప్రేయపడు అక. = ఇష్టపడు; రూ. ప్రేయంపడు
వి. ప్రేయం = సంతోషం, స్నేహం, ప్రేయ
వాది = ఇష్టవాంఛారి, ప్రేయత = స్నేహం,
ప్రేయుడు = ఇష్టుడు, ప్రేయురాలు = ఇష్ట
రాలు; విణ. ప్రేయం = ఇష్టమైన, హెచ్చు వెల
గల.

ప్రొచ్చు అక. = పురుగులుపడు, పుప్పెట్టు; రూ.
పుచ్చు వి. ప్రొప్పి/పుప్పి = పుచ్చటం,
ప్రొవ్వు/పురువు/పురుగు = కీటకం.

ప్రేచు నక. = ప్రేపించు. రూ. ప్రేరేచు
ప్రేముడించు అక. = ఇష్టపడు, భోకించు, ఎద్య,
బాధపడు; వి. ప్రేమ(ం) = స్నేహం, ఇష్టం,
సంతోషం, ప్రేముడి = స్నేహం.

ప్రేరించు నక. = ప్రేపించు, పురికొల్పు; వి.
ప్రేరణ/ప్రేరణం = ప్రోత్సాహం, ప్రేర
కుడు = ప్రేపించేవాడు, ప్రేరేపణ = ప్రేరణం;
విణ. ప్రేరితం = ప్రేరగాకు గురియైనది.

ప్రేరేపించు నక. = పురికొల్పు రూ. ప్రేరించు
ప్రేరేచు నక. = పురికొల్పు రూ. ప్రేరేపు
ప్రేరేపు నక. = ప్రేపించు. రూ. ప్రేరేచు
ప్రేలు అక. = వదరు, ఎదాపెదావాగు, వేగి ఉలుకు;
రూ. పేలు వి. ప్రేలరి = వదరుకోత,
పేలడం, పేలుడు/ప్రేలడం/ప్రేలుడు =
వదరటం.

ప్రేలుచు ప్ర. రూ. పేలుచు/పేల్చు/ప్రేల్చు
= వేయించు, వేచు.

ప్రోజా నక. చూ. ప్రోజా

ప్రోక్షించు నక. = (చీల్చి) చిలకరించు, (యజ్ఞం లో) పశువును బలి ఇచ్చు; వి. ప్రోక్షణం = చిలక రింపు, చంపటం; విణ. ప్రోక్షితం = చిలకరించిన, బలియిచ్చిన.

ప్రోమ నక. = పోషించు; చూ. ప్రోమ వి. ప్రోపరి = పోషకుడు, రక్షకుడు, ప్రోపు = రక్షణ.

ప్రోదిగొను నక. = పోషించు; వి. ప్రోది = పోషణ, వైభవం.

ప్రోదిసేయు నక. = పోషించు; వి. ప్రోది = పోషణ.

ప్రోల్గుడుపు నక. = ప్రేరేపించు.

ప్రోవుకొను అక. ప్రోవుకొలుపు ప్రే. = ప్రోవు, ప్రోగు, పోగు = రాక, గుర్తు

ఫ

ఫర్మాయించు నక. = ఆశ్చర్యించు; వి. ఫర్మానా = ఆజ్ఞ, ఆదేశం, ఫర్మాయిషీ = ఆదేశించటం, ఆశ్చర్యించటం.

ఫలించు అక. = పండు, నెరవేరు; వి. ఫలం = పండు, ఫలితం, పంట, లాభం, ప్రయోజనం, ఫలం పాటు = లాభదాయకం, ఫలసాయం = పంట, ఫలినం / ఫలినీ = పండ్లన్నది. విణ. ఫలవంతం = పండ్లు వున్నది, ఫలితమిచ్చి వది, ప్రయోజనకర మైనది, లాభ సాటి, ఫలితం = పండ్లిచ్చినది, ఫలించినది.

ఫేరాయిించు నక. = మార్పు; వి. ఫేరాయింపు = మార్పు, మార్చిడి.

బ

బక్కబీల్లు అక. = చిక్కిపోవు, నన్నుట; చూ.

బక్కబీలు విణ. బక్క = పేద, నన్ను, చిక్కిన.

బగళంబుసేయు నక. = తొలగించు; బగళం = తొలగింపు. చూ. బగళమసేయు / బగళమ్మసేయు

బగ్గుమను అక. = మండిపోవు; చూ. భగ్గుమను / భగ్గురుమను వి. బగ్గు = మంట.

బజారించు అక. = వ్యభిచరించు; వి. బజారం = వ్యభిచారం, బజారి = వ్యభిచారిణి, బజారు = అంగడివీధి.

బడలు అక. = అలసటపడు, శ్రమపడు; చూ. బడలుపడు / బడల్చుడు వి. బడలు / లిక = అలసట, శ్రమ.

బడలుపడు అక. = అలసటపడు, శ్రమపడు. చూ. బడలు

బడాయిించు అక. = అభివృద్ధి అగు, పెరుగు, నక. పెంచు, అభివృద్ధిపరుచు; వి. బడాయి = గర్వం, ఆతిశయం, బడాయింపు = పెంపు, బడాయి భోరు = అతిశయంగా మాట్లాడే వ్యక్తి.

బడిద్రిప్పు నక. = దిష్టితీయు, దిగదుడుచు; చూ. బడియు వి. బడిమి = గుండ్రంగా తిరగటం, భూతబలి, దిష్టితీయటం.

బడియు నక. = దిగదుడుచు, దిష్టితీయు. చూ. బడిద్రిప్పు

బండిగిల్లు అక. = ఇచ్చుండుట వడు, కట్టెలువడు, కడగండ్లువడు. చూ. బండిగిలు

బతిమాలు నక. = దీనంగా వేడుకోను; చూ. బతిమాలు వి. బతిమిలాట / లాట = వేడుకోలు, బతిమాలిక =

తెలుగు భాషా న్యరూపం

బతిమాలుచు ప్ర. = బతిమాలునట్లు చేయు
చూ. బతిమాలు

బదలొయించు నక. = మార్పు; వి. బదలొ
యింపు = మార్పు, బదులు = మారు.

బద్ధకించు అక. = పాలుమాలు, ఆలస్యంచేయు,
అశ్రద్ధచేయు; దూ. బద్ధకించు వి. బద్ధకం/
బద్ధకం = ఆలస్యం, అశ్రద్ధ, సోమరితనం.

బనొయించు నక. = కల్పించు; వి. బనొయింపు
= కల్పన.

బందనగొను అక. = జిగురులు, జిగురుగా ఉండు;
వి. బందన = జిగురు, బంక.

బందెగొను నక. = చెరువట్టు, బందెలదొడ్డిలో
పెట్టు; వి. బందె = పకుపుల చెర, నిర్బంధం,
బందెకత్తి = చెరలో పెట్టేది, బందెకొడు =
చెరలో పెట్టేవాడు, బందెలపోతు = బంధించే
వ్యభావం గలవాడు.

బంధించు నక. = కట్టు, కట్టవేయు; వి. బంధం.
బంధనం = కట్టు, చెర, కుదున, బంధకం =
చెరసాల, కుదున, బంధకి = రంకులాలు, వేళ్ళ.

బమ్మరించు అక. = దిమ్మతిరుగు, తలతిరుగు,
భ్రమనడు. దూ. బమ్మరిల్లు

బమ్మెరపోవు అక. = భ్రమనడు, భ్రాంతిపడు; వి.
బమ్మెర = భ్రమ, భ్రాంతి. బమ్మెరపోక =
భ్రాంతిపడటం, భ్రమనడటం.

బయలుదేరు అక. = వెళ్లు, బయటికిపోవు; వి.
బయలు = బహిరంగప్రదేశం, వెళ్ళుచేమాటేని
చోటు; విగ. బయలు = కూనవ్యం.

బయలుపడు అక. = బయటపడు, తెలిసిపోవు;
దూ. బయల్పడు విగ. బయలు = బహిరంగ
మైన.

బయలుమెరయు అక. = బయటపడు, తెలిసిపోవు.
బయలువెడలు అక. = బయలుదేరు, విగ్లమించు.

బయలువోపు అక. చూ. బయలుపడు

బరకు నక. = గోకు, గిల్లు.

బరొబరులుచేయు నక. = హెచ్చరించు, హడా
విడి చేయు; వి. బరొబరి(క) = హెచ్చరిక,
హడావిడి.

బరుకు నక. = తోలు లేచునట్లు గీకు, గోకు; వి.
బరుకుడు = గోకటం, గీకటం

బర్తరఫ్చేయు నక. = (ఉద్యోగం నుంచి) తొల
గించు; వి. బర్తరఫ్ = తొలగింపు.

బలకరించు అక. = గిలకరించు, వ్యాపించు; వి.
బలకరం = కావలి, కాపు.

బలకొయించు అక. = అతిశయించు, మించు.
బలకొట్టు అక. = శ్రుతి పెట్టు/పెట్టు.

బలపడు అక. = గట్టిపడు, ఎక్కువగు, శక్తిపరుగు;
వి. బలం = సత్తువ, బలుపు; విగ. బలం =
అధికమైన

బలయు నక. = చుట్టుముట్టు, పరివేష్టించు.

బలాత్కరించు నక. = బలవంతు చేయు, నిర్బంధించు;
వి. బలాత్కారం = బలవంతు, నిర్బంధం.

బలిపెట్టు నక. = చంపు; వి. బలి = దేవతలకిచ్చే
కానుక, చంపుడు.

బలియు అక. = బలమెక్కు, బలిసిపోవు,
ముగు; వి. బలిమి = బలం, బలత్కారం, బలిమి
కాడు/ బలియుడు/ బలుడు/ బలుపుడు
= బలవంతుడు, బలుపు/ బలుపు = పుస్త్ర;
విగ. బలిష్ఠం = చాలా బలంగల, బలియుం =
బలంగల, బలుపు/ బలుపు = అధికం, మిక్కి
టం, ఎక్కువ.

బలివారు నక. = చంపు.

బలుపుకొను అక. = అతీశయించు, బలపడు

దూ. బలుపుకొను

బవిరితిరుగు అక. = గుండ్రంగా తిరుగు; దూ.

బవిరితిరుగు వి. బవిర = గుండ్రటి నగ

బహివడు అక. = వెలియగు, వెలికిగురి అగు.

బహివెట్టు నక. = వెలివేయు

బహిష్కరించు నక. = వెలివేయు; వి. బహి

ష్కృతుడు = వెలికి గురి అయినవాడు,

బహిష్కరణ(ం) / బహిష్కారం = వెలి.

బహుకరించు నక. = నమ్రపించు, గౌరవించు;

వి. బహుకరణం / బహుకృతి = బహుమతి.

బాగుచేయు నక. = పశ్చిమరచు, శుభ్రపరచు,

అభివృద్ధికి తెచ్చు.

బాతళించు అక. = తత్తరపడు, గాభరాపడు.

బాదరించు అక. = నమానమగు.

బాదు నక. = కొట్టు; వి. బాదుడు = దెబ్బ.

బాదుకొను నక. = కొట్టు, బాదు. చూ. బాదు

బాధించు నక. = బాధపెట్టు, ఇబ్బంది పెట్టు,

నొప్పి పుట్టించు; వి. బాధ = కష్టం, దుఃఖం,

పీడనం; విగ. బాధకం = అడ్డుపడేది, బాధ్యం

= బాధించ దగింది, బాధితం = బాధపడ్డది.

బానగిల్లు అక. = బలవంతంగా లాగబడు; దూ.

బానగిలు వి. బాన = కడవ, ఏతపు కడవ.

బారకించు అక. = బరువగు, భారమగు

బారపోయు ■ = ■■■■■ నూలువడుకు; వి.

బార = అడ్డంగా వచ్చిన చేతుల కొవల మధ్య

దూరం; విగ. బారెడు = బారకొంటగల.

బారిసమరు నక. = హింపించు, బాధపెట్టు; వి.

బారి = నిర్బంధం, హింస.

బారుచేయు నక. = తుపాకి గొట్టంలో మందు కూరు.

బావుకొను నక. = అనుభవించు, అటగాతను.

బావురుమను అక. = పెద్దగా ఏడ్చు; వి. బావురు

గాడు / బావురుపిల్లి = గండుపిల్లి.

బాసాడు అక. = పూడ్చాడు, పలుకు.

బాహిరపోవు అక. = బయటపడు, మూర్ఛపోవు;

వి. బాహిరం = బయటపడ్డ వెలి అయిన.

బిగించు (ప్ర. = బిగియునట్లు వేయు, బిగిగట్టు;

దూ. బిగియించు వి. బిగువు / బిగింపు /

బిగి / బిగుతు / బిగుమానం = గట్టిగా

ఉండటంన బిగిసి ఉండటం; విగ. బిగితం =

దృఢం, గట్టి, పడులుకావి.

బిగియు అక. = బిగిపిపోవు, బిగవుగా ఉండు. చూ.

బిగించు

బిగుచు (ప్ర. చూ. బిగించు

బిగువుకొను అక. = బిగిపిపోవు, బిగువగు. చూ.

బిగించు

బిజుగు నక. = బొంకు, అబద్ధలాడు.

బిడాయించు నక. = ఒకదానిలో మరొకటి అనుర్భు,

బిగించు, గట్టిగా మూసివేయు; వి. బిడాయింపు

= మూసివేయుటం, బిగించటం.

బిత్తరపోవు అక. = అశ్చర్యపడు, చలించు; విగ.

బిత్తరం = నవనలం.

బిత్తరములాడు అక. = నవనమాడు; వి. బిత్తరం

= నవనం, బిత్తరి = శృంగారిణి, నరరాలు.

బిత్తరించు అక. = నవనమాడు, కదలాడు,

చలించు, ఉండులాడు; వి. బిత్తరం = నవనం;

విగ. బిత్తరం = నవనం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

బిబ్బరించు అక. = (పులి) అరచు, గాండ్రించు;
వి. బొబ్బరింత, చా. బొబ్బరించు = గాండ్రంత.

బిమ్మిటిగొను అక. = వివశమగు, వశం రివ్వు,
మూర్ఖిల్లు; వి. బిమ్మిటి = వివశత్వం, సంకోచం;
విగ. బిమ్మిటి = సంకోచంచే, వివశమైన

బిమ్మిటివోవు అక. = వివశమగు, మూర్ఖపోవు.
బిర్రబిగియు అక. = బాగాదిగిసిపోవు; వి. బిర్ర
= చిగువు.

బిర్రు అచి. = చిరునగు.

బిల్లకట్టు అక. = వెత్తురుగడ్డకట్టు, గుండ్రటి గడ్డలు
లేచు; చా. బిల్ల(లు) కట్టు విగ. బిల్ల/ చిల్ల =
గుండ్రనెది.

బిసివోవు అక. = పట్టువడలు; వి. బిసి = పట్టు;
విగ. బిసిబిసి = అగుపుచిగువుగల.

బీటగిల్లు అక. = పగుళ్లు వారు; చా. బీటగిలు వి.
బీటిక, బీట = పగులు.

బీటలువారు అక. చా. బీటగిల్లు.

బీటలువోవు అక. చా. బీటగిల్లు.

బీతుకొను అక. ప్రే. బీతుకొలుపు = భయపడు;
వి. బీతు = బీరి, భయం.

బీరువడు అక. = వర్షముగు; వి. బీరు = వర్షం.

బీరువోవు అక. చా. బీరువడు.

బుగులుకొను అక. = గుప్పుమను, గుప్పుమని
వాచనవచ్చు, వ్యాపించు, విజృంభించు; చా.
గుబులు కొను వి. బుగులు/ గుబులు =
వాచన.

బుగులుపుచ్చు ప్రే. = బయలుపడచు, బయట
పెట్టు. చా. బుగులుకొను

బుగులువోవు అక. = బయటపడు. చా.
బుగులుపుచ్చు

బుజ్జగించు సక. = అతిమిలాడు, (పసిదిద్దిలను)

ముత్తాడు; వి. బుజ్జగు/ బుజ్జవం/ బుజ్జగింపు/

బుజ్జగింత = అతిమిలాడితలం, ముత్తాడితలం.

బుడివడు అచి. = తొక్కువడు; వి. బుడిబుడి
= తొక్కుపోటు; విగ. బుడిబుడి = కొంచెం,
కొద్ది, అల్పం.

బుడ్డిగిలడు అచి. = (సంచి) మున్నెతో కోరాడు,
గడ్డరించు/ పన్నగించు; వి. బుడ్డిగిలపు = పన్నగింపు.

బురియు అచి. = ముఖపడు, ముసించు; వి. బురువె
= ముఖం.

బుసికొట్టు అచి. = (పాము) బుస్సుచూచు,
కోవగించు; వి. బుసి = బుస్సుచూపటం.

బుసుబుసులాడు అచి. = (నీళ్లుమొస) చాగి
పోగు; వి. బుసుబుసు = పోగు.

బుస్సుమను అచి. = (పాము) బుసకొట్టు.

బూకరించు సక. = చలాలుంచు, లేపిదిద్దుట్టు
అబద్ధపాడు, మాయమాటలు వేపు; వి. బూక
= మాయ.

బూజాపట్టు సక. = బూజుగలదగు, పాతపడు,
నూసిపోవు, చెడిపోవు; వి. బూడు, బూజు =
తడిపస్తువుల మీద పుట్టే వెడు వస్తువు.

బూతాడు అక. = బూతులు మాట్లాడు; వి.
బూతు = అశ్లేషం, పాడుకట్టు, బూతాటం
= బూతులు కూయటం.

బూదిచరడు అక. = బూజుపట్టు; వి. బూతి/
బూది/ బూడిద = దుమ్ము.

బూదుపారు అక. చా. బూజాపట్టు

బూరబీంచు ప్రే. = నంపు, ఉడ్డగించు, పెంచు;
వి. బూరడు = ఉడ్డిన, ఉడికినవస్త్రీ, బూరట

= పెరుగుదల, డబ్బు, బూరియ / బూరె =
 డబ్బికి తినుబండారం; విగ. బూర = తావెక్కిన.
 బూరటిల్లు అక. = డబ్బు, డబ్బుకు, పెరుగు,
 పెండు. మా. బూరటించు
 బెకబెకలాడు అక. = (కప్పు) బెకబెకమనం,
 మాయ
 బెక్కొట్టు అక. = బెంగపడు, వాపోవు; వి. బెంగ
 = దిగులు; విగ. బెంగ = కూత.
 బెగడు అక. = భయపడు; మా. బెగ్గడు వి. బెగడు
 = భయం.
 బెగడువడు అక. ప్ర. బెగడువర(య)చు =
 భయపడు; మా. బెగడు.
 బెగ్గడిల్లు అక. = భయపడు; వి. బెగడు / బెగ్గడు
 = భయం, బెగ్గల / బెగ్గలివల = భయం,
 పహ్వలత.
 బెగ్గలించు అక. = భయపడు, పహ్వలించు. మా.
 బెగ్గడిల్లు
 బెగ్గిల్లు అక. = భయపడు, పహ్వలించు, పహ్వలించు,
 పలిండు, చెదిరిపోవు. మా. బెగ్గిలు మా. బెగ్గడిల్లు
 బెట్టించు సక. = (నిర్బంధం నుంచి) విడిచిపెట్టు,
 ఉక్కిరించు.
 బెడకు అక. = కదలు, తొలగు; మా. బెడుకు /
 బెణకు వి. బెడకు = కదలిక, తొలగుడు.
 బెడగారు అక. = అంచగించు, ఎత్తిగా ఉంచు;
 వి. బెడగు = అంచం, విలాసం; విగ. బెడగు
 = ఎత్కొని, ఎత్కిన.
 బెడగు అక. = అంచగించు. మా. బెడగారు
 బెడియు అక. మా. బెడకు
 బెండగిల్లు అక. = సయ్యాగమగు, పెళ్లగిల్లు. మా.
 బెండగిలు.

బెండువడు అక. = బలహీనపడు; వి. బెండు =
 జీలుగు, బెండు మానినీ = బలహీనుడు; విగ.
 బెండు = దుర్బల, సస్పార.
 బెదరు అక. = భయపడు; మా. బెదురు వి. బెద
 రింపు / బెదిరింపు = భయపెట్టడం, బెదరు
 = భయం, బెదరుపోతు = భయనడవ్వకి.
 బెదరుపడు అక. = బెదిరిపోవు, భయపడు; వి.
 బెదరుపాటు = భయం.
 బెరయు అక. = కూడు, కేరు, కలుగు, వ్యాపించు,
 పక పొంచు; వి. బెరగి / బెరగి = కూడి, మొత్తం.
 బెరయు అక. = వ్యాపించు.
 బెల్లిండు సక. = మోసగించు; వి. బెల్లింపు =
 మోసం; విగ. బెల్లి = మోసపు.
 బెండు అక. = తప్పిపోవు, గాడితప్పు, దెబ్బ.
 బెకను సక. = కదులు, తొలగు; మా. బెడకు వి.
 బెకను / బెడకు = చలించు, కదలిక, తొలగుడు.
 బెకగు అక. = అంచగించు; మా. బెడగు వి. బెకగు
 = అంచం, విలాసం; విగ. బెకగు = చక్కని.
 బెకను అక. = చలించు; వి. బెకను =
 స్రవం, చలన.
 బేరీజుపేయు అక. = తెచ్చించు, వివిధం రాయు;
 వి. బేరీజు = తెల్ల-వివరం, పన్నుమొత్తం.
 బేలుపడు అక. ప్ర. బేలుపడుచు = మోసపోవు;
 మా. బేల్చుడు వి. బేలు = మోసం, బేలరి =
 మోసవాడు.
 బేలుపోవు అక. ప్ర. బేలుపుచ్చు = బేలుపడు.
 బేలుపెట్టు సక. = మోసపుచ్చు.
 బెలగు అక. = బయలుపడు; మా. బయలగు వి.
 బయలు, బెలు / బయలు = అహరణి స్రవం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

బొత్కొ సక. = తెగతిను, గబగబా తిను; ఏ.

బొత్కొ = నిండినవోరు, బొత్కొ

బొత్కొలాడు సక. = తెగతిను, త్వరగా తిను.

బొంకించు సక. ప్రే. బొంకజేయు = మోస
పుచ్చు.

బొంకు అకి = అబద్ధమాడు; ఏ. బొంకు = అసత్యం,

అబద్ధం; బొంకం = అసత్యవాది, బొంకు

లాడి = అబద్ధం మార్చిస్తూ, బొంకులాడు

= అబద్ధలాడి మగవాడు; ఏగా. బొంకు =
అబద్ధమైన, అసత్యమైన.

బొబ్బరించు అక. = గాంధీంచు, గాబురేడిలు

పెట్టు; ఏ. బొబ్బరిం/బొబ్బరింత = పొడిచే.

బొమ్మరముపోవు అక. = గుండ్రంగా తయార;

ఏ. బొమ్మరం = బొంగురిం.

బోడించు సక. = తలగొరిగించు, బోడిచేయు; ఏ.

బోడింపు = బోడిచేయుట; ఏగా. బోడు/

బోడి = బాట్టులేన.

బోధచేయు సక. మా. బోధించు

బోధపడు అక. = అర్థమగు, తెలియు. మా.

బోధించు

బోధించు సక. = తెలియజేయు, చెప్పజేయు;

ఏగా. బోధ(ం) = తెలిపి, శ్రావం, బోధకుడు

= గురువు, ఉపాధ్యాయుడు, బోధనం = చెప్ప

తెప్పటం, నేర్పటం, బోధితుడు = చెప్ప

నేర్చువాడు.

బోరగించు ప్రే. = బోర్లపడవేయు.

బోరగిల్లు అక. = బోర్లపడు; రూ. బోరగిలు ఏ.

బోర = చొమ్మి, గుండె.

బోరుకలగు అక. = మోగు, మోరపుట్టు.

బోరుకాడించు ప్రే. = స్నానం చేయించు మా.

బోర్కాడించు

బోరుకాడు అక. = స్నానమాడు, స్నానం చేయు.

బోరుకొను అక. ప్రే. బోరుకొలుపు = మోగు,
మోరపుట్టు.

బోసివడు అక. = బొక్కిలగు, మళ్ళా లేకుండు;

ఏగా. బోసి = మళ్ళా లేన.

బోసిపోవు అక. ప్రే. బోసిపుచ్చు = మళ్ళాది పోవు.

బోసియు సక. = తిను, భోజనం చేయు. రూ.
బోసేయు

బ్రతుడు అక. = జీవించు, ఉండు; రూ. బ్రతును,

బ్రతును; ఏ. బ్రదిమి/బ్రతును/బ్రదుమి/

బ్రదుమి = జీవించు, ప్రితి, బ్రతును తెరువు =
జీవనోపాయం.

బ్రదుమి అక. రూ. బ్రదుమి.

బ్రదుమి అక. = భ్రమించు, భ్రాంతిపడు.

బ్రదుమిచెరుగు అక. = ముచ్చటపెట్టు, ముచ్చట
పెరుగు.

బ్రదుమివారు అక. రూ. బ్రదుమిదిరుగు.

బ్రుంగు అక. ప్రే. బ్రుంగు = ప్రాదిపోవు, ముంగి

పోవు, ముంగిగుంపడు; ఏ. బ్రుంగుడు =
ముంగిగు, ముంగిగుట్ట.

బ్రుంగుడువడు అక. ప్రే. బ్రుంగుడువరము

= ముంగిగుంపడు; రూ. బ్రుంగువడు; ఏ.

బ్రుంగుడు వారు = ముంగిగుంపటం.

బ్రుంగువడు అక. = ముంగిపోవు.

బ్రుంగు అక. = వశించు

భ

భజించు సక. = తిను; ఏ. భజకుడు = తిండిపోతు,

భజనం = తినుట, తిండి, భజణియం/

భక్త్యం = తినదగ్గది, తిను బందారం, భక్తితం
 = తిన్నది, భక్త్య(ం) కొరుడు = వంటవాడు.
 భంగపడు అక. = అవమానపడు; వి. భంగం =
 తెరుపు, భంగపాటు = అవమానం.
 భంగపెట్టు నక. = అవమానపరచు; వి. భంగ
 పాటు = అవమానం.
 భంగించు నక. = అవమానించు.
 భండించు నక. = సేవంగా ప్రవర్తించు; వి.
 భండుడు/బండడు/బండు = అకళాయి,
 సేచుడు, భండనం = దుశ్శ్రేష్ఠ.
 భజించు నక. = పూజించు, సేవించు, భాగించు;
 వి. భజన = పాగడ్త/ భజనం = సేవించటం,
 భాగించటం; నిగ. భజమానం = సేవించే,
 భాగించే, భజిష్యం = సేవించదగ్గ, విభజించదగ్గ.
 భజించు నక. = విరుచు, విరగ్గొట్టు; వి. భంజనం
 = విరచటం, విరగ్గొట్టడం, విరుపు; నిగ. భంజ
 కం = విరిచేది.
 భరించు నక. = మోయు, కాపాడు; వి. భరం =
 బరువు, అతిశయం, భారం = బరువు, భార
 ■■■ = బరువులు మోసేవాడు, కూలివాడు,
 భరణం = భరించటం, కూలి, జీతం, భరతుడు
 = కూలివాడు, భరణ్యం = కూలి, జీతం.
 భస్మీకరించు నక. = బూడిచేయు, ధ్వంసం
 చేయు; వి. భస్మం = బూడిద, బూది, భస్మీ
 కరణం = బూడిదచేయుటం, కాల్చటం, నాల్చు.
 భాగించు నక. = విభజించు, భాగాలుచేయు; వి.
 భాగం = పాలు, వంతు, భాగదేయం =
 కష్టం, నిగ. భాగ్యం = విభజించదగ్గది.
 భావించు అక. = ఊహించు, అనుకోను, తలచు,
 ఆలోచించు; వి. భావం = అభిప్రాయం, భావన

= తలపు, ఆలోచన, భావ్యం = తవ్వక కాదగి
 నది, భావినీ = ఆలోచన సదురాలు.
 భాషించు అక. = మాట్లాడు; వి. భాష = మూట,
 భాషణం = మాట్లాడటం; నిగ. భాషితం =
 మాట్లాడినది, భాష్యం = మాట్లాడదగ్గది.
 భాసెల్లు అక. = ప్రకాశించు, అనిపించు; రూ.
 భాసెలు నిగ. భాసమానం = ప్రకాశిస్తున్నది,
 అనిపిస్తున్నది, భాసురం, భాస్వంతం = ప్రకా
 శించే, అనిపించే, భాసంతం = చక్కని.
 భిక్షించు నక. = బిచ్చమెత్తు; వి. భిక్ష = బిచ్చం,
 భిక్షుకుడు = సన్యాసి, అడుక్కోనేవాడు
 భిన్నించు అక. = భిన్నంగా ఉండు, మరోవిధంగా
 ఉండు; వి. భిన్నం = వేరయిన.
 భీతిల్లు అక. = భయపడు, వెరచు; వి. భీతి =
 భయం, వెరపు; నిగ. భీతం = భయపడ్డ.
 భీష్మించు అక. = మొండికిపెడు, పట్టుబట్టు
 (భీష్ముడలా పట్టుదలతో ఉండు)
 భుజించు నక. = తిను, భోజనంచేయు; వి. భుక్తి
 = భోజనం, ఆమభవం, భోజనం = ఆహారం,
 తిండి, భోజ్యం = తినదగ్గ, భోక్త = తినేవాడు,
 అనుభవించేవాడు; నిగ. భుక్తం = తిన్నది,
 భోక్తవ్యం = తినదగిన, అనుభవించదగిన.
 భూషించు నక. = పాగడు; వి. భూష/
 భూషణం = అలంకారం, భూషితుడు =
 అలంకృతుడు.
 భేదించు నక. = చీల్చు, వేరు చేయు; వి. భేద
 కుడు = చీల్చేవాడు, వేరుచేసేవాడు, భిద/
 భేదనం/ భేదం = చీల్చటం, వేరుపరచటం,
 చీల్చు, వేరిమి; భిత్తం = ముఖ్య, చీలిక, భిత్తి =
 గోడ, తునక, చీల్చు; భిదురం = చీల్చేది, నశ్రం.

తెలుగు భాషా న్యరూపం

భేదిల్లు అక. = చీలు, వేరగు. చూ. భేదించు
 భోగించు అక. = సుఖించు, అనుభవించు; వి.
 భోగం = సుఖం, భోజనం, ధనం, భోగిని =
 వేళ్ళు, భోగ్యం = ధనం, రావ్యం, భోగగృహం
 = పెడకట్ట; నిగ. భోగవతి = సుఖాలుకలది,
 భోగ్యం = అనుభవించదగిన.
 భోంచేయు సక. = భోజనం చేయు, తిను.
 భ్రమరించు అక. = తిరుగాడు, మట్టై తిరుగు;
 వి. భ్రమణం = తిరుగుడు, తుమ్మెడ, భ్రమం
 = తిరుగుడు, భ్రమరకం = తుమ్మెడ, భ్రమరి,
 భ్రామ కం = తిరిగేది, తప్పేది, భ్రాంతి =
 తిరుగుడు, భ్రమి = తిరుగుడు; నిగ. భ్రాంతం
 = తిరిగిన.
 భ్రమించు సక. = తిరుగు, మట్టైతిరుగు. చూ.
 భ్రమరించు

మ

మక్కుళించు అక. = తిరగబెట్టు, సరిపడు, సరి
 పోలు, ప్రే. తిరగబెట్టించు, పరివరచు, సరిపెట్టు,
 సరిపోల్చు.
 మక్కు అక. = వెలవెలపోవు, బాధపడు, చచ్చు, సక.
 గీరు, గీకు; వి. మక్కు = మురికి; నిగ. మక్కి
 = విస్తారం.
 మగుడబడు అక. = మరలు, తిరిగిపోవు.
 మగుడు అక. = మరలు, మళ్లు.
 మగుడుచు ప్రే. = మరలించు, మళ్లించు. చూ.
 మగుడుచ్చు
 మగ్గు అక. = (ఉక్కతో) వెమ్మగిలు, మాగు; వి.
 మగ్గుడు = మగ్గిపోవటం.
 మగ్గుడుపారు అక. చూ. మగ్గు.

మచ్చరించు అక. = ఈర్ష్యపడు, ద్వేషించు, .
 పోటీపడు; చూ. మచ్చరికించు వి. మచ్చరం
 = ద్వేషం, మచ్చరీడు/మచ్చరి = ఈర్ష్యలు,
 ద్వేషించే వ్యక్తి, మచ్చరింత/మచ్చరికం =
 ద్వేషం, పోటీ, ఈర్ష్య.
 మచ్చరికించు అక. చూ. మచ్చరించు
 మచ్చికపెడు అక. = అలవాటగు, మరులుకొను;
 వి. మచ్చిక/మచ్చిగ = మోహం, ఆసక్తి.
 మంచు ప్రే. చూ. మనుచు
 మతుమతులాడు సక. = చిటచిటలాడు, మండి
 పడు; వి. మతుమతు = మలమల, చిటచిట,
 కోపం.
 మట్టుగించు సక. = తగ్గించు; వి. మట్టుసి = పట్టి
 వాడు; నిగ. మట్టుం = తక్కువ, పట్టి, మట్టసం
 = పట్టి, పరిమితం.
 మట్టాడు సక. = తిరుగు, ప్రయాణించు, వ్యాపించు.
 చూ. మట్టు
 మట్టు సక. = తొక్క; వి. మట్టు = తొక్కాడు,
 కుదురు, మితి, ప్రదేశం; నిగ. మట్టు =
 తక్కువ, మితం.
 మట్టుకొను అక. = కుదురుకొను; వి. మట్టు
 = కుదురు.
 మట్టుచేయు సక. = తగ్గించు.
 మట్టుపడు అక. = కుదురుపడు, అణగిపోవు.
 మట్టుపెట్టు సక. ప్రే. మట్టుపరచు/మట్టు
 పరుచు = అణగార్చు, చంపు.
 మట్టుమిగులు అక. = అతిక్రమించు, మించు.
 మట్టుమీరు అక. చూ. మట్టుమిగులు
 మడగు అక. = వంగు, వెమదిరుగు; వి. మడక/
 మడుపు = మడత. చూ. మడచు

మడచు అక. = నండు, ముగ్ధించు. చూ. మడగు
మడతొక్కు నక. = (అకంఠం వలన) అగు.
దొక్క.

మడవు అక. = పెడమొహం పెట్టు, నిష్టలమగు.
మడియు అక. = చచ్చు, కుప్పరిగిం.

మడుగు అక. = అగిరిపోవు; చూ. మడుపు/
మడ్డు/ మణుగు వి. మడుగు = అగిరి, పాపాంఠి.

మడుచు ప్రే. = అగిరించు. చూ. మడుగు
మణుగు అక. చూ. మడగు
మణుచు ప్రే. = మణుగునట్లు చేయు చూ. మడుగు
మణువు అక. చూ. మడుగు.

మండ్రాడు సక. = దీపంగాయానించు, ముద్దె పెట్టు.
వి. మండ్రే = ఒక రాలుచు నేలమీద మోకరించు
టం; మండ్రారు = హాసయాచు.

మండ్రు అక. = మండునట్లు, జ్వలించు, మరలెట్లు.
మను, వేదెక్క; వి. మంట = జ్వల, కోపం,
మరుక్కమనే నొప్పి; మంటమారి = కోపవారి,
మండితయే మనిషి, మండ్రునెల = మేను.

మండ్రెతిరుగు అక. = (బావి) మంగిపోవు,
పూడిపోవు.

మండ్రాడు అక. = దుఃఖపడు, చాధపడు; వి.
మండ్రాటుం = దుఃఖం. సంతాపం.

మత్తిల్లు అక. = మదించు, మత్తిక్క; వి. మత్తు
= మంపు, మదం, మత్తుడు = మదించిన వాడు.

మథించు సక. = చిలుకు; వి. మథనం = చిలకటం,
మంథనం = చిలకటం, కష్టం, మంథదండం/
మంథం/ మంథరం/ మంథానం = కష్టం.

మదమడచు సక. = చంపు; వి. మదం = కొప్పు,
పొగడు, గర్వం.

మదిలించు అక. = కొప్పెట్టు, తలచు, సక. తెక్కించు,
అంపావేయు; చూ. మదిలించు వి. మదింపు
= అంచనా, తెక్కి.

మదురు సక. = బాగావండు, ముదర బండు. చూ.
మదులు

మనస్కరించు అక. = నచ్చు, మనసు పెట్టు; వి.
మనస్కారం = మనస్కూరకమైన యత్నం,
మనస్కూరై.

మనాయులచు సక. = లభ్యపెట్టు, విను, లోబడు,
తెలియజెప్పు; వి. మనాయుంపు = తెలియ జెప్పటం.

మనికితపడు అక. = దుఃఖపడు; వి. మనికితం
= దుఃఖం

మను అక. = బతుకు, జీవించు, వర్తించు; వి.
మను/ మన్ను = నేల, భూమి, మనుకువ
= నివాసస్థలం, మనుగడ = జీవనం, జీవన
మార్గం, మన్నిక = చాలాకాలం ఉండటం,
మనుపర్తి = జీవనభారీ, మనికి/ మన్నిక =
జీవించటం, నివసించటం, జీవనం, నివాసస్థలం.

మనుచు ప్రే. = మననిచ్చు, బలికించు, బతక
నిచ్చు; చూ. మంచు/ మనుపు వి. మనుపు
= రక్షణ.

మనుపు ప్రే. చూ. మనుచు చూ.

మంతిరించు అక. = మంత్రంచేయు, మంత్రం
పెట్టు; చూ. మంతించు వి. మంతరం = మంత్రం,
మంత్రకాడు = మంత్రంచేసేవాడు, మోసగాడు,
మోకరించేవాడు, మంత్రం = మంతరం, దూస్యం,
మంత్రవాచి = మాంత్రికుడు, మంత్రాంగం
= చిల్లం, నేర్పు, మంతరసాని/ మంత్ర
నాని = సుఖస్థుడనై వేయించే వైద్యురాలు/
వారి.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

మంత్రించు అక. చూ. మంతరించు

మందగించు అక. = మెల్లబడు, మెల్లనగు, మంద
మగు; వి. మందగొమి = మెల్లగా సడివేవాడు,
మందగింపు = మెల్లన, ఆలస్యం, మందుడు
= శని; విగ. మందం = మెల్లని, చొరవలేన,
మందుడు = మెట్ట, లబ్బుడు, రిరుగుబోతు,
మూడ్చుడు.

మందలించు సక. = మోపురించు, అడ్డొసెంచు,
తప్పు గుర్తులు తెచ్చు, మనవి చేయు, తలచుకొను;
వి. మందల = మేర, హడ్డ, మనుదల =
జీవం, మందలించు = మోపురిక, తప్పు ఎత్తి
చూపటం.

మందీభవించు అక. = మందముభవించు, మెడ్డ
బారు, మెల్లబడు. చూ. మందగించు
మన్నించు సక. = గౌరవించు; వి. మన్ని = జీవం,
మన్నన = సమ్మానం, మర్యాద, మన్నింపు
= గౌరవమివ్వటం, మన్నిక = సమ్మానం,
మన్నన.

మప్పు అక. = అలవాటు చేయు, నురిగించు,
(సాతవాటిని) మరపించు. చూ. మరపు

మబ్బుకొను అక. = మత్తిల్లు, మంపుగొను. చూ.
మంపుగొను

మభ్యుపెట్టు సక. = మోసగించు, వేర్పుగా
దాటవేయు, చోకరాయిచ్చు.

మంపిల్లు అక. = మత్తిల్లు, మైకంలోనడు; చూ.

మంపిలు వి. మంపు = మత్తుపైకం, మదం.

మంపుగొను అక. చూ. మంపిల్లు = మత్తిల్లు.

మంబరముగేయు సక. = తగలబెట్టు, ధహించు;

వి. మంబరం = మంట, ధహనం.

మరగు అక. = అలవాటుపడు, ఆశపడు, సక.

ఆశించు.

మరచు సక. = మరచిపోవు; వి. మరపు/మరుపు

= గుర్తుతప్పటం, మరగుప = అడ్డానం, జ్ఞాపక

శక్తి లోపం.

మరణించు అక. = చచ్చు; వి. మరణం = చాపు.

మరపు వ్రే. = అలవరచు, అలవాటుచేయు. చూ.

మిప్పి

మరలు అక. = వెనుదిరుగు, వెనక్కుమళ్లు చూ.

మళ్లు

మరలుచు వ్రే. = వెనక్కు మళ్లించు/ తిప్పు చూ.

మరల్చు

మరించు అక. చూ. మరణించు చూ.

మరుగు అక. = చాటున ఉండు, అదృశ్యమగు,

దుఃఖపడు; వి. మరుగు = చాటు, మరుగుప

= దుఃఖం; విగ. మరుగు = చాటుగా ఉన్న.

మరుగుపడు అక. = చాటగు, కనుపించకుండు;

చూ. మరుపడు వి. మరుగుపాటు = చాటు,

అదృశ్యత.

మరుపడు అక. చూ. మరుగుపడు

మరులుకొను అక. = మోహించు, మోహంలో

పడు; వి. మరులు = మోహం, మరులుదీగ/

మరులుజడ/ మరుల మాతంగి = మోహం

పుట్టించే ఒక మూలిక.

మర్దించు సక. = పినుకు, నూరు, గుడ్డు. పిండి

కొట్టు, పొడిగొట్టు; వి. మర్దనం/ మర్దించు

= పిసకటం, నూరటం, చూర్ణం, పొడి, మర్దలం

= మర్దెల; విగ. మర్దితం = నూరినది.

మలగు అక. = తిరుగు, మళ్లు, చంకరలగు; చూ.

మలంగు వి. మలక = మెలిక; విగ. మలక

= చంకర.

మలచు ప్రే. సక. = మలగనట్లు చేయు, మెల్లించు,
తిప్పు, తొలుచు, చెక్కు.

మలపు ప్రే. చూ. మలచు = తిప్పు, మెల్లించు.

మలపుగొను అక. = నాట్యమాడు, సర్తించు; వి.

మలపు = నాట్యం, సర్తనం.

మలయు అక. = తెరుగు, పెనగులాడు, ఉచ్చమించు,

ఉద్రేపించు, లపించు, వ్యాపించు; వి. మలయుర

= సిహారం.

మలుగు అక. = అరు, సరించు.

మలుచు పరి. = చెరగు, తరిమెనచెట్టు, తాతిన

తొలచు/ చెక్కు. చూ. ముల్లు

మలుపు ప్రే. = అర్చ, నశించజేయు.

మల్లచరమ అక. = జబ్బచరమ, సవాలు వేయు;

వి. మల్లచరపు = జబ్బచరపటం.

మల్లడించు అక. = అతిశయించు, ముచ్చాదమగు,

పెనులాడు; వి. మల్లడి = పరితాపం, పెనులాట.

మల్లడిగొను అక. ప్రే. మల్లడి గొలుపు =

పెనగొను, దుఃఖించు.

మల్లాడు అక. = పెనగులాడు; వి. మల్లాట =

పెనగులాట; విగ. మల్లామడి = పెనగులాడే.

మల్లుకట్టు సక. = అడ్డగించు; విగ. మల్లు =

కుస్తీపట్టు, మల్లుడు = జెట్టి, పస్తాడు.

మల్లుపెనగు అక. = కుస్తీపట్టు పట్టు. చూ.

మల్లుకట్టు

మసగు అక. = రేగు, విజృంభించు, రెచ్చిపోవు.

చూ. మసంగు

మసలు అక. = ఆలపించు, (నీళ్లు) మలమల

కాగు, విహరించు, వెనుదిరుగు; వి. మసలిక

= మాంద్యం, ఆలస్యం; విగ. మసలిన = మంచి

మైన, మెల్లని.

మసలుకొను అక. చూ. మసలు = ఆలస్యం
చేయు.

మళ్లించు ప్రే. చూ. మరలించు

మళ్ళు అక. చూ. మరలు

మొకొను సక. = కరచు, కొరుకు.

మాగు అక. = బాగాపండు; వి. మాగు/ మాగుడు

= మరీసం, నలుపు.

మాగుడువారు అక. = మాడిపోవు, మాసిపోవు;

వి. మాగుడు/ మాగు = నలుపు, మలినం.

చూ. మాయు

మాగువడు అక. = మాసిపోవు, మాడిపోవు.

మాగువారు అక. = మాసిపోవు, నల్లబడు,

మాడిపోవు.

మాటాడు అక. = పలుకు, మాటలు చెప్పు; చూ.

మాట్లాడు వి. మాటు = పలుకు, పదం,

వృత్తాంతం, మాటకాడు = నిర్భయంగా

మాట్లాడే వక్త, మాటకారి = నేర్పుగా మాట్లాడే

వాగ్వి. మాటలమారి = అతిగా మాట్లాడే.

మాటు అక. = తగులుకొను, సక. మరుగుపరచు;

వి. మాటు = తగులం, మరుగు, చాటు; విగ.

చాటు మాటు = రహస్యమైన.

మాటుమణిగు అక. = నిశ్శబ్దమగు; చూ.

మాటు మడుగు వి. మాటు = తగులం.

మాటువడు అక. = మరుగుపడు; వి. మాటు

= చాటు, మరుగు.

మాడు అక. = నల్లబడు, మాడిపోవు, తగలబడు,

అడుగంటు, మెలగు, కలిసిఉండు; వి. మాడు =

అడుగంటి మాడిన అవ్వం మొ॥

మాడుచు ప్రే. = మాడించు, మాడేట్లు చేయు,

కొల్చు, నల్లబరచు; చూ. మాడ్చు వి. మాడు,

మాడుపు = నల్లబడ్డ అవ్వం మొ॥

తెలుగు భాషా స్వరూపం

మానసిండు అక. = తలచు, ఆలోచించు; వి.

మానసం = మనస్సు, మానసి = మనషి.

మాను నక. = మానుకొను, విడుచు, వదిలిపెట్టు;

రూ. మాను విణ. మాను = చక్కని.

మానుచు ప్రే. = మానేట్లుచేయు, మానిపించు.

రూ. మాన్పు/ మానుపు/ మాన్పు/
మానించు

మాపు ప్రే. = పొగొట్టు, మానేట్లు చేయు,

హాయిండు; వి. మాపు = సాయంత్రం, రాత్రి,

మైల, మకిల, మాడుపు = మైల, మకిల, ముని

మాపు = సాయంత్రం; విణ. మునిమాపు

= కొద్దిపాటి చీకటి.

మాఫీ చేయు నక. = రద్దుచేయు, క్షమించు,

మన్నించు; వి. మాపు = మన్నించటం, క్షమించ

టం, మాఫీ = క్షమ, రద్దు.

మాయు అక. = మలినముగు, మకిలపడు, మాసి

పోవు; వి. మాపుడు/ మాపు = మకిల, మైల,

నల్లదనం, మాయి = చాటు, నలుపు.

మారాడు అక. = మారుమాట్లాడు, ఎదిరించి

పలుకు; వి. మారాటు = మారుమాట, ఎదురు

మాట, మారాటుం = పోట్లాట, కలహం,

మారుదల, మారుపాటు/ మార్పాటు

= మార్పిడి, మారటం వ్యత్యాసం, మారుమాట

= ఎదురు మాట, మారుమూల = ఎదురు

మూల, మారు మనువు = మరోపల్లి, మారు

మగడు = మరోభర్త, మారుదల్లి = సవతితల్లి,

మారుమోత = ప్రతిధ్వని.

మారు అక. రూ. మారాడు = మారిపోవు,

చెడిపోవు, నశించు, మరోరూపం పొందు; వి.

మారు = ఎదురు; విణ. మారు = ప్రతి.

మారుచు ప్రే. రూ. మార్పు = మారేట్లు చేయు;

వి. మారుపు/ మార్పు = మార్పిటం, మారు

దల/ మారుపాటు = మారుపడటం, మారు

తుడు, మార్పుడు = మార్చేవాడు, శత్రువు.

మారుపడు అక. = మారిపోవు, ఒకదాని కింకొకటి

సమహాడు, భేదపడు; వి. మారకం = మార్పు,

మార్పిడి, మారుపాటు = మారుపడటం.

మారుపెట్టు అక. = ఎదిరించు. రూ. మార్పెట్టు

మారుమొగము పడు అక. = పెడముహం

పెట్టు; వి. మారుమొగం = పెడముహం,

పరాజ్ఞానం.

మారొడ్డు అక. = ఎదురొడ్డు, ప్రతిఘటించు; వి.

మారొడ్డు = ప్రతిఘటన.

మారొక్కును అక. = ఎదురొక్కును, చక. ఎది

రించు; రూ. మారుకొను వి. మారు = ఎదిరి,

ప్రతి

మార్పు ప్రే. = మారేట్లుచేయు, మార్చేయు,

వాకనంచేయు, నక. వర్ధించు; రూ. వార్డు వి.

మార్పిడి/ మారుపు/ మార్పు = ఒకదాని

బదులు మరోటి ఇవ్వటం, పుచ్చుకోవటం (కుండ

మార్పిడిలో లాగా)

మార్పించు నక. = తుడుచు, కడుగు; వి. మార్ప

న(ం) = తుడవటం, తోమటం, మార్పిని

= చీపురు (కట్ట); విణ. మార్పనీయం = నుడవ

దగ్గది.

మాలు అక. = చెడు, చెడిపోవు, నశించు.

మాలుగు అక. = సోమరియగు, బద్దకించు; రూ.

మాల్గు వి. మాలుగు = సోమరితనం, బద్దకం,

మాలుగుతోతు = సోమరి, బద్దకంపడు.

మాలుచు ప్రే. = సోమరిని చేయు. రూ. మాల్చు

మిక్కిలు అక్ష. = ఎక్కువగా, మించు, మీదు; వి.
 మిక్కిలివాడు = శ్రోష్ట్రుడు, మిక్కిలి వస్తు
 = మూడోవస్తు; విగ. మిక్కిలి = అధికం, ఎక్కువ,
 శ్రోష్ట్రుడు, మిక్కిలు = అధికం, ఎక్కువ.
 మిగులు అక్ష. = శేషించు; రూ. మిగులు ప.
 మిగులు = శేషం, మిగతా = మిగులు, శేషం.
 మిగులుచు ప్రి. = మిగిలేట్లుచేయు, శేషించ
 చేయు. చూ. మిగుల్చు
 మింగు సత్. = ఎదలించు; పి. మింగుడం.
 మింగుడు = మింగిలం, కిలించు.
 మింగుడుపడు అక్ష. = మింగివారికి పేరు. చూ.
 మింగుడుపడు
 మింగు అక్ష. = అతిక్రమించు, దాము, అతిశ
 యించు, అధిగమించు; పి. మింగు = అధిక్యం,
 ఎక్కువడం, మించుదల = అతిక్రమణ, అధిక్యం.
 మిటారిండు అక్ష. = ఎక్కువ, అతీతమించు,
 విజృంభించు; వి. మిటారం = ఎక్కువ, అతీతం.
 మిటారి = ఎక్కువగా ప్రి.
 మిట్టాడు అక్ష. = నడచు, తిరుగు, ఎగురు, కడులు,
 నడచించు; వి. మిట్టిపాటు = మిడిసిపాటు.
 చూ. మిట్టిపడు
 మిట్టిండు అక్ష. = మిడిసిపడు, ఎగిరిపడు; వి.
 మిట్టిపాటు = మిడిసిపాటు, ఎగురు, మిడి/
 మిడిసిపాటు / మిడిమేలం = మిట్టిపాటు.
 చూ. మిట్టు
 మిట్టు అక్ష. = ఎగురు, మిట్టించు. చూ. మిట్టిండు
 మిడియు అక్ష. = ఎగురు, మిట్టించు, మిడిసిపడు;
 వి. మిట్ట = ఎత్తయిన కోలు ఉన్నది, మిట్టి
 పాటు / మిడి / మిడి సిపాటు / మిడి

మేలం = ఎగిరి పడటం, మిట్టపడిటం, గర్వం;
 మిట్టిమిగులు = చాలా ఎత్తయినదేం, మిడిగుడ్డు
 = ముందుకు పాడుచుకు వచ్చిన వస్తు, మిడిపళ్లు
 = మిట్టపళ్లు, పాడుపళ్లు, మిడినాగు / మిణ్ణాగు
 = ఎగిరిపడి పాడు; విగ. మిట్టు = ఎత్తురపైను,
 ఎత్తయిన, మిడిమిడి = తరిసి తలెత్తును, వచ్చు
 రాని, పొగడుకోదు.
 మిడిసిపడు అక్ష. = మిట్టపడు, వి. మిడిసిపాటు
 = మిట్టి పాటు. చూ. మిట్టిపడు
 మిడుకు అక్ష. = తుల్లనడు, వడలు, తిరుగు,
 అడుగు, బాధపడు, ఎండిపోవు; వి. మిడుకు =
 జీవం, బతుకు.
 మిడుచు సత్. = (నీళ్లు మొగ్గ) బొట్టు బొట్టుగా
 కాల్చు, మెలికలు పెరుడు.
 మిడుమిడురను సత్. = బాధపడు, పరితపించు;
 వి. మిడుకు = పరితాపం, బాధ, దుఃఖం.
 మిణకరించు అక్ష. = తోచకతిరుగు; వి. మిణ
 కరం / మిణకరింత = తోచని తిరుగుడు.
 మినమినలాడు అక్ష. = మిలమిలా మెరయు; వి.
 మిణకరం / మిణకరింత = తోచని తిరుగుడు.
 మినహాయిండు సత్. = తగ్గించు, తీసివేయు; వి.
 మినహాయింపు = తగ్గింపు, తీసివేత.
 మినుకు అక్ష. = మెరయు, మెరిసిపోవు; రూ.
 మిన్ను వి. మినుకు / మిన్ను = వెలుగు,
 కిరణం, వేదం, మూల, మిన్ను / మిను =
 ఆకాశం, మినుకు జీడియ = సదృశం, మిను
 కుల పరణి / మినుకులయిక్కు = నూర్చుడు.
 మినుకు మినుకు మను అక్ష. = తలతలమని
 మెరిసిపోవు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

మీనుక్కురను అక. = మీలమలా మెరిసిపోవు.
 మీనుచుమీనుకను అక. = మీలమలా మెరయు
 మీరుమిట్లుగొను అక. = కళ్లువెదకు; వి. మీరు
 మిట్లు/మిర్మిట్లు = కళ్లువెదిరేకాంతి; విగ.
 మీరుమీరు = మెరిసిపోయే.
 మీలమిలలాడు అక. = తళతళమెరయు; చూ.
 మినమినలాడు వి. మిలమిల/మినమిన
 = తళతళ. మిలమిలన = మెరిసిపోవటం;
 మిలాయిండు సక. = కలుపు; వి. మిలాయింపు
 = నిలవటం.
 మీపులు అక. చూ. మిగులు
 మిశ్రీకరించు సక. = కలిపేయు; వి. మిశ్రణం
 = కలపటం, మిశ్రీకరణం = కలిపేయుటం;
 విగ. మిశ్రం/మిశ్రితం = కలిపిపోయినది.
 మీసమీసమను అక. = మెరిసిపోవు; చూ. మీస
 మీసను వి. మీస/మీసమీస = వెలుగు.
 మీసమీసలాడు అక. = (యావవంకో) ఆరో
 గ్యంగా కనిపించు, తళుకు తళుకులు కనిపించు.
 మిసిమి = కొత్తతళుకు, చక్కదనం, మెరుపు.
 మీసుకు అక. = కదలు
 మీటు సక. = (తీగలు) కదిలించు, (వస్తువులు)
 ఎగజిమ్ము, పాడుచుకొని వచ్చు, (తేలు) కుట్టు,
 పాడుచు, గోల్లతో తాకు; వి. మీటు = ఉద్దేశం,
 పెంపు(దల); విగ. మీటు = ఎక్కువయిన.
 మీరు అక. = చాటు, అతిశయించు, సక అతిక్ర
 మించు, హద్దుదాటు.
 ముకుళించు అక. ప్రే. = ముడుచుకొనిపోవు,
 ముడిపించు; వి. ముకుళం = సగం విచ్చినమొగ్గ;
 విగ. ముకుళితం = ముడుచుకుపోయినది.
 ముకుళిభవించు అక. ముకుళించు చూ.

ముక్కు అక. = దిసిరి దిగబట్టి మూలుగు,
 వెడిపోవు.
 ముక్కురు అక. = తోచకుండు
 ముక్కును అక. = మునుకొను, ముందు నడుచు
 ముక్తాయిండు సక. = ముగించు; వి. ముక్తా
 యంపు = ముగింపు.
 ముగించు సక. = పూర్తిచేయు; చూ. ముగియు
 వి. ముగియక/ముగింపు = పూర్తి, సమాప్తి.
 ముగియు సక. = పూర్తిఅగు, సమాప్తమగు; వి.
 ముగింపు/ముగియక = పూర్తి, సమాప్తి.
 ముచ్చిరు అక. = ఏడ్చు, చుఃఖించు వి. ముచ్చిరి
 = చుఃఖించు, ముచ్చిరితనం =
 ఏడ్చుగొట్టుతనం.
 ముచ్చిలించు సక. = దొంగిలించు; చూ. ముచ్చి
 లించు వి. ముచ్చిలిపాటు = కుపికిపాటు,
 ముచ్చు/ముచ్చు = దొంగ, (ముచ్చిమి/
 ముచ్చిరి = దొంగతనం, (ముచ్చిలిపోటు
 = దొంగపోటు, నిద్రించిపోయిన బడలం, (ముచ్చు
 గోర = పెద్దదొంగ, (ముచ్చు ప్రొద్దు =
 అర్ధరాత్రి.
 ముచ్చటపడు అక. = కోట, కావాలనుకొను,
 ప్రేమించు, ఇష్టపడు; వి. ముచ్చట = సల్లాహం,
 సరసమంభాషణ, పుత్రాంతం, కబురు, కోరిక,
 ముచ్చటకాడు = కబుర్లరాయుడు, కోరిక
 కలవాడు, ముద్దుముచ్చట్లు = ఇచ్చుకాలు.
 ముచ్చటించు అక. = ముద్దుగా మాట్లాడు,
 ముచ్చటలాడు. చూ. ముచ్చటపడు
 ముచ్చముడుగు అక. = పూర్తిగా ముడుచుకొని
 పోవు, చేతులు కాళ్ళాడక పోవు.
 ముంచు ప్రే. చూ. మునుచు

ముంచుకొను సక. = ఆక్రమించు, ముట్టడించు.

చూ. మునుచు

ముట్టుబడు అక. = అలసిపోవు, దస్సిపోవు.

ముట్టుడించు సక. = చుట్టుముట్టి నిర్బంధించు,

ఆక్రమించు, దండెత్తు; వి. ముట్టడం/ముట్టణం/

ముట్టడి = నిర్బంధం, ముట్ట డించటం/

ముట్టుకోలు = ముట్టడి.

ముట్టించు ప్రే. = తగలబెట్టు, రగలపు, చాల్చు

ముట్టు సక. = తాడు, ముట్టడించు, తగిలేట్లు చాల్లాడు;

వి. తాకు/తాకుడు = దెబ్బ, ముట్టడి, పరీక్షరం.

ముట్టుకొను సక. ప్రే. ముట్టుకొలుపు = ముట్టు

డించు, తాడు, ఆక్రమించు

ముట్టుకోలుగొను సక. చూ. ముట్టుకోల్గొను

చూ. ముట్టడించు.

ముట్టుకోలుపరచు సక. = ముట్టడించు. చూ.

ముట్టడించు

ముట్టుపడు అక. = ఇబ్బందిపడు; వి. ముట్టు

పాటు = ఇబ్బంది, సంకటం.

ముడిగొను అక. ప్రే. ముడికొలుపు = ముడుచు,

ముడిపెట్టు; వి. ముడి = (చాల్చు వెలుగు)

కలిపిక్కిన చిక్క, కలయిక, సంధి, ముడికాడు

= తారుడు కాడు, కలిపేవాడు; విణ. ముడి =

విడిపోనిది, వికసించనిది, విడివనిది

ముడివడు అక. = కలిపిపోవు, ఒకచోటికివేరు,

పెనగొను, పెరుగు, కలుగు, జరుగు; వి. ముడి

వాటు = ముడివడటం.

ముడిపెట్టు సక. = ముడిపేయు.

ముడుగుబారు అక. చూ. ముడుగు.

ముడుగు అక. ప్రే. ముడుచు = ముకుళించు,

ముడుచుకొనిపోవు, తగ్గ, సంకోచించు,

చేష్టలుడుగు

ముడుచు సక. ప్రే. = ముడిపేయు, ముకుళించజేయు,

ముడుగునట్లు చేయు, ముడిపెట్టు; వి.

ముడుపు = మూడు.

ముండమోయు అక. = విధవరాలుగు, వ్యర్థముగు;

వి. ముండ/ముండమోపి = విధవరాలు;

విణ. ముండ/ముండమోపి = వ్యర్థమైన,

పనికిరాని.

ముదలకించు సక. = ఎదుర్కొను, అడుగు,

లక్షించు; చూ. ముదలించు వి. ముదల =

ఆక్ర, లక్ష్యం.

ముదలపెట్టు సక. = ఆక్షాపించు.

ముదలించు సక. చూ. = ఎదుర్కొను. చూ.

ముదలకించు

ముదురు అక. = (కాయ మెం||) పరిణమించు,

గింజగట్టేవడు, పెరుగు; వి. ముదిమి = మునలి

తనం; విణ. ముదురు = నయమపరిగిన, ముడి/

ముదుసలి/ముదుక/ముసలి = నయమ

మల్లిన.

ముద్దాడు సక. = ముద్దుపెట్టుకొను, ముద్దుచేయు,

ఆదరించు; వి. ముద్దు = మంబనం, చక్కదనం,

ముద్దులాట = ముద్దులు పెట్టుకోవటం,

ముద్దుగుమ్మ/ముద్దులాడి/ముద్దురాలు

= ముద్దువచ్చే ప్రేమ, ముద్దులాడు = ముద్దువచ్చే

పురుషుడు. విణ. ముద్దు = చక్కని, సన్న.

ముద్దిడు సక. = ముద్దుపెట్టుకొను. చూ. ముద్దాడు

తెలుగు భాషా స్వరూపం

ముద్దుపెట్టుకొను నక. = ముందించు. చా.
ముద్దాడు

ముద్రించు నక. = అచ్చొత్త; వి. ముద్ర = గుర్తు,
అచ్చ, (ఉంగరం మొ॥) మీది అక్షరాల గుర్తు
ముద్రణ(ం) = అచ్చొత్తటం, ముద్రాపకుడు
= ముద్రించేవాడు; విగ. ముద్రితం = అచ్చయినది
మునుకు అక. = మూరుమాట్లాడు, పలుకు,
దుఃఖించు.

మునుకొను అక. = ముందుకు వచ్చుచు, మొదలు
పెట్టు, ముందుకు వచ్చు; రూ. మున్నొను వి.
మునుకొలు = ముందుకు రావలం, మును
కువ = ప్రానిక, పట్టుదల, మునుపు =
ముందు, ప్రార్థన; విగ. మున్నడి / మున్నడి
(అవ్య.) = ముందుగా.

మునుగు అక. = మునకవేయు, మరుగుపడు,
అణిగిపోవు, నశించు; రూ. మున్న వి. మునుక /
మునక = మునగలం, మునక వేయటం.

మునుచు అక. మునుకొను చా.

మునుపడు అక. చా. మునుకొను

మునుముకొను అక. = వరసపెట్టు; రూ.
మున్ము; వి. మున్ము / మునుము = ఎదురు,
ఎడటి చోటు, సేనలముందుచోటు, రణరంగం,
వరస.

మున్న అక. చా. మునుగు

ముందుపడు అక. = ముందుకు వచ్చు, మును
కొను; చా. మునుకొను వి. ముందర =
మునుపు, మొదలు, ఎదురు, ముందరి = తలపై
భాగం, ముందు = ఎదురు, ప్రార్థనాలం.

ముప్పటిలు అక. = చల్లారు, పల్లటడు.

ముప్పిరిగొను అక. = పెరుగొను, పెరుగుకొను;
వి. ముప్పిర / ముప్పిర = మూడు మెలికలు;
విగ. ముప్పిర / ముప్పిరి = మెలికపడ్డ, పురి
ఎక్కిన, మూడింతలయిన.

ముప్పడించు అక. = మూడింతలగు; రూ.
ముమ్మడించు విగ. ముప్పడి / ముమ్మడి
= మూడింతలు, ముమ్మడుగు = మూడురెట్లు,
ముమ్మడించు అక. మూడింతలగు. రూ. ముమ్మ
డించు

ముమ్మరించు అక. = ఎక్కువగు, అతిశయించు;
వి. ముమ్మరం = ఎక్కువ, అగ్గలం.

ముంపుగొను అక. = గుంపుగట్టు; వి. ముంపు
= గుంపు.

మురకటించు నక. = తిప్పు; వి. మురకటం
= తిప్పటం, తిప్పుడు.

మురమురమను అక. = చిరుబురుమను, చిలు
మలలాడు.

మురమురలాడు అక. చా. మురమురమను
మురళించు నక. = తిరస్కరించు
మురాళించు నక. = దిగడుడుచు; వి. మురాళం
= దిగడుడుపు.

మురించు ప్రే. = తిప్పు. చా. మురియు
మురికొను నక. = ఖండించు, నరుకు; వి. మురియు
= ముళ్ళి, ఖండిం.

మురియబడు అక. = అతిశయించు. చా. మురియు
మురియు అక. = నడుస్తూ కులుకు, తిరుగు,
గర్వించు, తెగిపోవు, చిరిగిపోవు; వి. మురిపం /
మురిపెం = నడకలో పలుకు, గర్వం, మురుపు
= గర్వం, చక్కించు; విగ. మురువు = చక్కిని.

మురుగు లక. = పుట్టిపోపు; విగ. మురుగుడు
= మురిగిపోయినది.

ములుసునూపు లక. = మించు, పీరు, సెగ్గ; వి.

ములు / ముల్లు = త్రాసు ముల్లు.

ముసముసముగు సక. = విరవిరలాడు, విర్లు
బుర్లుచుండు, చిలచిలలాడు; వి. ముసముస =
చిర్లుబుర్లు.

ముసురు లక. = వ్యాపించు, కమ్ము. చూ.
ముసురు

ముసురుచు లక. = చెడిపోవు.

ముసుగుపడు లక. = మూతపడు, లడిసిపోవు;
చూ. ముసుగుచుపడు వి. ముసుగు /
ముసు గుడు = మూత, కమ్ము.

ముసురుకలియు లక. చూ. ముసురుకొను
ముసురుకొను లక. = (వానలా) కలియు,
కప్పివేయు, (పట్టులా) కమ్ముకొని పచ్చు; చూ.

ముసురుకొను వి. ముసురు = ఎడతెగని
వాన, ముసాపు / ముసాటు = ముసురువాన.

మూగబారు లక. మూగు చూ.

మూగు లక. = కమ్ము, గుంపుగా ఒకకోట వేరు;
వి. మూక = గుంపు, సేన.

మూచూచు సక. = వాననూచు

మూడు లక. = ముసించుకొనివచ్చు, కలుగు,
ముగియు.

మూడుచు ప్రే. = మూడేళ్లు వేయు, కలిగించు.

చూ. మూడు చూ. మూడు

మూదలించు సక. = నిరూపించు, రుజువుచూపు,
హచ్చరించు; వి. మూదల / మూదలిక =
నిరూపణ, తార్కాణం, రుజువు.

మూను సక. = గుడ్డతో పడికట్టు; వి. మూను
= పడికట్టుగా పిగిలినది.

మూరిబోపు లక. = పెరుగు, అతిశయించు,
పిజ్జాంభించు, నెలలనుగు, నశించు; విగ. మూర
= పొడుగాటి. చూ. మూరు

మూరు లక. = అతిశయించు.

మూరుకొను సక. = వాసుచూచు. చూ. మూర్కొను

మూర్చిల్లు లక. = మూర్చిపోవు, సామ్యసిద్ధు; వి.

మూర్చ = సామ్య, అపసార్పం, మూర్చా

లుడు = మూర్చలోగి, మూర్చితుడు = మూర్చ

పోయినవాడు, సామ్యలోగి.

మూలుగు లక. = బాధతో సన్నగా కూయు /
ధ్వనించు; చూ. మూల్గు వి. మూలుగు =
బాధగల సన్నటి పిచ్చు.

మెండుకొను లక. ప్రే. మెండుకొలుపు =
పిచ్చువగు, పిజ్జాంభించు, చించు, అతిశయించు;
వి. మెండు = అధిక్యం, అతిశయం, పిట్ట;
విగ. మెండు = అధికం.

మెండుకొట్టు లక. = బాగా ఎదిరించు.

మెకమెకపడు లక. = గర్వించు, ఉద్ధరమగు; వి.

మెకమెకపాటు = ఉద్ధతి

మెక్కు సక. = తెగతిమ; వి. మెక్కుటం = కడుపు
నిండాతినటం.

మెచ్చు సక. ప్రే. మెచ్చించు / మెప్పించు =
పెచ్చుకొను, శ్లాఘించు, పొగడు, అభ్యుపేక్ష; వి.
మెచ్చ / మెప్పు = పొగడ్త, బహుమానం,
మెచ్చలాడి = పెచ్చుచెప్పే, మెచ్చలాడు
= పెచ్చుచెప్పే పురుషుడు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

మెట్టు నక. = ఎత్తు; వి. మెట్టు/మెట్టిక =
 తాప, పోషణం, మెట్టినిల్లు = ప్రవేశించిన ఇల్లు,
 అత్తవారిల్లు, మెట్టు = కొండ, గుడ్డు, తిప్ప.
 మెత్తబడు అక. = మృదువగు, అణిగిపోవు; విణ.
 మెత్త(సి) = మృదువైన, మెడుక/మెత్తక =
 మెత్తన, మృదువైన
 మెత్తగిల్లు అక.దా. మెత్తగిలు, మెత్తబడు చా.
 మెత్తు నక. = (మట్టిమొ॥) మురిసిపోగా/అర్చిగా
 పూయు/ రాము; వి. మెత్తడం = మెత్తడం.
 మెదలు అక. = కొంచెంగా కడులు, తిరుగు; వి.
 మెదలిక = మెదలడం.
 మెదలుచు న్రి. = మెదిల్లుచేయు. చా. మెదల్చు
 మెదించు నక. = కలగలుపు, కలిపేయు. చా.
 మేదించు/మెదచు
 మెదుకగొను అక. = (తలవెండుకలు) జిడ్డు
 పట్టు/ అట్టుగట్టు; వి. మెదుక = జిడ్డు, అట్టు;
 విణ. మెదుక = ముందుపెన.
 మెదుగు అక. = పలుగు, పొడిఅగు; విణ.
 మెదుపు = మెత్తన.
 మెదుచు నక. చా. మేదించు
 మెదుపు న్రి. = మెదిగించు, మెదిగెట్లు చేయు.
 చా. మెదుగు
 మెనుపు నక. = మృంతో నూరు, ఎనుపు.
 మెయికోను అక. చా. మయికోను/మైకోను
 = సమృద్ధించు, అనుకూలించు, కలుగు నక.
 అంగీక రించు, ఒప్పుకోను; వి. మైకోలు/
 మెయికోలు/మయికోలు = ఒప్పుడం,
 అంగీకారం, సమ్మతి.

మెరచు అక. = తిళుక్కిన తెలుగు; వి. మెరపు/
 మెరుపు = వెలుగు, తిటిర్చు.
 మెరమెరపడు అక. = సందేహపడు; వి. మెరమెర
 = సందేహం, మనోవ్యభ, మెరమెరపాటు =
 సందేహపడడం .
 మెరమెరలాడు అక. = సందేహపడు; వి. మెర
 మెర = మనోవ్యభ
 మెరము నక. = (ముల్లు మొ) అయీ ఇయీ
 కిచ్చు.
 మెరయు అక. = వెలుగు, ప్రకాశించు, బయట
 పడు; చా. మెరియు వి. మెరపు/మెరుపు
 = విద్యుత్తు, తిటిర్చు, మెరుగు = తిళుక్కిన
 కాంతి, మెరుపు.
 మెరుపు నక. = వెలుగు, బయటికి లాగు, పెరలించు.
 మెలకు అక. = జాగ్రత్తగా నడుచుకొను/ తిరుగు;
 వి. మెలకువ = మేలుకొని ఉండటం, ప్రవర్తన,
 నడవడి, జాగ్రత్త, కదలిక, తిరుగుడు, జీవనం;
 మెలకువకాడు = జాగ్రత్త కలవాడు.
 మెలచు న్రి. = మెరిగేట్లుచేయు. చా. మెలపు
 చా. మెలగు
 మెలపు న్రి. = మెరిగించు, మెరిగెట్లు చేయు; చా.
 మెలచు వి. మెల్పు/మెలపు = జాగ్రత్త,
 మెత్తడం.
 మెలిగొను అక. = మెనమెనమె వి. మెలగు/
 మెలి/మెలిక = మెన.
 మెరియు అక. చా. మెలయు చా.
 మెలివెట్టు నక. = మెలికేయు, పురిబెట్టు.
 మెసగు నక. = తిను, భుజించు. చా. మెసపు

మేకొను అక. ప్ర. మేకొలుపు = సమ్మతించు,
 పూను, ప్రయత్నించు, కలుగు, నక. పొందు; రూ.
 మెయికొను వి. మేకోలు/మేగలి = వ్రాసె,
 ప్రయత్నం, మేముడు = సమ్మతి.
 మేగు నక. = పూయు. రూ. మ్రేగు
 మేటిల్లు అక. = అతిశయించు; వి. మేటి =
 అధిపుడు, సేవకుడు; విగ. మేటిరి = మేటి,
 శ్రేష్ఠుడు; మేటి = శ్రేష్ఠుడైన.
 మేడము పొడచు నక. = తెలివి తక్కువగా
 ఉండు. రూ. మేడపడు
 మేండ్రించు నక. = తేదించు.
 మేతాడు అక. = మేతమేయు; రూ. మేతలాడు
 వి. మేత = (పశువుల) తిండి; విగ. మేతరి
 = తిండిపోరు.
 మేపు ప్ర. = మేసేట్లు కేయు, మేతకులిప్పు; వి.
 మేత = పశువుల ఆహారం, మేపరి = తోవవాడు,
 భక్షకుడు.
 మేయు నక. ప్ర. మేపు = (గడ్డి మొ॥) తిను; వి.
 మేత = పశువులతిండి.
 మేలమాడు నక. = పరిహాసించు, పరాచికాలాడు;
 వి. మేలం = పరాచికం, పరిహాసం.
 మేలుకను అక. ప్ర. = నిద్రలేచు, మత్తువదలు, రూ.
 మేలుకొను/మేల్కొను/మేల్కొను వి.
 మేలుకొలుపు/మేల్కొల్పు = నిద్రలేపటం,
 మత్తువదిలించటం. ప్ర. మేలుకొలుపు, మేల్కొల్పు.
 మేలుకనుపు అక. = మేలుకొను, మేలుకను చూ.
 మేలుపడు అక. = ప్రేమించు, సలచు; రూ. మేల్పడు
 వి. మేలువాడు = ప్రేమికుడు, పలపువాడు,
 మేలు = సలపు, ప్రేమ, మేలిమి = అధిక్యం.

గౌరవం; విగ. మేలు = ఎక్కువ, శ్రేష్ఠం, శుభ
 స్మరమైన.
 మేళగించు అక. = జతగూడు, కలియు, నక.
 జతగూర్చు, కలుపు; వి. మేళకం/మేళనం =
 కూడిక, మేళం = నాద్యలజత, కూడిక, కూర్పు,
 మేళగాడు = మేళం వాయించేవాడు.
 మేళవించు అక. = జతగూడు, కలియు, నక.
 జతకూర్చు, కలుపు. రూ. మేళగించు
 మైకొను = సమ్మతి, అంగీకారం. రూ. మేకొను
 వి. మైకోలు = నమ్మతి, అంగీకారం.
 మైలవడు అక. = మురికిపడు, ముడిపోట్టుకొను,
 అశుచిఅగు; వి. మైల = మురికి, అశుచి,
 మైలక్రోవి = మురలి.
 మొక్కచెడు అక. చూ. మొక్కపడు
 మొక్కపడు అక. ప్ర. మొక్కపరచు = భంగ
 పడు, అవమానపడు; వి. మొక్క = మొన,
 పడును, మొక్కలం = శౌర్యం, ధైర్యం.
 మొక్కపోవు అక. = భంగపడు, అవమానపడు,
 మొక్కపడు. చూ. మొక్కపడు
 మొక్కలించు అక. = ఉల్లాసపడు, ధైర్యపడు,
 ముండిపడు; వి. మొగ్గలం/మొక్కలం =
 ధైర్యం, శౌర్యం, ఉల్లాసం, ముండితనం,
 మొక్కలి/మొక్కలికాడు/మొక్కలుడు
 = ముండివాడు, ధైర్యవంతుడు, మొక్కలింపు
 = సాహసం; విగ. మొగ్గలం/మొక్కలం =
 ముండి, తిరుగులేని.
 మొక్కు అక. = నమస్కరించు, ముడుపుకట్టు;
 రూ. మొక్కు వి. మొక్కు/మొక్కు =
 నమస్కారం, చండం, మొక్కుబడి/మొక్కు
 బడి = దేవతాప్రార్థన, ముడుపు కట్టడం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

మొగకట్టు అక. = మోగు, మొదలగు; వి. మొగ = మొదలు.

మొగకొను అక. = ఎదురువచ్చు, ఎదుర్కొను; వి. మొగ/మొగం = ఎదురు, మొగపు = (నగల) కనిపించే భాగం, మొగదల = ఎదురు, ముందు భాగం.

మొగడించు అక. = ముకులించు, ముడుచు కొనిపోవు; వి. మొగడ/మొగ/మొగ్గ = కోరకం.

మొగతప్పు అక. = వెనుదిరుగు, పారిపోవు; వి. మొగం = ముఖం, ఎదురు.

మొగతిరుగు అక. = వెనుదిరుగు, మొగతప్పు మొగపడు నక. = చూచు; వి. మొగమాటం, మొహమాటం/మొగమోట = సంకోచం, మొహం చెల్లకపోవటం.

మొగరించు నక. రూ. మొగ్గరించు = వ్యూహం వచ్చు, ఎదురించు, ఆక్రమించు; వి. మొగరం/మొగ్గరం = (పేసా) వ్యూహం, వచ్చుగడ. మొగుచు ప్రే. = ముకులించజేయు. రూ. మొగుడుచు/మొగుడ్చు.

మొగుడు అక. = ముకులించు, ముడుచుకొని పోవు; వి. మొగడ/మొగ/మొగ్గ = కోరకం, ఎచ్చని పువ్వు.

మొగుడుచు ప్రే. = ముకులించ జేయు, ముడిచి వేయు. రూ. మొగుడ్చు

మొగ్గతిలబడు అక. = ఒకవైపు నాలు/మొగ్గు, మోకరిల్లు. రూ. మొగ్గతిలబడు

మొగ్గతిల్లు అక. = ఒకవైపు నాలు, మోకరిల్లు. రూ. మొగ్గతిలు/మొగ్గతిల్లు/మొగ్గతిలు

మొగ్గబడు అక. = నాలు, పడిపోవు, మోకరిల్లు; రూ. మొగ్గబడు వి. మొగ్గు = ఎక్కవ, కొనరు; వి. మొగ్గు = ఒకవైపు నాలివ.

మొగ్గవిచ్చు అక. = విప్పారు, విచ్చు, వికసించు; వి. మొగ్గ/మొగ/మొగడ = విచ్చని పువ్వు, కోరకం.

మొగ్గు అక. = ఒకవైపు నాలు; రూ. మొగ్గు వి. మొగ్గు/మొగ్గు = ఎక్కవ, మొగ్గుదల/మొగ్గుదల = ఒకవైపునాలి వుండటం.

మొట్టు అక. = (నెత్తిమీద పిడికలితో) కొట్టు; మొట్టికాయ/మొట్టు = తలమీదిపిడిక పాలు; వి. మొట్టమారి = మొట్టికాయలు తినే.

మొండొడు అక. = మొండిగా ఆటలాడు; వి. మొండికట్టె/మొండలి = మొండినాడు, మొండి = మూర్ఖుడు, మొడ్డు, మొందెం = తలలేని శరీరం; మొండి = కాళ్ళూ చేతులూ తెగిన/లేని, బండ బారిన, పడుచులేని.

మొత్తు నక. = కొట్టు, నరుకు; వి. మొత్తు = దెబ్బ.

మొత్తులాడు అక. = కొట్లాడు, దెబ్బలాడు; వి. మొత్తు = దెబ్బ.

మొత్తువీడు అక. = దెబ్బలు తిను; వి. మొత్తు = దెబ్బ.

మొదలుకొను అక. = మొదలుపెట్టు, నక. = మొదలు వేయు, రూ. మొదలొకొను; వి. మొదలు = అది; పూర్వం, మూలం, వి. మొదలు అవ్వ. = నుంచి

మొదలుపెట్టు అక. = ఆరంభించు, మొదలు కొను.

మొద్దువోవు అక. = బండబారు, పడునుపోవు;
వి. మొద్దు = మూర్ఖుడు; విణ. మొద్దు =
వాడిలేని, తానైన.

మొనకట్టు అక. = పూహం నిర్మించు, వన్ను, ఉల్లి
హించు, ముందు నిలుచు; వి. మొన = కొన,
ముందుభాగం, పూహం, సైన్యం, మొనకొడు
= సేనాధిపతి, మొనగాడు = యుద్ధవీరుడు,
సమర్థుడు.

మొనకొను అక. = పూను, స్రయత్నించు.
మొనదప్పు అక. = వెన్ను చూపు, వెనుదిరుగు; వి.
మొన = సేన, ముందు భాగం.

మొనపు ప్రే. = మొనయజేయు, కలిగించు, పూను
కొనేట్లు చేయు; వి. మొనపు = పూచిక.
మొనయు అక. ప్రే. మొనపు = పూనుకొను,
పిక్లపడు, కలుగు.

మొరయు అక. = మోగు, ధ్వనించు.
మొరగు అక. = పొంచి ఉండు, నక. మోనగించు;
వి. మొరగు = మోనం, మోసగాడు.

మొరమొరలాడు అక. = (గుడ్డలు మొ||)
రెవరలాడు, వరవరలాడు; వి. మొరమొర =
వరవర, రెవరెవ.

మొరవవోవు అక. = మొక్కిపోవు, మొద్దుబారు;
వి. మొరవ = మొనలేనిది, మొక్కిపోయినది,
మొరక = తక్కువదనం, మొరకు(డు) =
మొద్దు, మూర్ఖుడు; విణ. మొరక = తక్కువైన,
మౌన.

మొరుగు = (కుళ్ళి) అరచు, కూయు, వాగు; రూ.
మొరువు వి. మొరుగుడు/మొరుగు/
మొరువు = (కుళ్ళి) అరువు; మొరసడం
= ఉడువ కుళ్ళి.

మొరివోవు అక. = తొరిపడు, పెంకులేను; వి.
మొరి = అవయవ రోనం, తొరి; విణ. మొరి
= తొరి, అవయవాలు రోపించిన.

మొలకకట్టు నక. = నిత్రనాలను తడిపి ముడికట్టు;
వి. మొలవ/మొల్క/మొలక/మొక్క =
మొలకెత్తు తున్న నిత్రనం; విణ. మొలక = లేత.
మొలకెత్తు అక. = మొలుచు, పుట్టు; వి. మొలక,
మొక్క = మొలుస్తున్న నిత్రనం, చిన్న చెట్టు.
మొలచు అక. = మొలకెత్తు. రూ. మొల్చు/
మొలుచు

మొలతెంచు అక. = మొలచు, పుట్టు, కలుగు.
చూ. మొలచు

మొలవేయు నక. = మొలకెత్తించు, వాటు. చూ.
మొలకెత్తు

మొవుడు అక. చూ. మొగుడు

మోకరించు అక. = మోకాలిపై నిలుచు, వంగి
నమస్కరించు, ముందు కొరుగు; వి. మోకాలు
= తొడ, పిళ్ళిలు కలిసే చోటు. మోకరింత
= ముందుకు వంగటం, నమస్కారం.

మోకరిల్లబడు అక. చూ. మోకరించు
మోకరిల్లు అక. రూ. మోకరిలు చూ. మోక
రించు.

మోగు అక. = ధ్వనించు, కల్పించు, మొరయు;
రూ. మోగు వి. మోత/మోత/మోగుడు
= ధ్వని. చూ. మొరయు.

మోచు అక. = మోయు, అను, నక. మొదలు
పెట్టు, భరించు, వహించు; వి. మోత = బరువు,
భారం.

మోతించు నక. = పోటీగా నిలుపు, తాటించు; వి.
మోతుబరి = బరువులు మోసే ఏడ్డు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

మోడుచు ప్రే. = ముకురించజేయు; దూ. మోడ్చు/
మొగుడుచు/మొగుడ్చు వి. మోడుపు/
మోడ్చు = ముకురింపు.

మోడుపడు అక. ప్రే. మోడుపరచు = మోడయి
పోవు, మొట్టి అగు, తునిగిపోవు, నరుకుపడు;
దూ. మోడ్చుడు వి. మోడు = ఎందుకెట్లు,
కొమ్మలు లేవి కెట్లు.

మోదకట్టు అక. = (దెబ్బతగిలి) నెత్తురుగడ్డకట్టు;
వి. మోద = నెత్తురుగడ్డ.

మోదింపు అక. = సంతోషించు; వి. ముదం/
మోదం = సంతోషం, మోదనం = సంతోష
పెట్టడం; విగ. మోదమానం = సంతోషిస్తున్న.
ముదితం = సంతోషపడిన.

మోదిల్లు అక. దూ. మోదిలు చూ. మోదించు.

మోడు నక. = కొట్టు, బారు; వి. మోడుడు =
బారుడు.

మోపిడు నక. = విల్లు ఎక్కపెట్టు; వి. మోపు
= వింటనారి, మోపుదల = ఎక్కపెట్టడం;
విగ. మోపు = ఎక్కపె.

మోపు ప్రే. = మోసేట్లు చేయు, ఆనించు, (విల్లు)
ఎక్కపెట్టు; వి. మోపు = బరువు, వింటనారి,
మోపరి/మోపుకాడు = బరువులు మోసే
వాడు, మోపుదల = బరువు, భారం; విగ.
మోపు = ఎక్కపె.

మోపెట్టు నక. = (విల్లు)ఎక్కపెట్టు. చూ. మోపు
మోమోడు అక. = మొహా మాటవడు, సంకో
చించు. దూ. మొగమోడు.

మోయు నక. = బరువెత్తు; వి. మోత = మోయి
టం. మోపు = బరువు.

మోరబీల్లు అక. = మొహం నయితెత్తు; దూ. మోర
బీలు వి. మోర = (పరుపుం)మొహం, (సిందలో)
మరిషిమొహం, మోరతోపు = పెడమొహం.

మోసపోవు అక. ప్రే. = మోసానికి గురిఅగు,
పొరబడు, మోసపుచ్చు; వి. మోష = మోసం.
మోస/మోసం = వంచన, చొంగతనం,
మోసగాడు = వంచకుడు, మోషకుడు =
వంచకుడు.

మోసులెత్తు అక. = మొలకెత్తు; వి. మోస/
మోపు = మొవ్వ.

మోహరించు అక. = వ్యూహం పన్ను, ఎదు
ర్కొను, నక. ఎదిరించు; వి. మోహరం = మొగ్గరం,
వ్యూహం.

మోహించు అక. = అజ్ఞానంలోపడు, మూర్ఛిల్లు,
వలచు, ప్రేమించు; వి. మోహం = అజ్ఞానం,
మూర్ఛ, వలపు, ప్రేమ.

మొక్కు అక. దూ. మొక్కు

మొగ్గు అక. = చిరాకువడు, కుతకుత ఉడికిపోవు,
నష్టపడు, చచ్చు. దూ. మొగ్గు

మొంగబడు అక. = కుంగు, వాలిపోవు.

మొంగు అక. చూ. మొంగబడు.

మొందు అక. = చచ్చు, నొచ్చు, పోలు, పొరుగు,
వదిసిపోవు; విగ. మొందిలి = నొచ్చిన, దెబ్బతిన్న.

మోగన్నువడు అక. = కళ్లుతేల చేయు/అర
వోడ్చు; వి. మోగన్ను = పోలిన కప్పు, తేలకప్పు.

మోగు అక. = పోలు, తేలబడు.

మోనుదేరు అక. చూ. మోన్నడు.

మోనుపడు అక. = మొద్దుబారు, బండ బారు,
 స్తంభించిపోవు; రూ. మానుపడు/ మాన్పుడు/
 మాన్పుడు వి. మానుపాటు = బండ బారటం.
 మానుపిల్లు అక. = మానువడేట్లు చేయు, బండ
 బారించు. రూ. మానుపిలు
 మానుసెందు అక. మా. మానుపడు, మాన్పుడు.
 = బండబారు, స్తంభించు. రూ. మానుపడు/
 మానుపడు/ మాన్పుడు.
 మ్రింగు నక. రూ. మింగు
 మ్రింగుడువడు అక. = మింగటానికి పిలువడు.
 రూ. మింగుడుపడు
 ముచ్చిలించు నక. = దొంగిలించు. రూ. ముచ్చిలించు
 ముచ్చిలు నక. = దొంగిలించు. రూ. ముచ్చిలు
 మేగు నక. = పూయు, అద్దు, ఆవరించుకొను.
 రూ. మేగు/మేపు మా. మేగు
 మేపు నక. = పూయు, అద్దు. రూ. మేగు/
 మేగు
 మొక్క నక. రూ. మొక్కు
 మొగ్గబడు అక. = మోకరించు, వారిపోవు. రూ.
 మొగ్గబడు
 మొగ్గితిల్లబడు అక. = ఒకదైపు వాలు, మోకరిల్లు.
 రూ. మొగ్గితిల్లబడు/ మొగ్గితిల్లబడు
 మొగ్గు అక. = ఒకదైపు; రూ. మొగ్గు వి. మొగ్గు
 దల/ మొగ్గుదల = ఒకదైపు వారి ఉండటం.
 మోగు అక. = ధ్వనించు, శబ్దించు మొరయు;
 రూ. మోవు/మోగు వి. మోత/ మోత/
 మోగుడు/మోగుడు = ధ్వని. చప్పుడు.
 మోడుపడు అక. = మొండి బారు, మొక్కిపోవు,
 బండబారు; రూ. మోడుపడు వి. మొరడు/

మోడు/మోడు = ఎండుమొక్కి, కొమ్మలు
 లేసి చెట్టు.
 మోయు అక. = మోగు, మోతపుట్టు, మోగిపోవు;
 మా. మోగు వి. మోత/మోత = ధ్వని.

య

యజించు అక. = యజ్ఞం చేయు, నక. పూజించు,
 ఆర్చించు; రూ. యజియించు వి. యజ్ఞం
 = యాగం, వేలిమి. యజనం = యజ్ఞం చేయుటం,
 యాగం = యజ్ఞం, యాజన = యజ్ఞం
 చేయునటం, యాజకుడు/ యాజ్ఞీకుడు =
 యజ్ఞం చేయుచే వ్యక్తి, యజ్ఞ = యజ్ఞం చేసిన
 వాడు; నిజ. యాజ్యం = యజ్ఞం చేయదగింది.
 యత్నించు అక. = ఉద్యోగం చేయు, ప్రయత్నించు,
 కడగు; వి. యత్నం/ యతనం/ జతనం =
 ప్రయత్నం, కడ.
 యంత్రించు నక. = కట్టు, నియమించు, రక్షించు;
 వి. యంత = నడిపేవాడు, యంత్రం = ప్రత్యేక
 పాధనం, యంత్రణం = కట్టు, బంధనం,
 రక్షణ, నియమం ప్రకారం నడపటం; నిజ.
 యంత్రితం = కట్టినది, బంధించినది.
 యమించు నక. = అణచివేయు, అణచిపెట్టు.
 యాచించు నక. = అడుక్కోను; వి. యాచ/
 యాచన = అడుక్కోనటం, చిచ్చుమెత్తటం,
 యాచ(న)కుడు = చిచ్చగాడు, అడుక్కోనే
 వాడు, యాచితకం = ఎరుపు పొన్ను/ ముపు.
 యోచించు నక. = ఆలోచించు, యోచన =
 ఆలోచన.
 యోజించు నక. = కూర్చు; వి. యుగం =
 బండికాడి, యుగళి/ యుగళం/ యుగ్మం =
 నక, జంట, యోగం = కూడిక, కూర్పు,

తెలుగు భాషా స్వరూపం

ప్రయత్నం, యుక్తి = కూడిక, యోక్తం =
సకుప్తం మొదల పలువు. యోజనం = కూర్పు.

ర

రక్కు సక. = గీడు, గీక, (గోవుతో) చీడు; వి.
రక్కు = గీడు, గీటు.

రక్కొను అక. = పెరుగు, తేరుకొను, కలుగు.
దూ. రెక్కొను

రక్షించు సక. = కాపాడు; వి. రక్ష(ణ) / రక్షణం
= కాపు(దల), రక్షకుడు / రక్షి = కాపాడేవాడు.
రాక్షసుడు = పాలకుడు, కాపాడే వాడు; విగ.
రక్షితం = కాపుపొందినది. రక్షితవ్యం / రక్ష్యం
= కాపాడదగినది.

రగులు అక. = మంటపవచ్చు.

రగులుచు (ప్రీ. = రగిల్చుచేయు, మంట పుట్టించు.
దూ. రగుల్చు

రంకాడు అక. = వ్యభిచరించు; వి. రంకాట /
రంకు = వ్యభిచారం, రంకుబోతు = వ్యభిచారి (నీ),
రంకుబాటలు = వ్యభిచారిణి, రంకు తెవులు
= మేవారోగం, రంకు మగడు = జారుడు, రంకు
లాడి / రంతెత = వ్యభిచారిణి.

రంకుపోవు అక. = వ్యభిచరించు. చూ. రంకాడు
రంకుపోవు అక. చూ. రంకాడు.

రంగరించు సక. = కలిపినూరు, కలగలుపు; దూ.
రంగరించు వి. రంగరింపు / రంగరింత =
కలిపి నూరటం, కలగలుపు చేయుటం.

రంగరించు అక. దూ. రంగరించు; వి. రంగ
రింపు = కలిపి నూరటం.

రంగాయించు సక. = రంగుచేయు; వి. రంగు
= వర్ణం, కాంతి. రంగరి / రంగారి / రంజ

కుడు = రంగులు వేసేవాడు, రంగులద్దేవాడు.

రంజనం = రంగులు వేయుటం. రంగవల్లి =
రంగులముగ్గు; విగ. రంగుగొ అవ్య. = చర్మిగా.

రచించు సక. = రాయు, నిర్మించు; వి. రచన =
నిర్మాణం, రాచ(పని); విగ. రచితం = రాసి
నది, కట్టినది.

రచ్చగొను అక. = గుంపుగూడు, గుమికట్టు;
వి. రచ్చ = సభ, గోష్ఠి. రచ్చకొట్టం / రచ్చ
పట్టు = సభ, మండపం, రచ్చబండ = ■
మంది సమావేశ మయ్యేచోటు, రచ్చమాను
= రచ్చబరగే చోట నీడ నిచ్చే చెట్టు.

రజ్జు అక. = పేలు, వాగు; వి. రజ్జన = ఆత్మస్తుతి.
రజ్జు = పేలుడు, అవసర ప్రసంగం, రజ్జులాడి
= ఆత్మస్తుతి చేసుకోవే / అవసరంగా మూల్యాదే
ప్రీ, రజ్జులాడు = ఆత్మస్తుతి నడుపు, వర్ణనాని.

రంజించు (ప్రీ. = ఎర్రబరుచు, సంతోషపెట్టు,
అనురాగపరచు; వి. రంజకం = ఇంగిలీకం,
రంజనం = ఇంగిలీకం, ఎర్రగుంధం, సంతోష
పెట్టడం. రంజ కుడు = సంతోషపెట్టేవాడు,
రంజని = నీలిచెట్టు. రాగం = ప్రేమ, రంగు,
రక్తం = కుంకుమ (పువ్వు), నెత్తురు, ఎరువు.
రక్తి = అనురాగం, ఎర్రదనం. రక్తిమ(ం) =
ఎర్రరంగు, రక్తాంగం = కుంకుమ, మగడం, రక్త
కుడు = ప్రేమకుడు, అనురాగం / అనురక్తి
= ప్రేమ, అభిమానం; విగ. రక్తం = ప్రేమగల,
ఎర్రని, రంగువేష.

రంజిల్లు అక. = కలకంసుని ధ్వనిచేయు, గొడవ
చేయు; వి. రంతు = గొడవ, కలకంధ్వని. దూ.
రంజిలు చూ. రంజించు

రప్పించు ప్రే. = పచ్చేళ్లు చేయు, రావించు. మా.
వచ్చు/ రావించు

రమణించు అక. = ఒప్పుగా ఉండు, చక్కగా
ఉండు; దూ. రవణించు వి. రవణ/ రమణ
= ఒప్పుదం, సేతి, పద్ధతి, రమణి = విలాసవతి
స్త్రీ, రమణుడు = ముసృథుడు, ధర్మ, రవణం
= అలంకారం, రామణీయకం = చక్కదనం,
ఒప్పురికం; విణ. రవణ/ రమణ = మనోక్లషైన,
రమణీయం = చక్కని, రమణుడు = చక్కటి
వాడు, రవణం = మోగేది.

రమించు అక. = ఆటలాడు, సంభోగించు; దూ.
రమియించు విణ. రమ్యం = చక్కని(ది).
రంపిల్లు అక. = న్యాపించు, పెరుగు, విజృంభించు,
అతిశయించు; దూ. రంపిలు వి. రంపు = రచ్చ,
కలకలం.

రవణించు అక. మా. రమణించు
రవళించు అక. దూ. రువాళించు; వి. రవలి/
రవాళి/ రవళి = ధ్వని, చప్పుడు.

రహించు అక. = ఒప్పు, వర్తిల్లు; వి. రహి =
అనందం, ఆసక్తి, తెలివి, బాగు, రక్తి, విధం.

రాకించు నక. = మోడు, బాడు.

రాకొట్టు అక. = రా-చేర్చి తేలికగా మార్చాడు,
అరే తురే అను, నక. తిరస్కరించు.

రాగించు అక. మా. రాగిల్లు మా. రంజిల్లు.
రాచు అక. = ఒరుసుకొనిపోవు, నక. చెరుచు,
చెడ గొట్టు, వ్రాయు.

రాజిల్లు నక. = ప్రకాశించు; దూ. రాజిలు వి.
రాజితం = ప్రకాశించినది.

రాజు అక. = నిప్పు ఆంటుకొను.

రాటుదేలు అక. = గుడ్డిపడు, అనుభవం, సంపా
దించు; వి. రాటు = ప్రమాదం, ఉపద్రవం.

రాటుపడు = బాధపడు, ఇబ్బంది పడు. దూ.
రాట్టుడు

రాణించు అక. = ఒప్పు, గుర్తింపుకు వచ్చు; వి.
రాణ/ రమణ = చక్కదనం, రాణింపు =
గుర్తింపు.

రాపడు అక. = స్తంభించు, రాయిలా మారు, గట్టి
వడు; వి. రా(యి) = ఇల.

రాపాడు నక. = రాయిడి పెట్టు, బాధించు,
పీడించు; వి. రాపిడి/ రాపు/ రాపుడు =
ఒరపిడి. రాపుడురాయి = ఒరపిడి రాయి.

రాబట్టు = ఇచ్చినదాన్ని తెచ్చుకొను, పేత
రించు; మా. వచ్చు వి. రాబడి, వచ్చుబడి
= ఆదాయం.

రాబట్టుకొను అక. = తిరిగి తెచ్చుకొను, వచ్చు
నట్లు చేసుకొను.

రాయిడించు అక. = అల్లరిచేయు, మోగు, బాధించు;
వి. రాపిడి/ రాయిడి = ఒరపిడి, రాయిడి
కాడు = ఉపద్రవకారి, రాయిడికత్తి = ఉపద్రవ
కారిణి.

రాయు అక. = (గొంతు) రాసుకొనిపోవు, ఒరపిడి
పొందు, ఎదిరించు, కలహించు; వి. రాయిడి/
రాపిడి = ఒరపిడి.

రాలగొట్టు ప్రే. మా. రాలుచు/ రాల్చు

రాలు అక. = వడిపోవు, తిలిపోవు.

రాలుచు ప్రే. = తలెత్తు చేయు; దూ. రాల్చు
వి. రాలుపాటు/ రాల్చాటు = తలటం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

రావడు అక. = రాయివడు, గట్టినడు, మొద్దు బారు;
వి. రా(యి) = శిల.

రావించు ప్రే. = వచ్చేట్లుచేయు; రూ. రప్పించు
వి. రావటం = రాక, రాబడి/ వచ్చుబడి =
అదాయం.

రిక్కించు సక. = నిక్కించు, నిక్కేట్లు చేయు,
నిగిడించు.

రిచ్చవడు అక. = ఆశ్చర్యపడు; వి. రిచ్చ =
నోళ్లెత్త, రిచ్చవాటు = ఆశ్చర్యం.

రిత్తవోవు అక. = వ్యర్థమగు; వి. రిత్తకత్తె =
సంబంధం లేని స్త్రీ, అన్యస్త్రీ, రిత్తకాడు =
సంబంధం లేనివాడు, అన్యడు, విగా. రిత్త =
వట్టి, కల్ల, అబద్ధమైన, ఊరక.

రిమ్ము సక. = (నీరు మొ॥) చిమ్ము.

రుచించు అక. = శ్మశనము; వి. రుచి = చవి, శ్మశం;
విగా. రుచిరం/ రుచ్యం = రుచిగల, రుచిపూర్ణ.

రుత్తు సక. = కొట్టు.

రుద్దు సక. = తోము; వి. రుద్దుడు = తోమటం.

రుప్పు సక. రూ. రుప్పు/ రూపు

రుబ్బు సక. = మెరుపు; వి. రుబ్బురాయి/
రుబ్బుగుండు = రుబ్బేరాయి, రుబ్బురోలు
= రుబ్బడానికి వాడేరోలు.

రువ్వు సక. = విసరచేయు; వి. రువ్వు = విసరి
వేయుటం, రెక్కల గాలిచప్పుడు. చూ. రుప్పు

రూణించు సక. = కుస్తీపట్టుకో దిగించు; వి.
రూణింపు = కుస్తీపట్టు.

రూపగు అక. = వర్ణిల్లు, పెరుగు; వి. రూపు =
అకారం, వర్ణిదనం, వర్ణలి.

రూపడగు అక. ప్రే. = చచ్చు, నశించు, రూప
డను.

రూపరు అక. = అంగవిహీనమగు, నశించు, చచ్చు;

వి. రూపు = అకారం, చర్చిదనం, రూపరి/

రూపసి = చర్చిని వ్యక్తి, రూపాణి = వేశ్య.

రూపించు సక. చూ. నిరూపించు. వి. రూపం
= అకారం, సౌందర్యం, స్వభావం.

రూపుమాపు ప్రే. = నశింపజేయు, చంపు; వి.

రూపు = అకారం, సౌందర్యం.

రూపుమాయు అక. = చచ్చు, నశించు, ప్రే.
చూ. రూపుమాపు.

రూపుసెడు అక. = చచ్చు, నశించు; వి. రూపు
= అకారం, సౌందర్యం.

రెక్కొను అక. ప్రే. రెక్కొలుపు = పెరుగు, తేరు
కొన్నవి. రెక్కొలు = తేరుకోవటం, పెరగటం.

రెచ్చగొట్టు ప్రే. = పోల్చాహారము, పురికొల్పు,
రెచ్చిపోయేట్లు చేయు.

రెచ్చు అక. = పేట్రేగు, రేగిపోవు, పురికొను,
ఉద్రేకపడు.

రెట్టించు సక. = మాటకు మాట బదులు చెప్పు,
రెచ్చగొట్టు, రెండింతలుచేయు; వి. రెట్టంపు/
రెట్టి = రెండింతలు.

రెపరెపను అక. = గాలికి కదులు; వి. రెపరెప
= కదలిక.

రెపరెపలాడు అక. = గాలికి కదులు; వి. రెపరెప
= కదలిక. చూ. రెపరెపమను

రెపరెపలాడు అక. చూ. రెపరెపమను.

రెమ్ము సక. = ఒడిపట్టు, లాగు.

రేకుమడచు సక. = అణగబోక్కు; వి. రేకు =
పుష్పదళం, ఈక, దుప్పటిలో పెగం, అంచూ
కమ్ములూ లేని గుడ్డ.

రేతెత్తు అక. = పెరుగు; వి. రేక = తాచాకుచుట్టతో
 చేసిన దొప్ప, జాబు. రేకు = పువ్వుదళం, ఈక.
 రేగు అక. ప్రే. రేచు = పైకితేచు, విజృంభించు.
 రేచు ప్రే. = రేగగొట్టు. రూ. రేపు
 రేపు ప్రే. రూ. రేచు
 రేయు అక. = అతిశయించు, విజృంభించు, నక.
 నరుకు, ఇండించు.
 రొక్కించు నక. = రొక్కింగామార్పు; వి. రొక్కం
 = వెల, దొంగి.
 రొదాళించు అక. = రొదవేయు, ధ్వనించు; వి.
 రొద = (కలకల) ధ్వని, రొదాళం = ధ్వని,
 చప్పుడు.
 రొప్పు అక. = అయూనవడు, గాండ్రుమను, నక.
 కోపించు, తరిమివేయు.
 రొల్లుకొను అక. = సేకరించు, అడుగంటిపోగు
 చేయు, వాగు, ప్రలాపించు; రూ. నొల్లుకొను
 వి. రొల్లు = ప్రలాపం, వాగుడు.
 రోజు అక. = ఎల్లార్పు, రొప్పు; వి. రోజు = ఎల్లార్పు,
 రోజుడు/రొంజుడు = ఎల్లార్పు, ప్రలాపం,
 శ్వాసరోగం.
 రోతగించు అక. = అనహ్యించుకొను, రోతుడు,
 వివగించుకొను; వి. రోత = వివం, అనహ్యం,
 జగుప్పు.
 రోతపడు అక. = ఎండుక పోవు, ఈచపోవ,
 నన్నబడు, పీలఅగు; రూ. రోతగించు వి.
 రోటు = ఈచ, ఎండిపోవటం, పీలవటం.
 రోదించు అక. = ఏడ్పు; వి. రుదీకం/రోదనం
 = ఏడ్పు.
 రోధించు అక. = అడ్డగించు; వి. రోధిష్టు =
 అడ్డం(కి).

రోయు అక. = అనహ్యించుకొను, వివగించుకొను;
 వి. రోత = వివం, అనహ్యం, జగుప్పు.
 రోలు అక. = బాధతో అరచు, ఏడ్పు.
 రోషపడు అక. = కోపపడు, కినియు; వి. రోషం
 = కోపం, కినుక.
 రోషించు అక. = కోపపడు, కినియు; రూ.
 రోసించు వి. రోషం = కినుక.
 రోసించు అక. రూ. రోషించు; వి. రోసం =
 రోషం, కోపం.
 రౌలు అక. రూ. రవులు/రగులు రూ. రౌలుచు
 ప్రే. రూ. రవుల్లు/రవులుచు/రగులుచు/
 రూ. రగుల్లు

ల

లకించు నక. = చూచు, గుర్రపెట్టు; వి. లక్ష్మణం/
 లక్ష్మం = గుర్తు, లక్ష్మం = గురి.
 లగించు నక. = లగ్నంచేయు, తగిలించు, చూపు
 నిలుపు; వి. లగ్నం = తగులం; నిగ. లగనం/
 లగ్నం = తగులు కొన్నది.
 లగ్గపట్టు నక. = (కోటను) పట్టుకొను, ముట్ట
 డించు; వి. లగ్గ = ముట్టడించి కోటను పట్టు
 కోవటం.
 లఘుకరించు నక. = తక్కువచేయు, తేలిక
 పరచు; వి. లఘువు = తేలికైనది, చులకన
 అయినది. లఘిమ = చులకన, తేలికదనం; నిగ.
 లఘువు = చులకనైన, తేలికైన, చేపలేని, లఘ్వి
 = తేలికైనది, లఘిష్టం = పూర్తిగా తేలికైన.
 లంకించు అక. = ఎరుగు, తగులుకొను, నక. పెన
 పేయు, అనమానించు; వి. లంక = రంకులాలు,
 లంకియ/లంకె = తగులం, పెనవేర.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

లంకెపెట్టు నక. = తగిలించు, ముడివేయు, పెన
వేయు; వి. లంకియ/లంకె=తగులం, పెనవేత.

లంగగొను నక. = లంఘించు, దూకు, దాటు; వి.
లంఘ/లంగ = దూకుడు, దాటుడు, లంఘనం.

లంఘించు అక. = దూకు, దాటు, ఎగురు; వి.
లంకణం/లంఘ/లంఘనం = దాటుడు,
దూకుడు, ఎగురుడు, లాఘవం = తేలికడనం.

లట్టించు అక. = సేగ్గవడు; వి. లజ్జాకుపు = సేగ్గరి.
లజ్జ = సేగ్గ, చిడియం; విగ. లజ్జితం = సేగ్గ
పడ్డది.

లభించు అక. = కలుగు, ప్రాప్తించు; వి. లబ్ధం =
(భాగవారం చేస్తే) మిగిలినది, లబ్ధి = ప్రాప్తం,
లాభం, కలిమి, లాభం = (అమ్మగా) మిగిలి
నది, ప్రాప్తి, వడ్డీ; విగ. లబ్ధం = మిగిలినది,
దొరికినది, పొందినది, లభ్యం = మిగిలిష, దొరి
కిన, పొందిన.

లంపతువడు అక. = శ్రమవడు, ఆపదలోనరు;
వి. లంపతుం = తగులం, శ్రమ, ఆపద. లంప
తుడు = ఎవరినాన్న కలవాడు; విగ. లంపాకం
= ఆనత్తి గం(ది).

లంభించు నక. = తిట్టు, దూషించు, వి. లంభనం
= తిట్టడం, దూషించడం.

లయించు అక. = నశించు, చచ్చు; వి. లయం =
నాశనం, చాపు.

లవించు నక. = కోయు; వి. లవం/లవనం =
(పైరు మొ) కోత, లవిత్రం = కొడవలి.

లగుకు నక. = నాశనం చేయు.

లాగించు అక. = దూకు, దాటు, ఎగురు, నక.
గుంజ, అకర్షించు, తీసుకొనిపోవు.

లాగు నక. = గుంజ, ఈడ్చు; వి. లాగు/లాగుడు
= లాగుటం.

లాగుకొను నక. = గుంజ కొను, ఈడ్చు. దూ.

లాక్కొను

లాగులాడు అక. = గుంజ, ఈడ్చు, లాగు. చూ.
గుంజ/ఈడ్చు/లాగు

లాచు అక. = ఎదుర్కొను, పొంది ఉండ; వి. లాపు/
లాత = లాచటం, ఎదుర్కొనటం, ఉద్రేకం,
విజృంభణ; విగ. లాపు/లాత = ఎక్కవ.

లాతసీయు అక. = విజృంభించు, ఎదుర్కొను.

లాయు అక. = విజృంభించు, ఉద్రేకించు; వి.

లాత = ఉద్రేకం, విజృంభణ. చూ. లాచు

లాలించు నక. = బుజ్జగించు; వి. లాలింపు.

లాలన(ం) = బుజ్జగించటం.

లిఖించు నక. = రాయు; చూ. లిఖించు వి.

లేఖ/లేక = జాబు, ఉత్తరం, లేకరి/లేఖ

కుడు = రాతనాడు, లేఖని/లేఖిని = కలం,

రాసేపాధనం, లేఖనం/లిఖితం = రాయటం,

రాత, లిఖితుడు = సాక్షి, లేఖనికుడు =

తీసుకొనిపోయేవాడు. లేఖవార కుడు =

బహుదా చేసేవాడు, లేఖ్యం = (దస్త్రా

వేజ) రాత; విగ. లేఖ సీయం = రాయదగిన(ది).

లేఖితం = లిఖితం, రాసింది. లేఖ్యం = రాయ

దగినది.

లుకలుకలాడు అక. = (పురుగులలో) పుచ్చి

పోవు; వి. లుకలుకలు = పురుగులకదలికలు.

లులివడు అక. = నీచుడు, హీనుడు; వి. లులి

= తక్కువ, లుల్లిగాడు = నీచుడు, రరిద్రుడు,

కష్టార్లో ఉన్నవాడు.

లెక్కగొను నక. = లక్ష్యపెట్టు; వి. లెక్క = లక్ష్యం.

లెక్కపెట్టు నక. = లక్ష్యపెట్టు, గుఱించు, లెక్కించు.

లెక్కసేయు నక. చూ. లెక్కించు.

లెక్కించు నక. = లక్ష్యపెట్టు, లెక్కపెట్టు; వి. లెక్క = సంఖ్య, లక్ష్యం.

లేచు అక. = మేలుకొను, పైకివచ్చు, పాటమరించు.

లేపు గ్రీ. = లేచేట్లు చేయు.

లోగ్గడిల్లు అక. = కలగుండు పడు, షోభపడు, గందరగోళపడు; చూ. లోగ్గడిలు వి. లోగ్గడి = కలవరం, షోభ.

లోంగు అక. చూ. లోగు = లోకువ అగు, లొంగి పోవు, వెనుదీయు.

లోటలోటమను అక. = చప్పుడుచేయు, రొడ రొడమును; వి. లోటలోట = రొడరొడ.

లోట్టపోవు అక. = అణిగిపోవు, సాట్టపడు; వి. లోట/లోట్ట = పల్లం, గుంట; విణ. లోట/లోట్ట = అణిగిన, సాట్టపడు.

లోట్టవేయు అక. = (రుచిగల సదాక్షం తీసువుడు) నాలుకతో చప్పుడు చేయు; చూ. లోట్టలు వేయు వి. లోట్ట = నాలుకతో చేసే చప్పుడు.

లోగు అక. = లోకువ అగు, అణిగిపోవు, వెనుదీయు; చూ. లోంగు వి. లోకువ = లోబడి ఉండటం, తక్కువ.

లోగొను నక. = స్వీధీనం మేలుకొను, లోపలికి లొక్కను.

లోడు నక. = వేళ్లతో కెళ్లగించు, తోడు.

లోపించు ■■■ = తక్కువ అగు, మరుగునవుడు; వి. లోపం = తక్కువ, మరుగుపడటం.

లోబడు అక. = లొంగిపోవు, అదీనమగు.

లోభించు నక. = లోభిగా ప్రవర్తించు, ■■■■

లోపోవు; వి. లోభి = పసివిగొట్టు.

లోపు అక. = వెనుదీయు. చూ. లోగు

వక్కణించు అక. = వెప్పు, (దస్తావేజుల్లో) ఉదాహరించు; చూ. వక్కణించు వి. వక్కణ/వక్కణ(ం) = వివరణ, (జాబుల్లో చెప్పినట్లు) పూర్వవిషయాలు ఉదాహరించే భాగం, వక్కణం = సమాచారం.

వక్కరించు అక. = సంకర తిరుగు, తిరగబడు. చూ. వక్కరించు/వక్రించు

వక్కరించు అక. చూ. వక్కరించు

వక్కణించు నక. చూ. వక్కణించు

వక్రించు అక. = సంకర తిరుగు, పెడ తిరుగు, మళ్లీ, తిరగబడు; వి. వక్రిం = సంకర. వక్రిమ(ం) = వంపు; విణ. వక్రిం = వంకరైన, వక్రిమ(ం) = వంగిన. చూ. వంగు

వగచు అక. = దుఃఖించు, పక్కాత్తానపడు, ఏడ్చు, నక. విచారించు, అలోచించు, తలచు; వి. వగ/వగపు = దుఃఖం, శోకం, విచారం, విలాసం, వగలాడి/వగకత్తె = విలాసవతి, వగలాడు/వగకాడు = విలాసవంతుడు; విణ. వగలమారి = విలాసమురైస.

వగదెంచు గ్రీ. = పరిష్కరించు, నిర్ణయించు, తేల్చు; వి. వగ = అలోచన.

వగదెగు అక. = తేలిపోవు, వరిష్కార మగు. చూ. వగదెగు

వగరుచు అక. = ఎట్టార్చు, ఆయానపడు; చూ. వగర్చు వి. వగరం/వగర్చు/వగరు = ఉబ్బనం, శ్యామలోగం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

వంకరపోవు అక. = వంకరఅగు, వక్రమగు, కొంగడ్లు పోవు; వి. వక్రరం/ వంకర = వక్రత, వంగి నది, వంకదార = (కోటవాటికి ముందున్న) వంకరదారి, వంకియ/ వంకె/ వంకి = వంగిన (కత్తి, నగమొ.); వి. వక్రరం/ వంకర = వక్రమైన, వంకరటింకర = చాలావంకర.

వంగదీయు నక. = వంచు, వంగేట్లుచేయు. చూ.

వంగు/ వంకరపోవు

వంగు అక. = ముందుకువాలు, వక్రమగు; వి. వంక = వంక, వంపు, వాగు, వంగుడు = బీచిక, వక్రరం/ వంకర = వక్రత, వంకియ/ వంకిణి/ వంకె = వంపుగల (కత్తి, నగమొ.), వంపు = వంగటం, వక్రరాలు = మోసకత్తె, వంకరమలు చేసే స్త్రీ; విణ. వక్రరం/ వంకర = వంగిన, వంకరటింకర = చాలా వంపులు గల, వంపు = వంగినది, వంకరయినది.

వచించు నక. = మాట్లాడు, చెప్పు; వి. వక్త = మాట్లాడేవాడు; వండితుడు, వచనం/ వచస్సు = మాట; విణ. వక్తవ్యం = మాట్లాడదగినది, తిట్ట దగినది.

వచ్చు అక. = దగ్గరకు చేరు, కలియు, (నమ) కూడు; వి. వచ్చుబడి/ రాబడి = ఆదాయం, రాక = రావటం, వచ్చురాములు = రావటం, రాకపోవటం.

వంచాడించు అక. = బిరికిపోవు. చూ. వంచాళించు వంచించు నక. = మోసపుచ్చు; విణ. వంచకం = మోసగించే.

వంచు (వే. = వంగేట్లు చేయు, వంగదీయు. చూ.

వంగు

వటించు అక. = వస్తులుండు, ఉపనాసం చేయు.

వట్టు అక. = ఇంకిపోవు, ఎండిపోవు, విక్లిపోవు, పట్టిపోవు; వి. వట్టు = వరుగు, ఎండిన పక్కా; విణ. వట్టి = లేనిది, ఏమీలేనిది, ప్రయోజనం లేనిది.

వట్టిపడు అక. = తగ్గిపోవు; విణ. వట్టుం = పొట్టి, చిన్న.

వట్టిపెట్టు నక. = తగ్గించు, తక్కువచేయు; విణ.

వట్టుం = తక్కువ, పొట్టి.

వట్టించు అక. = (గుండ్రంగా) తిరుగు, పెడ మొహంపెట్టు; వి. వట్టున/ వట్టువ = గుండ్ర, వర్తులత్వం, వట్టువసుడి = గుండ్రటి నుడి; విణ. వట్టు = గుండ్రని, వర్తులమైన.

వట్టిల్లు అక. = (గుండ్రంగా) తిరుగు, కలుగు, ప్రవర్తిల్లు. చూ. వట్టిలు చూ. వట్టించు వడకాడు అక. = పనికిపోవు; వి. వడుకు/ వణుకు/ వడకు/ వణుకు = కంచనం, భయం, దడ.

వడకు అక. = పనికిపోవు, భయపడు, కంపించు, దడదడలాడు. చూ. వణుకు చూ. వడకాడు

వడగొను అక. = కపించు, తానంపించు, వేడెక్కు; వి. వడ = సెగ, వేడిమి, వడగాలి = వేడిగాలి.

వడచు నక. = వడియగట్టు, కార్చు. చూ. వడుచు వడబోయు నక. = వడియగట్టు, వడకట్టు; చూ.

వడుచు వి. వడబోత = వడబోయటం.

వడలు అక. = (పూలు మొ.) వాడిపోవు, నడిలి పోవు; వి. వడం = రంజ. వడ = సెగ, వేడిమి.

వడిగట్టు నక. = (పాత్రనోటికి గుడ్డచుట్ట) కార్చు.

చూ. వడియకట్టు చూ. వడుచు

వడిపెట్టు నక. = మెలిపెట్టు, ముము; వి. వడి
= పురి, మెలిక, చిగుపు.

వడిబెట్టు అక. = వడియగట్టు. చూ. వడుచు
వడియబోయు నక. = సడబోయు; రూ.

వడియు వి. వడియబోత = సడబోత.

వడియు అక. = కారు, ఇంకు, చిక్కిపోవు; వి.

వడుపు = వడియటం, విధం.

వడిపేయు నక. = మెలికపెట్టు, మెలిదిప్పు; వి. వడి
= మెలి(క).

వడుకు నక. = (రూదిచి) మెలికెట్టు, పేను; వి.

వడుకుడు = సడకటం.

వడుచు (నే. = వడియ జేయు, వడికట్టు, కార్చు,
(నూనె మొ.) దించు.

వడుసుపోవు అక. = (గుడ్డ) పిగిలిపోవు; వి.

వడుసు = పిగిలిపోవటం.

వణకు అక. = వణకిపోవు. రూ. వడకు

పండు నక. = పంటచేయు; వి. పంట = పండివది,

పాకం, పంటకత్తె = పంటచేసే స్త్రీ, పంట

చెరకు = కత్తె(లు), పంటసాల/పంటయిల్లు

= పండి వోలు, పంటరి = పంటచేసే వ్యక్తి,

పంటవాడు = పంట చేసే వాడు.

వదరు అక. = (వోటికి వచ్చినట్లు) వాగు, పేలు,

అదిరిపడు; వి. వదరు = పేలుడు, వదరు

బోతు = వాగుడుగాడు, వదావళి = వదరు

బోతు తనం.

వలు అక. = వదిలిపెట్టు, విడిచి పెట్టు; రూ.

వదులు వి. వదలు/వదులు = విడుపు.

పలు అక. = చిగుపు తప్పు, సడలి పోవు. చూ.

వదలు

వధించు నక. = చంపు; వి. వధ(ం) = చంపటం,
చంపుడు.

వనరు అక. = ఏడ్చు, దీవంగాపలుకు, శోకించు;
వి. వనరు = దుఃఖం.

వందరలాడు నక. = నరుకు, ఖండించు; వి.

వందర = ముచ్చె.

వందించు నక. = పొగడు, స్తుతించు; వి. వందా

రువు = నమస్కరించేవాడు, వంది = పొగడి

టతేవాడు, వందితుడు = పొగడ్తలందించాడు,

నమస్కురించిన వాడు, వంద్యుడు = స్తుతించ

దగినవాడు, నమస్కరించదగినవాడు.

వందు అక. = విచారపడు, బాధ పడు, దుఃఖపడు.

రూ. వందురు

వమ్మువోవు అక. = వ్యర్థమగు, వస్త్రమగు; వి.

వమ్ము = నాశనం; వి. వమ్ము = వ్యర్థమైన.

వరగలించు అక. = ప్రకాశించు. చూ. వరలు

వరదవారు అక. = ప్రవహించు; వి. వరద =

నెల్లిన, ప్రవాహం, వరు = ప్రవాహం, వరద.

వరలు అక. = ప్రవర్తిల్లు, ప్రకాశించు, వ్యాపించు.

వరువట్లుగొను అక. = ■■■ ఎండిపోవు; వి.

వరువట్లు = బాగా ఎండిపోవటం.

వరించు నక. = కోరు, ఆశించు; రూ. వరి

యించు వి. వరణం = వరించటం.

వర్గించు నక. = తెగలుగా విభజించు; వి. వర్గం/

వర్గు(వు) = తెగ, భాగం, లెక్క.

వర్గీకరించు నక. = తెగలుగా విభజించు, వర్గించు.

రూ. వర్గించు

వర్గించు నక. = విడిచిపెట్టు; వి. వర్గనం = విడుపు,

ల్యాగం, వర్ణం = (వదిలిపెట్టు దగిన) చెడు

కాలం; వి. వర్గనీయం = విడువదగినది,

వర్గితం = వదిలిపెట్టినది, వర్ణం = విడువదగిన.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

వర్ణించు సక. = పొగడు, వివరించు; వి. వర్ణం = అక్షరం, స్తుతి, వర్ణనం = పొగడ్త. వర్ణి = రాత గాడు; నిగ. వర్ణితం = పొగడ్తలందివది.

వర్ణించు అక. = ఉండు, ప్రవర్తించు; రూ. వర్ణిల్లు వి. వర్ణనం = నడవడి, జీవనం, వర్ణిష్టువు/వర్ణి/వర్ణనుడు = ప్రవర్తించేవాడు, వర్ణమానం = పృథ్వింతం, సంగతి, వర్ణి = వర్ణమానం.

వర్ణులీకరించు సక. = గుండ్రంగా చుట్టు; వి. వర్ణులం = గుండ్రటిది.

వర్ణించు వ్రీ. = వర్ణిల్లు నేయు, పెంచు; వి. వర్ణనం = పెరగటం, వర్ణమానం = పెరుగు తుండేది. వర్ణిష్టువు = పెరగేవాడు; నిగ. వర్ణనం = పెరగేది, వర్ణితం = పెంచినది, నిండివది.

వర్ణిల్లు అక. = పెరుగు. చూ. వర్ణించు వర్ణించు అక. = వానపడు; వి. వర్ణ = ముట్ట, మేఘం, వర్ణం = వాన, వర్ణణం = వానపడటం, వర్ణోపలం = వడగల్లు; నిగ. వర్ణాభివు = వర్ణకాలంలో పుట్టేది.

వర్ణొడ్డు అక. = ప్రవహించు; వి. వర్ణు = ప్రవాహం.

వలకట్టు సక. = అనుకూలవరము; వి. వల = కాసుం, వలకొక = మదనలాసం, వలకొడు = కాముకుడు, ప్రేమికుడు; నిగ. వలకొరి = ప్రేమపూర్వినే, వలతి = వేర్పరి, అనుకూలమైన. వలగొను సక. = ప్రదక్షిణంచేయు, చుట్టూ తిరుగు; వి. వలను/వలకు = దిక్కు, వలనం = తిరుగుడు.

వలచుట్టు సక. = ప్రదక్షిణంచేయు. చూ. వలగొను వలచు అక. = వానకొట్టు, సక. కోరు, కామించు; వి. వలపు = కాసుం, ప్రేమ, వాన, వలపు కత్తి

= కాముకి, వలపుకొడు = కాముకుడు, వలపు రాయుడు. వలదొర = మున్నగుడు. చూ. వలకట్టు

వలయు అక. = ఇష్టమగు, అవసరిమగు, తగు, కావలసి వచ్చు.

వలసలేయు అక. = వలసపోవు; వి. వలస = దేశం నదిలిపోవటం.

వలసపోవు అక. = దేశం వదిలిపోవు.

వలిగొను అక. = చలించు; వి. వలి = చల్లదనం, శైత్యం, పలుకు, వలిపని = కిలలోపారం, వలి వెలుగు = చంద్రుడు; నిగ. వలి = చల్లని.

వలియు అక. = మృగిల్లు, అలసిపోవు, మణికిపోవు. వల్లు అక. సక. చూ. వలచు

వల్లించు సక. = వల్లవేయు; వి. వల్లె = చెప్పినది మళ్ళీ చెప్పటం.

వళికరించు సక. = లోబరచు; వి. వళికరణం(ం) = లోబరచుకోవటం, వళవర్తి = విధేయుడు, వశ్యోషధం = లోబరచుకోనేమందు, పెట్టు మందు, వళంవదుడు = చెప్పినట్లు మాట్లాడే వాడు. వళక్రియ = లోబరచుకోనేమందులూ మాత్రలు; నిగ. వళ్యం = లొంగిపోయినది, వళ = లోకువైనది,

వసపడు అక. = లోబడు, లోకువలగు; వి. వసం, వళం = స్వధీవత; నిగ. వసం/వళం = స్వధీవం, లోకువ, శక్యం.

వసపోవు అక. చూ. వసపడు.

వసించు అక. = ఉండు, కావడముండు, వివేచించు; వి. వాసకం/వాసుం = ఇల్లు, వాసగృహం = పడకటిల్లు, నివాసం = ఉనికి, ఇల్లు, నివాసే = మున్నున్నవాడు.

వసేగొను అక. = పూను, ఉచ్చాహవడు; వి. వసే
= ఉనికి; విగ. వసే అవ్య. = ఎక్కువ, చాలా.

వసులు అక. = తొలగిపోవు.

వహించు అక. = మోయు, తొల్చు, ధరించు; రూ.
వహించు వి. వాహం/వహం/వాహనం
= మోసేది, వాహ్యం = నాహనం, వాహ్యి
= స్వారి; విగ. వహి = మోసేవాడు, వాహితం
= మోసేవది, వాహ్యం = పహించ దగ్గది.

వాకము చేయు నక. = తెలుగుకొను, నివారించు;
వి. వాకము = నివరం, విషయం.

వాకొను అక. (ప్ర. వాకొలుపు/వాకొల్పు =
మూట్లాడు, అరచు; వి. వా(యి) = నోరు,
వాకు/వాక్కు = పలుకు, మాట, వాకాటు
= వాగ్యధం, తగాదా, వాకట్టు = (మంత్ర
తంత్రాలతో) మాట రాకుండాచేయు, వాత
రట్టు = వదరుతోతు, వాతవాడి = అనిష్టం
మూట్లాడేవాడు, అప్రియవాది, వాతి కాసు =
అంచం (నోరుమూయించడానికీచ్చేది), వాతి
వియ్యం = ■■■ వోట్లో వియ్యం.

వా(కుచ్చు) నక. = చెప్పు, పేరు పెట్టి చెప్పు; వి.
వా(యి) = నోరు. వాకు/వాక్కు =
మాట, పలుకు, వాదోడు = మాటసాయం.

వాగు అక. = వదరు, అతిగామూట్లాడు, మోగు; వి.
వాగు = పెరియేరు, సైన్యం, అల. వంక/వాక
= పిల్ల ఏరు, వాగుడు = మోత, ధ్వని, ఎక్కువగా
మూట్లాడటం, వాగడుపు = వాపుగల కడుపు/
పొట్ట.

వాచరచు అక. = మొరపెట్టు, మొత్తుకొను; వి.
వాచరం/వాచరపం = ఏడ్చు, దుఃఖం,
వాయి = నోరు.

వాచారు అక. = దుఃఖపడు; వి. వాచార(ప)ం
= ఏడ్చు, దుఃఖం.

వాచించు నక. = చెప్పు; రూ. వాచించు వి.
వాచికం = సమాచారం, వార్త, నోటితో పలికే
తీరు, వాచాలుడు/వాచాటుడు = వదరు
చోతు, వాగుడు కాదు, వాచకం = శబ్దం,
పుస్తకం, వాచ/వాకు/వాక్కు = మాట,
పలుకు, వాగ్మి = వేర్పు గామాట్లాడేవాడు,
వాత్మియం = ఉపన్యాసం, వాచస్పతి =
బృహస్పతి, వాచ్యం = స్పష్టమైన మాట అర్థం;
విగ. వాచ్యం = చెప్పదగినది, నిందించదగినది.

వాచు అక. = దేఖరించు, ఉబ్బు, నాచిపోవు; వి.
వాపి/వాపిరిగొట్టు = నాపురోగం గలవాడు,
వాపిరి = నాచటం, వాపు = నాచిపోవటం.

వాంచు (ప్ర. రూ. వంచు

వాంఛించు నక. = కోరు; వి. వాంఛ = కోరిక;
విగ. వాంఛితం = కోరివ(ది), వాంఛనీయం
= కోరదగినది.

వాటపడు అక. = అనుకూలమగు, అలవాటగు;
వి. వాటపద్యాలు = అటవికులు పద్యాలు;
విగ. వాటం = అనుకూలమయిన, సాంధిక
అయిన, అలవాటు పడ్డ.

వాటులాడు అక. = కొట్లాడు, రెట్టలాడు; వి.
వాటు = రెట్ట, వాల్లీడు = కొట్లాడేవాడు.

వాడబారు అక. = వాడిపోవు, వాడుమొహంపట్టు.
రూ. వాడుపారు చూ. వాడు

వాడు అక. = మాసిపోవు, వాడిపోవు; వి.
వాడుపు/వాడ్పు = వాడిపోవటం.

తెలుగు భాషా న్యరూపం

వాడుకపడు అక. = అలవాటుపడు, అభ్యాస మగు, ఉపయోగపడు; వి. వాడుక/ వాడుదల = ■ ■ ■ వాటు, అభ్యాసం.

వాడుకొను సక. = ఉపయోగపెట్టు; వి. వాడుక/ వాడుదల = అలవాటు, అభ్యాసం, ఉపయోగం.

వాడుచు ప్రే. = వాడేట్లుచేయు. చూ. వాడు వాడుదెంచు అక. చూ. వాడబారు వాడుపడు అక. ప్రే. = వాడబారు, వాడుపరచు. చూ. వాడబారు

వాడుపారు అక. చూ. వాడబారు

వాదడుచు అక. = వాదించు, వాడులాడు; వి. వాదన/ వాదం/ వాదు = ఎదురుమాట, వాగ్వాదం, అభిప్రాయం, వాదనం = (వీణ మొ॥) ధ్వని, మోగించటం, వాదీ = తగవుపెట్టు కొన్నవాడు, వాదితం = వా(యి)ద్యం, వాద్యం = వాయిం చే సాధనం.

వాదాడు అక. = వాడులాడు, వాదించు. చూ. వాదడుచు

వాదించు అక. = వాడులాడు, తగవులాడు. చూ. వాదడుచు

వాను సక. = (కుండలు) చేయు

వాపసుచేయు సక. = తిరిగియిచ్చు, తిప్పించు; వి. వాపసు = తిరిగియివ్వటం.

వాపుచ్చు సక. చూ. వాదడుచు = నోరు తెరిచి చెప్పు, నోరు తెరచు.

వాపోపు అక. = అరచు, ఏడ్చు; వి. వాపోక = ఏడ్చు, అరవటం. చూ. వాదడుచు

వాము సక. = జువురు, కొట్టు, కుప్ప చేయు; వి. వామి = కుప్ప, రాతి, గుట్ట, పోగు.

వాయించు అక. = మోగించు, వాచగొట్టు, తిట్టు; వి. వాయింపు = మోగించటం, కొట్టడం, తిట్టడం, వాయిదం = వాద్యం.

వాయోడు అక. = వోటితో చెప్పలానికి భయ పడు/ సంకయించు. చూ. వాదడుచు/ ఓడు వారబట్టు సక. = నోటపెట్టు, అపోశించు, ఇంకించు వారడు సక. = చాలించు; వి. వారడి = వస్త్రం, రోపం.

వారించు సక. = అడ్డగించు, నివారించు; వి. వారణ(ం) = వెలియలికట్టు, అడ్డగించటం. వారింపు = నివారణ, అడ్డగింపు.

వారు అక. = ఉడుగు, ఆగు, సక. చివ్వు చెక్క, వడియు. చూ. వడియు

వారుచు అక. = ఆచమించు, వడియ గట్టు, సక. ఎదురుచూచు, ప్రే. వారజేయు; వి. వారుపు/ వార్పు = వడియ గట్టడం, ఆచమనం.

వార్పు చూ. వడియగట్టు.

వార్పు చూ. వారుచు

వాలయించు సక. = నిర్బంధించు; చూ. వాలా యించు వి. వాలాయం = నిర్బంధం; విగ. వాలాయం = నిర్బంధించే, వాలాయం అన్య. = అవశ్యంగా.

వాలాయించు అక. = నిర్బంధపడు, ప్రే. నిర్బంధ పెట్టు. చూ. వాలయించు.

వాలు అక. = నంగిపోవు, నంగు, అతిశయించు, కిందికి దిగు, ఒరిగిపోవు, సక. అతిక్రమించు, రాటు; వి. వాలు = పొడుగు, వాడిమి. వాలుపు/ వాల్పు = వారి ఉండటం, వాలుగంటి/ వాల్గంటి = పొడుగైన కళ్ళన్న ప్రే. వాలుగ గంటి =

వారుగ చేపలా ఉండే కళ్లు గల శ్రీ, వాలు
 ప్రొద్దు = సాయంత్రం; విగ. వాలారు = వాడి
 యైన, వాలు = పొడవైన, వాడి అయిన, కూర
 మైన, వాలిక = పొడుగయిన, వాడి అయిన.
 గాలుచు ప్రీ. = వాల్చెల్లు చేయు. రూ. వాల్చు
 చూ. వాలు
 గాసించు అక. = పసించు, నక. వాసన వచ్చు; వి.
 వారి/వాసి = భేదం, ఎక్కువ దమం, లాభం,
 ప్రసిద్ధి; విగ. వారి, వాసి = బాగు. చూ.
 వాసనవచ్చు
 వికటించు అక. = ఎదురు తిరుగు, బెడిసి కొట్టు,
 వంకర అగు; విగ. వికటం = వజ్రమయిన, విరివి
 అయిన, చక్కవి.
 వికల్పించు సక. = చెడగొట్టు, మార్పు; వి.
 వికల్పం = మార్పు.
 విక్యవిరియు అక. = బాగా విప్పారు. చూ.
 విరియు
 విక్య అక. = విజృంభించు, గర్వించు.
 విక్రమించు అక. = పరాక్రమించు, శౌర్యం చూపు;
 వి. విక్రాంతి/విక్రమం = బలం, పరాక్రమం,
 శౌర్యం, విక్రాంతుడు = విజ్రమించినవాడు.
 విక్రయించు సక. = అమ్ము; వి. విక్రయం =
 అమ్మకం, విక్రయి(తుడు)/విక్రేత = అమ్మ
 నాడు; విగ. విక్రేతం = అమ్మినది.
 విక్షేపించు సక. = విసరదేయు, ఎగురదేయు; వి.
 విక్షేపం = కదలిక, ఎగర వేయటం, విసరి
 వేయటం; విగ. విక్షేపం = ఎగదేసినది, విసరి
 వేసినది.
 విగాహించు అక. = మునుగు, మునిగి పోవు,
 కుంగిపోవు; వి. విగాహ(న)ం = మునక,
 మునక వేయటం.

విగర్వించు సక. = బాగావిడుచు; వి. విగుర్వణ
 = విరుపు.
 విగ్రహించు అక. = పోరాడు, పోల్లాడు, చెడ
 గొట్టు; వి. విగ్రహం = యుద్ధం.
 విఘటించు సక. = చెడగొట్టు; వి. విఘటన
 = చెరువు, విఘాతం = దెబ్బ, అడ్డంకి, విఘ్నం
 = అడ్డంకి, అంతరాయం
 విఘాతించు సక. = చెరుచు, చంపు; వి. విఘా
 తం = చెరువు, అడ్డంకి, గట్టిదెబ్బ.
 విఘ్నపడు అక. = అడ్డుపడు; విగ. విఘ్నం
 = అడ్డంకి.
 వింగడించు సక. = ఎభజించు, వేరుపరచు; వి.
 వింగడం = విశాలం, వివరీతం, వేరు.
 విచారపడు అక. = దుఃఖపడు, సంతపించు; వి.
 విచారం = దుఃఖం, అలోచన.
 విచారించు అక. = దుఃఖించు, అలోచించు, విచ
 రణ వేయు; వి. విచారం = దుఃఖం, అలోచన,
 విచారణ = చర్చ, వర్ష, విచారణీ యం =
 విచారించదగినది; విగ. విచారితం = విచారించి
 నది, విచార్యం = విచారించ దగినది.
 విచేష్టించు అక. = సిద్ధిములుచేయు, సిద్ధివేషాలు
 వేయు; వి. విచేష్ట = సిద్ధిపది, వివరీతకార్యం.
 విచ్ఛు అక. = విప్పారు, విరియు, పీలు; వి. విచ్ఛు
 = వైశాల్యం, విచ్ఛు మొగ్గు = విరసే మొగ్గు.
 విచ్ఛేయు అక. = (నగారవంగా) వచ్చు, (అగార
 వంగా) పోవు, కూర్చుండు.
 విజయం చేయు అక. = (నగారవంగా) వచ్చు,
 పోవు; వి. విజయం = గొప్పగెలుపు, విజయి
 = గెలుపు గలవాడు, విజిగీష = గెలవాంజేకోరిక,

తెలుగు భాషా స్వరూపం

విజి గీషువు = గొప్ప గెలుపు గలవాడు,
 విజితుడు = బాగా ఓడినవాడు.
 విజ్ఞాపించు సక. = వినతి చేయు, విన్నవించు;
 వి. విజ్ఞాపన(ం) / విజ్ఞప్తి = విన్నవం, వినతి.
 విజ్ఞు అక. = వ్యాపించు; విణ. విజ్ఞు = తుక్కు
 తుక్కు, విసరీతం.
 విజ్ఞోడుపడు అక. = భేదంగా ఉండు, దూరమగు;
 విణ. విజ్ఞోడు = జోడుకాని, సరిపడని.
 విడంబించు సక. = అనుకరించు, మోసపుచ్చు; వి.
 విడంబన(ం) = మోసం, అనుకరణ.
 విడద్రొక్కు సక. = విడిపడేటట్లు చేయు,
 విడగొట్టు. చూ. విడుచు / తొక్కు
 విడనాడు సక. = వదిలిపెట్టు. చూ. విడుచు
 విడియు అక. = మజిలీచేయు, విడిపోవు, జారి
 పోవు; వి. విడిది / విడిదల / విడిపట్టు =
 విడిపివోలు, విడమర / విడుపు / విడుదల /
 విడుగర / విడుగడ / విడ్డు = వదిలిపెట్టడం,
 విడిపో నటం, విడుపరి = త్యాగ.
 విడివడు అక. = వేరుపడు, (నిర్బంధం నుంచి)
 తొలగు, జారు, తొల గిపోవు, వీడు. చూ.
 విడియు
 విడివోవు అక. = వదిలిపోవు, వేర్పడు, విడివడు.
 చూ. విడివడు
 విడు అక. చూ. వీడు ప్ర. విడుచు
 విడుగు అక. = విప్పారు, వికసించు.
 విడుచు ప్ర. చూ. విడ్డు = విడు నట్లుచేయు; వి.
 విడుపు / విడ్డు = త్యాగం, దానం, వదిలి
 పెట్టడం. చూ. విడియు

విడ్డు ప్ర. చూ. విడుచు
 వితర్కించు అక. = ఊహించు, అనుమానించు,
 బాగా చర్చించు; వి. వితర్కం = ఊహ, అను
 మానం, చర్చ.
 వితాకుపడు అక. = విశ్రేష్టతుడగు, పరవశుడగు,
 పరాకు చిత్తగించు; వి. వితాకు = పరాకు, విశ్రే
 స్టత, పరవశం. వితాకుడు = విశ్రేష్టతుడు.
 విత్తు సక. = విత్తనాలు వట్లు, నాలు; వి. విత్తు /
 విత్తనం = బీజం.
 విదళించు సక. = ముక్కలుగా నరుకు, వించి
 తెండాడు; వి. విదళనం = నరకటం, హల గొట్ట
 డం; విణ. విదళితం = ముక్కలైనది, నరుకు
 పడ్డది.
 విదారించు సక. = చీల్చు, చంపు; వి. విదారణం
 = చీల్చటం, చంపటం, యుద్ధం; విణ. విదా
 రకం = చీల్చేది. విదారితం = చీలినది, చచ్చినది.
 విదురు అక. చూ. విదులు చూ.
 విదురుచు ప్ర. = రాల్చు, విరిలించు; చూ. విదుర్చు /
 విద్రుచు / విదులుచు / విదుల్చు వి. విదు
 రుపు / విదుర్చు = రాల్చటం, విరిలించటం.
 విదులు అక. = రాలిపోవు, చూ. విదురు చూ.
 విదురుచు.
 విదులుచు ప్ర. చూ. విదుల్చు / విదురుచు /
 విదుర్చు / విద్రుచు చూ. విదులు.
 విద్యోతించు అక. = వెలుగు, ప్రకాశించు; వి.
 విద్యుత్తు = మెరుపు, వెలుగు.
 విద్వేషించు అక. = విరోధించు, వగచుట్టు, అప
 హీనుకొను; వి. విద్వేషణం / విద్వేషం =
 విరోధం, శత్రుత్వం, పగ, విద్వేషి / విద్విషుడు
 = శత్రువు, పగవాడు.

విధించు నక. = కట్టడిచేయు, ఏర్పాటు చేయు, అజ్ఞాపించు; వి. విధ = ప్రకారం, పద్ధతి, కట్టడి, విధాయకం = అజ్ఞ, కర్తవ్యం, విధానం = పద్ధతి, చేయుట, అజ్ఞ, ప్రాజ్ఞ, విధి = కర్తవ్యం, ఏర్పాటు, బ్రహ్మ. విధాయకుడు/విధాయి = నిధించేవాడు, విధాత/విధాతృడు = బ్రహ్మ, మున్నగుడు.

వినిందించు నక. = చెడతిట్టు. చా. నిందించు వినిమయించు నక. = (పస్తువులను) మార్చు; వి. వినిమయం = (పస్తువుల) మార్పిడి.

వినియోగించు నక. = ఉపయోగపెట్టు, వాడు; వి. వినియోగం = ఉపయోగం, వాడుక; విణ. వినియుక్తం = వినియోగించినది.

విను నక. = అక్షర్ణించు; వి. వినికి(డి) / విన్కి/ విన్కలి/ వినుకలి = విసటం.

వినుచు అక. చా. విను = వివచయ్య, నక./ప్ర. విశ్లేష చేయు.

వినోదించు అక. = సరదాగా పొద్దులుచచ్చు, ఆడుకొను; వి. వినోదం = ఆట, సరదా.

విన్నబడు అక. = విన్నబోవు, తెల్లబోవు; వి. విన్నన/ విన్నబాటు = వైషణ్యం, తెల్లబోవటం.

విన్నబోవు అక. = తెల్లబోవు. చా. విన్నబడు విన్నవించు నక. = మనవి చేయు, విసతి చేయు; వి. విన్నపం/ వినతి = విజ్ఞానము.

విన్యసించు నక. = ఉంచు, (ఒకపక్షతిలో) అమర్చు; వి. విన్యాసం = అమరిక, ఉంచటం, రచన; విణ. విన్యస్తం = అమర్చినది, ఉంచినది.

విప్పు ప్ర. చా. విడుచు విభజించు నక. = వంచు; చా. విభాగించు వి. విభజన(ం) = వంపకం.

విభాగించు నక. = వంచు, భాగించు; వి. విభాగం = పాలు, వంతు, వంపకం, విభాజనం/ విభజనం = భాగించటం, వంచడం; విణ. విభాజనం = విభజించేది. విభాజ్యం = విభజించదగినది, విభాజితం = విభజన పొందినది.

విభ్రమించు అక. = భ్రాంతిపడు; వి. విభ్రమం = భ్రాంతి.

విమర్శించు నక. = తప్పుతప్పు, పరిశీలించు, బాగా పరిచించు; వి. విమర్శ/ విమర్శన(ం) = పరి శీలన, విచారణ.

విమోహించు అక. = బాగా నీపించు, మోహించు; వి. విమోహం = విశ్వివి ప్రేమ, తీవ్రమోహం, విమోహితుడు = తీవ్రమోహంలో పడ్డ వాడు.

వియ్యమందు అక. = (వివాహ) సంబంధం చేయు; వి. వియ్యం = వివాహ సంబంధం, వియ్యంతుడు/ వియ్యంపుడు = వియ్యమందినవాడు, వియ్యపురాలు/ వియ్యపురాలు/ వియ్యపు సొని = వియ్యమందిన స్త్రీ.

విరచించు నక. = చర్చిగారాయు; వి. విరచన(ం) = మంచిరాయ, విణ. విరచితం = బాగా రాసినది.

విరమించు అక. = మానుకొను, విశ్రాంతి పొందు; వి. విరామం/ విరమణ(ం) = మానుకోవటం, విశ్రాంతి, ఆపు.

విరవిరవారు అక. = విలవిల్లాడు, పడిపోవు, విచ్చిపోవు; చా. విలవిలవారు వి. విరవిర = విల విల, ఫోఫో.

విరవిరవోవు అక. విరవిరవాడు. చా. విలవిలవోవు విరసించు అక. = విరసంగా ఉండు, చేపించు; వి. విరసం = రసహీనం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

విరాజిల్లు అక. = ప్రకాశించు; వి. విరాజమానం
= ■■■ ప్రకాశిస్తున్నది, విరాజితం = బాగా ప్రకా
శించినది.

విరిచికట్టు నక. = (చేతులను) వెనక్కి పెట్టికట్టు.
చూ. విరుచు

విరిపోటుసేయు నక. = భేదించు; వి. విరి
పోటు = భేదం.

విరియబడు అక. = విచ్చిపోవు, వీడు. చూ. వీడు
విరియబారు అక. = విప్పాడు, వికసించు, వ్యాపించు,
వగులు. చూ. విరియు

విరియబోయు నక. = (జల్లు) వేలాడేల్లు
వదులు. చూ. విరియు

విరియు అక. = విప్పారు, వికసించు, వగులు,
వీడు, వెడరు, తొలగిపోవు, ఉప్పొంగు; వి. విరి
= పూవు, విరిబోడి / విరిబోణి = పువ్వులాంటి
స్త్రీ, విరిపోటు = భేదం, వేర్పాటు, విరివి =
విస్తృతి, విరివిడి = విస్తృతి; విణ. విరి = విచ్చిన,
వికసించిన, విరిదట్టు = ఎడబాటు పొందిన,
విడివడిన, విరివి = విస్తారమైన, విరివిడి =
విస్తరించటం.

విరుగబడు అక. = ఓడిపోవు, గర్వించు; రూ.
విరగబడు వి. విరుగబాటు / విరగబాటు
= గర్వం, పాగరు.

విరుగు అక. = ముళ్ళిలగు, ఓడిపోవు, చెడిపోవు;
రూ. విర్గు వి. విరుగుడు = విరిగిన వస్తువు.
విరుపు = విరచటం; విణ. విరుగుడు =
విరిచేది. విరుపు = విరుగుడు.

విరుచు ప్రే. = విరిగేల్లు చేయు. చూ. విరుగు
విరోధించు అక. = ద్వేషించు, పగబట్టు,
శత్రుత్వం పెట్టుకొను; వి. విరోధం = పగ,

శత్రుత్వం. విరోధనం = పగబట్టడం; విణ.
విరుద్ధం = విరోధం గల.

విర్రవీగు అక. = విడిపివెడు, పాగరెక్క, అహంక
రించు, తెగవీలుగు, నిక్క. చూ. వీగు
విలంఘించు నక. = ఎగిరిదూకు. చూ. లంఘించు
విలపించు అక. = ఏడ్చు; రూ. విలాపించు వి.
విలపనం / విలాపం = ఏడ్చు.

విలవిలపోవు అక. = తన్నుకొను, బలహీనమగు;
వి. విలవిల = బలహీనత, గిజగిజ.

విలవిలలాడు అక. = గిజగిజ లాడు, ■■■
మను; చూ. విలవిలపోవు

విలసిల్లు అక. = ఒప్పుగా ఉండు, ప్రకాశించు,
సుఖంగా ఉండు, విలాసంగా బతుకు; వి. విలస
నం = ఆటపాటలు, సుఖం, ప్రకాశం, విలాసం,
విలాసం = ఆట, హావభావాలు, శృంగారచేష్ట,
విలాసిని = విలాసవతి, విలాసి = విలాసపురు
షుడు; విణ. విలసితం = విలాసంగా ఉన్నది.
విలాపించు అక. రూ. విలపించు చూ.

విలుచు నక. = వెలయిచ్చికొను; రూ. విల్చు వి.
వెల / విలువ = ధర, ఖరీదు, విలువకొడు =
వెల యిచ్చికొనేవాడు.

విలోకించు నక. = చూచు; వి. విలోకనం /
విలోచనం = చూపు, దృష్టి.

వివక్షించు నక. = చెప్పరలచుకొను; వి. వివక్ష
= చెప్పాలనే కోరిక, వివక్షువు = చెప్పాలను
కొనేవాడు; విణ. వివక్షితం = చెప్పరలచినది.

వివరించు నక. = వివరికరించు, విపులంగా చెప్పు,
విస్తరించి చెప్పు, వ్యాఖ్యానించు; వి. వివరణ =
వ్యాఖ్య, వివరాలు చెప్పటం.

వివాహముగు సక. = పెళ్లాడు; వి. వివాహం = పెళ్లి.

వివేకించు సక. = ఆలోచించు, విచారించు; చూ.

వివేచించు వి. వివేకం = తెలివి, ఆలోచన,

వివేకి = వివేకం కల వ్యక్తి.

వివేచించు అక. = వివేకింత్ ఆలోచించు, ప్రవ

ర్తించు; వి. వివేచనం = వివేకించటం; విణ.

వివేచనీయం = వివేకించు దగినది.

విశదీకరించు సక. = స్పష్టం చేయు, వివరించు;

విణ. విశదం = స్పష్టమైనది.

విశసించు సక. = చంపు, బలియిచ్చు; వి. విశస

నం = చంపుడు, బలి, కత్తి.

విశేషించు అక. = ప్రత్యేకించు, అతిశయించు; వి.

విశేష్యం = ముక్తపుల పేరు, నామవాచకం, విశే

షం = భేదం, ప్రత్యేకత, అతిశయం; విణ.

విశేషకం = విశేషించుట.

విశ్రమించు అక. = విశ్రాంతి తీసుకొను, ఊర

డిట్లు; వి. విశ్రమం/ విశ్రామం/ విశ్రాంతి

= ఊరట. చూ. ఊరడిట్లు

విశ్లేషించు సక. = ఎడమరచి చెప్పు, వృత్తి, రించు,

వింగడించు; వి. విశ్లేషం = ఎడటాలు, విశ్లేషణ

= వింగడించు.

విశ్వసించు సక. = నమ్ము; వి. విశ్వాసి = నమ్ము

కం గలవాడు, విశ్వాసం = నమ్మకం; విణ.

విశ్వసనీయం = నమ్మదగినది, విశ్వసితం =

నమ్మినది.

విషమించు అక. = ప్రమాదకరముగు, ఎరోధించు;

విణ. విషమం = బోడి, ప్రమాదకరం.

విషయించు సక. = సంభోగించు; వి. విషయం

= ఇంద్రియాలకు సంబంధించినది, విషయి =

ఇంద్రియం, భోగలాలసుడు.

విషయూకరించు సక. = ఉద్దేశించు; వి. విష

యం = అంశం, విషయి = ఆరోపించినది,

విషయూ కరణ = విషయంగా మార్పు.

విషాదించు అక. = దుఃఖపడు, భేదపడు; వి.

విషాదం = దుఃఖం, భేదం.

విష్టించు అక. = మలవిసర్జనచేయు; వి. విష్ట = మలం.

విసరియాడు సక. = విసరు, గాలివీచు. చూ.

విసరు

విసరు అక. = గాలివీచు, బయటపడు; సక. (రెక్కలు)

ఆడించు, విసరవేయు.

విసర్జించు సక. = వదిలిపెట్టు; వి. విసర్జం =

విసర్జనం, త్యాగం, విసర్జన(ం) = వదిలిపెట్ట

డం, త్యాగం; విణ. విసర్జనీయం = విడిచిపెట్ట

దగ్గది.

విసీమాలు అక. = విపరీతమైన విసుగు పుట్టు.

చూ. విసుగు

విసుగు అక. = విసుక్కును, విర్వేదపడు; చూ.

విసువు వి. విసువు/ విసుగు = విసుకు;

విర్వేదం.

విస్తరించు ప్రే. = పెంచు, విస్తరిల్లజేయు; వి.

విస్తరం = విరివి, మాటల విస్తృతి, విస్తారం =

విరివి; విణ. విస్తృతం = వికాసమైనది, విస్తీర్ణం

= వికాసత్వం, విరివి.

విస్తరిల్లు అక. = విరివియుగు. చూ. విస్తరిలు చూ.

విస్తరించు

విస్ఫోటించు సక. = పేల్చు; వి. విస్ఫోటం = పేలుడు,

బొట్టు, పొక్కు.

విహరించు అక. = నరదాగా తిరుగు; వి. విహారం

= నరదా తిరుగుడు, నాచ్యోలి, తిప్పలు, విహారి/

విహార్త = విహరించేవాడు, విహారణం = విహ

రించటం.

తెలుగు భాషా న్యూనం

విహ్వలించు అక. = (భయం మొఁ నాటితో)

గాభరా పడు, వణుకు. దడదడలాడు,

చచ్చువడు; వి. విహ్వలత = దడదడ, గాభరా.

వీక్షించు నక. = చూచు; వి. వీక్ష (కాం) = చూపు,

దృష్టి; విణ. వీక్షితం = చూపిది, వీక్ష్యం = చూడ

దగినది, ఆశ్చర్యకరమైనది.

వీగియాడు అక. = చలించు, కదలాడు, (యుద్ధంలో)

ఓడిపోవు; వి. వీక = గర్వం, ఉత్సాహం, పరా

క్రమం, దీవత్వం, పోలిక, ఉన్నతి, నిధం, విజృంభణ,

వీకు = ఉన్నది, ఉద్ధతి, పరాక్రమం.

వీగు అక. = ఉత్సాహించు, చలించు (యుద్ధంలో)

ఓడిపోవు.

వీచు అక. = (గాలి) విసరు, నక. విసరు; చూ.

వీగియాడు వి. వీచోపులు = వింజాసురలు.

వీటిబొచ్చు ప్రే. = వీటిబోయేట్లుచేయు, నష్ట

పరచు, నష్టపడచు, చెరుగు. చూ. వీటిబోవు

వీటిబోవు అక. = చెడిపోవు, నష్టమగు, నష్టమగు;

వి. వీటి = కొల్ల.

వీడు అక. = నడలు, స్పృశమగు, కొనపాగు, పెరుగు,

ప్రే. వీడజేయు; వి. వీడు = పట్టకాం, కట్టుం,

సేవ, శిరిరం. వీడుకోలు / వీడ్కోలు =

అనుమతి, విడుపు, వాపు, వీడుపట్టు = ఎడిది,

సేవఎడిచే వోటు, నివాసస్థలం, వీడుపాటు /

వీడ్పాటు = మారుపాటు, వ్యత్యాసం.

వీడుకొను నక. ప్రే. వీడుకొలుపు = నదిలి

పోవు, పెంపు తీసుకొను; చూ. వీడ్కొను వి.

వీడ్కోలు = పెంపు, అనుమతి. చూ. వీడు

వీడుకొలుపు ప్రే. = పోయిరమ్మని పంపు. చూ.

వీడ్కోలుపు చూ. వీడుకొను

వీడుచు ప్రే. = వీడజేయు, నదిలించుకొను. చూ.

విడుచు చూ. వీడు

వీడుకోడాడు అక. = మార్పుచెందు, నదిపోలు;

విణ. వీడుకోడు / విడ్కోడు = నదిరానిది,

జలకుచరనిది. చూ. విడ్కోడు

వీడుపడు అక. = మారుపడు, తడబడు, భేదపడు;

చూ. వీడ్వడు / వీడువడు చూ. వీడు; వి. వీడు

పాటు / వీడ్పాటు = మారుపాటు, వ్యత్యాసం.

వీడ్కొను నక. చూ. వీడుకొను

వీడ్కొలుపు ప్రే. చూ. వీడ్కొల్పు / వీడుకొలుపు

వీడ్వడు అక. చూ. వీడువడు

వీతెంచు అక. = వీచు, విసరు. చూ. విసరు

వీనుమిగులు అక. = వీచుకు వచ్చు, ప్రసిద్ధికెక్కు;

వి. వీను = ప్రసిద్ధి, ప్రఖ్యాతి.

వీలు అక. = ఉపయోగించు; వి. వీలు = అనుకూ

లత, విణ. వీలు = అనుకూలం.

వీలుపడు అక. = పరిపడు, పరిపోవు, కుదురు,

అనుకూలమగు. చూ. వీలు

వీసురపడు అక. = వెలితివడు; వి. వీసుర (ం) =

వెలితి, కొరత.

వెక్కుసపడు అక. = భరించలేకపోవు; వి. వెక్కు

సం = భరించలేకపోవటం, భరించరాని మాట /

నింద, వెక్కిసి = భరించరాని వ్యక్తి, వెక్కిస

పాటు = ఎక్కువ కావటం.

వెక్కిసించు అక. = భరించ లేకపోవు, ఎక్కువగు.

చూ. వెక్కుసపడు

వెక్కిరించు అక. = కొక్కిరించు, వివరపు చేష్టలు

చేయు, అపహాస్యం చేయు, నక. అపహాసించు.

చూ. అపహాసించు

వెక్కు అక. = వెక్కివెక్కి ఏడ్చు, వెక్కిళ్లుఏడుచు;

వి. వెక్కు/వెక్కిలి/ఎక్కిలి = వెక్కిళ్లు; విణ.

వెక్కురు = విచారం పన్ను.

వెగచు అక. = వెక్కివెక్కి ఏడ్చు, వెక్కు. చూ.

వెక్కు.

వెగడుపడు అక. = తల్లడపడు.

వెచ్చపెట్టు సక. ప్ర. వెచ్చపరుచు = ఖర్చు

చేయు; వి. వెచ్చం = వ్యయం, ఖర్చు, విల్లర

సరుకుల అప్పు. వెచ్చాలు = విల్లర సరకులు,

వెచ్చకాడు = విలుడు, వ్యధిచారి, వివరీతంగా

ఖర్చు పెట్టేవాడు.

వెచ్చపోవు అక. = ఖర్చు, చండగడు. చూ.

వెచ్చపెట్టు

వెచ్చించు సక. = వెచ్చించేయు, ఖర్చుపెట్టు, వ్యర్థం

చేయు. చూ. వెచ్చపెట్టు

వెచ్చు అక. = కాగు, నేడెక్క; వి. వెచ్చు = వేడిమి.

వెట్టిగొను సక. = వెట్టివేయుచు; వి. వెట్టి =

ఊరితనివని, వెట్టివాడు/వెట్టిడు = వెట్టివని

వాడు.

వెంటిగొను అక. = మెలికపడు, పిరిగొను; వి.

వెంటి = పేను గడ్డి.

వెడగుపడు అక. = తెలివి లేకుండు, అవినేతి అగు;

విచారం పొందు, మొద్దుబారు; వి. వెడగు = అవి

నేతి, విచారి, వెడగుపాటు = మొద్దు బారటం;

విణ. వెడగు = అవినేతి.

వెడగురపడు అక. = బయటపడు, వెల్పు; చూ.

వెడగుపడు వి. వెడలబాటు = బయట

పడటం, వెల్పుటం.

వెడలబడు అక. = బయట పడు, వెల్పు; వి.

వెడలబాటు = బయట పడటం, వెల్పుటం.

వెడలబారు అక. = బయట పడు, వెడలబడు.

చూ. వెడలబడు

వెడలు అక. = బయటికిపోవు. చూ. వెళ్ళు చూ.

వెడలబడు

వెడలుచు ప్ర. = వెళ్ళగొట్టు. చూ. వెడలించు/

వెడల్పు చూ. వెడలబడు

వెడ్డుపెట్టు సక. = మోసగించు; వి. వెడ్డు =

మోసం, కుట్రం. వెడ్డరి = మోసగాడు, మోసగ్త.

వెతుకు సక. = అన్వేషించు; చూ. వెతుకు/

వెదకు/వెదుకు/వెనకు వి. వెదకుడు/

వెదకులాట = అన్వేషణ.

వెదచల్లు సక. = పొరజల్లు, విరజిమ్ము, వ్యాపించ

జేయు; చూ. వెదచల్లు వి. వెద = విత్తటం.

వెదచిందు అక. = వ్యాపించు, చూ. వెదచల్లు

వెదపెట్టు సక. = విత్తునాలు; వి.వెదం = విత్తటం.

వెనకు సక. చూ. = వెనకబడు; చూ. వెదకు వి.

వెన్క/వెనుక/వెనుకల/వెనకాతల =

మొన్నవైపు భాగం, ముందు, పడమర, వెనుకటి

పని = అవరకర్మ, వెనుక చూపుల మెకం

= ఎలుగొడ్డు, వెనుకమీను = ఏరు, వెనుకటి

వాడు = తమ్ముడు, వెనక ఉన్నవాడు. వెంటి/

వెన్నడి = వెంట; విణ. వెన్ను, వెను అవ్య-

= మొక. వెన్క/వెనుక/ వెనుకల/వెన

కాతల = మొకటిది, పూర్వపుది, వెంటి, ■

వాత, వెనువెంట/వెన్నెంటు = వెంటనే.

వెనుకదీయు ■ = వెనక్కు మళ్ళి, వంకోంచు.

చూ. వెనుదీయు చూ. వెనుక బిక్కు

తెలుగు భాషా స్వరూపం

వెనుకదొక్కు = చూ. వెనుదీయు

వెనుకపడు అక. = వెనుకచిక్కు (డబ్బు) మిగులు;

చూ. వెనకపడు/వెనుకచిక్కు వి. వెనుక

పాటు = వెనకబడటం.

వెనుకవేయు సక. = (డబ్బు) కూడబెట్టు. రూ.

వెనకవేయు చూ. వెనుకచిక్కు

వెనుకొను సక. = వెంటడించు, వెంటడించు. రూ.

వెక్కును

వెనుకరుచు సక. = వెంటడించు. చూ. వెనుకొను

వెనుదీయు అక. = వెనక్కిమరులు. చూ. వెనుకచిక్కు

వెనుబడు అక. = దుఃఖపడు; వి. వెనుబాటు =

వెనుబడటం.

వెన్నొను సక. రూ. వెనుకొను

వెన్నవులు సక. రూ. వెనుకవులు

వెన్నడించు సక. = వెంటడించు. చూ. వెంటడించు

వెన్నడికొను సక. చూ. వెన్నడించు

వెన్నంటు సక. చూ. వెంటడించు.

వెన్నాడు సక. = వెంటబడు, వెంటడించు; వి.

వెన్ను = వీపు.

వెన్నిచ్చు అక. = వెనుదీయు; చూ. వెనుదీయు

వి. వెన్ను = వీపు.

వెన్నుదన్ను అక. = వెనక నిల్పు, ఆసరగాడించు,

సక. వెంటడించు. చూ. వెంటడించు

వెన్నరు అక. = దుఃఖపడు. రూ. వెనుబడు చూ.

వెన్నాటు/వెనుబాటు

వెంపరలాడు సక. = పీడించు, హింసించు,

భేదించు; వి. వెంపర = పీడనం, భేదనం, హింస.

వెంటడించు ■ = వెంటబడు, వెంటడి పోవు;

వి. వెన్నడి/వెంటడి = వెంట.

వెమ్ము అక. = వేడెక్కు, కాగు; వి. వెప్పు = వేడిమి.

వెరజాడు సక. = కుప్పవేయు, కుప్పలుపెట్టు.

వెరజా సక. = కుప్పలు పెట్టు, కుప్పవేయు.

వెరగుపడు అక. = అశ్రుర్యపడు, మాన్పడు, నశ్చి

పడు; వి. వెరపు/వెర = భయం, వెరగు =

అశ్రుర్యం, నశ్చిస్త. వెరగుపాటు = అశ్రుర్య

పడటం, నశ్చిస్తపడటం, వెరపరి = భయంపడు.

వెరగొందు అక. = అశ్రుర్యపడు. చూ. వెరగుపడు

వెరచరచు అక. = భయపడు; చూ. వెరగుపడు

వి. వెరపు/వెర = భయం.

వెరచు అక. = భయపడు; వి. వెర/వెరపు =

భయం, అశ్రుర్యం, నశ్చిస్త, వెరవెరపాటు/

వెరగుపాటు = అశ్రుర్యం, నశ్చిస్త, వెరపరి

= భయంపడు, భయంపడటం, వెరబొమ్మ = దిస్తి

బొమ్మ.

వెలచు సక. = తోము, కుఠ్రవరచు; వి. వెలరు =

తెల్లన.

వెలయు అక. = ప్రకాశించు, పేరుమోయు, బయలు

పడు; వి. వెలరు = తెల్లన.

వెలరారు అక. = తెల్లబడు; వి. వెలరు = తెల్లన,

వెలవెలన/వెలవెలపాటు = తెల్లదనం,

వైశ్ణవ్యం; వి. వెలవెల అవ్య. = తెల్లగా.

వెలరువారు అక. = తెల్లబడు, వెంపెంపోవు.

వెలలు అక. రూ. వెడలు

వెలలుచు (నీ. అక. = తెల్లబడు, వెంపెంపోవు; రూ.

వెడలుచు/వెడల్చు చూ. వెలవెలబారు వి.

వెలవెలన/వెలవెలపాటు = తెల్లదనం,

వైశ్ణవ్యం.

వెలవెలబోవు అక. = తెల్ల బడు, తెల్లబోవు. చూ.
వెలరువారు

వెలారించు సక. = వెచ్చగొట్టు, బయటపెట్టు.
చూ. వెలారుచు/వెలార్చు చూ. వెలయు
వెలారుచు సక. చూ. వెలార్చు చూ. వెలారించు
వెలికిలు అక. = వెల్లికిలానడు.

వెలిపుచ్చు సక. = బయట పెట్టు, బహిరంగ
వరచు; చూ. వెలిటుచ్చు వి. వెలి = బయలు,
బహిష్కారం; విణ. వెలి = తెల్లని.

వెలిపెట్టు సక. = వెలివేయు, బహిష్కరించు; వి.
వెలి = బహిష్కారం.

వెలియు అక. = వానకురిపి అగిపోవు.

వెలివిరియు అక. = ఉలుకు. చూ. వెల్లివిరియు
వెలివిసరు అక. = బయటపడు.

వేలివేయు సక. = బహిష్కరించు; వి. వెలి = బహి
ష్కారం.

వెలుకబారు అక. = తెల్లబడు, వెల్లవగు; వి. వెలుక
= తెల్లన.

వెలుగు ■■■ = ప్రకాశించు, మండు; వి. వెలుగు
= ప్రకాశం, కిరణం, ఎరడ, వెలుతురు.

వెలుగొందు అక. = ప్రకాశించు.

వెలుచు సక. ప్రే. వెలిపించు = వెచ్చగొట్టు, తోలు,
తోడు. చూ. వెలుచు

వెలుపలించు సక. = బయటపెట్టు, బయటికి
పెట్టు; వి. వెలుపల = బహిష్కరణ; విణ.
వెలుపల = వెలికిన.

వెలుపించు ■■■ = వెడల్పువేయు, పొగడీయు;
వి. వెలుపు = వెడల్పు.

వెలువడు అక. = బయటపడు, బయటికి వచ్చు,
బయలుదేరు.

వెలువరించు ప్రే. చూ. వెల్వరించు = వెలువడెట్లు
వేయు.

వెల్లబారు అక. = తెల్లబడు, తెల్లమొహం వేయు; వి.
వెల్లబాటు = వైషణ్యం, తెల్లబోవటం.

వెల్లనగు అక. చూ. వెల్లబారు.

వెల్లిగొను అక. ప్రే. వెల్లిగొలుపు = వరదపారు,
ప్రహించు, వరుసుగా బయలుదేరు; వి. వెల్లి(క)/
వెల్లువ = వరద, ప్రవాహం, మడుగు.

వెల్లివిరియు అక. = వరదపారు, వ్యాపించు,
బయటపడు; చూ. వెలివిరియు చూ. విరియు.
వెల్లిగొను విణ. వెల్లివిరి = వ్యవస్థ, ప్రకటిత
మయన, బయటపడ్డ.

వెల్లువగట్టు అక. = మడుగుకట్టు, ప్రహించు;
వి. వెల్లువ/వెల్లి(క) = ప్రవాహం, వరద.

వెల్వడు అక. చూ. వెలువడు చూ. వెల్వరుచు/
వెల్వరించు.

వెల్వెలబారు అక. చూ. వెలవెలబారు చూ.

వెళ్ళు అక. చూ. వెడలు

వేగపడు అక. = త్వరపడు, తొందరపడు; వి.
వేగం/వేగిరం/వే/వేగ = వడి, తొందర,
వేగ పాటు = వేగిరపాటు, వేగిరకత్తియ/
వేగిరకత్తె = తొందరపడే స్త్రీ, వేగిరకాడు
= తొందర గలవాడు, వేగిరి = త్వరగా ■■■
వారం అందించే వాడు, గూఢచారి.

వేగించు అక. = జాగరం వేయు, తెల్లవార్చు. చూ.
వేగు

తెలుగు భాషా స్వరూపం

వేగిరపడు అక. = తొందరపడు. చూ. వేగపడు
వేగిరపెట్టు సక. = త్వరపడు. చూ. వేగపడు
వేగు అక. = తెల్లవారు, ఉదయించు; చూ. వేవు వి.

వేకువ/వేగుబోక = తెల్లవారు జాము, ప్రభా
తం, వేగు(రు) జార్క = పొడుపు మల్ల,
శుక్రడు, వేగుజాము = తెల్లవారే సమయం.

వేచు సక. = పేచి ఉండు, ఎదురు చూచు, ప్రతి
క్షింపు.

వేంచేయు అక. = (సగౌరవంగా) పవన, (అగౌర
వంగా) పోపు, కూర్చుండు, ఉండు, నివసించు.
చూ. విజయం చేయు

వేటాడు సక. = చంపు; చూ. వేటలాడు వి. వేట
= మేకపోతు, పట్టేలు, వేట/వేటలాట = వెలికి
పట్టించుటం, వేటకాడు/వేటగాడు/వేట
గిరి/వేటరి = వేటాడేవాడు.

వేడికొను సక. = ప్రార్థించు, యాచించు; చూ.
వేడుకొను వి. వేడికోలు/వేడుకోలు =
యాచన, ప్రార్థన.

వేడు సక. = ప్రార్థించు, కోరు యాచించు, అడు
క్కాను; వి. వేడుకోలు = యాచించుటం, ప్రార్థన.

వేడుకపడు అక. = ఆసక్తిపడు, కుతూహలపడు,
ఆసక్తింపు, ముచ్చటపడు; చూ. వేడ్కపడు వి.
వేడ్క/వేడుక = శ్రద్ధం, ముచ్చట, కోరిక,
సంతోషం, ఎనోదం, సరదాసని, వేడుకకాడు
= జారుడు, ఎటుడు, కుతూహలపరుడు,
ఎనోది, క్షీణాశిలి, నిణ. వేడ్క/వేడుక = ఎనోద
కంపన.

వేడుకసేయు అక. చూ. వేడ్కసేయు/వేడుకపడు.

వేడుకొను సక. చూ. వేడికొను

వేడెవెట్టు సక. = మట్టుముట్టు; వి. వేడెం =
గుండ్రంగా తెరిగటం.

వేధించు సక. = బాధించు, పీడించు, రంధ్రం
పెట్టు; వి. వేధం = బొత్తిపెట్టడం, వేధ్యం
= గురి; విణ. వేధ్యం = రంధ్రం పెట్టచిగినది,
వేధితం = బొత్తిపెట్ట చిగినది.

వేయు సక. వే. వేపు = విసిరు, దిగిపెడుచు,
ఉంచు, మేయించు, వేగించు. చూ. వేయించు/
వేగించు

వేరిడించు సక. = అవివేకించి నేయు; వి. వేరిడి/
వేరిండి = అవివేకి, వేరిడితనం/వేరిండి
తనం = అవివేకం.

వేరుపడు అక. = భేదపడు, అన్యమగు, విడిపోవు;
చూ. వేర్పడు వి. వేరడం/వేరిమి = భేదం,
వేరుపాటు/వేర్పాటు/వేరుబందం =
భేదం, విరోధం, విడిపోవటం.

వేరుపోవు అక. ప్ర. వేరు పరచు/వేరు
పుచ్చు. చూ. వేరుపడు

వేలాడు అక. చూ. వ్రేలాడు

వేలు అక. చూ. వ్రేలు

వేలుచు సక. చూ. వేల్చు/వ్రేలుచు/వ్రేలు =
యజ్ఞగండంలో (వేయిమొ) కాల్య వడదేయు;
వి. వేలిమి = హూమం. వేల్చు/వేలుపు =
దేవత, వేలిమిబొట్టు = తాయెత్తు, రుద్రేకు,
వేల్పుడు = పూజ.

వేవు అక. = తెల్లవారు. చూ. వేగు

వేష్టించు సక. = మట్టుకొన ఉండు, అన్నె వైపులా
పలుచు; వి. వేష్టనం = మట్టుకోవడం, వేష్టం

= చుట్టుకంచె, పేష్టువ = దోపతి; విగ. పేష్టుతం
= చుట్టుకొచ్చుది.
పేసరించు ద్ర. = శ్రమపెట్టు; వి. పేసరం = శ్రమ,
పేసరి = బాధించేవాడు.
పేసరు అక. = విసుక్కును, విసిగిపోవు, బాధపడు,
శ్రమపడు, పిదపడు; దూ. పేసారు వి. పేసరి
= బాధించేవాడు, పేసరం = శ్రమ.
వైచు = విసరివేయు, పడవేయు, దూ. వయిచు
వైరించు అక. = పగబట్టు, విరోధించు; వి. వైరం
= పగ, విరోధం.
వ్యతిరేకించు అక. = తిరగబడు, కాదను, మారు
నూట్లాడు, వి. వ్యతిరేకత = ఎదురు, కాద
నటం; విగ. వ్యతిరేకం = వేరు, మారు, ఎదు
రయున, వ్యతిరిక్తం = వేరు పడ్డది, మారయినది,
ఎదురయినది.
వ్యధపెట్టు నక. = బాధపెట్టు, ఏడ్చించు; వి. వ్యధ
= బాధ.
వ్యభిచరించు అక. = రంకాడు; వి. వ్యభిచారం
= రంకు, వ్యభిచారి = జారుడు, తిరుగుదోతు,
వ్యభిచారిణి = రంకుటాలు, వేళ్ళ, వ్యభిచరణం
= రంకాడటం.
వ్యయించు నక. = ఖర్చుపెట్టు, దుబారా చేయు;
వి. వ్యయం = ఖర్చు; విగ. వ్యయితం =
ఖర్చయినది.
వ్యవహరించు ■ ■ = వివాదం నడుపు,
వాడుక చేయు; వి. వ్యవహార = వ్యాపారము,
వ్యవహారికుడు = మంత్రి, వ్యవహారజ్ఞుడు,
వ్యవహారం = వాడుక, జాదం, వ్యాయం,

తగాదా; విగ. వ్యవహార = వ్యవహారం తెలిపిన
వాడు.
వ్యాకరించు నక. = విడమర్చిచెప్పు, రాయు, పెంచి
చెప్పు; వి. వ్యాకరణం = శబ్దశాస్త్రం, వ్యాకృతి
= విశదపరచటం, వేరు పరచటం, వ్యాకరణం.
వ్యాకోచించు అక. = పెరుగు, విస్తరించు; దూ.
వ్యాకోషించు, వ్యాకోశించు వి. వ్యాకోచం
= పెరిగినది.
వ్యాఖ్యానించు నక. = అర్థవివరణ చేయు; వి.
వ్యాఖ్య/వ్యాఖ్యానం = అర్థవివరణ, వ్యాఖ్యాత
= అర్థవివరణ కర్త; విగ. వ్యాఖ్యాతం = చెప్పి
నది, వివరించినది.
వ్యాజ్యమాడు అక. = దావాచేయు; దూ. వ్యాజ్య
మాడు వి. వ్యాజం = నంక, సాకు, మోసం,
చెడ్డతనం. వ్యాజ్యం/వ్యాజ్యం = దావా, తగవు,
వివాదం, వ్యాజ్యగాడు = వాది, ప్రతివాది.
వ్యాపాదించు నక. = ద్రోహం తలపెట్టు, చంపు;
వి. వ్యాపాదనం = చంపటం, ద్రోహం తల
పెట్టడం, వ్యాపాదం = ద్రోహపు ఆలోచన;
విగ. వ్యాపాద్యం = చంపదగిన, ద్రోహం తల
పెట్టదగిన, వ్యాపాదితం = వాస్తవిక గురయిన,
ద్రోహ ఆలోచన పొందిన.
వ్యాపించు అక. = అంతలా ప్రసరించు; వి. వ్యాపి/
వ్యాపకుడు = వ్యాపించేవాడు, వ్యాప్తి/
వ్యాపనం = వ్యాపించటం; విగ. వ్యాపనీయం/
వ్యాప్యం = వ్యాపించదగినది, వ్యాప్తం =
వ్యాపించి నది.
వ్రక్కరించు నక. = నక్కలు చేయు, చీల్చు; దూ.
నక్కరించు వి. వ్రక్క/నక్క = ముక్క,
భాగం. వ్రక్కరింత/నక్కరింత = చీల్చటం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

వక్రవాయు అక. = తెగు, తెగిపోవు, వి. వక్ర /
వక్ర = చీలిక, ముక్క.

వక్రవారు అక. = చీలిపోవు, వక్కలగు. దూ.

వక్రవారు మా. వక్రవాయు

వచ్చు నక. = చీల్చి, చంపు; వి. వచ్చు = చీలిక.

వయ్య = ముక్క, భాగం.

వయ్యబడు అక. = చీలిపోవు. మా. వయ్య

వయ్య అక. ప్రే. వచ్చు = బద్దలగు,

చీలిపోవు, చచ్చు; వి. వయ్య = ఎక్కి, ముక్క,

భాగం.

వాయు నక. = అక్షర రూపంలో పెట్టు, లిఖించు;

దూ. రాయు వి. వాతకాడు / వాయున

కాడు = రాసేవాడు. వాయునం = రాత,

జాబు రాయునం = కార్యదర్శివని, కార్యదర్శి,

వాయు = అక్షరం, గీత, వ్రాలు = అక్షరాలు,

నంతకం, చేవ్రాలు = చేతిరాత, దువ్వారి, నంతకం.

వ్రాలు అక. = కిందవడు, కిందికిదిగు, వారిపోవు,

తగ్గు, మీడు, మించు. దూ. రాలు

వ్రాలుచు ప్రే. దూ. వ్రాల్చు / వ్రాల్చు / వ్రాలుచు

వ్రీలు అక. = చీల్చు.

వ్రీలుపడు అక. = బలహీనపడు.

వ్రేగు అక. = తపించు, వేగిపోవు, వెచ్చబడు, కాలు,

మారు. దూ. వ్రేగు

వ్రేగుపడు అక. = బరువెక్కు; వి. వ్రేకన, వ్రేకం /

వ్రేగు = బరువు.

వ్రేచు ప్రే. = వేయించు; దూ. వ్రేచు మా. వ్రేగు /

వ్రేగు వి. వ్రేపు / వ్రేపు / వ్రేపుడు / వ్రేపుడు

= వేయించటం.

వ్రేయు అక. = కొట్టు; దూ. వ్రేయు వి. వ్రేటు /
వ్రేటు = చెట్టు, కొట్టు.

వ్రేయు నక. = కొట్టు, నడుకు; దూ. వ్రేయు వి.

వ్రేత / వ్రేత = చెట్టు, నరుకు.

వ్రేలబడు అక. దూ. వ్రేలబడు

వ్రేలాడు అక. = వేయించు. దూ. వ్రేలాడు / వ్రేలించు

వ్రేలు అక. = వ్రేలాడు. దూ. వ్రేలు

వ్రేలుకాడు అక. = వ్రేలాడు; దూ. వ్రేలుకాడు

వి. వ్రేలుడు / వ్రేలుడు = వ్రేలాడటం.

వ్రేలుచు ప్రే. = వ్రేలాడదీయు, దూ. వ్రేలుచు

వ్రేల్చు / వ్రేల్చు

శ

శంకించు అక. = అనుమానించు, సందేహించు,

భయపడు; దూ. శంకిల్లు వి. శంక = సందే

హం, అనుమానం, భయం, విచారం, శంకి

తుడు = సందేహించిన వాడు, భయపడ్డవాడు.

శలించు అక. = మొండికివడు, మూర్ఖపు పెట్టు

బట్టు; వి. శతుడు = మూర్ఖుడు, మొండివాడు,

కుత్తితుడు.

శపించు నక. = తిట్టు, శాపం పెట్టు; దూ. శాపించు

వి. శాపం = తిట్టు, ఒప్పు, శపథం / శపనం

= ఒప్పు, తిట్టడం.

శబ్దించు అక. = మోగు, చప్పుడు చేయు; వి. శబ్దం

= ధ్వని, మోత, శబ్దనుడు = చప్పుడు చేసేవాడు;

నిగ. శబ్దతం = మోగినది.

శమించు అక. = తగ్గు, తక్కువగు, శాంతించు, వి.

శమం / శమథం = శాంతి, విశా. శమితం

= తగ్గినది, శాంతించినది, శమి = శమంగల

వాడు.

శంసించు సక. = పాగడు, పులించు; వి. శంస = మాట, పాగడ్డ, శంసనం = పాగడటం, మృతం.
 శయనించు అక. = పడుకొను; వి. శయం/
 శయ్య/ శయనం = పడక, పక్క, శయ
 నీయం = పక్క. శయితుడు/ శయాశువు
 = సెద్రపోతు, శాయి = పడుకొనేవాడు; విగ.
 శయనీయం = పడుకో దగ్గరి.
 శయించు అక. = పడుకొను, శయించు. మా.
 శయనించు
 శరణుచొచ్చు సక. = రక్షణకోరు; వి. శరణం
 = రక్షణ, రక్షణం, శరణ్యుడు/ శరణీయుడు
 = శరణు కోరదగినవాడు.
 శర్థించు అక. = అపావనాయువు విడుచు, పిత్తు; వి.
 శర్థనం = పిత్తటం.
 శాంతించు అక. = చల్లబడు, వి. శాంతి =
 శమం. శాంతం = శాంతి పొందినది. మా.
 శమించు
 శాపించు సక. దూ. శపించు.
 శాసించు సక. = అజ్ఞాపించు, శిషించు, పరిపాలించు;
 వి. శాసనం = చట్టం, ఆజ్ఞ, శాసకుడు/
 శాస్త్ర = శాపించేవాడు, శాస్త్రం = శాపించేది,
 శాస్త్రీ = శాసనం, శిష్య, శాస్త్రీ = శాస్త్రం తెలిసిన
 వాడు, శాస్త్రీయం = శ్రమబద్ధమయినది.
 శిక్షించు సక. = (విద్య)వేర్చు, శిక్షణేయు; వి. శిక్ష
 = వేర్చటం, శిక్షితుడు = బాగా చదువు కొన్న
 వాడు, వేర్చరి.
 శిరసావహించు సక. = నెత్తిన పెట్టుకొను,
 రోబడు; వి. శిరం/ శిరస్సు = తల.
 శిల్పించు సక. = చెక్క, తయారు చేయు; వి. శిల
 = రాయి, శిల్పం = చెక్కటం, రంగుబద్ధటం,

దొమ్మలు వేయటం, వేయటం, శిల్పి = శిల్పం
 చేసేవాడు.
 శుద్ధి చేయు సక. = బాగుపరచు, పరిశ్రమించు;
 వి. శుద్ధం = తెలుపు, శుద్ధి = కడగటం, తుడ
 పటం, జల్లించటం, బాగు చేయటం.
 శుభ్రపరచు సక. మా. శుద్ధిచేయు = బాగుచేయు,
 శుద్ధిచేయు; విగ. శుభ్రం = తెల్లని, ప్రకాశించే.
 శుక్రకూషించు సక. = పడుపు, వేర్చుకొను, సేవ
 చేయు; వి. శుక్రకూష = వివారించే కోరిక, సేవ,
 శుక్రకూషకుడు = వినే, సేవించేవాడు.
 శుష్కించు అక. = ఎండిపోవు, ఇంకిపోవు; మా.
 శోషించు వి. శుష్కం = నంటచెరుకు; విగ.
 శుష్కం = ఎండినది, వట్టిపోయినది, ఇంకినది.
 శుష్కిభవించు అక. = ఎండి పోవు, ఇంకిపోవు,
 శుష్కించు. మా. శుష్కించు
 శృంగారించు సక. = అలంకరించు, మా. సింగా
 రించు; వి. శృంగారయోని = మున్నగుడు.
 శృంగారి = విటుడు, శృంగారం = అలంకారం;
 విగ. శృంగారి = శృంగార పురుషుడైన.
 శేఖరించు అక. = గొప్ప అగు; వి. శేఖరం = తల
 పూవు, శిఖరం = కొండకొన, చెట్టు పైభాగం,
 శిఖరి = కొండ, చెట్టు.
 శేషించు అక. = మిగులు; వి. శేషం = మిగులు,
 మిగిలినది.
 శోధించు సక. = బాగుచేయు, శుద్ధిచేయు, పరష్క
 రించు, వెదకు; వి. శోధనం = బాగుచేయటం,
 శుద్ధిచేయటం, వెతకటం, శోధని = ఏమిరు
 కట్టు; విగ. శోధితం = బాగు చేసినది, శోధ్యం
 = బాగు చేయదగినది.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

శోభించు అక. = ప్రకాశించు, వెలుగు; రూ. శోభిల్లు
వి. శోభ = వెలుగు, కాంతి; విణ. శోభనం =
చక్రిని, శోభితం = ప్రకాశం పొందినది.

శోషించు అక. = ఇంకం, ఎందు; రూ. శోషిల్లు
వి. శోష = క్షయింకోగం, శోభింకోగం, సామ్య,
శోషణం = శోషించటం.

శ్రమించు అక. రూ. శ్రమియించు చూ. శ్రమ
పడు = కష్టపడు, కష్టం చేయు, శ్రమపడు; వి.
శ్రమ = కష్టం, అలసట, బడలిక, సామ్య, శ్రామి
కుడు = కష్టజీవి.

శ్లాఘించు సక. = పొగడు; వి. శ్లాఘు = పొగడ్త;
విణ. శ్లాఘ్యం/శ్లాఘనీయం = పొగడదగి
నది.

శ్లేషించు అక. = శ్లేషచెప్పు; వి. శ్లేష = చివ్వాడ్డం
కలయిక.

శ్వాసించు అక. = ఊపిరి పీల్చు; వి. శ్వాస =
ఊపిరి.

ష

షికారుచేయు సక. = వేటాడు, సంవారంచేయు,
వాహ్యశిపోవు; వి. షికారీ = వేటగాడు. షికారు
= వేట, వాహ్యరి.

స

సకిలించు అక. = హేషపెట్టు, (గుర్రం) అరచు;
రూ. సకిలించు వి. సకిలింత/సకిలింత =
గుర్రం కూత, హేష.

సగ్గు అక. = తగ్గు, అణిగిపోవు. రూ. సగ్గు
సంకటపడు అక. = ఇబ్బందిపడు, ఇరుకునడు;

వి. సంకటం = ఇరుకు, ఇబ్బంది, సంరట
పాటు = ఇరుకు, ఇబ్బంది; విణ. సంకటం =
ఇరుకయిన, ఇబ్బంది పెట్టే.

సంకలించు సక. = కూర్చు, అమర్చు; వి. సంకల
నం = కూర్చు; విణ. సంకలితం = కూర్చినది.
సంకల్పించు సక. = అనుకొను, భావించు, అభి
ప్రాయించు; వి. సంకల్పం = భావన, అభిప్రాయం.
సంకుచించు అక. = సంఘటించు, ముడుచుకొని
పోవు, ముకులించు, తగ్గి పోవు; రూ. సంకో
చించు వి. సంకోచం = సంఘటం, ముకుల
నం; విణ. సంకుచితం = సంఘటించినది,
తగ్గినది, ముడుచుకొన్నది.

సంకేతించు సక. = గుర్తుపెట్టు, పేరు పెట్టు,
ఏర్పాటు చేయు; వి. సంకేతం = గుర్తు,
ఏర్పాటు; విణ. సంకేతితం = గుర్తుపెట్టిన,
ఏర్పాటు చేసిన.

సంకోచించు అక. రూ. సంకుచించు
సంక్రమించు అక. = చట్టపడు, (వారసత్వంగా)
వచ్చిపడు, ప్రవేశించు; వి. సంక్రమం/సంక్రా
మం/సంక్రాంతి/సంక్రమణానం = (చూర్వము
ఒకరాశిలో) ప్రవేశించటం, చక్రిగా నడవటం.

సంక్షేపించు సక. = కుదించు, తగ్గించు; వి.
సంక్షేపం/సంక్షిప్త = కుదింపు, తగ్గింపు,
సంక్షేపణ = కుదించటం.

సంగమించు అక. = కలియు, కలిసిపోవు, సంభో
గించు; వి. సంగం = కూడిక, చేరిక, కలయిక,
సంగమం = కలయిక, వంయోగం, సంభోగం.
సంగ్రహించు సక. = బాగాగ్రహించు, కుదించు;
వి. సంగ్రహం = కుదింపు, సంఘటించు గ్రంథం,
కుదింపు.

సంఘర్షించు అక. = ఘర్షణపడు, డీకొను; వి.

సంఘర్షణ/సంఘర్షం = పోటీ, ఘర్షణ.

సంఘీభవించు అక. = గంపు కట్టు, గుమికూడు,

ఒక్కటిఅగు; వి. సంఘం = గుంపు, సమాజం,

సంఘభావం = గుంపు, కట్టడం.

సచ్చు అక. దూ. చచ్చు చూ.

సజ్జించు నక. = అలంకరించు, కవచం ధరించు; వి.

సజ్జ = అలంకరణ, కవచం, సజ్జాడు = కవచ

దారి, అలంకారుడు, వాసక సజ్జిత = స్రీయుడి

కోసం అలంకరించు కొన్నట్లు; విణ. సజ్జితం =

అలంక రించినది; కవచం తొడిగినది.

సంచయించు నక. = పోగుచేయు, కూడబెట్టు;

వి. సంచయం = పోగు, కూడబెట్టడం, సమూ

హం, సంచయనం = పోగు చేయుట; విణ.

సంచితం = కూడ బెట్టినది, పోగు చేసినది.

సంచరించు అక. = తిరుగు; వి. సంచారం/

సంచరణం = తిరుగుట, సంచారి = తిరిగే

వాడు, (దేశ) దిమ్మరి, సంచారిక = తార్పుడు

కత్తె.

సంజవడు అక. = సాయంత్రముగు; వి. సంజ =

సంధ్యాకాలం, సాయంత్రం.

సడవు నక. = దొంగిలించు; వి. సడ = మోసం,

కపటం.

సడలించు ప్రే. దూ. సడలుచు/సడల్చు,

సడలు = నడిలేట్లు చేయు.

సడలు నక. = నడులగు, ఊడు, జారు; దూ.

సడలు వి. సడలు = నడులు, జారటం,

ఊడటం.

సడలుచు ప్రే. దూ. సడల్చు/సడలించు

సడ్డసేయు నక. = అడ్డపెట్టు; వి. సడ్డ = అడ్డం.

సణుగు అక. = గొణుగు; వి. సణుగుడు = గొణ

గటం.

సతాయించు నక. = బాధించు, హింసించు, దబా

యించు, ఊదరకొట్టు.

సత్కరించు నక. = గౌరవించు, మర్యాద చేయు,

సమ్మానించు; వి. సత్క్రియ/సత్కారం/

సత్కృతి = గౌరవం, సమ్మానం.

సదమదమగు అక. = నలిగిపోవు; దూ. సతమత

మగు విణ. సతమతం/సదసద/సదమదం

= నలిగిపోయినది.

సదమదముసేయు నక. = నలిగిపోవటం. దూ.

సతమతం/సదసద/సదమదం

సద్యశమగు అక. = మూలముగు, పరిపోయి; విణ.

సద్యశం/సద్యశం = మూలమైన, పరిపోలే.

సను అక. దూ. చను చూ.

సంతకించు నక. = సంతకం పెట్టు, చేత్రాలు

చేయు; వి. సంతకం = చేత్రాలు.

సంతనకట్టు అక. = చేరు, పంఘిభవించు, సిద్ధ

పడు; వి. సంత = అంగభ్రమము. సంతన = చేరిక

సంతనవేయు నక. = పోగుచేయు, సిద్ధపరచు; వి.

సంతన = చేరిక.

సంతపడు అక. ప్రే. = సరిపడు, ఒడ్దికగా ఉండు,

చేరు, సంతపరుచు; వి. సంతన = చేరిక.

సంతపెట్టు నక. = సరిపెట్టు, చేర్చు; వి. సంతన

= చేరిక.

తెలుగు భాషా న్యరూపం

సంతపించు అక. = చాలా బాధపడు, చుఱచడు.

రూ. సంతాపించు

సంతరించు నక. = సేకరించు, కల్పించు, కలిగించు,
రచించు, ధరించు, పరిచేయు.

సంతసపడు అక. రూ. సంతోషపడు = సంతో
షించు; వి. సంతసం/ సంతోసం/ సంతో
సం/ సంతోషం = హర్షం.

సంతసించు అక. రూ. సంతోషించు

సంతోషించు అక. = సంతోషపడు, హర్షించు;
రూ. సంతోసిల్లు వి. సంతసం/ సంతో
సం/ సంతోషం/ సంతోషం = హర్షం.

సంతోసిల్లు అక. రూ. సంతోషించు

సందడించు నక. = సందడిచేయు, ఆతిథ్యించు;
రూ. సందడిలు/ సందడిల్లు వి. సందడి =
అనుమూహం, అన మూహం చేసే ధ్వని,
సందడికాడు = సామాన్యడు; విణ. సందడి
= సంతకమైన.

సందడిగొను అక. చూ. సందడించు

సందడిపడు అక. (ప్రే. సందిగొలుపు =
సందడించు. చూ. సందడించు

సందర్శించు అక. = సందర్శనడు; వి. సందర్శం
= సంతకం, అనుమానం.

సందియపడు అక. = సందేహ పూర్వకముగ,
అస్పష్టముగ; వి. సందియం = సంతకం, ■■■
మానం.

సందిగ్ధమగు అక. = సందేహపడు, సంతకించు;
వి. సందియం = సందేహం.

సందుకొను అక. = వ్యాపించు, నక. కూడు,
తీసుకొను; వి. సందు = ఇరుకుపీధి, సారంగం,
మధ్యకాలం, సందుకట్టు = మధ్యకాలం.

సందుగొట్టు అక. రూ. సందికొట్టు చూ.
సందుదవులు .

సందుదవులు అక. = (మబీర్తలకు) సందివచ్చు;
వి. సందు = సందిపోగం.

సందేహించు అక. = సంతకించు, అనుమా
నించు; వి. సందేహం = సంతకం, అనుమా
నం; విణ. సందిగ్ధం = అనుమానాస్పదమైన,
అస్పష్టమైన.

సందించు అక. = కూడు, కలియు, నక. కూర్చు,
కలుపు; రూ. సందిల్లు/ సందిలు వి. సందాయ
కుడు/ సందాత = కలిపేవాడు, సంది =
కలయుక, చేర్చు, కూడలి, సందిత్న = కలుసు
కోవాలనే కోరిక. సందిత్నవు = కలియాలనే
కోరిక కలవాడు, సంద్య = రాత్రింబవళ్ల మధ్యకాలం.

సందిల్లు అక. రూ. సందిలు/ సందించు

సన్నగిల్లు అక. రూ. సన్నగిలు = నవ్వుబడు; వి.
సన్నన = చిక్కటం, బిళ్ళనడటం, సలచబడ
టం; విణ. సన్నం = చిక్కన, బిళ్ళనడన, అల్ప
మయిన.

సన్నికర్షించు నక. = దగ్గరకు లాగుకొను; వి.
సన్నికర్ష = పరీక్షించు, చేరున, సన్నికర్షణ =
పరీక్షించటం, దగ్గరకు రావటం, సన్నికృష్టం
= దగ్గర, పరీక్షించు; విణ. సన్నికృష్టం =
పరీక్షించి వదిలి, దగ్గరకు వచ్చివది.

సన్నుతించు నక. = ■■■ సాగుడు; వి. సన్ను
తం = మంచి పాగడ్డ లందివది, సన్నుతి =
మంచి పాగడ్డ.

సన్మానించు నక. = గౌరవించు, మర్యాదచేయు,
మూసించు; వి. సన్మాననం = గౌరవించటం,
సన్మానించటం. సన్మానం = గౌరవం, సన్మా
నం; విగ. సన్మానితం = గౌరవం పొందిన,
మూసం పొందిన.

సన్మసించు నక. = నన్యానంపుచ్చుకొను, కోరికలు
పదిలిపెట్టు; వి. సన్మాసం = కోరికలు పదిలి
పెట్టడం. సన్మాసీ = యతి; విగ. సన్మస్తం =
సమర్పించినది, పదిలిపెట్టినది.

సమతట్టు అక. = యల్పించు, నక. పిర్తవరము,
నేకరించు, ఏర్పరచు, చేయు; వి. సమతట్టు =
కవచం.

సమకూరు రూ. సమకూరు/సమకూడు
సమకూడు అక. (ప్ర. సమకూరుచు/ సమ
కూర్చు = చొరకు, ప్రాప్తించు, సిద్ధించు,
లభించు. రూ. సమకూరు

సమకూరుచు నక. రూ. సమకూర్చు చూ.
సమకూడు = ఏర్పాటు చేయు, దొరికించు,
లభింప జేయు.

సమకొను అక. (ప్ర. సమకొలుపు/ సమ
కొల్పు = దొరుకు, పిర్తించు, ప్రాప్తించు; వి.
సమకొలు = చొరకటం, లభించటం. చూ.
సమకూడు

సమన్వయించు నక. = సరిపెట్టు, బాగా అన్వ
యించు; వి. సమన్వయం = సరిపెట్టడం;
విగ. సమన్వితం = సరిపోయిన, కూడుకొన్న,
సరిగా అన్వయించిన.

సమయపడు అక. = అవసరమగు, ఒట్టుమేసు
కొను; వి. సమయం = కాలం, ఒట్టు శుభం,
స్థితి.

సమయు అక. = చచ్చు, సశించు.

సమర్తాడు అక. = రజస్వల అగు; వి. సమర్త/
సమరత = రుతువు.

సమర్థించు నక. = సరైనదని వాదించు, తగినట్లు
నెరవేర్చు, ఒకరు చెప్పినది సరిచెను; వి. సమ
ర్థన(ం) = సరైనదని వాదించటం. సమర్థత/
సామర్థ్యం = శక్తి, నేర్పు, యోగ్యత, సమ
ర్థుడు = గజ్జివాడు, నేర్పరి, సమర్థనుడు =
పరిచివేవాడు, ఒకరి మూల, చర్య సరి అనేవాడు.

సమసించు అక. = సమాసంలో భాగముగు, వంశే
పించు; వి. సమాసం = కొన్ని కలిసి ఒకటి
కావటం, సమసనం = ఒకటి కావటం, మూడు
చేయుటం, వంశేసం.

సమాధానపడు అక. = సరిపెట్టుకొను, మమ్మతి
పడు; వి. సమాధానం = జవాబు, సరిపెట్టు
కోవటం.

సమాప్తించు నక. = పూర్తిచేయు, ముగించు,
వంపు; వి. సమాప్తి/ సమాపనం = ముగింపు,
పూర్తి, చంపటం, సమాపకం = ముగించేది,
చంపేది; విగ. సమాప్తం = ముగిసినది,
చచ్చినది, సమాప్యం = ముగించదగినది.

సమీకరించు నక. = సమం చేయు, ఒకటి
చేయు, కూడగట్టు; వి. సమీకృతి/ సమీ
కరణ(ం) = ఒకటిచేయుటం, కూడగట్టడం,
పోగుచేయుటం; విగ. సమీకృతం = ఒకటి
చేసిన, అయిన.

సమీక్షించు నక. = సరిగా చూచు, బాగావేరుకు;
వి. సమీక్ష = పరిశీలన. సమీక్షణం = బాగా
చూడడం/పరిశీలించటం. సమీక్ష్యకారి =
ఆలోచించి మది చేసేవాడు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

సమీపించు అక. = దగ్గరను, దగ్గరకు చేరున
అగు; వి. సమీపం = చేరువ; విణ. సమీపం
= దగ్గరి.

సముతుపడు అక. (సే. = అలనడు, పట్టుబడు,
సముతుసరుచు; వి. సముతు = కట్టుబాటు.

సముదాయించు నక. = ఓదార్చు.

సముద్భావించు నక. = విభాతి పూనుకొను.

సముద్భాషించు నక. = స్తుతించు, పాగడు.

సంపతిల్లు అక. = సమృద్ధినుగు; రూ. సంపతిలు
వి. సంపద / సంపత్తి = సమృద్ధి; విణ. సంప
న్నం = సమృద్ధిమైన.

సంపాదించు నక. = పడగొట్టు; వి. సంపతనం.
సంపాతం = పెద్దపాటు.

సంపాదించు నక. = కూడబెట్టు, గడించు; వి.
సంపాదన(ం) = గడన, గడింపు, సంపాద
కుడు = సంపాదించేవాడు; విణ. సంపాదితం
= గడించినది, సంపాద్యం = గడించదగినది.

సంప్రతించు నక. = చర్చించు, కలిసి ఆలోచించు,
(తెచ్చి) పరిచూచు; వి. సంప్రతి = గణకుడు,
సంప్రదింపు = చర్చి.

సంప్రయోగించు నక. = ఉచ్చాటన చేయు;
బాగా ప్రయోగించు; వి. సంప్రయోగం =
ఉచ్చాటన, మంచి ప్రయోగం.

సంప్రోక్షించు నక. = చిలకరించు, తుద్దిచేయు; వి.
సంప్రోక్షణ = చిలకరించటం, తుద్ది.

సంబడించు అక. = పీలుచు, తేరుకొను. రూ.
సంబళించు

సంబంధించు అక. = చుట్టరికం కలిగివుండు;
వి. సంబంధి = చుట్టం, వియ్యంకుడు.

సంబాళించు నక. = దగ్గరకు తీయు, ఆదరించు,
ఆడించు, భరించు, ఓదార్చు; వి. సంబాళింపు
= ఓదార్పు, ఆదించటం, ఊరుకోబెట్టడం.

సంబోధించు నక. = పిలుచు, పలకరించు,
అహ్వానించు; వి. సంబుద్ధి / సంబోధన(ం)
= పిలుపు, అహ్వానం.

సంభవించు అక. = పుట్టు, జరుగు, కలుగు; వి.
సంభవం = పుట్టుక, కూడిక, కారణం; విణ.
సంభూతం = పుట్టినది.

సంభావించు అక. నక. = బాగా తెలుసుకొను,
గౌరవించు, స్వాగతించు; వి. సంభావన =
తలపు, గౌరవం, ప్రసీద్ధి; విణ. సంభావనీయం /
సంభావ్యం = గౌరవించదగినది, తెలుసుకో
దగ్గరి, సంభావితం = తెలుసుకున్నది, గౌరవం
పొందినది.

సంభాషించు అక. = వత్కిగా మాట్లాడు; వి.
సంభాషణ / సంభాషణ(ం) = మాట్లాడటం.
సంభోగించు అక. = కలియు; వి. సంభోగం
= కలయుక.

సంభ్రమించు అక. = తొందరపడు; వి. సంభ్ర
మం = తొందర, వేగిరపాటు.

సమ్మతించు అక. = ఒప్పుకొను; వి. సమ్మతి =
ఒప్పుదల; విణ. సమ్మతం = నచ్చినది, ఇష్టపడి
నది, ఒప్పుకొన్నది.

సమ్మానించు నక. = గౌరవించు; వి. సమ్మాన
నం = గౌరవించటం, సమ్మానం = గౌరవం;
విణ. సమ్మానితం = గౌరవం పొందినది.

సమ్మార్జించు నక. = కుట్రగా తుడుచు; వి.
సమ్మార్జనం = బాగా తుడుచటం, సమ్మార్జని
= చీపురుకట్టు.

సంయోగించు సక. = కలుపు; వి. సంయోగం
= కలయిక; విణ. సంయోజితం = కలిపినది.

సంరంభించు అక. = తొందరపడు, మేగిరపడు,
హడావిడిపడు; వి. సంరంభం = తొందరపాటు,
హడావిడి; విణ. సంరంభి = తొందరపడే,
సంరంభం = తొందరపడ్డ.

సంశయించు అక. = సంకోచించు, అనుమానించు,
సందేహించు; వి. సంశయం = సందేహం,
సంకోచం, అనుమానం, సంశయిత = సంశ-
యించేవాడు, సంశయాళువు = సంశయించే
స్వభావం కలవాడు, సంశయం = సందేహం,
సందేహం, అనుమానం.

సంశ్రయించు సక. = ఆశ్రయించు, అండగొను;
వి. సంశ్రయం = ఆశ్రయం, అండ; విణ.
సంశ్రితం = ఆశ్రయించినది.

సంశ్లేషించు ■ = కాగలించు, కలుపు; వి. సంశ్లే-
ష(ం) = కాగలంత; విణ. సంశ్లేష్టం =
కాగలించినది, కలిపిపోయినది.

సంసరించు అక. = పుట్టు; వి. సంసరణం =
పుట్టడం, సంపారం, సంసారం/సంస్కృతి =
పుట్టుక, కావరం, సంసారి = కాపురంచేసేవాడు.

సంస్కరించు సక. = బాగుపరుచు, పరిదిద్దు,
(శవాన్ని) తగలబెట్టు; వి. సంస్కారం/
సంస్కృ ■ = బాగుచేయుట, సంస్కృయ
= బాగుచేయుట, శవదహనం చేయుట; విణ.
సంస్కృతం = బాగుపరిచినది.

సంహరించు సక. = చంపు; వి. సంహారం/
సంహరణం = చంపటం, సంహారకుడు/
సంహర్త = చంపేవాడు.

సయ్యాటించు సక. = వెళ్ళి, రించు, మోకోశం
చేయు, పరిహసించు, నరుచువాడు; వి. సయ్యాట
= కలిపి ఆడే ఆట; పరసం.

సరకుగొను సక. = లభ్యపెట్టు; వి. సరకు =
లభ్యం.

సరకు సేయు సక. సరకుగొను.

సరదు అక. = సమభాగంగా పంచు; సర్దిపెట్టు. దూ.

సరసు/సర్దు

సరమగొను అక. = శ్రమపడు; దూ. శ్రమ
గొను వి. సరమ = శ్రమ.

సరికట్టు అక. చూ. సరిదాకు/సరిపడు.

సరికడచు అక. = ముందు వడచు, చాచిపోవు,

మిరు; విణ. సరి = పమం, సమానం, తగిన,

సరి అవ్య. = తిన్నగా, నేరుగా.

సరిగొను సక. = చంపు; వి. సరి = సమాప్తం,
ముగిసిన.

సరిచూచు సక. = సమానంగా ఉందో లేదో
చూచు, సంప్రదించు; వి. సరి = సమానం.

సరిచేయు సక. = సమానం చేయు; వి. సరి =
సమానమైన.

సరించు సక. అనుసరించు చూ. = పోవు, వెళ్ళు,
వెంటబడు, వెన్నాడు.

సరితూగు అక. = సమానమగు; వి. సరి =
సమానం.

సరిపడు అక. = సమానమగు, కుదురు, వచ్చు,
అనుకూలమగు, యుక్తమగు; వి. సరి = యుక్తం,
తగిన, సమానమైన.

సరిపెట్టు సక. = పరిచేయు, చంపు; వి. సరి =
సమానం. విణ. సరి = సమాప్తమైన. చూ.
సరిచేయు

తెలుగు భాషా స్వరూపం

సరిపోవు అక. (సీ. సరిపుచ్చు = సమానముగ,
సమాధానముగ, అయిపోవు, నశించు; వి. సరి =
సమానం, విణ. సరి = సమాప్తం.
సరియగు అక. = నశించు; విణ. సరి = సమాప్తం.
సరియించు సక. = సిద్ధం వేయు; విణ. సరి
అవ్వ. = పూర్తిగా.
సర్దు సక. = ఒక క్రమంలో పెట్టు; రూ. సరదు/
సరసు వి. సర్దుబాటు = సరిపెట్టడం, సరిపెట్టు
కోవడం.
సరుగు అక. = పెరుగు, పర్తిల్లు.
సలపరించు అక. = (పుండుమొ) పోటుపెట్టు.
చూ. సకుపరించు
సలించు రూ. చలించు
సలుపు రూ. చలుపు
సల్లాపించు సక. = సరసంగా మాట్లాడు, సరస
మాడు; వి. సల్లాపం = సరస సంభాషణ.
సవధరించు సక. = ధరించు, వహించు.
సవరణసేయు సక. = అలంకరించు; సవ
రణ(ం) = అలంకారం, సవరింత/సవరింపు
= అలంకరించటం.
సవరణించు సక. చూ. సవరణ చేయు
సవరచేయు సక. = చక్కబరచు, సవిరించు,
చదును చేయు; వి. సవరన = చక్కదనం,
చదును.
సవరించు (సీ. = అలంకరించు, చక్కబరచు,
తార్చు చేయు, కూర్చు; రూ. సవరుచు సవ
రణ/ సవరింత/ సవరింపు = అలంకరణ.
సవరిల్లు అక. = అందముగ, బాగా ఉండు. రూ.
సవరిలు చూ. సవరించు

సవరుచు అక. రూ. సవరించు
సహకరించు అక. = తోడ్పడు, సాయపడు; వి.
సహకారం = సహాయం, సహకారి = సహాయకుడు.
సహగమించు సక. = వెంటపోవు, (మృత
భర్తతో) చితినిక్కు; వి. సహగమనం =
వెంటపోవటం, మృతభర్తతో చితి ఎక్కిటం
(సాగుమానం).
సహచరించు అక. = వెంటరిరుగు; వి. సహ
చారి = స్నేహితురాలు, భార్య, సహచరుడు
= స్నేహితుడు, సహచరణం = వెంట తిరుగుటం,
సాహచర్యం = స్నేహం; విణ. సహచారి =
వెంట తిరుగేది, సహచరుడు = వెంట తిరుగేవాడు.
సహించు సక. = ఓర్పు, సైరించు; వి. సహనం
= ఓర్పు, సహిష్ణువు/ సహనండు =
ఓర్పుకొనే వాడు. విణ. సహనం = ఓర్చేది,
సహితం/ సైతం = కూడుకొన్న, కలిపేన,
సహితం/ సైతం అవ్వ. = కూడా, సహ్యం
= నహించదగినది.
సళించు అక. = దుఃఖించు, నలుపుపెట్టు; రూ.
సలించు వి. సకుపు/ సలుపు = పోటు; విణ.
సకుపు = బరువైన.
సకుపరించు అక. = (పుండుమొ) పోటుపెట్టు;
వి. సకుపరింత/ సలపసరింత = పోటు; విణ.
సకుపు = బరువైన.
సకుపు అక. = (పుండుమొ) పోటుపుట్టు; రూ.
సలుపు వి. సకుపు/ సలుపు = పోటు.
సాకు సక. = కాపాడు, పెంచు; వి. సాకుడు =
పెంపకం, సాకతం = ఊరడింపు, దయ.

సాగదీయు నక. = సాగేట్లు చేయు, పాడుగు చేయు.

దూ. చాగదీయు మా. సాగు

సాగు నక. = పాడుగు; దూ. చాగు వి. సాగుడు
= పాడుపు.

సాక్షాత్కరించు లక. = ప్రత్యక్షుగు, కంటకి
కనిపించు; వి. సాక్షాత్కారం = ప్రత్యక్షం
వాచుం, కనిపించుటం, సాక్షాత్కృతుడు =
కనిపించిన వాడు.

సాగనంపు నక. = (వెంటకొంతచూడంపోయి)
పంపు.

సాగవేయు నక. = పంపు, పంపించు.

సాగు లక. = పోవు, వెళ్లు, జరుగు, యల్లించు,
ఉండు; దూ. చాగు సాగుపాటు = జరుగుబాటు.

సాధించు నక. = వెదకెల్పు, పనుకూర్పు; వి. సాధ
నం = పనికి వచ్చేది, పరికరం, పనిముట్లు,
ఉపాయం, సాధకుడు = సాధింపుకు గురియైన
వాడు, జరి మావా కట్టినవాడు, సాధింపు =
వలుగుడు, బాధపెట్టడం, సాధ్యుడు =
సాధించదగినవాడు.

సాపడు నక. = భోజనంచేయు, తిను; వి. సాపాటు
= తిండి, భోజనం.

సారించు నక. = వరిచేయు, సాగదీయు, తెరుచు,
వివరచేయు.

సాల్పడు లక. = విస్తారముగు, వారిపోవు, వారిపోవు.

సాహసించు లక. = తెగించు వి. సాహసం =
తెగింపు, సాహసికుడు = తెవరి.

సాళగించు లక. = కలిపిపోవు; వి. సాళగింపు
= కలయిక, సాళగం = చిన్నరాగాల కలయిక.

సీగ్గురు లక. = సిగ్గుపడు; వి. సీగ్గు = లజ్జ,

సీగ్గురికత్తె/సీగ్గురికత్తియ = సిగ్గుగల ఆడది;

సీగ్గుపడు లక. = లజ్జపడు; వి. సీగ్గుపాటు =
సిగ్గుపడటం.

సీగ్గువోవు లక. సీగ్గురు మా. = లజ్జపడు, లజ్జించు.
దూ. సీగ్గులువోవు

సింగారించు నక. = అలంకరించు; వి. సింగారం
= అలంకారం, శృంగారం, సింగారి = శృంగారవతి.

సిద్ధాంతీకరించు నక. = సిద్ధాంతం చెప్పు /
చేయు; వి. సిద్ధాంతం = స్థిరమైనవాదం,
సిద్ధాంతి = తత్వవేత్త, జోష్యుడు, సైద్ధాంతి
కుడు = సిద్ధాంతం తెలిసినవాడు, సిద్ధాంతి
కరణం(ం) = సిద్ధాంతం చేయుటం.

సిద్ధించు లక. = నమకూడు, ప్రాప్తించు; వి. సిద్ధి
= లబ్ధి, సిద్ధుడు = కోరికలు తీర్చుకోగలవాడు,
మహర్షి, సిద్ధార్థుడు = కోరిక వెదవేరినవాడు,
బుద్ధుడు.

సిఫారసుచేయు నక. = మంచిమాట చెప్పు,
మాటపాటుంచేయు; వి. సిఫారసు = యోగ్యతా
వక్త్రం, యోగ్యతా వచనం.

సీత్కరించు నక. = చీకొట్టు.

సుఖించు లక. = ముఖపడు; వి. సుఖం = సౌఖ్యం,
సుఖి = ముఖం కలవాడు, యతి, విజ్ఞ. సుఖం
= సౌఖ్యం గలది.

సుడిగొను నక. = చుట్టకొను; మా. సుడియు
వి. సుడి = గుండ్రంగాతిరిగే వీటి భాగం,
ఆవర్తం, వెనుతిరిగిన వెంట్రుకలున్న భాగం,
సుడిగొట్టు = గాలి, సుడిగాలి = గుండ్రంగా
తిరిగే గాలి, సుడివాలు = వక్రం.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

సుడిబడు అక. = చుట్టుకొను, చలించు, కలత
బారు. దూ. సుడివడు

సుడియు అక. = చుట్టి చుట్టి (గారి) ఏను, చుట్టు
కొను, సుడితిరుగు.

సుడివోవు అక. = వ్యర్థమగు.

సుద్ధిచేయు అక. = శుద్ధం చేయు; వి. సుద్ధం =
శుద్ధం.

సుద్ధిచేయు అక. = బాగుచేయు, శుభ్రపరచు; దూ.
శుద్ధిచేయు వి. సుద్ధి = శుద్ధి

సున్నగిల్లు అక. = గుండ్రమగు, సున్నాపలెనగు;
దూ. సున్నగిలు వి. సున్న/సున్నా =
గుండ్రం గీత

సుబ్బు అక. = బయటపడు.

సుమాళించు అక. = పరవశించు, ఆవేశపడు;
వి. సుమాళం = పారవశ్యం, ఆవేశం, సుమాళి
= సుమాళం కలవాడు.

సురభికరించు నక. = మనామన పుట్టించు; వి.
సురభి = మనామన; విణ. సురభి = మనామనగల,
సురభిశం = మనామన గలది.

సురాళించు నక. = దిగుడుచు, దిప్పిరియు, వి.
సురాళం దిప్పి; తంటిరుగుడు, కోపావేశం.

సురుగు అక. = అదృశ్యమగు, కనిపించకుండా
పోవు, పారిపోవు, చలించు.

సూచించు నక. = (జాడగా) తెలియజేయు,
మామనజేయు; వి. సూచన = తెలియజేయు;
విణ. సూచిక = తెలియజేసేది, సూచితం
= తెలిపినది, తెలియజేప్పినది.

సూటిపడు అక. = మాటిగా తగులు; వి. సూటి
= గురి, విధం, సూటికాడు = గురికాడు.

సూడించు అక. = పగలుట్టు; వి. సూడు = పగ,
పగవాడు, సూడుకాడు = పగవాడు, శత్రువు.

సూడుకొను అక. = పగలుట్టు. చూ. సూడించు
సూడుపట్టు నక. = విరోధించు. చూ. సూడించు
సూత్రపట్టు నక. = తాడుపట్టు, కొలుచు; వి.
సూత్రం = తాడు, తారం.

సూత్రపడు అక. = తలపడు; వి. సూత్రం
= తారం, ఏర్పాటు.

సూత్రించు నక. = సూత్రాలుతాయు, సూత్రం
చెప్పు; విణ. సూత్రం = శాస్త్రగ్రంథం,
ఏర్పాటు సూత్రధారుడు = అవతారివాడు,
నడిపించే వాడు.

సూరెగిల్లు అక. = పక్కకువాలు; వి. సూరెలు
= పార్శ్వం, పక్క. దూ. సూరెగిలు

సృజించు నక. = పుట్టించు, సృష్టించేయు; వి.
సృజన(ం)/సృష్టి = పుట్టించటం; విణ.
సృజ్యం = పుట్టించదగినది, సృష్టం = పుట్టించి
నవి, పుట్టినది.

సెగ్గించు నక. = అపహాసించు; వి. సెగ్గం/
సెగ్గింపు/సెగ్గు = రోత.

సెలపించు నక. దూ. చూ. శపి(యి)ంచు
సెలగు నక. = బంధించు, వదులు; దూ. చెలగు వి.
సెలకట్టె = బాణం.

సెలయు అక. దూ. చెలయు = విభ్రంభించు,
విరజిమ్ము.

సెలవడు అక. = వెలవేయు; వి. సెల = వుండు
మంచి ఏము వెత్తురులు కారే రంధ్రం, సెలవుండు
= వారికురువు.

సెలవారు అక. చూ. సెలవడు.

సెలవిచ్చు నక. = అనుమతించు, అట్టాపించు; వి.

సెలవు = అట్ట, ఉపయోగం.

సెలవు నక. చూ. సెలగు

సేకరించు అక.నక. = తెప్పరిల్లు, పోగుచేయు, సంపాదించు; వి. సేకరం/సేకరణ = పోగు చేయుట, సంపాదించటం.

సేదగొను అక. = బడలికచెందు, అలసటపడు;

వి. సేద = బడలిక, శ్రమ, సేద్యం = వ్యవసాయం, కష్టం, సేద్యకాడు/సేద్యగాడు = రైతు, కష్టజీవి.

సేవించు నక. = కొలుచు, సేవలుచేయు; వి. సేవ = కొలుపు, కుశ్రాస, సేవకుడు = బంటు, సేవనం = కొంచటం, సేవి = సేవకుడు, కొలుపు మనిషి, సేవితుడు = సేవలుపొందిన వాడు; విగ. సేవకుడు = కొలిచేవాడు, సేవ్యం = సేవించ దగ్గది.

సైచు అక. చూ. సయించు = ఓర్పుకొను, నహించు, నక. ఓర్పు, భరించు; వి. సయిపుడు/సైపుడు/సయిపు/సైపు = ఓర్పు

సైరించు అక. = వహించు; చూ. సయిరించు వి. సైరణ/సయిరణ = నహనం.

సొగయు అక. = చొక్క, పరమశివ, మూర్తియు; వి. సొగసు = అందం, సొగయుక = పాగవు, చొక్క, పారవశ్యం, సొగసుకత్తె = చక్కవి అడది, సొగసుకాడు = చక్కవి మగవాడు.

సొగయించు అక. = సుఖించు, ముఖపడు. చూ.

సొగయు

సొగియు అక. = ఇంపగు, బాగా ఉండు. చూ.

సొగయు

సొటసొటవోపు అక. చూ. = చిక్కిపోవు; వి.

సొటసొట = చిక్కిపోవటం.

సొంపిల్లు అక. = పొంపుగా ఉండు, చక్కగా ఉండు, నంతోషంగా ఉండు; చూ. సొంపిల్లి. సొంపిల్లి = ముద్ది, పంతోషం, సుఖం, ప్రవృత్తి, పొందలిగం.

సొమ్మగొను అక. = సొమ్మపిల్లు, మూర్తిపోవు; వి. సొమ్మ = మూర్తి.

సొమ్మవోపు అక. చూ. సొమ్మసిల్లు

సొమ్మసిల్లు = మూర్తిపోవు, మూర్తియు; చూ.

సొమ్మసిలు వి. సొమ్మ = మూర్తి.

సొరుగు అక. = వారిపోవు, మూర్తియు; వి. సొరుగు = మూర్తి.

సొలయు అక. = విముఖమగు, విరహమగు, వెను దీయు, మూర్తిపోవు; వి. సొలిమిడి/సొలపు/సొల్పు = విముఖత, పారవశ్యం, మూర్తి, సొల యిక = విముఖత్వం.

సొసలాయించు నక. = మందలించు, హెచ్చరించు; చూ. సొసాయించు వి. సొసలాయంపు = మందలించు, హెచ్చరిక.

సోకు అక. = తగులు, (దయ్యం మొ) వట్టు; వి. సోకు = తాకు, తగులు, రాక్షసుడు, దయ్యం, సోకుడు = తాకుడు, నృత్య, దయ్యం, రాక్షసుడు, సోకుతోళ్లు = కుశ్రావాద్యుడు, సోకుదయ్యం = గాలి.

సోదించు నక. చూ. శోధించు

సోమించు నక. = పరాక్రమించు, విజృంభించు, వ్యాపించు, అక. వదిపోలు; వి. సోమ = శ్రమ, పరాక్రమం.

తెలుగు భాషా న్యూనం

సోలు అక. = వారిపడు, మూర్ఖులు, సామ్యపిలు;
వి. సోలం = మత్తు, సామ్య, సోలింత = వడి
పోవటం.

స్థలించు అక. = జారిపోవు, తొఱువడు; వి.
స్థలనం = జారిపోవటం, తొఱుపాటు, స్థాలిత్వం
= పొరపాటు, తొఱుపాటు; విణ. స్థ-న్నం/
స్థలితం = జారివది, తొఱువడినది.

స్తంభించు అక. = మాన్పడు, కట్టెబారు, బండ
బారు, నక. మాన్పడజేయు, బండబారించు; వి.
స్తంభనం = మాన్పడ జేయటం, స్తంభం = కంట
కం, మానుపాటు, స్తంభయిత = మాన్పడేవాడు;
విణ. స్తంభితం = మాన్పడిన, బండబారిన.

స్తుతించు అక. = పొగడు; వి. స్తోత్రం/స్తుతి
= పొగడ్త; విణ. స్తుతం = పొగడతలందినది,
స్తుత్యం = పొగడ దగినది.

స్థాపించు నక. = నిలుపు, నెలకొల్పు; వి. స్థాప
నం = నిలవటం, స్థాపకుడు = నెలకొల్పే
వాడు; విణ. స్థాపితం = నెలకొల్పినది.

స్థిరీకరించు నక. = గట్టిబరచు, స్థిరంచేయు; విణ.
స్థిరం = నిలకడగా ఉండేది, శాశ్వత మైనది.

స్నేహించు అక. = స్నేహించేయు; వి. స్నేహం
= నెలిమి, మైత్రి, స్నేహితుడు = మిత్రుడు;
విణ. స్నేహితుడు = స్నేహమున్నవాడు

స్ఫుళించు నక. = తాకు; వి. స్ఫుష్టి/స్ఫుర్క =
తాకుడు, తాకటి; విణ. స్ఫుళ్యం = తాకడగి
నది, స్ఫుష్టం = తాకినది.

స్ఫురించు అక. = తోచు, తట్టు, అడుగు; వి.
స్ఫురణ(ం) = తోచటం, తట్టడం, అడుగు;
విణ. స్ఫురితం = అదిరినది, తోచినది, తట్టినది.

స్మరించు నక. = తలచుకొను, గుర్తుకుతెచ్చుకొను;

వి. స్మృతి = తలపు, బుద్ధి, స్మరణ(ం) = గుర్తు,
జ్ఞాపకం, క్షప్తి, స్మరుడు = మన్నుడు, స్మారి
తుడు = తలచుకొన్నవాడు; విణ. స్మృతం =
తలచుకొన్నది, స్మర్యం = గుర్తు పెట్టుకో
దగ్గది, గుర్తుకు తెచ్చుకో దగ్గది.

సగ్గు అక. = తగ్గు. దూ. సగ్గు

సవిించు అక. = కారు, కారిపోవు; దూ. సవి
యించు వి. సవం/స్రావం/స్రావణం
= కారటం, విణ. స్రావకం = కారేది.

సుక్కుబడు అక. = దుఃఖించు. చూ. సుక్కు
సుక్కు అక. = వెనుదీయు, భయపడు, ముడుచు
కొను, ముడతపడు, తగ్గిపోవు, దుఃఖించు,
చింతించు, నంకోచించు, వాడిపోవు, చుట్టుకొను;
వి. సుక్కు = చిక్కు, దుఃఖం, కడుపు మీది
ముడత.

స్వతంత్రించు అక. = సొంతమార్గంలో వ్యవహా
రించు; వి. స్వాతంత్ర్యం/స్వతంత్రత =
స్వయంపాలన, స్వతంత్రభావం; విణ. స్వతంత్రం
= సొంతం.

స్వాగతించు నక. = స్వాగతం చెప్పు, అహ్వా
నించు; వి. స్వాగతం = కుశల ప్రశ్న, అహ్వానం.

స్వీకరించు నక. = అంగీకరించు, ఒప్పుకొను; వి.
స్వీకరణ/స్వీకారం = ఒప్పుదల, అంగీకారం,
స్వీకర్త = స్వీకరించేవాడు; విణ. స్వీకృతం =
స్వీకరించినది.

శ్రీకృష్ణదీక్షితుఁడగు అహంకారము వి. హంకారం

అహంకారం = అభిమానం, చూ. అహంకరించు
హతంచేయు అక. = మొండిపట్టుపట్టు, మొండి
వడు; విగ. హతం = మొండిపట్టు, హతవాది
= పట్టుపట్టి సాధించేవాడు.

హత్తు అక. = కలుగు, కూడు, చూ. అత్తు

హత్తుకొను అక. = అడుముకొను.

హత్యచేయు నక. = చంపు; హతి = దెబ్బ,
హతుడు = దెబ్బలుతిచ్చాడు, చచ్చిన వాడు,
హంత (కుడు) = చంపినవాడు, హననం
= చంపటం.

హరించు అక. = అణగారి పోవు, నక. కాజేయు,
దొంగిలించు; వి. హృతి/హరణం = దొంగి
లించటం, హృతం = పొగొట్టు కొన్నది,
కాజేసినది.

హరుసించు అక. చూ. హర్షించు = సంతోష
వడు; వి. హృష్టి/హరుసం/అరుసం/
హర్షం = ఆనందం, సంతోషం, హర్షణం =
సంతోషించటం, హర్షకుడు = సంతోషపెట్టేడు,
హర్షి/ హృష్టుడు/హర్షమాణుడు =
సంతోషం కల వాడు, సంతుష్టుడు.

హర్షించు అక. = నవ్వు; చూ. హరుసించు
హసించు అక. చూ. హసించు. వి. హసం/
హసం = నవ్వు, హాస్యం; హసితం = ఎరు
నవ్వు, హాస్యం = నవ్వులాట.

హసించు అక. చూ. హసించు

హింసించు నక. = బాధించు, చంపు; వి. హింస
= చంపటం, బాధించటం, దొంగతనం, హింస
కుడు = హింసించేవాడు, హింసనం =
హింసించటం, హింస = చంపేది.

హుంకరించు అక. = హుమ్మని ధ్వనించేయు,
గర్జించు; చూ. హుంకరించు వి. హుంకృతి/
హుంకారం = హుమ్మనటం, గర్జించటం.

హెచ్చరికించు నక. చూ. ఎచ్చరికించు/
హెచ్చరించు చూ.

హెచ్చరించు నక. చూ. ఎచ్చరించు/హెచ్చరించు
= జాగ్రత చెప్పు, సాకు చెప్పు, బెదిరించు; వి.
ఎచ్చరిక, హెచ్చరిక = పరాకు, జాగ్రత,
బెదిరింపు

హెచ్చరిల్లు అక. = వర్షిల్లు, బాగుపడు; చూ.
హెచ్చిరిలు/ఎచ్చిరిలు/ఎచ్చిరిల్లు/
హెచ్చిల్లు/హెచ్చిలు వి. హెచ్చు/ఎచ్చు
= ఎక్కువదనం.

హెచ్చిల్లు అక. = పెరుగు, వర్షిల్లు. చూ. హెచ్చిలు/
హెచ్చిరిల్లు/హెచ్చిరిలు/ఎచ్చిరిల్లు
హెచ్చు అక. చూ. ఎచ్చు = పెరుగు, ఎక్కువగు;
వి. హెచ్చు/పెచ్చు/ఎచ్చు = ఎక్కువ.

హేమించు నక. = బంగారం చేయు; వి. హేమం
= బంగారం.

హేషించు అక. = సకిలించు; వి. హేష/హేష
= సకిలింపు.

తెలుగు భాషా స్వరూపం

(పద సంబంధ కోశంతో సహా)

డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ

2001

సాటి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్